
OZŠ

ODVETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE

Samostojna od leta 1868

ODVETNIK

Revija Odvetniške zbornice Slovenije / Leto XXVIII, št. 1–2 (124–125) – pomlad 2026 / ISSN 1408-9440

Timon Hren

BPP naš (ne)srečni

Odvetniška šola 2026

mag. Nina Betetto

Luka Švab

Tina Šnajder

dr. Damjan Korošec

Jan Stajnko

dr. Luka Vavken

dr. Katja Triller Vrtovec

Neža Miklič

Borut S. Pogačnik

dr. Šime Ivanjko

Ali večje število pravnikov – odvetnikov pomeni tudi močnejšo pravno državo ali zgolj večjo konkurenco znotraj poklica?

Intervju

mag. Roman Završek

Novi predsednik evropskih odvetnikov

OZS

ODVETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE

OZS

ODVETNIŠKA
AKADEMIJA

ODVETNIŠKA ŠOLA 2026

KONGRESNI CENTER BERNARDIN V PORTOROŽU

PETEK, 27. MAREC 2026

Sekcija A – UVODNA – PLENARNA SEKCIJA

- 10.00 – 10.30 **POMEN PRISEGE V RIMSKEM PRAVU**
dr. Janez Kranjc, akademik, zaslužni profesor, dr. dr. h. c. mult.
- 10.30 – 11.00 **INTELEKTUALNA LASTNINA IN UMETNA INTELIGENCA**
Luka Gaberščik, odvetnik in podpredsednik OZS
- 11.00 – 11.30 **UMETNA INTELIGENCA V ODVETNIŠTVU**
(uvod v okroglo mizo)
Petra Janželj, odvetnica, **dr. Maria Dymitruk**, predsednica Komisije za nove tehnologije Federacije evropskih odvetniških zbornic, in **dr. Peter Trkman**, profesor na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani
- 11.30 – 11.45 **ODMOR**
- 11.45 – 13.15 **UMETNA INTELIGENCA V ODVETNIŠTVU**
(okrogla miza)
Petra Janželj, **dr. Maria Dymitruk** in **dr. Peter Trkman**
- 13.15 – 14.30 **ODMOR ZA KOSILO**

Sekcija B – CIVILNA SEKCIJA

- 14.30 – 15.15 **VLOGA ODVETNIKOV PRI PREPREČEVANJU PRANJA DENARJA**
dr. Dušan Mitrović, LL.M., odvetnik
- 15.15 – 16.00 **BLIŽNJICE? – PREGLED NAPAK DELODAJALCEV**
Tina Šnajder, odvetnica
- 16.00 – 16.15 **ODMOR**
- 16.15 – 17.15 **SKUPNO PREMOŽENJE ZAKONCEV**
mag. Nina Betetto, sodnica na Ustavnem sodišču RS, in **Luka Švab**, odvetnik
- 17.15 – 18.45 **BRANJE BILANC**
dr. Branko Mayr, certificirani revizor, sodni izvedenec ekonomske stroke
- 18.45 – 19.30 **RAZPAD ROKOPISA – KOLAPS DUKTUSA – KOLAPS OSEBE – POSEGI UMETNE INTELIGENCE**
Borut Pogačnik, sodni izvedenec za forenzično preiskavi pisav

Sekcija C – KAZENSKA SEKCIJA

- 14.30 – 15.00 **UREDBA (EU) 2023/1543 IN E-DOKAZI: PROMETNI PODATKI KOT DOKAZ V KAZENSKEM POSTOPKU**
dr. Primož Gorkič, sodnik na Ustavnem sodišču RS
- 15.00 – 15.30 **DEEP FAKE IN SPOLNO KAZENSKO PRAVO: IZVRŠITEV IN DOKAZOVANJE?**
prof. dr. Damjan Korošec, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani
- 16.00 – 16.15 **ODMOR**

- 16.15 – 16.45 **DRUŽBENA SPREJMLJIVOST KOT INSTRUMENT KAZENSKEGA PRAVA V ROKAH ODVETNIKA**

Jan Stajniko, asistent na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru

- 16.45 – 17.15 **PRIVILEGIJ ZOPER SAMO OBTOŽBO V NOVEJŠI SODNI PRAKSI: IZROČITEV IN ZASEGI PREDMETOV**

dr. Luka Vavken, pravosodni svetnik na Vrhovnem sodišču RS

- 17.15 – 19.00 **OKROGLA MIZA: ODPRTA RAZPRAVA**

Predavateljji ter mag. Emil Zakonjšek in dr. Miha Šošić

Sekcija D – UMETNA INTELIGENCA ZA ODVETNIKE

- 14.30 – 16.00 **PRAKTIČNA TEORIJA UI V ODVETNIŠTVU**

Petra Janželj, odvetnica, in **Marko Wernig**, Numenor d.o.o.

- 20.00 **VEČERNI SPREJEM S PRIGRIZKOM IN GLASBO V GH BERNARDIN COCTAIL LOUNGE**

SOBOTA, 28. MAREC 2026

Sekcija E – DRUŽINSKO PRAVO – NASILJE V DRUŽINI

- 10.00 – 10.30 **NASILJE INTIMNEGA PARTNERJA**
Zoran Stankić Rupnik, odvetnik
- 10.30 – 11.00 **OTROCI V SENCI NASILJA – ODZIVI SOCIALNEGA SISTEMA NA NASILJE V DRUŽINI**
Simona Mikec, Center za socialno delo Ljubljana
- 11.00 – 11.30 **GLASOVI, KI JIH SISTEM PRESLIŠI: ŽRTVE NASILJA V DRUŽINI**
Maja Plaz, predsednica Društva SOS telefon
- 11.30 – 11.45 **ODMOR**
- 11.45 – 12.30 **VSTOP POLICIJE V DRUŽINO – SPECIFIKA OBRAVNAVE KOT PREISKAVE SUMA STORITVE KAZNIVIH DEJANJ NASILJA V DRUŽINI**
Neža Miklič, Generalna policijska uprava
- 12.30 – 13.15 **PSIHOLOŠKA OCENA ŽRTEV**
dr. Tristan Rigler, Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana
- 13.15 – 13.30 **RAZPRAVA**
- 13.30 – 14.30 **ODMOR**

Sekcija F SODOBNI TRENDI NA PODROČJU OSEBNEGA RAZVOJA

- 10.00 – 11.30 **UMETNOST REGENERACIJE: RITUALI ZA VITALNOST V ZAHTEVNEM POKLICU – PREPREČEVANJE UTRUJENOSTI SKOZI ZAVEDANJE TELESA IN UMA**
Natalie Lisac in Alenka Košorok Humar

Sekcija G – REDNO USPOSABLJANJE ZA ZAGOVORNIKE, KI SODELUJEJO V POSTOPKU PROTI MLADOLETNIKU

Program rednega usposabljanja:

- 14.30 – 15.00 **PREDSTAVITEV CENTRA ZA MLADOSTNIKE**
Zoran Stankić Rupnik, odvetnik
- 15.00 – 16.30 **OKROGLA MIZA O PROBLEMATIKI MLADOLETNIKOV, KI SO HKRATI V VLOGI STORILCA IN ŽRTVE; PREDSTAVITEV IZSLEDKOV EVROPSKEGA PROJEKTA FOSTER**
dr. Jasmina Arnež, **dr. Lora Briški** in **dr. Miha Hafner**, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani
- 16.30 – 16.45 **ODMOR**
- 16.45 – 17.30 **RAZPRAVA**

Sekcija H – ODŠKODNINE V ZDRAVSTVU

- 14.30 – 16.30 **mag. Darja Bajželj** in **Martina Golob**, odvetnici, in **dr. Katja Triller Vrtovec**, izredna profesorica na Evropski pravni fakulteti Nove univerze

Timon Hren

odvetnik v Ljubljani in član Upravnega odbora OZS

BPP naš (ne)srečni

Sistem brezplačne pravne pomoči (BPP) je v svojem bistvu tisti del odvetništva, ki neposredno uresničuje ustavno pravico do sodnega varstva. Je »naš«, ker ga izvajajo odvetniki. BPP se namreč financira iz skupne malhe, v kateri domujejo tudi sodni tolmači in izvedenci. Tu pa nastane globok statusni razkorak.

Izvedenec je v očeh sodišča *amicus curiae* – prijatelj sodišča in neizogiben sodelavec, ki si za svoje strokovno delo brez ugovora zasluži polno plačilo. Odvetnik, ki stranko zastopa na podlagi BPP, pa je pogosto viden kot tisti nadležen udeleženec, ki s svojimi procesnimi zahtevami in dokaznimi predlogi zgolj moti izvedbo sodnega postopka. V praksi je zato za državo in sodišča predvsem neprijeten proračunski tujek, ki ga je treba nenehno »racionalizirati«. Podatki o porastu stroškov – s slabih 4 milijonov evrov leta 2018 na več kot 13,5 oziroma celo 15,4 milijona evrov v zadnjem obdobju – so v javnosti predstavljeni kot alarmantni, pri čemer se prst krivde uperi izključno v odpravno t. i.

»polovičke« za odvetnike. Pri tem se prikladno pozablja, da so v istem obdobju enormno narasli tudi stroški drugih akterjev; samo stroški tolmačev so v enem letu poskočili za skoraj dva milijona evrov. Razlika je le v tem, da nihče ne podvomi o pravici tolmača do poštenega plačila, medtem ko odvetniško delo v sistemu BPP ostaja predmet nenehnega preračunavanja in iskanja »popustov« za veljavno tarifo.

Dvojna merila države pri porabi javnih sredstev se najbolj plastično razgalijo v kontrastu med velikopoteznimi investicijami in drobnjakarskim nadzorom nad odvetniškim delom v sistemu BPP. Medtem ko proračun brez večjih zadržkov pokriva nepremičninske avanture, kot je odmeven primer sodne zgradbe na Litijski, se pri odvetniku, ki zastopa stranko po odločbi o BPP, preračunava vsak meter priglajšene kilometrine, da ne bi prišlo do prikrajšanja proračuna za nekaj deset centov. Ta diskrepanca med milijonskimi neracionalnimi porabami na eni strani in rigoroznim varčevanjem pri izvajalcih pravne pomoči na drugi ne kaže le na pomanjkanje zaupanja, temveč tudi na sistemsko podcenjevanje odvetništva.

Vrhovno sodišče to podcenjevanje utemeljuje s tezo, da odvetnik v sistemu BPP ne deluje na »prostem trgu«, ker ima stranko in plačilo zagotovljeno. Vendar ta logika trči ob dejstvo, da država po polni tarifi plačuje druge zunanje sodelavce, denimo sodne izvedence in tolmače, ki so v povsem identičnem položaju glede »zagotovljenega plačila«. Še več, država nima zadržkov pri najemanju zunanjih odvetniških pisarn za pripravo zakonov ali zastopanje paradržavnih institucij po tržnih cenah. Zakaj je torej polno plačilo

samoumevno za vse, le za odvetnika v sistemu BPP in postopkih *ex offio* velja, da je karkoli manj od polne tarife – bodisi »polovička« bodisi predlagano 10-odstotno znižanje – povsem zadostno?

Če se odmaknemo od proračunskih števil in pogledamo v jedro problema, hitro ugotovimo, da resnična težava BPP ne tiči v višini odvetniških nagrad, temveč v prenizko oziroma preširoko postavljenem cenozusu za vstop v sistem. BPP je nedvomno dolžnost države, a določitev praga, pri katerem se ta pravica aktivira, bi morala biti plod logičnega premisleka o socialni vzdržnosti, ne pa politične preračunljivosti. Na žalost smo priča slednji: krog upravičencev se ohranja nerazumno širok, ker to v očeh politike predstavlja priročno valuto za kupovanje volilne naklonjenosti.

Vsi akterji v sistemu se strinjajo, da je trenutni cenozus postavljen na način, ki proračun obremenjuje preko vseh vzdržnih meja. Odvetniška zbornica Slovenije (OZS) je v delovnih skupinah aktivno predlagala racionalne rešitve, kot sta uskladitev cenozusa za BPP s

“Vsi akterji v sistemu se strinjajo, da je trenutni cenozus postavljen na način, ki proračun obremenjuje preko vseh vzdržnih meja.”

tistim za denarno socialno pomoč in uvedba participacije upravičencev pri posameznih storitvah. Vendar so bili ti predlogi s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti zavrjeni s po-

jasnilom, da gre za politično tveganje in da bi takšni posegi državljanom »jemali pravice«. Še več, nedavni populistični ukrepi, kot je zvišanje minimalne plače, bodo krog upravičencev le še dodatno razširili in težavo poglobili.

Realnost je neizprosna: sredstva države so omejena. Ko nabor storitev zaradi preširokega obsega upravičencev postane proračunsko nevzdržen, se politika namesto k sistemski korekciji cenozusa zateče k najlažjemu, a hkrati najbolj škodljivemu ukrepu: izvajalcem zniža cene storitev. Takšen mehanizem ne le razvrednotuje odvetniško delo, temveč tudi neposredno ogroža kakovost pravne zaščite tistih, ki jo najbolj potrebujejo. Če država želi ohranjati podobo široko dostopne socialne države, mora za to prevzeti tudi finančno odgovornost, ne pa bremena svojih predvolilnih obljub prevaliti na ramena odvetništva.

Vendar pa (ne)sreča sistema BPP ni le posledica zunanjih pritiskov; kritični moramo biti tudi do dogajanja v lastnih vrstah. Ne moremo spregledati dejstva, da nekateri primeri zlorab mečejo slabo luč na celoten stan in politiki služijo kot priročen argument za »klestenje« sistema. Preaprecirani tožbeni zahtevki in dnevno kopičenje vsebinsko praznih vlog – zlasti v družinskih zadevah – so tisti delček mozaika, ki javnosti in odločevalcem daje napačen vtis o »dobičkarstvu« odvetnikov. Taka ravnanja niso le etično sporna, temveč tudi

neposredno spodkopavajo verodostojnost prizadevanj zbornice za pošteno vrednotenje strokovnega dela.

V kazenskem sodstvu je narava dela drugačna. Tukaj okvirja postopka ne določi odvetnik, temveč ga z obtožbo zameji tožilec. Čeprav je tudi tukaj teoretično mogoče kopičenje dokaznih predlogov, že sama tarifa takšno početje omejuje, saj so nadomestila za te obrazložene predloge minimalna. Kljub temu prav ta del državo očitno najbolj obremenjuje. Težko namreč sprejme paradoks, da mora iz istega proračuna plačevati tistega, ki njenemu aparatu učinkovito oponira in razgalja morebitno nezakonitost delovanja njenih organov. Tu verjetno tiči tudi razlog za zadnjo novelo Zakona o BPP, ki prepoveduje dodelitev pomoči v primeru, ko je že imenovan zagovornik po uradni dolžnosti (*ex officio*). S tem država pod krinko stroškovne optimizacije dejansko omejuje pravico do svobodne izbire odvetnika.

Odvetniki nikoli nismo nasprotovali spremembam, ki bi sistem naredile bolj transparenten in učinkovit. Poudarjamo pa, da se zmanjšanja stroškov država ne sme lotevati prek razvrednotenja dela tistih, ki so dejansko nosilni del sistema.

Dejstvo je, da odvetništvo v slovenskem prostoru še vedno bije bitko za lastno javnomnenjsko podobo, ki pa jo prepogosto izgubljam, že pri osnovnih terminih. Dopustili smo, da se v javnosti uveljavlja narativ, po katerem smo odvetniki »prejemniki« brezplačne pravne pomoči, namesto da bi jasno in enotno pojasnili, da smo njeni izvajalci. Ta razlika ni zgolj semantična – je ključna za razumevanje, da sistem BPP ni namenjen

»nam«, temveč državljanom, ki brez strokovnega zastopanja ostajajo pred zaprtimi vrati sodnih dvoran. Ko država siromaši izvajalce, dejansko siromaši pravice tistih, ki so že tako na robu.

Čas je, da si priznamo, da smo kot stan premalo učinkoviti pri predstavljanju lastnih argumentov javnosti. Dokler bomo dopuščali, da namesto stroke o sistemskih vprašanih v medijih govorijo posamezniki, ki ne predstavljajo glasu OZS, bomo ostali talci populističnih naslovov. Zbornica mora biti močna, enotna sogovornica, ki ne dopušča razvrednotenja poklica pod krinko proračunske varčnosti.

Vendar pa zbornica ni le njen predsednik ali upravni odbor – zbornica smo vsi mi. Neurejenost področja BPP se dotika vsakega posameznega odvetnika, zato pasivnost in negodovanje po pisarniških hodnikih nista več dovolj. Če želimo, da se sliši glas stroke, mora biti ta glas podprt z aktivnim članstvom. Prvi korak k spremembam je presenetljivo preprost in dostopen vsakomur: udeležba na skupščini, ko so na vrsti volitve. Le s številno prisotnostjo in premišljeno izbiro vodstva lahko zagotovimo, da bo odvetništvo subjekt, ne pa zgolj objekt političnega in medijskega obravnavanja.

Dostojanstvo prava in pošteno plačilo za opravljeno delo nista privilegija, ampak predpogoja za delujočo pravno državo. Kot so pred stoletji poudarili snovalci sodobnih demokracij: nič o nas brez nas. Odvetniška storitev, najsi bo po pooblastilu ali po odločbi BPP, si zasluži polno spoštovanje in polno plačilo. Vsak drug dogovor je zgolj korak k razgradnji tistega, kar smo dolžni varovati.

Izdaja: **Odvetniška zbornica Slovenije** • Predsednik: **Janez Starman**

Odgovorni urednik: **Andrej Razdrih**, e-pošta: andrej.razdrih@siol.net

Uredniški odbor: **mag. Igor Karlovšek, Timon Hren, Alenka Košorok Humar, Rija Krivograd, Tanja Sedušak, Petja Plauštajner**

Izvršna urednica: **Irena Vovk Terčič** • Zasnova oblikovanja revije: **Ranko Novak** • Računalniški prelom: **Tanja Pirnat** • Tisk: **Florjančič tisk d.o.o.**

Oglasno trženje: **Jelka Arko**, tel.: 01/30 91 816, e-pošta: jelka.arko@gvzalozba.si.

Naslov uredništva: **Odvetniška zbornica Slovenije, Slovenska cesta 58, Ljubljana**

tel.: **01/300 34 20**, faks: **01/300 34 32**, e-pošta: info@odv-zb.si

Naročnina za leto 2026: 33,38 EUR (posamezna številka: 8,34 EUR; za študente: 2,08 EUR).

Revija izhaja petkrat na leto. Naklada: 4.350 izvodov

Copyright (c) 2026 Odvetniška zbornica Slovenije. Vse pravice pridržane.

Izdajatelj Odvetniška zbornica Slovenije, založnik LEXPERA d.o.o.

Stališča in mnenja, izražena v člankih, niso nujno tudi stališča in menja uredniškega odbora revije Odvetnik oziroma Odvetniške zbornice Slovenije.

Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod zaporedno številko 860.

Odvetniška stanovska revija je začela izhajati leta 1978 kot Glasilo slovenskih odvetnikov, od leta 1998 izhaja pod imenom Odvetnik.

Andrej Razdrih

odvetnik v Ljubljani, odgovorni urednik revije Odvetnik in član Sodnega sveta RS

Predvolilna bombonjera za vse – razen za varuhe človekovih pravic

Slovenija je v zadnjega pol leta postala deželna radodarnosti. Kot je v Pravni praksi duhovito zapisal dr. Samo Rugelj,¹ država svojim državljanom ni delila le predvolilnih bombončkov, temveč kar celo bombonjero. Vsi zaposleni z javnim sektorjem vred so se veselili božičnice, delavci so pozdravili 15-odstotni dvig minimalne plače, upokojeanci so dočakali dvojno uskladitev pokojnin, študentom pa so urne postavke poskočile za petino. Celo sodnikom in tožilcem, za kar smo se zavzemali tudi v odvetniških vrstah, so se plače končno premaknile pošteno navzgor. Praktično celotno delovno ljudstvo te države je bilo deležno finančnega »usklajevanja« z realnostjo. Razen enih. Odvetnikov.

Številke ne lažejo in so neizprosne. Minimalna plača je od leta 2019, ko je bila odvetniška točka zadnjič revalorizirana, zrasla za vrtočlavih 44 odstotkov. Mi pa smo obstali v letu 2019.

Ironija situacije je, da Ministrstvo za pravosodje sploh ne zanika dejstev. Priznavajo, da obstajajo objektivni pogoji za dvig točke. Upravno sodišče jim je naložilo, da morajo odločiti o našem predlogu (dva predloga – 20. 9. 2024 in 9. 12. 2025) za uskladitev na 0,76 evra. A ministrstvo, sklicujoč se na svojo »diskrecijo«, soglasja noče podati. Razlogi, s katerimi v svojem odgovoru Odvetniški zbornici Slovenije² zavračajo uskladitev, pa niso le neprepričljivi – so žaljivi za intelektualni poklic.

Prvi razlog naj bi bilo »**tveganje za nastanek inflacijske spirale**«,³ saj bi po mnenju ministrstva revalorizacija točke z inflacijo (kar znaša dvig vrednosti za 23 odstotkov) vodila »v trajnejšo in pospešeno inflacijo, kar ni gospodarno«. Taka trditev je absurda, saj odvetniška tarifa ne more biti vzrok za inflacijsko spiralo v neki državi.

Drugi razlog naj bi bil prevelik »**vpliv na državni proračun**«, saj naj bi zastopanje v okviru *ex offo* in storitev BPP ter zastopanje oseb z motnjami v duševnem zdravju pri prisilni hospitalizaciji (t. i. pridržanci) v letu 2025 državo že zdaj stalo več kot 23 milijonov evrov, ob revalorizirani vrednosti točke pa bi za leto 2026 ti stroški narasli še za dodatnih pet milijonov evrov. Ob tem Vrhovno sodišče sporoča, da proračunska sredstva že za letos ne zadostujejo za pokritje BPP in zastopanja *ex offo*. Odvetniki pripominjamo, da nismo mi tisti, ki sestavljamo državni proračun, in da mi ne določamo, kdo vse je upravičen do dostopa do brezplačnega odvetnika.

»**Vpliv na dostop do pravne pomoči**« bi se po mnenju ministrstva manifestiral s tem, da bi zvišanje odvetniške tarife stranke, ki nimajo BPP, odvrčalo od

zastopanja po odvetnikih in bi se zato usmerile k manj usposobljenim pravnim svetovalcem, kar bi pomenilo slabšo kakovost pravne pomoči za državljane. Ta argument je povsem spekulativen.

Ministrstvo navaja tudi nepreverljiv argument »**vpliv rasti stroškov poslovanja**«, pri čemer sicer priznava, da so stroški poslovanja (najemnine, delo, obratovalni stroški) zelo zrasli, vendar niso zrasli dovolj, »zato avtomatičen in (skoraj) poln prenos inflacije v cene storitev ni sorazmeren«.

Zadnji argument ministrstva – »**zastarelost cen odvetniških in drugih pravosodnih storitev**« – je precej ciničen, saj se sklicuje na dejstvo, »da se v obravnavanem obdobju prav tako niso usklajevale nagrade in tarife drugih pravosodnih deležnikov (notarjev, sodnih izvedencev, cenilcev in tolmačev, izročiteljev ter vročevalcev), zato odvetniške storitve po stopnji zastarelosti cen ne odstopajo bistveno od drugih storitev v pravosodju (sic!)«.

V zaključku dopisa ministrstvo zapiše tipično birokratsko protislovje, in sicer da »objektivni pogoji za uskladitev vrednosti točke obstajajo, vendar predlagana uskladitev ni ustavno, javnofinančno in sistemsko vzdržna«.

Ti »razlogi« kažejo na še vedno prisoten podcenjevalen odnos oblasti do odvetniškega stanu kot sestavnega dela pravosodja, za katerega smo mislili, da je minil, in hkrati na nenaklonjenost oblastnikov do intelektualnih poklicev in zasebnega sektorja.

Zbornica bo svojo pravico še naprej iskala na sodišču, sam pa dajem konkreten in drzen predlog. Ker so glavna ovira za dvig vrednosti točke stroški za BPP, *ex offo* in pridržance, smo mi odvetniki pripravljene prevzeti rešitev tega problema. Če so navedeni stroški v letu 2025 znašali več kot 23 milijonov evrov, sem prepričan, da bi zbornica to delo lahko opravila za polovico, to je 11,5 milijona evrov. Za ta denar bi organizirali službo za storitve BPP in *ex offo*, tako, da ne bi prihajalo do odobritve te pomoči neupravičenim osebam in zlorab zastopanja. Skratka, za pol cene bi po mojem trdnem prepričanju odvetniki bistveno bolje in predvsem bolj racionalno organizirali službo dodeljevanja in razdeljevanja te pravice upravičencem. To nalogo v kar nekaj drugih državah opravljajo odvetniki oz. njihove zbornice.

Država Slovenija je končno podpisala Konvencijo o zaščiti odvetniškega poklica (ki za svoje delo potrebuje tudi finančno samostojnost); ratifikacijo pa je očitno prepustila novemu sklicu parlamenta. Do takrat ostajamo v realnosti, ki jo najbolje ponazarja tokratna številka Odvetnika. Vnovič je dvojna. Zakaj? Ker zaradi neuskladitve odvetniške točke naša članarina ne more biti usklajena z inflacijo in je treba prihraniti tudi pri stroških izdaje revije.

¹ Rugelj, S.: Bo predvolilna bombonjera dovolj sladka?, Pravna praksa št. 9/2026.

² Usklajevanje vrednosti odvetniške točke - odločitev o predlagani uskladitvi, Ministrstvo za pravosodje, št. 007-320/2022-2030/53 z dne 21. 1. 2026.

³ Vsi zapisi v navednicah so citirani iz dopisa ministrstva.

UVODNIK / EDITORIAL*Timon Hren*

- 3 **BPP naš (ne)srečni** / *Free Legal Aid: A Never-Ending Headache*

BESEDA UREDNIKA / EDITOR'S NOTE*Andrej Razdrih*

- 5 **Predvolilna bombonjera za vse – razen za varuhe človekovih pravic** / *A Pre-election Sweetener for Everyone - Except Human Rights Defenders*

CIVILNA SEKCIJA / CIVIL LAW PANEL*mag. Nina Betetto*

- 8 **Posledice gradnje zakonca na nepremičnini drugega zakonca** / *Consequences of a Spouse Building on the Other Spouse's Real Property*

Luka Švab

- 12 **Pasiva skupnega premoženja – obveznosti, deleži in zahtevki** / *Liabilities of Joint Marital Property – Obligations, Shares, and Claims*

Tina Šnajder

- 16 **Bližnjice? Pregled napak delodajalcev** / *Shortcuts? An Overview of Employers' Mistakes*

Borut S. Pogačnik

- 21 **Razpad rokopisa – posegi umetne inteligence** / *The Erosion of Handwriting Under the Impact of Artificial Intelligence*

KAZENSKA SEKCIJA / CRIMINAL LAW PANEL

- 22 **Namesto predavanj – kratke predstavitve in strokovne razprave** (*Martina Žaucer Hrovatin in mag. Mitja Jelenič Novak*) / *Instead of Lectures – Short Presentations and Expert Discussions*

dr. Damjan Korošec

- 23 **Deepfake in spolno kazensko pravo** / *Deepfakes and Sexual Criminal Law*

Jan Stajniko

- 27 **Družbena sprejemljivost kot instrument kazenskega prava v rokah odvetnika** / *The Doctrine of Social Adequacy as a Tool in Attorney's Hands*

dr. Luka Vavken

- 31 **Privilegij zoper samoobtožbo v novejši sodni praksi: izročitev in zasegi predmetov** / *The Privilege Against Self-incrimination in Recent Case Law: Surrender and Seizure of Items*

DRUŽINSKO PRAVO / FAMILY LAW*Neža Miklič*

- 36 **»Če bi bilo res tako zelo hudo, bi že odšla!« Je res tako enostavno?** / *»If It Really Were That Bad, She Would Have Left Already!« Is It Really That Simple?*

ODŠKODNINE V ZDRAVSTVU / DAMAGES IN HEALTHCARE*dr. Katja Triller Vrtovec*

- 40 **Odškodninska odgovornost v zdravstvu zaradi neopravljene zdravstvene storitve** / *Liability for Damages in Healthcare Due to Failure to Provide a Medical Service*

ČLANKI / ARTICLES*Nina Radulovič*

- 45 **Kincugi v pravu** / *Kincugi in Law*

Milan Vajda

- 48 **Subjektivne značilnosti pravnih poslov brez podlage (razloga)** / *Subjective Characteristics of Legal Transactions Without Basis (Cause)*

Boštjan Špec

- 50 **Uspešna vrnitev Slovenske arbitražne konference** / *The Successful Return of the Slovenian Arbitration Conference*

INTERVJU / INTERVIEW

- 56 **mag. Roman Završek je novi predsednik evropskih odvetnikov** (*Nataša Barac*) / *Roman Završek, MSc, Is the New President of European Attorneys*

JEZIK / LANGUAGE*Mojca Remic*

- 60 **Odvetnik v interesu izpolnjevanja temeljne pravice osebe, ki išče pravico (1.)** / *The Attorney in the Service of Ensuring the Fundamental Right of a Person Seeking Justice (Part 1)*

ODMEVI / RESPONSES*Janez Starman*

- 64 **Odvetniki aktivno podpirajo spremembe Zakona o brezplačni pravni pomoči** / *Attorneys Actively Support Amendments to the Slovenian Legal Aid Act*

KOMISIJA ZA ETIKO OZS / BAR ASSOCIATION OF SLOVENIA'S ETHICS COMMISSION

- 66 **Načelno mnenje o obravnavi prijav odvetnikov zoper kolege odvetnike** (št. 1760/2025, 9. oktober 2025) / *Principled Opinion on the Handling of Complaints by Attorneys Against Fellow Attorneys* (No. 1760/2025, 9 October 2025)
- 66 **Poročilo o delu svetovalca za etična vprašanja v letu 2025** (mag. Gregor Velkaverh) / *Report on the Work of the Adviser for Ethical Issues in 2025*

ODVETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE / BAR ASSOCIATION OF SLOVENIA

- 69 **Dan odvetniške pravne pomoči pro bono v letu 2025** (Debora Fajdiga) / *The 2025 Pro Bono Legal Assistance Day*
- 71 **OZS sprašuje politične stranke, ki so kandidirale na volitvah** / *The Bar Association of Slovenia Questions the Political Parties That Ran in the Elections*
- 70 **Iz dela Upravnega odbora Odvetniške zbornice Slovenije** (Jana Huč Uršič) / *From the Work of the Steering Committee of the Bar Association of Slovenia*
- 72 **Izbris odvetnikov iz odvetniškega imenika OZS** / *Striking off Attorneys from the Bar Register*
- 73 **Prisege** / *Taking the Oaths*
- 69 **Iz odvetniškega imenika** / *Statistics*
Janja Benić
- 75 **Študijski obisk na Sodišču EU** / *Study Visit to the Court of Justice of the European Union*
- 77 **Redno usposabljanje za odvetnike zagovornike** (Diana Benedičič Žibrat) / *Regular Training for Defence Attorneys*

MEDNARODNA DEJAVNOST OZS / INTERNATIONAL ACTIVITIES OF THE SLOVENIAN BAR ASSOCIATION

- 78 **Srečanje slovenskih pravnih iz zamejstva in domovine v Celovcu** (Andrej Razdrih) / *Meeting of Slovenian Attorneys from Border Regions and the Homeland in Klagenfurt*
- 79 **Odvetnik potuje** (A. R.) / *An Attorney Travels*

OBMOČNI ZBORI ODVETNIKOV / REGIONAL BARS

- 80 **Poročilo o delu OZO Ljubljana v letu 2025** (Alenka Košorok Humar) / *Activity report – Regional Bar Ljubljana*
- 81 **Poročilo o delu OZO Maribor v letu 2025** (Mitja Hasaj) / *Activity report – Regional Bar Maribor*
- 82 **Poročilo o delu OZO Ptuj v letu 2025** (Gregor Resnik) / *Activity report – Regional Bar Ptuj*
- 82 **Poročilo o delu OZO Pomurje v letu 2025** (Slavko Fartelj) / *Activity report – Regional Bar Pomurje*
- 83 **Poročilo o delu OZO Kranj v letu 2025** (Lara Savnik) / *Activity report – Regional Bar Gorenjska*
- 84 **Poročilo o delu OZO Krško v letu 2025** (Klavdija Kerin) / *Activity report – Regional Bar Krško*
- 84 **Poročilo o delu OZO Koper v letu 2025** (mag. Boštjan Štrasner) / *Activity report – Regional Bar Koper*

VRHOVNO SODIŠČE RS / SUPREME COURT OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

- 55 **Igrana glavna obravnava za mlade** (Irena Vovk Terčič) / *Mock Main Hearing for Young People*
- 67 **Vrhovno sodišče zaprosilo za svetovalno mnenje ESČP** / *Supreme Court Seeks Advisory Opinion from the ECtHR*

FAKULTETA / LAW FACULTY

- dr. Maša Kovič Dine in Žiga Murn Lindič
- 85 **Onkraj delitev, varnost za vse!** / *Beyond Divisions, Security for All!*
- 86 **Na informativnem dnevu ljubljanske PF sodeloval tudi odvetnik Luka Švab** (Irena Vovk) / *Attorney Luka Švab Also Participated in the Information Day at the Ljubljana Law Faculty*
- 87 **Glas Ustave – podkast za poglobljen pogovor o Ustavi in institucijah** / *The Voice of the Constitution – A Podcast for In-Depth Discussion on the Constitution and Institutions* (Dean Zagorac)

PРАВNA TERMINOLOGIJA / LEGAL TERMINOLOGY

- Ivana Bendow
- 88 **Samostalnik je car (5.)** / *The Noun Is King (Part 5)*

KNJIGE / BOOKS

- 91 **Milan Petek Levokov: Amarcord naš vsakdanji** (Tina Šnajder) / *Milan Petek Levokov: Our Daily Amarcord*
- 92 **Vito Komac: Odvetnikov potop** (Andrej Razdrih) / **Vito Komac: An Attorneys's Downfall**

RAZMISLEKI / REFLECTIONS

- dr. Šime Ivanjko
- 93 **Ali večje število pravnih – odvetnikov pomeni tudi močnejšo pravno državo ali zgolj večjo konkurenco znotraj poklica?** / *Does a Greater Number of Legal Professionals – Attorneys – Also Mean a Stronger Rule-of-Law State, or Merely Greater Competition Within the Profession?*
- 94 **Šaljive zgodbe** (mag. Gregor Velkaverh) / *Humorous Stories*

Pridružite se jim s svojim prispevkom v Odvetniku št. 3 (126) – poletje 2026.

Prevodi v angleščino: Dean Zagorac.

mag. Nina Betetto

ustavna sodnica na Ustavnem sodišču RS

Posledice gradnje zakonca na nepremičnini drugega zakonca

Kadar zakonca ali zunajzakonska partnerja¹ gradita na nepremičnini, ki je posebno premoženja le enega od njiju, je po razpadu njune zveze eno od osrednjih premoženjskopравnih vprašanj, do kakšnega sodnega varstva je upravičen zakonec, ki je vlagal v tujo nepremičnino. Mu gre le obligacijsko ali tudi stvarnopravno varstvo? Odgovor na to dilemo, ki je povsem praktična, je sistemske narave in izvira iz različnih funkcij, ki jih v civilnem pravu opravljata stvarno in obligacijsko pravo, oziroma iz načina, kako pravni red razporeja in hkrati korigira premoženjske učinke med posamezniki.

Stvarno pravo opravlja distribucijsko funkcijo. Njegova temeljna naloga je določiti, komu določena dobrina pripada in s kakšnimi (absolutnimi) učinki. Pravila stvarnega prava so prisilna, formalna in namenjena zagotavljanju pravne varnosti in stabilnosti lastninskih razmerij. Posledica stvarnopravnega pravila *superficies solo cedit* je, da vlagatelj ne pridobi (so) lastninske pravice, temveč se korist od gradnje pripiše lastniku stvari, ne glede na to, kdo je prispeval sredstva ali delo (prvi odstavek 48. člena Stvarnopravnega zakonika – SPZ²).³

Zaradi vlaganja, opravljenega v korist drugega, se poveča vrednost stvari; na drugi strani pa zaradi opisanega stvarnopravnega pravila nastane prikrajšanje vlagatelja. Na tej točki nastopi obligacijsko pravo z institutom neupravičene obogatitve, ki opravlja korektivno funkcijo izravnalne pravičnosti. Korist obogatene je posledica ravnanja vlagatelja, ki ni namenjeno izpolnitvi obveznosti, zato gre za verzijo, ne pa kondicijo.

I. Obligacijsko varstvo

1. O nekaterih predpostavkah verzijskega zahtevka zaradi povečanja vrednosti nepremičnine (prvi odstavek 48. člena SPZ)

SPZ v zvezi s povečanjem vrednosti nepremičnine graditelju daje pravico zahtevati od lastnika stvari »tisto, za kar je obogaten«.⁴

Verzijski zahtevak graditelja se presoja po splošnih predpostavkah obogatitvenega zahtevka; v prispevku želim opozoriti le na nekatere med njimi. Najprej velja spomniti, da o obogatitvi ne moremo govoriti, če je za uporabo stvari obstajal pravni temelj. Soglasje za vlaganje samo po sebi ni tak pravni temelj.⁵ Pravni temelj je podan šele tedaj, kadar se stranki veljavno dogovorita o višini vlaganj ali ko v skladu z drugim odstavkom 48.

člena SPZ na nepremičnini nastane solastnina (drugi odstavek 48. člena SPZ).

To pa ne pomeni, da prejemnikovo soglasje sploh ni pravno pomembno. Nasprotno, uporaba določbe prvega odstavka 48. člena SPZ (»če graditelj s soglasjem lastnika [...]«) predpostavlja soglasje lastnika za povečanje vrednosti nepremičnine. Obstoj takšne enostranske izjave volje, izrecne ali konkludentne, v tipičnih primerih, ko gre za vlaganje sredstev in dela zakoncev v nepremičnino, ki pripada enemu od njiju ali staršem enega od njiju, v času trajanja življenjske in ekonomske skupnosti, je v praksi praviloma nesporen.

Težave pa nastopijo po razpadu (zunaj)zakonske skupnosti, ko se pogosto zgodi, da eden od zakoncev, še preden pride do delitve skupnega premoženja, poveča vrednost nepremičnine brez vednosti drugega. Če ne morejo imeti stvarnopravnih učinkov vlaganja s soglasjem drugega zakonca, to *a fortiori* velja za vlaganja, ki so bila izvršena brez takega soglasja. Vrhovno sodišče je že sprejelo tudi stališče, da ob dejstvu, da skupno premoženje do delitve upravljata skupaj, graditelju ne pripada povračilo, če je drugi zakonec posel prepovedal.⁶ Odprto pa ostaja vprašanje, po katerih pravilih naj se v odsotnosti soglasja ovrednotijo vlaganja nepoštenega graditelja v drugih primerih, ko torej ne gre za prepovedano gestijo. Povračilo stroškov na podlagi četrtega in petega odstavka 96. člena SPZ, ki urejata razmerje med lastnikom in nedobrovernim posestnikom (nedobroverni posestnik ima pravico do potrebnih stroškov, če bi jih imel tudi lastnik, do koristnih stroškov pa samo, če so koristni za lastnika), je treba zavrniti, ker v opisanem spornem razmerju med zakoncema ne gre za vindikacijski, ampak obogatitveni (samostojni verzijski) zahtevak. Zaslediti je mogoče tudi stališče, ki napotuje na uporabo določbe o dopustni gestiji (199. člen Obligacijskega zakonika – OZ⁷), po kateri se poslovdnji priznajo stroški, če je poslovdstvo nujno potrebno in če ima gospodar od poslovdstva resnično

¹ V nadaljevanju uporabljam le izraz »zakonec«, pri čemer je mišljen tako zakonec kot zunajzakonski partner.

² Ur. l. RS, št. 87/02, 91/13 in 23/20.

³ VSRS II Ips 40/2022 z dne 5. oktobra 2022.

⁴ Norma je pedagoške narave, saj pravna podlaga za uveljavljanje verzijskega zahtevka obstaja že po splošnih pravilih o neupravičeni obogatitvi.

⁵ VSRS II Ips 40/2022 z dne 5. oktobra 2022, II Ips 371/2007 z dne 25. marca 2010.

⁶ VSRS II Ips 1216/2008 z dne 21. junija 2012.

⁷ Ur. l. RS, št. 97/07 – UPB, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.

korist (subjektivni kriterij).⁸ Pomislek v zvezi s tem stališčem bi lahko bil, da ima vlagatelj namen pridobiti korist zase, in ne za drugega, to pa je značilnost verzije, in ne gestije. Po zadnji, tretji možnosti pa bi bilo mogoče korist obravnavati po pravilih o stroških iz 194. člena OZ, ki določa, da stroški nepoštenemu pripadajo samo do zneska povečanja vrednosti ob vrnitvi, torej po objektivnem kriteriju, prejemnik koristi (toženec) pa bi se lahko skliceval na ugovor, da mu vlaganja ne prinašajo koristi.⁹

Konstitutivni element verzijskega zahtevka na podlagi 48. člena SPZ je obstoj obogatitve na strani obogatene, ki je posledica ravnanja prikrajšanega. Prikrajšani – graditelj mora dokazati, da je obogateni lastnik z njegovim ravnanjem (vloženimi sredstvi ali opravljenim delom) dosegel določeno korist. Temeljna predpostavka za nastanek koristi je po ustaljeni sodni praksi prehod koristi, do katerega lahko pride šele z izgubo posesti nepremičnine prikrajšanega, in ne zaključek opravljenih del. V okoliščinah, v katerih prikrajšani zakonec (sam ali z lastnikom) na primer še vedno stanuje v hiši, katere vrednost naj bi se z vlaganji povečala, in uživa koristi od zatrjevanih investicij, je zato obogatitveni zahtevk preuranjen. O njegovi dopeljivosti lahko govorimo šele tedaj, ko pride do premika koristi v sfero lastnika nepremičnine.¹⁰

2. Metoda za ugotavljanje večvrednosti nepremičnine

Po ustaljeni sodni praksi Vrhovnega sodišča je bila za presojo sklepčnosti tožbenega zahtevka za povrnitev vlaganj v tujo nepremičnino dolgo časa bistvena trditev, da se je zaradi izvedenih vlaganj povečala tržna vrednost nepremičnine. Za ugotavljanje večvrednosti na strani lastnika naj bi bil torej pravi pristop z uporabo t. i. metode tržnih primerjav. Po tej metodi je treba (praviloma s pomočjo izvedenca ekonomsko-finančne stroke) oceniti, ali se je vrednost nepremičnine v času sojenja zaradi vlaganj povečala v primerjavi z vrednostjo nepremičnine pred vlaganji. Ključen razlog za uporabo tržne metode je v izpeljavi obogatitvenega načela iz prvega odstavka 190. člena OZ, po katerem naj bi bil lastnik nepremičnine, ki je bila predmet vlaganj, zavezan vrniti le znesek dosežene koristi oziroma izkazano večvrednost nepremičnine, ne pa tega, kar je prikrajšani vložil v nepremičnino (vreditveno načelo). Razlikovati je torej treba med pojmom »vrednost opravljenih vlaganj« in »večvrednost nepremičnine«. Sama vrednost vloženih sredstev oziroma višina vlaganj pri tem ni odločilna.¹¹ Z uporabo t. i. stroškovne metode, s katero se ocenjuje

vrednost nadomestnih stroškov istovrstne obnove (z upoštevanjem amortizacije), naj bi se namreč sledilo vrnitvenemu načelu, ki ni uveljavljeno v slovenskem pravu neupravičene obogatitve.

Del pravne doktrine se zavzema za drugačno razlago obogatitvenega načela.¹² V prid temu stališču Lutman navaja, da sama sodna praksa v sorodnih položajih uporablja stroškovni pristop (na primer kupec nepremičnine, če je vanjo vlagal, nato pa se je izkazalo, da prodajna pogodba ni veljavna, povrnitev vlaganj zahteva po 194. členu OZ; v razmerju med posestnikom in lastnikom, ko ta zahteva vrnitev stvari, se vlaganja v skladu s 95. in 96. členom SPZ presojuje skozi prizmo potrebnih, koristnih in luksuznih stroškov). Metoda tržnih primerjav ima poleg tega, tako meni avtorica, številne pomanjkljivosti: je nezanesljiva ter preveč odvisna od ponudbe in povpraševanja, korist od opravljenih vlaganj se ne izraža nujno v povečanju tržne vrednosti nepremičnine, zlasti ne pri vzdrževalnih delih, vlagatelju pa se zaradi potrebe po pritegnitvi izvedenca nalaga pretirano in nesorazmerno breme. Končno tudi ne dopušča subjektivnega vrednotenja vlaganj – vrednotenja glede na koristnost vlaganj za konkretnega lastnika. Ustreznejši se ji zdi pristop, po katerem velja domneva obogatitve v višini dejanskih izdatkov (koncept prihranjenih stroškov), z upoštevanjem pravil o nujnih, koristnih in luksuznih stroških ter možnostjo uveljavljanja ugovora subjektivne manjvrednosti. Če vlagatelj v tujo nepremičnino ni imel položaja lastniškega posestnika in lastnik ne zahteva vrnitve nepremičnine na podlagi lastninske pravice, kar izključuje uporabo določb 95. in 96. člena SPZ, naj se za vrednotenje vlaganj uporabijo določbe o stroških iz 194. člena OZ.¹³

Vrhovno sodišče je v novejši sodni praksi dosedanje stališče precej relativiziralo. V dejanskih okoliščinah, v katerih je zaradi padca cen na nepremičninskem trgu prišlo do očitnega nesorazmerja med ugotovljenim finančnim vložkom v obnovo (73.279 evrov) in povečano tržno vrednostjo nepremičnine (17.570 evrov), je štelo, da stališče, po katerem tožnik v nobenem primeru ne more biti upravičen do povrnitve zneska v višini resničnega prikrajšanja (vrednosti neamortiziranih vlaganj), čezmerno posega v njegov pravni položaj in je neživljenjsko.¹⁴ Nižjemu sodišču je ob razveljavitvi sodbe naložilo, naj za ugotavljanje višine toženke obogatitve uporabi stroškovno metodo, s katero se ugotavlja tržna vrednost nadomestnih stroškov istovrstne adaptacije, upoštevajoč amortizacijo, in nakazalo, da ima toženka kot prejemnica koristi na voljo ugovor odpada obogatitve, tj. da dokaže, da za vrednost tožnikovega vložka ni več obogatena ali sploh nikoli ni bila obogatena toliko,

⁸ VSRS II Ips 1216/2008 z dne 21. junija 2012.

⁹ Prim. **Lutman K.**: Neupravičena obogatitev, GV Založba, Ljubljana 2020, str. 245; glej tudi VSRS II Ips 112/2019 z dne 19. junija 2020. Drugače **Plavšak, N., Vrenčur, R.**: Obligacije, splošni del: komentar splošnega dela Obligacijskega zakonika, Tax-Fin-Lex, ABC Nepremičnine, Ljubljana 2020, str. 755, ki se zavzema za uporabo petega odstavka 96. člena SPZ.

¹⁰ Na primer VSRS II Ips 289/2018 z dne 17. oktobra 2019, II Ips 39/2018 z dne 7. februarja 2019.

¹¹ VSRS II Ips 97/2016 z dne 11. avgusta 2016, II Ips 64/2015 z dne 27. avgusta 2015, II Ips 78/2014 z dne 19. novembra 2015, II Ips 1216/2008 z dne 21. junija 2012, sodba II Ips 125/2011 z dne 8. decembra 2011.

¹² **Lutman K.**: Povrnitev stroškov in vlaganj v tujo nepremičnino: restitucijski zahtevki in pravila vračanja, Pravosodni bilten 1/2021, str. 11, meni, je pri vlaganjih v tujo nepremičnino prejemnik neupravičeno okoriščen, ker je prejel izboljšano ali ohranjeno nepremičnino, stroške za to pa je nosil vlagatelj. Obogatitev tako lahko po njenem mnenju razumemo tudi kot prihranek lastnih sredstev v višini stroškov, ki bi jih lastnik imel, če bi želel (v celoti sam) izvesti vlaganja, kakršna so bila opravljena. Zato ni videti razloga, da obogatitveni zahtevk ne bi mogel biti usmerjen v povrnitev tistega, kar je bilo dano. Pri tem pa je treba upoštevati čas, ki je pretekel od opravljenih vlaganj, zato se je njihova vrednost sčasoma zmanjšala, in dejstvo, da je vlagatelj nepremičnino, katere vrednost se je povečala, v vmesnem času sam koristil: v tem primeru je upravičen zahtevati le vrednost opravljenih vlaganj v trenutku, ko je bila nepremičnina vrnjena v posest lastnika.

¹³ Prav tam, str. 13.

¹⁴ VSRS II Ips 113/2021 z dne 16. marca 2022.

kolikor so znašala vlaganja (na primer zaradi slabe izvedbe del ali napak na vgrajenem materialu). V drugi zadevi¹⁵ je Vrhovno sodišče, izhajajoč iz konkretnih okoliščin primera, dopustilo nabavnovrednostni način izračuna z obravnavo nadomestitvenih stroškov, ki upošteva, koliko je zaradi preteklih vlaganj nepremičnina na dan, ko je tožnica odšla iz skupnega doma, vredna več, kot bi bila brez njih.¹⁶

Zakonsko pravo ne zapoveduje, po kateri metodi naj sodišče ugotavlja vrednost povečane koristi. Spoznanja pravne doktrine glede obsega vrnitve pri verzijskem zahtevku na podlagi 48. člena SPZ, ki jih spremlja tudi razvoj sodne prakse, lahko strnemo v ugotovitev, da je treba pri izbiri merila obsega povrnitve vlaganj v tujo nepremičnino izhajati iz cilja prava neupravičene obogatitve, ki je vzpostavitev pravičnega ravnovesja med nasprotujočimi si interesi prikrajšanca in okoriščenca. Izravnava položajev med njima zahteva načelo pravičnosti. Ker ima verzijski zahtevek naravo premoženjske pravice z ekonomsko vrednostjo, je pravni položaj prikrajšanca zajet z varovalnim učinkom pravice do spoštovanja premoženja iz 33. člena Ustave.¹⁷ Mehanistično ugotavljanje vrednosti vlaganj z metodo tržnih primerjav, ne oziraje se na okoliščine konkretnega primera, vsekakor ni v skladu s tem izhodiščem.¹⁸

3. Časovni trenutek, relevanten za odmero

Prvi odstavek 190. člena OZ ne določa, kateri trenutek je odločilen za določitev denarne vrednosti prejete koristi. V preteklosti se je po analogiji s pravili odškodninskega prava izoblikovalo stališče, da je treba vrednost denarnega nadomestila oceniti po cenah v času izdaje sodne odločbe.¹⁹ Najnovejša sodna praksa²⁰ odstopa od tega stališča in zavrača primerjavo z odškodninskim pravom. Poudarja, da v pravu neupravičene obogatitve, drugače kot v odškodninskem pravu, ne velja načelo varstva oškodovanca, temveč je treba izhajati iz cilja prava neupravičene obogatitve, ki je vzpostavitev pravičnega ravnovesja med interesi prikrajšanca in okoriščenca. Za ugotavljanje, koliko se je povečala vrednost nepremičnine, je odločilen trenutek razpada zakonske skupnosti oziroma izgube posesti vlagatelja, ko je prišlo do prehoda koristi na lastnika in do nastanka terjatve, ne pa čas sojenja.

4. Zastaranje verzijskega zahtevka

Kot je bilo že omenjeno, je po ustaljeni sodni praksi temeljna predpostavka za nastanek koristi prehod koristi, do katerega lahko pride šele z izgubo posesti

nepremičnine prikrajšanega zakonca, in ne zaključek opravljenih del. Ta trenutek je zato odločilen tudi za začetek teka zastaranja po tretjem odstavku 48. člena SPZ.²¹ To pa ne velja, če soglasja ni – uporabiti je treba splošno pravilo o začetku zastaranja, določeno v OZ.²²

5. Stvarna legitimacija

Kadar sta zakonca vlagala v nepremičnino tretje osebe (običajno staršev enega od njiju), obseg in njuni deleži na skupnem premoženju pa še niso bili ugotovljeni, se postavlja vprašanje, ali mora tožnik z obligacijskim tožbenim zahtevkom na pasivni strani zajeti tudi bivšega zakonca. To ni potrebno – zadošča, da obogatitveni zahtevek naperi zoper lastnika nepremičnine, saj je le lastnik obogaten na račun vlaganj. O deležih bivših zakoncev se odloča kot o predhodnem vprašanju, zato nimajo učinka *res iudicata*. Tožnik pa je seveda v tem primeru upravičen zahtevati povračilo povečane vrednosti nepremičnine samo v tolikšnem obsegu, kot ustreza njegovemu deležu na skupnem premoženju.²³

6. Trditveno in dokazno breme

Trditveno in dokazno breme določa materialno pravo. Izhajajoč iz predpostavk obligacijskega zahtevka, določenih v 190. členu, je ena od predpostavk korist obogatenega na škodo drugega. To pomeni, da se ob substanciranem ugovoru toženca, da vlaganja tožnika zanj ne pomenijo koristi (na primer ker naj bi šlo za nelegalno gradnjo), dokazno breme v zvezi z vprašanjem povečanja vrednosti objekta prevajajo nazaj na tožnika.²⁴

Verzijski zahtevek na podlagi 196. člena OZ se od posloводства brez naročila razlikuje po tem, da prikrajšani pri verziji ve, da ravna v tujo korist, a računa, da bo imel tudi sam od tega korist. Zakonec, ki uveljavlja verzijski zahtevek, mora zato zatrjevati, da je vlagal svoje delo, misleč ali pa v pričakovanju, da bo pripadlo (tudi) njemu. Če tega ne stori, manjka eno od dejstev, na katero pravilo 196. člena veže nastop pravne posledice, tj. nadomestitev koristi od uporabe, in lahko se zgodi, da bo sodišče zahtevek obravnavalo z vidika pravil o poslovodstvu brez naročila. Opozoriti velja še, da bo za presojo sklepčnosti tožbenega zahtevka za povrnitev vlaganj v tujo nepremičnino, poleg navedb o višini vlaganj, praviloma še vedno bistvena trditve, da se je zaradi izvedenih vlaganj tržna vrednost nepremičnine povečala. Ker velja povezanost trditvenega in dokaznega bremena, mora tožnik za dokazovanje večvrednosti nepremičnine predlagati tudi dokaz z izvedencem.

¹⁵ VSRS II Ips 54/2025 z dne 10. decembra 2025.

¹⁶ Metoda temelji na primerjavi vrednosti nepremičnine v dveh hipotetičnih stanjih – brez vlaganj in z upoštevanjem vlaganj – ob upoštevanju amortizacije posameznih komponent glede na čas in vrsto vlaganj.

¹⁷ Glej VSRS II Ips 113/2021 z dne 16. marca 2022.

¹⁸ Izbiro metode narekujejo predvsem problemi ugotavljanja dejanskega stanja (vključno s trditveno in dokazno ponudbo strank). Glej VSRS II Ips 54/2025 z dne 10. decembra 2025.

¹⁹ Pravno mnenje, Poročilo VSS 1/89, stran 18. Glej tudi VSRS II 99/2006 z dne 18. junija 2008.

²⁰ VSRS II Ips 54/2025 z dne 10. decembra 2025.

²¹ Na primer VSRS II Ips 234/2016 z dne 21. septembra 2017.

²² Tako **Tratnik, M.**: Stvarno pravo, GV Založba, Ljubljana 2007, str. 283.

²³ VSRS II Ips 1/2020 z dne 29. maja 2020, II Ips 225/2015 z dne 15. septembra 2016.

²⁴ Primerjaj VSRS II Ips 68/2015 z dne 23. aprila 2015.

II. Stvarnopravno varstvo

1. Stvarnopravno varstvo po Zakonu o temeljnih lastninskopravnih razmerjih (ZTLR)²⁵

Stara sodna praksa o stvarnopravnem upravičenju zakonca, ki je gradil na nepremičnini drugega zakonca, je aktualna le še glede vlaganj, ki so bila končana še v času veljavnosti ZTLR:²⁶ v skladu s pravili o gradnji na tujem zemljišču po ZTLR imajo vlaganja stvarnopravne posledice, če gre za novo stvar. Pravni standard nove stvari je po ustaljeni sodni praksi izpolnjen, če je šlo za nov del objekta, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev izključne lastninske pravice na delu zgradbe, ali če gre za spremenjeno identiteto zgradbe. Nasprotno stvarnopravnih upravičenj graditelju v skladu s prakso ne prinašajo vlaganja, ki niso pomembna (na primer tista, ki so namenjena vzdrževanju in prilagoditvi osebnim potrebam ali željam konkretnih uporabnikov hiše oziroma stanovanja), pa tudi ne obsežna prenovitvena dela (na primer povečanje hiše, drugačna razporeditev prostorov ali izboljšanje bivalnih razmer), če hiša ohranja svoj prvotni namen.²⁷

2. Dogovor o nastanku solastnine na podlagi drugega odstavka 48. člena SPZ

Kot je bilo že omenjeno, soglasje za vlaganje ne zadošča za nastanek stvarnopravnih učinkov. Skladno z drugim odstavkom 48. člena SPZ se mora zakonec – graditelj o pridobitvi solastninskega deleža posebej dogovoriti z zakoncem – lastnikom nepremičnine. Mogoča je torej izključno pravnoposlovna pridobitev lastninske pravice, na podlagi katere lahko graditelj od lastnika nepremičnine zahteva izdajo listine za vpis solastnine v zemljiško knjigo. Gre za zelo pogoste življenjske primere med zakoncema, v zvezi s katerimi je sodna praksa že pred ureditvijo v SPZ prepoznala potrebo po varstvu graditelja (med drugim) na pravnoposlovni podlagi, zakonodajalec pa je ta razvoj z uveljavitvijo SPZ prevzel in ga normativno utrdil v drugem odstavku 48. člena SPZ.

Solastninski delež se pridobi z vpisom v zemljiško knjigo na podlagi listine, ki vsebuje zemljiškknjižno dovolilo. Podobno kot pri drugih pogodbah o odsvojitvi morajo biti izpolnjene splošne predpostavke za prenos lastninske pravice na nepremičninah, ki so določene v 40. in 49. členu SPZ: veljaven zavezovalni posel; veljavno zemljiškknjižno dovolilo; vpis v zemljiško knjigo in razpolagalna sposobnost lastnika nepremičnine. V prispevku se ukvarjam le z nekaterimi značilnostmi zavezovalnega pravnega posla na podlagi drugega odstavka 48. člena SPZ.

Pogodba o skupnih vlaganjih oziroma pridobitvi solastninskega deleža je dvostranska in vzajemna obližna pogodba, s katero se graditelj zaveže, da bo na nepremičnini opravil vlaganja (ali pa jih je že opravil), lastnik nepremičnine pa se zaveže, da mu bo v zameno priznal solastninski delež na izboljšani nepremičnini. Priznanje solastninskega deleža je pravzaprav alternativno poplačilo graditeljeve terjatve iz neupravičene obogatitve.²⁸ Za veljavnost pogodbe morajo biti izpolnjene splošne predpostavke za veljavnost pravnega posla. Kriterij za določitev višine solastninskega deleža je stvar dogovora. Lahko se pridobi (ali poveča, če je že obstajal) sorazmerno z vrednostjo vlaganj ali s povečanjem vrednosti nepremičnine. Ni ovire, da se stranki ne bi mogli sporazumeti, da dajatev in protidajatev nista enakovredni, tako da graditelj pridobi solastninski delež, ki bo večji ali manjši od njegovega vlaganja (oziroma povečanja vrednosti nepremičnine). V zvezi s predpostavko določenosti predmeta pogodbe velja opozoriti, da po sodni praksi ni nujno, da bi bila s pogodbo o skupnem vlaganju določena tudi že višina novih solastninskih deležev, zadostuje, da je ta določljiva.²⁹ Če višina novih deležev ni vnaprej določena, se v sporu ugotavlja glede na okoliščine konkretne zadeve.³⁰

SPZ glede obličnosti pogodbe ne določa ničesar, zato se glede tega vprašanja uporablja Zakon o notariatu (ZN).³¹ Ker gre za pogodbo o urejanju premoženjskih razmerij med zakoncema, mora biti poleg splošnih predpostavk za veljavno sklenitev pravnega posla izpolnjena še posebna predpostavka za veljavnost dogovora o priznanju oziroma pridobitvi solastninskega deleža – sklenitev pogodbe v notarskem zapisu (1. točka 47. člena ZN). *Tratnik* zastopa stališče,³² ki mu sledi tudi sodna praksa,³³ da ustna pogodba o skupnih vlaganjih v skladu s teorijo realizacije lahko konvalidira, če sta bili izvršeni bistveni izpolnitveni ravnanji (soglasje za gradnjo in materialni akt gradnje). Poudariti je treba, da se navedeno stališče nanaša na primere, ko ni bila spoštovana pisna oblika,³⁴ ne pa na primere, v katerih zakon predpisuje obliko v notarskem zapisu. Notarski zapis je najstrožja oblika sklenitve pogodbe, ki ne opravlja le dokazne funkcije, temveč ima tudi varovalno in s tem preventivno funkcijo, zato je treba pri razlagi pogoja upoštevati namen, zaradi katerega je zakon predpisal tako strogost. Pri pogodbah med zakoncema je to nedvomno njun poseben družinski, družbeni, emocionalni položaj in zato specifičen kontekst, v katerem sta zakonca, ki med seboj sklepata premoženjskopravne posle. Zaradi kompleksnosti, občutljivosti in večplastnosti teh razmerij, ki daleč presegajo z ekonomskimi premisleki obarvane poslovne odločitve, značilne za veliko večino drugih premoženjskopravnih pogodb, je zakonodajalec predpisal najstrožjo obliko, ki pogodbenika varuje pred slabo premišljenimi in prenegljenimi odločitvami.³⁵ Pogodba

²⁵ Ur. l. SFRJ, št. 6/80, 20/80 – popr., 36/90, Ur. l. RS, št. 4/91 in 87/02 – SPZ.

²⁶ Časovna veljavnost materialnopravnega predpisa se ravna po času, ko so bila vlaganja opravljena. ZTLR je začel veljati 1. januarja 2003.

²⁷ Glej na primer VSRS II Ips 232/2017 z dne 7. februarja 2019.

²⁸ *Tratnik M.*: Stvarnopravni zakonik – e-komentar, <<https://zakonodaja.ulinfotok.si/e-komentarji/poglavja?zakonoznaka=SPZ>>, 48. člen.

²⁹ Primerjaj 34. člen OZ.

³⁰ VSRS II Ips 109/2014 z dne 26. novembra 2015.

³¹ Ur. l. RS, št. 2/07 – UPB, 33/07 – ZSReg-B, 45/08, 91/13, 189/20 – ZFRO, 130/22, 49/23 – ZUS-1C in 102/23 – ZFPPIP-H.

³² *Tratnik M.*, naved. delo, 48. člen.

³³ VSRS II Ips 32/2021 z dne 7. aprila 2021.

³⁴ Dogovor o priznanju oziroma pridobitvi solastninskega deleža je pogodba o pridobitvi stvarne pravice na nepremičnini, zato zanj 52. člen OZ, kadar pogodbeni stranki nista zakonca, zahteva pisno obliko.

³⁵ VSRS II Ips 249/2018 z dne 19. decembra 2019.

o skupnih vlaganjih ima lahko pomembne, celo odločilne posledice za premoženjski položaj zakoncev, zato bi bila razlaga, da ustna pogodba lahko konvalidira, če je bilo dano soglasje za gradnjo in če so bila dela izvršena, v nasprotju z namenom postržene oblike.³⁶

3. Stvarna legitimacija

Pogosti so položaji, ko nepremičnina ni v izključni lasti zakonca, temveč v solasti (na primer enega zakonca in njegovih staršev, vsakega do 1/2). V tem primeru morajo vsi solastniki privoliti v pridobitev solastninskega deleža s strani graditelja – zakonca, tako da vsi postanejo solastniki (na primer vsak od zakoncev do 1/3 in straši enega od njiju do 1/3).

Če graditelj – zakonec v opisanem primeru v pravdi zahteva izstavitve zemljiškoknjižnega dovolila, je odgovor na vprašanje, ali mora tožiti vse solastnike, odvisen

od upravičenja, ki ga uveljavlja. Nujno sosporništvo (kot podvrsta enotnega sosporništva) je podano le v primeru, kadar so upravičenci glede sporne materialne pravice v takšnem razmerju, da lahko le vsi skupaj upravljajo in razpolagajo s pravico, v katero posega tožba. Če graditelj zahteva izstavitve zemljiškoknjižnega dovolila tako, da bo skladno s pogodbo o pridobitvi solastninskega deleža postal solastnik do 1/3, mora tožiti vse solastnike. Če bo sodišče njegovemu zahtevku ugodilo, se bo namreč spremenilo razmerje solastninskih deležev med vsemi solastniki. Drugače pa je, če tožnik s svojim zahtevkom posega le v solastninski delež enega od solastnikov, na primer solastnika – zakonca do 1/2. Solastnik načeloma lahko razpolaga s svojim solastninskim deležem brez soglasja ostalih solastnikov in zato ni razlogov za nastanek nujnega sosporništva vseh solastnikov. Seveda pa lahko tožnik v tem primeru uveljavlja le ustrezno nižji delež (1/3 od 1/2, torej 1/6).

³⁶ O konvalidaciji ustne pogodbe o priznanju oziroma pridobitvi solastninskega deleža na podlagi drugega odstavka 48. člena SPZ, kadar sta pogodbeni stranki zakonca, se sodna praksa še ni izrekla. Je pa že zavrnila tezo o realizaciji v primerljivem položaju, ko sta zakonca sklenila pogodbo o nastanku solastnine. Glej VSRS II Ips 169/2011 z dne 19. decembra 2013.

Luka Švab

odvetnik v odvetniški družbi Švab in Štepec, o. p., d. o. o., in član Upravnega odbora OZS

Pasiva skupnega premoženja – obveznosti, deleži in zahtevki

Ko govorimo o skupnem premoženju zakoncev, se pogosto osredotočamo na t. i. aktivo skupnega premoženja, torej na premoženjske pravice (nepremičnine, premičnine, denarna sredstva, poslovne deleže ipd.), ki so bile pridobljene z delom ali odplačno v času trajanja zakonske zveze in življenjske skupnosti. Vendar pa celotna slika skupnega premoženja ni popolna brez obravnave njegove pasive, tj. obveznosti oziroma dolgov, ki bremenijo skupno premoženje in oba zakonca.

Pasiva skupnega premoženja je v praksi izjemno pomembna, zlasti v primerih, ko sta zakonca v času zakonske zveze najela kredit za nakup nepremičnin ali drugih stvari, ki sestavljajo skupno premoženje, in ta kredit ob razpadu ekonomske skupnosti še ni v celoti poplačan. V nadaljevanju tega članka bomo obravnavali zakonsko ureditev po Družinskem zakoniku (DZ), sodno prakso Vrhovnega in višjih sodišč ter praktične posledice, ki jih ima odplačevanje skupnih dolgov le s strani enega zakonca za deleže in za morebitne zahtevke med zakoncema.

1. Skupno premoženje in zakoniti premoženjski režim

DZ v 66. členu določa, da je zakoniti premoženjski režim med zakoncema sestavljen iz režima premoženjske skupnosti za skupno premoženje in režima ločene premoženja za posebno premoženje vsakega od

zakoncev.¹ Po 67. členu DZ so skupno premoženje zakoncev vse premoženjske pravice, ki so bile pridobljene z delom ali odplačno med trajanjem zakonske zveze in življenjske skupnosti zakoncev. Skupno premoženje je tudi premoženje, ki je pridobljeno na podlagi in s pomočjo skupnega premoženja oziroma iz premoženja, ki iz njega izhaja (načelo realne subrogacije).²

Posebno premoženje vsakega od zakoncev je po 77. členu DZ tisto, ki ga je zakonec pridobil pred sklenitvijo zakonske zveze ali neodplačno (darilo, dedovanje) med trajanjem zakonske zveze.³

2. Ugotavljanje dolgov in terjatev pred določitvijo deležev

Ključna določba za obravnavo pasive skupnega premoženja je 72. člen DZ, ki izrecno določa:⁴

¹ Prim. 66. člen DZ (Ur. l. RS, št. 15/17 in nasl.).

² Člen 67 DZ; enako prej 51. člen Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR).

³ Člen 77 DZ; prej prvi odstavek 51. člena ZZZDR.

⁴ Člen 72 DZ; prej 61. člen ZZZDR.

»Pred ugotavljanjem deleža vsakega od zakoncev na skupnem premoženju se ugotovijo njuni dolgovi in terjatve glede tega premoženja.«

To pomeni, da je ugotavljanje pasive skupnega premoženja procesno in materialnopravno predhodna faza, ki mora biti opravljena pred ugotovitvijo deležev na skupnem premoženju. Sodišče mora najprej ugotoviti celoten obseg skupnega premoženja, vključno z dolgovi in terjatvami, ki ga obremenjujejo, šele nato lahko pravilno ugotovi deleže posameznega zakonca.

3. Skupne obveznosti zakoncev (82. člen DZ)

Osrednja določba o pasivi skupnega premoženja je 82. člen DZ, ki definira skupne obveznosti zakoncev. Po prvem odstavku tega člena so skupne obveznosti zakoncev:⁵

- obveznosti, ki po splošnih predpisih obremenjujejo oba zakonca;
- obveznosti, nastale v zvezi s skupnim premoženjem; in
- obveznosti, ki jih prevzame zakonec za tekoče potrebe življenjske skupnosti z drugim zakoncem ali družino.

Za te obveznosti odgovarjata zakonca nerazdelno (solidarno) s skupnim in tudi s posebnim premoženjem vsakega od njiju. To pomeni, da upnik lahko od katerekoli zakonca zahteva plačilo celotne skupne obveznosti, ne glede na to, kateri zakonec je obveznost formalno prevzel ali podpisal pogodbo.

Drugi odstavek 82. člena DZ vsebuje temeljno pravilo o povrnitvenem (regresnem) zahtevku: zakonec lahko od drugega zakonca terja povračilo za to, kar je ob poravnavi obveznosti, ki bremeni oba, plačal več, kakor znaša njegov del obveznosti. Delež obveznosti posameznega zakonca je odvisen od njegovega deleža na skupnem premoženju.⁶

4. Posebne obveznosti zakonca (84. člen DZ)

V nasprotju s skupnimi obveznostmi 84. člen DZ ureja posebne obveznosti zakonca. To so tiste obveznosti, ki jih je imel zakonec pred sklenitvijo zakonske zveze, in tiste, ki jih prevzame po sklenitvi zakonske zveze, a ne predstavljajo skupnih obveznosti po 82. členu DZ. Za posebne obveznosti odgovarja zakonec le s svojim

posebnim premoženjem in s svojim deležem na skupnem premoženju.⁷

5. Deleži na skupnem premoženju

Po 73. in 74. členu DZ se o višini deležev na skupnem premoženju zakonca lahko dogovorita ali pa na zahtevo enega od njiju o tem odloči sodišče. Pri delitvi skupnega premoženja se šteje, da sta deleža enaka (zakonska domneva enakih deležev), zakonca pa lahko dokažeta, da sta prispevala k skupnemu premoženju v drugačnem razmerju.⁸ Pri presoji sodišče upošteva vse okoliščine primera, zlasti dohodke vsakega zakonca, pomoč drugemu zakoncu, varstvo in vzgojo otrok, opravljanje gospodinj-skih del, skrb za dom in družino, za ohranitev premoženja ter vsako drugo obliko dela in sodelovanja pri upravljanju, ohranitvi in povečanju skupnega premoženja.⁹

Bistveno je, da pravnomočno ugotovljena deleža na skupnem premoženju veljata tako za aktivo kot za pasivo skupnega premoženja. Delež je enoten za celotno skupno premoženje in ga praviloma ni mogoče ločeno presojati za posamezne stvari.¹⁰

6. Pravica upnika (83. člen DZ)

Upnik lahko na podlagi pravnomočne sodbe zahteva, da sodišče določi delež dolžnika na skupnem premoženju in nato zahteva izvršbo na ta delež. Če je v izvršilnem postopku dovoljena prodaja deleža na skupnem premoženju, ima drugi zakonec prednostno pravico kupiti ta delež.¹¹

7. Kaj obsega pasiva skupnega premoženja?

V pravni literaturi in sodni praksi se je ustalila razlaga, da v skupno premoženje spadajo vse premoženjske pravice, pridobljene z delom, vključno s premoženjem, ki sta ga zakonca pridobila s plačilom s kreditom. Neplačane kreditne obveznosti, ki se tičejo skupnega premoženja, predstavljajo pasivo skupnega premoženja in jih je treba upoštevati pri ugotavljanju obsega skupnega premoženja.¹²

Pasiva skupnega premoženja torej tipično obsega:

- neplačane obroke (anuitete) kreditov, najetih za nakup ali obnovo skupnega premoženja (npr. stanovanjski kredit);
- obveznosti iz naslova kupnine za nepremičnine ali premičnine, ki predstavljajo skupno premoženje;

⁵ Člen 82 DZ; prej drugi odstavek 56. člena ZZZDR. Zakonca za skupne obveznosti odgovarjata nerazdelno (solidarno) s skupnim in tudi s posebnim premoženjem vsakega od njiju.

⁶ Drugi odstavek 82. člena DZ; prej tretji odstavek 56. člena ZZZDR.

⁷ Člen 84 DZ; prej prvi odstavek 56. člena ZZZDR.

⁸ Člena 73 in 74 DZ; prej 59. člen ZZZDR.

⁹ Drugi odstavek 74. člena DZ. Sodišče upošteva vse okoliščine primera, zlasti dohodke vsakega od zakoncev, pomoč, ki jo zakonec daje drugemu zakoncu, varstvo in vzgojo otrok, opravljanje gospodinj-skih del, skrb za dom in družino, za ohranitev premoženja ter vsako drugo obliko dela in sodelovanja pri upravljanju, ohranitvi in povečanju skupnega premoženja.

¹⁰ VSRS, sodba II Ips 98/2013 z dne 16. januarja 2014; VSRS, sodba II Ips 261/2015 z dne 14. januarja 2016. Prim. tudi Voglar, M.: Novejša sodna praksa v zvezi s skupnim premoženjem, Tax-Fin-Lex, 2025.

¹¹ Člen 83 DZ. Drugi odstavek določa prednostno pravico drugega zakonca do nakupa deleža.

¹² VSRS, sodba II Ips 97/2021; VSRS, sodba II Ips 93/2007. Prim. tudi IUS-INFO: Analiza novejših sodnih praks – skupno premoženje zakoncev, 2017.

- obveznosti, ki jih je prevzel eden od zakoncev za tekoče potrebe življenjske skupnosti ali družine;
- druge obveznosti, nastale v zvezi s skupnim premoženjem (npr. davčne obveznosti, ki izvirajo iz skupnega premoženja, čeprav tu sodna praksa še ni povsem enotna).¹³

Bistveno je, da dolg, izvirajoč iz neporavnanih kreditnih obveznosti, ne pomeni nujno pasive skupnega premoženja. Prvenstveno je pomemben namen, za katerega je bil kredit najet.¹⁴ Če je bil kredit najet za nakup ali obnovo skupnega premoženja ali za tekoče potrebe družine, gre za skupno obveznost. Če pa je bil kredit najet za zadovoljevanje izključno osebnih potreb enega zakonca ali za namene, ki niso povezani s skupnim premoženjem, gre za posebno obveznost tega zakonca.

8. Sodna praksa

Vrhovno sodišče je v zadevi II Ips 106/2017 poudarilo pomen namena kredita. Če je bil kredit najet za skupne potrebe, gre za skupno obveznost, ne glede na to, kateri zakonec je formalno sklenil kreditno pogodbo. V sodni praksi se je uveljavila domneva, da je odločitev za najem kredita v času trajanja zakonske zveze skupna odločitev obeh zakoncev, razen če se dokaže nasprotno.¹⁵

Višje sodišče v Ljubljani je v zadevi II Cp 329/2020 obravnavalo, da za obseg skupnega premoženja in za deleže zakoncev na njem ni pomembno, koliko kredita je bilo odplačanega v času zakonske zveze in koliko po njej, niti kateri od zakoncev ga je odplačeval.¹⁶ Bistveno je, da se je skupno premoženje plačalo z denarjem, ki je (bil) skupno premoženje.¹⁷

Enako stališče je zavzeto tudi v primerih zunajzakonskih skupnosti.

Sodna praksa je utrdila stališče, da zakonca za skupne obveznosti odgovarjata nerazdelno (solidarno). To pomeni, da upnik (npr. banka) lahko celoten dolg terja od kateregakoli od njiju, ne glede na to, kdo je kreditno pogodbo podpisal. Ta solidarna odgovornost obstaja tudi po prenehanju zakonske zveze ali zunajzakonske skupnosti, dokler skupna obveznost ni v celoti poravnana.¹⁸

Vrhovno sodišče je v svoji praksi razdelalo tudi vprašanje dokaznega bremena. V zadevi II Ips 20/2019 je poudarilo, da se domneva o skupni odgovornosti za

najete kredite vzpostavi šele, če se dokaže, da so bili krediti najeti (oziroma obveznosti prevzete) v času trajanja zakonske ali zunajzakonske skupnosti. Breme dokazovanja, da so bili krediti najeti v tem obdobju, je na stranki, ki se na to sklicuje. Šele ko je to dokazano, dokazno breme o tem, da najem kredita ni bil posledica skupne odločitve partnerjev, preide na drugo stranko.¹⁹

Odplačevanje v času trajanja zakonske zveze in ekonomske skupnosti

Kadar en zakonec v času trajanja zakonske zveze in obstoja ekonomske skupnosti sam odplačuje obroke kredita, ki je skupna obveznost, to dejstvo praviloma ne vpliva na deleže na skupnem premoženju. Razlog za to je, da so dohodki, iz katerih zakonec odplačuje kredit, sami po sebi skupno premoženje. Plačevanje obrokov iz skupnega premoženja namreč pomeni le prelivanje sredstev znotraj iste premoženjske kategorije, in sicer iz skupnega premoženja v obliki denarnih sredstev v skupno premoženje v obliki zmanjšanja pasive (dolga).

Vrhovno sodišče je v zadevi II Ips 247/2013 izrecno zavzelo stališče, da za ugotovitev deležev na skupnem premoženju ni pomembno, kateri izmed partnerjev je med trajanjem skupnosti sklepal kreditne pogodbe in odplačeval obroke. Ni pomembno niti, kdo je bil podpisnik pogodbe ali kdo je najel ter odplačeval kredit; bistveno je, da se je skupno premoženje plačalo z denarjem, ki je skupno premoženje.²⁰

Višje sodišče v Ljubljani je v zadevi II Cp 379/2018 to dopolnilo s pojasnilom, da na nastanek in višino skupnega premoženja ne vpliva okoliščina, kateri od zakoncev je najel kredit, kdo ga je odplačeval, in tudi ne, koliko kredita je bilo odplačanega v času življenjske skupnosti. Na skupno premoženje ne vpliva niti okoliščina, koliko kredita je kateri od zakoncev po prenehanju skupnosti že plačal in koliko ga bo še odplačal.²¹

Iz navedenega izhaja, da sama okoliščina, da en zakonec z lastnim bančnim računom plačuje mesečne obroke kredita, ne utemeljuje višjega deleža tega zakonca na skupnem premoženju, saj gre za odplačevanje iz skupnih sredstev.

Odplačevanje po razpadu ekonomske skupnosti

Povsem drugačna pa je pravna situacija, ko zakonec odplačuje skupne obveznosti po razpadu ekonomske

¹³ VSRS, sodba II Ips 97/2021, t. 18–19: znesek, potreben za plačilo davčnih obveznosti, nastalih iz naslova zasluga za delo med trajanjem zakonske zveze, in ki ga po razpadu zakonske zveze plača en zakonec z lastnimi sredstvi, ne sodi v pasivo skupnega premoženja. Odločilna okoliščina je, da je bil dolg poplačan po razpadu zakonske skupnosti iz lastnih sredstev enega zakonca.

¹⁴ VSRS, sodba II Ips 97/2021, t. 14: »Neplačane kreditne obveznosti, ki se tičejo skupnega premoženja, predstavljajo pasivo skupnega premoženja in jih je praviloma treba upoštevati pri ugotavljanju obsega skupnega premoženja. [...] Dolg, izvirajoč iz neporavnanih kreditnih obveznosti, ne pomeni nujno pasive skupnega premoženja.«

¹⁵ VSRS, sodba II Ips 106/2017. Prim. tudi VSRS, sodba II Ips 97/2021, t. 14: prvenstveno je pomemben namen, za katerega je bil kredit najet.

¹⁶ VSL, sodba II Cp 329/2020, t. 10: »Za obseg skupnega premoženja in deleže zakoncev na njem namreč ni pomembno, koliko kredita je bilo odplačanega v času zakonske zveze in koliko po njej, niti kateri od zakoncev ga je odplačeval.«

¹⁷ **Voglar, M.**: Novejša sodna praksa v zvezi s skupnim premoženjem, *Tax-Fin-Lex*, 2025: »Ni pomembno, kdo je bil podpisnik pogodbe ali kdo je najel ter odplačeval kredit; bistveno je, da se je skupno premoženje plačalo z denarjem, ki je skupno premoženje.«

¹⁸ Drugi odstavek 82. člena DZ (prej drugi odstavek 56. člena ZZZDR). VSRS sodba II Ips 196/2006 z dne 2. oktobra 2008; VSRS sodba II Ips 348/2008.

¹⁹ VSRS, sodba II Ips 20/2019, t. 10–11: »Domneva o skupni odgovornosti se vzpostavi šele, če je dokazano, da so bili krediti najeti v času trajanja skupnosti. Brez trditve o času nastanka kreditnih obveznosti ugotovitev, da krediti predstavljajo skupen dolg obeh strank, ni mogoča.«

²⁰ VSRS, sodba II Ips 247/2013. Prim. tudi VSRS, sodba II Ips 348/2008, t. 9: »Stanovanje predstavlja skupno premoženje zakoncev, zato pravno ni odločilno, kdo od zakoncev je fizično prispeval denar za plačilo pologa in obrokov kupnine.«

²¹ VSL, sodba II Cp 379/2018, t. 7: »Na nastanek in višino skupnega premoženja ne vpliva okoliščina, kateri od zakoncev je najel kredit, kdo ga je odplačeval, in tudi ne, koliko kredita je bilo odplačanega v času življenjske skupnosti. Na skupno premoženje ne vpliva niti okoliščina, koliko kredita je kateri od zakoncev po prenehanju skupnosti že plačal in koliko ga bo še odplačal.«

skupnosti (po prenehanju življenjske skupnosti oziroma po razvezi zakonske zveze). V tem primeru zakonec ne plačuje več iz skupnega premoženja, temveč iz lastnih (posebnih) sredstev, saj skupno premoženje s prenehanjem ekonomske skupnosti preneha nastajati.

Temeljni zahtevek zakonca, ki sam in v celoti pokriva kredite ali obveznosti, ki so del skupnega premoženja, je povračilni oziroma regresni zahtevek po drugem odstavku 82. člena DZ. Zakonec, ki poravnava skupni dolg v večjem obsegu, kot znaša njegov del dolga (ta je odvisen od deleža na skupnem premoženju), ima pravico terjati povračilo presežka od drugega zakonca.²²

Vrhovno sodišče je v zadevi II Ips 247/2013 zavzelo eno ključnih stališč: če eden od partnerjev odplačuje skupne obveznosti po prenehanju skupnosti iz posebnega premoženja, se zaradi plačevanja obrokov po prenehanju skupnosti ne morejo spremeniti deleži na skupnem premoženju. Zakonec, ki po prenehanju skupnosti odplačuje skupne obveznosti, bi lahko od drugega terjati povračilo tistega, kar presega njegov del dolga.²³

To pomeni, da odplačevanje skupnega kredita s strani enega zakonca po razpadu ekonomske skupnosti:

- ne vpliva na deleže na skupnem premoženju, ki ostanejo nespremenjeni;
- zakoncu, ki plačuje, daje podlago za povračilni (regresni) zahtevek zoper drugega zakonca.²⁴

Tak zahtevek se imenuje tudi verzijski zahtevek in zanj po sodni praksi velja splošni petletni zastaralni rok po 346. členu Obligacijskega zakonika (OZ), in ne triletni zastaralni rok za občasne terjatve. Zastaranje začne teči šele z določitvijo deležev (bivših) zakoncev na skupnem premoženju, saj šele takrat zakonec, ki je plačeval, ve, kolikšen je bil njegov delež, in posledično, koliko je plačal več, kot znaša njegov delež.²⁵

Ločeno vprašanje se pojavi, kadar eden od zakoncev v skupno premoženje vloži sredstva, ki so njegovo posebno premoženje (npr. podedovana ali pred zakonsko zvezo pridobljena sredstva). V tem primeru je sodna praksa zavzela stališče, da vložek posebnega premoženja enega zakonca v skupno premoženje sicer ne povzroči transformacije posebnega premoženja v skupno, pač pa lahko vpliva na višji delež tega zakonca na skupnem premoženju. Zaradi vložka posebnega premoženja v skupno premoženje posebno premoženje izgubi svojo

samostojnost, delež zakonca, ki je vložil posebno premoženje, pa je na skupnem premoženju ustrezno višji.²⁶

Posebnosti pri davčnih obveznostih

Zanimivo stališče je Vrhovno sodišče zavzelo v zadevi II Ips 97/2021 glede davčnih obveznosti. Odločilo je, da znesek, potreben za plačilo davčnih obveznosti, nastalih iz naslova zaslužka za delo med trajanjem zakonske zveze, in ki ga po razpadu zakonske zveze plača en zakonec z lastnimi sredstvi, ne sodi v pasivo skupnega premoženja. Za takšno presojo je bila odločilna okoliščina, da je bil dolg poplačan po razpadu zakonske skupnosti iz lastnih sredstev enega zakonca. To stališče kaže na to, da je sodna praksa pri opredelitvi pasive skupnega premoženja pri davčnih obveznostih strožja kot pri kreditnih obveznostih, najetih za pridobitev skupnega premoženja.

9. Sklep

Pasiva skupnega premoženja zakoncev je nerazdružljivo povezana z aktivno in jo je treba obravnavati kot celoto. Družinski zakonik v 72. členu izrecno zahteva, da se pred ugotavljanjem deležev ugotovijo dolgovi in terjatve zakoncev glede skupnega premoženja. Skupne obveznosti po 82. členu DZ obremenjujejo oba zakonca nerazdelno, ne glede na to, kdo je formalno prevzel obveznost, pri čemer ima zakonec, ki plača več, kot znaša njegov delež, v določenih primerih pravico do povračila presežka.

Sodna praksa Vrhovnega sodišča RS je na tem področju dobro razvita in relativno enotna. Ključna stališča so, da kredit, najet za skupno premoženje, pomeni pasivo skupnega premoženja; da za obseg skupnega premoženja ni pomembno, kdo je odplačeval kredit in koliko; da se deleži zaradi odplačevanja po razpadu ekonomske skupnosti ne morejo spremeniti; ter da ima zakonec, ki po razpadu ekonomske skupnosti odplačuje skupne obveznosti, verzijski (povračilni) zahtevek zoper drugega zakonca za presežek nad lastnim deležem obveznosti.

Za zakonca v razveznem postopku ali po razvezi je zato bistveno, da se seznanita z obstojem in višino skupnih obveznosti, s pravili o nerazdelni odgovornosti ter z možnostjo uveljavljanja regresnih zahtevkov, kadar eden od njiju v nesorazmernem delu pokriva skupne dolgove.

²² Drugi odstavek 82. člena DZ (prej tretji odstavek 56. člena ZZZDR). Prim. tudi VSRS, sodba II Ips 348/2008, t. 9.

²³ VSRS, sodba II Ips 247/2013: »Če eden od partnerjev odplačuje skupne obveznosti po prenehanju zunajzakonske skupnosti iz posebnega premoženja, bi lahko od drugega terjati povračilo tistega, kar presega njegov del dolga, saj se zaradi plačevanja obrokov po prenehanju zunajzakonske skupnosti ne morejo spremeniti deleži na skupnem premoženju.«

²⁴ VSL, sodba II Cp 379/2018, t. 7: »Partner, ki po prenehanju izvenzakonske skupnosti plača skupni dolg, plača skupno pasivo. Če skupni dolg plača v večjem obsegu, kot znaša njegov del (ta ustreza deležu na skupnem premoženju), ima pravico terjati povračilo presežka od drugega zakonca (regresni zahtevek na osnovi tretjega odstavka 56. člena ZZZDR).«

²⁵ VSL, sodna praksa glede verzijskega zahtevka: za tak zahtevek velja splošni petletni zastaralni rok po 346. členu OZ, ki začne teči šele z določitvijo deležev (bivših) zakoncev na skupnem premoženju. Prim. VSRS, sodba II Ips 1216/2008.

²⁶ VSL, sodba II Cp 379/2018: vložek posebnega premoženja v skupno premoženje povzroči, da posebno premoženje izgubi svojo samostojnost, delež zakonca, ki je vložil posebno premoženje, pa je na skupnem premoženju ustrezno višji. Prim. tudi VSRS, sodba II Ips 272/2014.

Tina Šnajder

odvetnica v Odvetniški družbi Završek & Šnajder o.p., d.o.o.

Bližnjice?

Pregled napak delodajalcev

V slovenskem delovnem okolju je med delodajalci pogosto prisotno prepričanje, da sodišča v delovnih sporih odločajo v korist delavcev, čeprav taka predstava ne odraža dejanskega stanja sodne prakse. Zaradi tovrstnega prepričanja se nekateri delodajalci poslužujejo različnih načinov izogibanja delovnopравниh obveznostim oziroma sprejemajo prakse, ki so lahko na prvi pogled učinkovite, dokler ne postanejo predmet sodne presoje ali inšpekcijskega nadzora. V takih primerih pa se pogosto izkaže, da so posledice za delodajalce bistveno bolj obremenjujoče, kot bi bile, če bi svoje ravnanje že od začetka uskladili z veljavnimi pravnimi predpisi.

Čeprav tudi v javnem sektorju delodajalci pogosto izkazujejo precejšnjo mero iznajdljivosti, se zdi, da so zlorabe izrazitejše prav v zasebnem sektorju, zato se prispevek osredotoča na zasebni sektor.

Sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas

Eden najpogostejših primerov nepravilne prakse delodajalcev je sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas. Med delodajalci je namreč pogosto prisoten strah pred sklepanjem pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas, čeprav je takšna bojazen praviloma neutemeljena. Ob pravilni uporabi in razumevanju delovnopравниh določb odpoved pogodbe o zaposlitvi delavcu, ki ima sklenjeno pogodbo za nedoločen čas, sama po sebi ne predstavlja posebnih pravnih težav, prav tako pa ne drži splošno razširjeno prepričanje, da bo sodišče tako odpoved praviloma razveljavilo. Zaradi navedenih zmotnih predstav delodajalci z na novo zaposlenimi delavci pogosto sklepajo pogodbe o zaposlitvi za določen čas, pri tem pa so prepričani, da so take pogodbe zakonite, če le ne trajajo več kot dve leti. Tako razumevanje je napačno, saj zakon dopušča sklepanje pogodb za določen čas le ob obstoju zakonsko taksativno navedenih razlogov, ki so časovno objektivno omejeni.

Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1)¹ v 11. členu določa, da se pogodba o zaposlitvi sklepa za nedoločen čas, če s tem zakonom ni določeno drugače, smiselno enako določa 59. člen Zakon o javnih uslužbencih (ZJU-1)². Navedeno pomeni, da je pogodba o zaposlitvi za nedoločen čas pravilo, za določen čas pa izjema. Kdaj se lahko sklene pogodba o zaposlitvi za določen čas, določata 54. člen ZDR-1 in 76. člen ZJU-1, ki taksativno naštevata primere takšnih pogodb. Delodajalci med fiktivnimi razlogi za sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas najpogosteje navajajo začasno povečan obseg dela ter pripravo in izvedbo projektnega dela. Kakor je bilo že zgoraj navedeno, ZDR-1 omejuje sklepanje pogodb za določen čas za obdobje, daljše od dveh let, razen pri izjemah, ki jih določa zakon (npr. pri projektnem delu), pri čemer prekinitev do treh mesecev ne prekine skupne dobe, za katero je še dopustno skleniti pogodbo o zaposlitvi za določen čas. ZJU-1 pa

v 77. členu posebej določa omejitve trajanja glede na razlog sklenitve delovnega razmerja za določen čas.

Prvo opozorilo, ki ga mora delodajalec upoštevati, je, da zgolj sklicevanje na posamezno alinejo iz prvega odstavka 54. člena ZDR-1 v pogodbi o zaposlitvi ne zadostuje za utemeljitev zakonitosti sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Delodajalec bo, če se bo želel izogniti ugotavljanju transformacije delovnega razmerja v razmerje za nedoločen čas, že v pogodbi o zaposlitvi moral navesti konkretne dejanske razloge za sklenitev delovnega razmerja za določen čas.

Druga pomembna okoliščina je sovpadanje časa in razloga. Razlog za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas mora časovno sovpadati z obdobjem, za katero je pogodba sklenjena. Pogodba je sicer lahko sklenjena za krajši čas, kot traja razlog (npr. pri nadomeščanju začasnega odsotnega delavca), ne more pa biti razlog, kot je začasno povečan obseg dela, takšen, da bi trajal več let. V praksi se pri delodajalcih pogosto pojavlja napaka, da za določen čas zaposlujejo na sistemiziranih delovnih mestih, pri katerih obstaja trajna potreba po delu, pri čemer začasnega povečanega obsega dela niti ne morejo vsebinsko utemeljiti. Občasna nihanja v proizvodnji, naročilih ali financiranju namreč ne predstavljajo zakonitega razloga za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Uspešnost poslovanja oziroma poslovno tveganje je namreč del podjetniškega tveganja delodajalca, ki ga ni dopustno prenašati na delavca. Sodna praksa se je že velikokrat izrekla, da vir financiranja delovnega mesta ne predstavlja zakonitega razloga za sklenitev pogodbe za določen čas. Za presojo, ali je pogodba o zaposlitvi za določen čas iz razloga začasno povečanega obsega dela sklenjena zakonito, sta bistvena *obseg dela in časovni okvir*, ne pa način financiranja.³

Pogodbe o zaposlitvi za določen čas prav tako ni dopustno sklepati kot nekakšne »rezerve«, ko bi delodajalec delavca zaposlil zaradi fluktuacije zaposlenih

¹ Ur. l. RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19, 203/20 – ZIUPOPdve, 119/21 – ZČmIS-A, 202/21 – odl. US, 15/22, 54/22 – ZUPŠ-1, 114/23, 136/23 – ZIUZDS in 70/25 – ZUTD-1.

² Ur. l. RS, št. 32/25.

³ Sodbi VSRS VIII Ips 198/2014, VIII Ips 225/2014.

ali zaradi pogostih začasnih odsotnosti, pri čemer bi tak delavec pokrival občasne in nepredvidljive manke delovne sile. Taka praksa ni zakonit razlog za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas.

Trajna potreba po opravljanju določenega dela že skoraj *a priori* izključuje možnost sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas iz razloga začasno povečanega obsega dela ali projektnega dela. V takih primerih gre praviloma za delo, ki ima vse značilnosti trajne potrebe delodajalca, zato bi moralo biti opravljanje v okviru delovnega razmerja za nedoločen čas.

Pri razlogu začasno povečanega obsega dela je torej bistveno, da mora biti povečan obseg dela *začasen*. Na primer, delodajalec, ki bo sklenil pogodbo s poslovnim partnerjem za opravljanje storitev, dobavo blaga in podobno za obdobje petih let, ne bo mogel trditi, da gre za začasno povečan obseg dela. V sodni praksi je sprejeto stališče, da negotovosti, ali bo delodajalec tudi v prihodnje lahko zagotavljal delo v enakem obsegu, kot ga ob sklenitvi pogodbe o zaposlitvi, ni mogoče prenesti na delavca in ni zakonski razlog za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas. V primeru, da delodajalec delavcu v daljšem časovnem obdobju ne more več zagotavljati dela, ima namreč možnost delavcu odpovedati pogodbo o *zaposlitvi* iz poslovnega razloga.⁴

Pri sklenitvi pogodb za določen čas zaradi izvedbe dela, ki je projektno organizirano, se zelo pogosto, predvsem v javnem sektorju, ponovno pojavlja napačno razumevanje, da začasnost pogodbe o zaposlitvi opravičuje omejitev financiranja projekta. Predvsem pri javnih zavodih in tudi ministrstvih se pojavlja prepričanje, da zato, ker je določen del dejavnosti vezan na vir financiranja (financiranje preko razpisov), slednji štejejo opravljanje takšne dejavnosti za projekt. Bistvo za opredelitev določenega dela kot projektnega dela je v njegovi naravi (npr. da je vezano na izvedbo določenega programa, ki ni stalen, temveč se samostojno začne in zaključi, ima določeno organizacijsko strukturo, posebej določene postopke priprave in izvedbe, pa tudi ustrezno *projektno* dokumentacijo),⁵ in ne v »vreči«, iz katere se financira. Tako npr. ni mogoče govoriti o projektnem delu, če delavec pri delodajalcu dela pri več projektih, ker je namreč delo delodajalca organizirano na način, da izvaja projekte (npr. NVO).

Pri projektnem delu zakon določa izjemo od splošne omejitve trajanja pogodbe o zaposlitvi za določen čas. To lahko traja tudi več kot dve leti, če projekt traja dlje. Zakon hkrati določa, da lahko kolektivna pogodba natančneje opredeli, kaj se šteje za projektno delo.

Vendar pa morata biti za zakonito sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas, ki presega dve leti, kumulativno izpolnjena dva pogoja: prvič, da dejansko obstaja projekt, in drugič, da je pogodba o zaposlitvi za določen čas sklenjena za celotno obdobje trajanja projekta. Pogodba se torej lahko sklene za obdobje, ki presega dve leti, le, če je vezana na celoten čas trajanja projekta. Če je pogodba sklenjena za krajše obdobje, čeprav projekt traja dlje, je s tem presežena časovna omejitev,

določena v tretjem odstavku 53. člena ZDR-1, četudi sicer obstaja zakonit razlog za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas.

Kolektivna pogodba dejavnosti trgovine Slovenije v 16. členu jasno določa, kaj je projektno delo. Taka opredelitev lahko predstavlja koristno orientacijo tudi pri presoji v drugih dejavnostih. Za projektno delo se šteje delovni proces, v katerem se izvajajo naloge oziroma programi z določenim ciljem, ki niso del trajnega opravljanja dejavnosti; za katerega se vodi projektna dokumentacija; ki ima določeno osebo/osebe za vodenje projekta; ki je časovno opredeljen in je vnaprej finančno ovrednoten.

Težava nastane tudi v primerih, ko delavec del svojih nalog opravlja kot redne, siceršnje delovne obveznosti, del pa v okviru projektnega dela. V tem primeru bi delodajalec moral po mojem mnenju skleniti pogodbo za nedoločen čas za krajši delovni čas in za določen čas za projektno organizirano delo prav tako za krajši delovni čas. Če pa projektno delo ne pomeni bistvenega in samostojnega dela delavčevih nalog, temveč le dopolnjuje njegove redne delovne obveznosti, taka okoliščina ne more utemeljiti sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas. V takem primeru namreč še vedno obstaja trajna potreba po delu, ki mora biti pokrita z delovnim razmerjem za nedoločen čas.

Opozoriti velja tudi na ureditev iz drugega odstavka 54. člena ZDR-1, ki določa, da lahko kolektivna pogodba določi, da manjši delodajalec (tj. delodajalec z manj kot deset zaposlenimi) sklepa pogodbe o zaposlitvi za določen čas ne glede na taksativno naštete zakonske razloge. Kljub tej zakonski možnosti je Vrhovno sodišče RS zavzelo stališče,⁶ da mora tudi v tem primeru delodajalec izkazati dejanski obstoj razloga za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Možnost, ki jo predvideva kolektivna pogodba, torej ne pomeni, da je sklepanje takih pogodb povsem neomejeno ali brez vsebinske utemeljitve.

V praksi se pogosto pojavlja tudi primer, ko delodajalci pogodbo o zaposlitvi za določen čas uporabljajo kot nadomestek za poskusno delo. Taka praksa je nezakonita. Če želi delodajalec preveriti ustreznost delavca za opravljanje dela, mora v pogodbi o zaposlitvi za nedoločen čas določiti poskusno delo, ne pa sklepati pogodbe o zaposlitvi za določen čas zgolj z namenom preverjanja delavčevih sposobnosti.

Ker se pogosto zgodi, da pri sklepanju pogodb o zaposlitvi za določen čas prihaja do njihovega veriženja – delodajalec na primer v zakonskem omejenem času dveh let z delavcem sklene več pogodb o zaposlitvi za določen čas – je pomembno vedeti, da bo sodišče presojalo zakonitost vsake od njih. V hipotetičnem primeru denimo treh sklenjenih pogodb za določen čas je povsem mogoče, da je zadnja taka pogodba sklenjena zakonito (npr. nadomeščanje začasno odsotnega delavca), prvi dve pa sta bili recimo sklenjeni nezakonito (npr. neutemeljen razlog začasno povečanega obsega dela). Tudi v tem primeru sodišče ne bo moglo ugotoviti zakonitosti

⁴ VSRS, sodba IV Ips 92/2012.

⁵ VDSS, sodba in sklep Pdp 376/2023.

⁶ VSRS, sodba VIII Ips 104/2018.

sklenjenega delovnega razmerja za določen čas zgolj iz razloga zakonitosti zadnje pogodbe. Presojati bo moralo tudi prvi dve pogodbi in če bo ugotovilo, da je ena od njih nezakonita, bo to pomenilo, da je že takrat nastopila transformacija delovnega razmerja v razmerje za nedoločen čas, zato posledično zadnja pogodba o zaposlitvi, ki je sicer zakonita, ne bo prenehala s potekom časa.

Zakonitost sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas tako temelji na načelu dvojne preverljivosti, in sicer preverljivosti razloga in trajanja take zaposlitve. Delodajalec mora oba elementa konkretizirati do te mere, da sta objektivno preverljiva. Namen tega prispevka ni prikazati, da so pogodbe o zaposlitvi za določen čas same po sebi problematične; nasprotno, sodišča v številnih primerih potrdijo njihovo zakonitost. Namen prispevka je zgolj opozoriti, da so take pogodbe včasih neustrezen instrument, kadar jih delodajalci uporabljajo z namenom obiti zakonsko ureditev. Če je odpoved pogodbe o zaposlitvi izvedena pravilno, v procesnem in vsebinskem smislu, ter temelji na razlogih, ki jih zakon dopušča, bo taka odpoved prestala sodno presojo. Nasprotno pa lahko fiktivno sklenjene pogodbe o zaposlitvi za določen čas povzročijo neželene posledice; na delo se, v delovno razmerje za nedoločen čas, po posredovanju sodišča vrne delavec, s katerim delodajalec očitno ni želel nadaljevati delovnega razmerja.

Razumevanje pojma konkurenčne klavzule

Naslednje opozorilo se nanaša na razumevanje pojma konkurenčne klavzule.⁷ Delodajalci namreč v pogodbe o zaposlitvi redoma zapišejo konkurenčno klavzulo. Ta delavcu, ki pri svojem delu ali v zvezi z delom pridobiva tehnična, proizvodna ali poslovna znanja in poslovne zveze, prepoveduje opravljanje konkurenčne dejavnosti po prenehanju delovnega razmerja za največ dve leti. Konkurenčna klavzula velja v primeru prenehanja pogodbe o zaposlitvi s sporazumom med strankama, zaradi redne odpovedi s strani delavca, redne odpovedi delavcu iz krivdnega razloga ali izredne odpovedi delavcu s strani delodajalca (razen pri odklonitvi prehoda k drugemu delodajalcu). Konkurenčna klavzula mora biti pisna. Če spoštovanje konkurenčne klavzule delavcu onemogoča pridobitev zaslужka, primerljivega z delavčevo prejšnjo plačo, mu mora delodajalec za ves čas spoštovanja prepovedi mesečno izplačevati denarno nadomestilo, ki se mora določiti s pogodbo o zaposlitvi in mesečno znaša najmanj tretjino povprečne mesečne plače delavca v zadnjih treh mesecih pred prenehanjem veljavnosti pogodbe o zaposlitvi.

Konkurenčna klavzula delavcu, v primeru naštetih načinov prenehanja delovnega razmerja, v omejenem času preprečuje zaposlitev pri konkurenčnem delodajalcu, kar po drugi strani pomeni, da delavcu preprečuje, da bi se zaposlil na delovnem mestu, za katerega je strokovno usposobljen in ima zanj potrebna znanja.

V praksi je pogosto mogoče opaziti, da so konkurenčne klavzule vključene v pogodbe o zaposlitvi tudi v

primerih, ko delavci pri svojem delu dejansko ne pridobivajo tehničnih, proizvodnih ali poslovnih znanj oziroma ne vzpostavljajo poslovnih zvez, ki bi utemljevale takšno omejitev. Poleg tega se delodajalci velikokrat zavezujejo k izplačevanju razmeroma visokega nadomestila za spoštovanje konkurenčne klavzule, na primer v višini od 50 do celo 80 odstotkov delavčeve plače. Oboje zna biti za delodajalca tvegano.

V praksi si delodajalci in tudi delavci velikokrat napačno razlagajo način izvajanja konkurenčne klavzule. Oboji namreč menijo, da mora delavec po prenehanju delovnega razmerja delodajalcu javiti, ko se želi zaposliti pri potencialno konkurenčnem delodajalcu, delodajalec pa delavcu šele takrat sporoči, ali bo uveljavljal konkurenčne klavzule ali ne. Če se delodajalec za uveljavitev konkurenčne klavzule odloči, začne plačevanje denarnega nadomestila. **Tako stališče je pravno povsem zmotno!**

Navedeno pomeni, da bi se delavec prijavljal na delovna mesta, za katera vnaprej obstaja možnost, da se na njih ne bi mogel zaposliti, ker bi bil odvisen od tega, ali bo delodajalec uveljavljal konkurenčno klavzulo ali ne. Slednje bi posegalo tudi v kredibilnost in dobro ime delavca.

Pomembno je vedeti, da denarno nadomestilo delavcu pripada ne glede na to, ali ima dejansko možnost zaposlitve pri konkurenčnem podjetju, in celo tudi, če se na razpis sploh ne prijavi. Napačno je torej razumevanje delodajalcev, da jih obveznost plačila denarnega nadomestila zavezuje le, če izjavijo, da ne soglašajo z zaposlitvijo delavca pri drugem delodajalcu.

Po stališču Vrhovnega sodišča »je nadomestilo delodajalčeva protidajatev za to, da se delavec po prenehanju delovnega razmerja za pogodbeno dogovorjen čas vzdrži opravljanja konkurenčne zaposlitve oziroma dejavnosti. Delavcu to nadomestilo pripada, ne da bi mu bilo treba dokazovati, kaj vse mu je konkurenčna klavzula onemogočila. Delavcu ni potrebno izkazati prizadevanja za pridobitev primerljivega zaslужka. Dogovor, po katerem bi konkurenčna klavzula delavca zavezovala ves čas, delodajalca pa le, če bi delavec izkazal, da si je prizadeval pridobiti zaslужek, primerljiv prejšnjemu, pa mu je bilo to zaradi spoštovanja konkurenčne klavzule onemogočeno, je v nasprotju z načelom ekvivalence, ki je temeljno načelo pogodbenega prava. Takšna določba je tudi nesmiselna, saj predpostavlja, da bi bil delavec do nadomestila upravičen le, če bi iskal zaposlitev (oziroma izkazal možnost zaposlitve). Denarno nadomestilo pripada pogodbi zvesti stranki, v tem primeru delavcu, pri čemer se posebno prizadevanje niti za zaposlitev niti za pridobitev primerljivega zaslужka ne zahteva.«⁸

Če je denarno nadomestilo za spoštovanje konkurenčne klavzule določeno previsoko, zlasti pri bolj plačanih delovnih mestih, lahko nastane položaj, v katerem delavec tako ureditev izkoristi na način, da v obdobju trajanja konkurenčne klavzule prejema nadomestilo, ne da bi imel dejanski namen opravljanja konkurenčne zaposlitve. Res je sicer, da taka odločitev za delavca pomeni tudi določeno tveganje, saj je ponovno vključevanje na trg dela po daljšem obdobju nezaposlenosti

⁷ Členi 40 do 42 ZDR-1.

⁸ VSRS, sodba VIII Ips 7/2020.

praviloma težje. Kljub temu pa se zdi, da lahko previsoko določeno nadomestilo, zlasti kadar je posledica nepremišljenih pogodbenih določil delodajalca, za delodajalca predstavlja nesorazmerno, predvsem pa morda nepotrebno finančno breme.

Splošno oziroma rutinsko vključevanje konkurenčne klavzule v pogodbe o zaposlitvi ni smiselno, tudi zato, ker delodajalec, razen če se z delavcem naknadno ne dogovori drugače (na primer v sporazumu o prenehanju delovnega razmerja), od take klavzule enostransko ne more odstopiti z utemeljitvijo, da dejansko ne gre za delovno mesto, pri katerem bi delavec pridobil tehnična, proizvodna ali poslovna znanja oziroma poslovne zveze. Domneva se namreč, da je delodajalec, kot močnejša stranka v delovnem razmerju in kot pogodbeni stranka, na strani katere sta organizacija in oblikovanje delovnih mest, s sklenitvijo takšne pogodbene določbe tudi potrdil, da gre za delovno mesto, pri katerem je konkurenčna klavzula utemeljena. Tak ugovor bi zato lahko uveljavljal le delavec.

S tem v zvezi se pojavlja nadaljnje vprašanje; kaj pa če se za opcijsko pravico odstopa delavec in delodajalec posebej dogovorita v pogodbi o zaposlitvi na način, da konkurenčna klavzula velja le, če delodajalec izjavi, da jo uveljavlja? Izhajati je treba iz načela, da pogodbeni dogovor ne more biti strožji za delavca in da mora za delavca predstavljati jasno in predvidljivo zavezo. Vrhovno sodišče je v eni od sodb⁹ zavzelo stališče, da bi načeloma lahko bila dopustna ureditev, po kateri bi se stranki dogovorili za opcijsko uveljavljanje konkurenčne klavzule v smislu, da delodajalec ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi izjavi, da konkurenčne klavzule ne uveljavlja, saj bi takšna opcijska opredelitev za delavca pomenila manjši poseg v njegove pravice oziroma zanj ugodnejšo ureditev, kot pa je opredeljena v zakonu. Taka opcijska ureditev pa bi morala biti v pogodbi o zaposlitvi jasno določena, torej tako, da je povsem jasno, da je delavec prost obveznosti iz konkurenčne klavzule, če delodajalec ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi (in ne pozneje) izjavi, da konkurenčne klavzule ne uveljavlja.

Pogosto je v pogodbah o zaposlitvi v povezavi s konkurenčno klavzulo navedena tudi visoka pogodbena kazen, ki zadane delavca pri nespoštovanju le-te. Pogodbena kazen je navadno določena v nekajkratniku plače delavca, medtem ko je zakonski minimum denarnega nadomestila za spoštovanje konkurenčne klavzule 1/3 delavčeve povprečne plače. Pri tem se postavlja vprašanje, ali treba upoštevati tudi določbe OZ¹⁰ glede možnosti znižanja pogodbene kazni. Dogovorjena pogodbena kazen, četudi je neekvivalentna, ni nedopustna, saj delavca odvrača od kršitev, ki delodajalcu lahko povzročijo veliko škodo, obseg katere je težko ugotovljiv. Vrhovno sodišče v svojih razlagah izhaja iz dejstva, da je delodajalec omejen že z zakonom. Konkurenčna klavzula je veljavna le, če se nanaša na posebno tehnična, proizvodna ali poslovna znanja in poslovne zveze, ki jih delavec pridobi pri delu ali v zvezi z delom, če je delavcu zagotovljeno denarno nadomestilo v najmanj zakonsko določeni višini ter če je klavzula

časovno omejena. Dogovor o pogodbeni kazni ima zato akcesorno naravo in je veljaven le, če je veljavna tudi konkurenčna klavzula. Ekvivalentnost pogodbene kazni in denarnega nadomestila se zato ne zahteva.

Različno plačilo za delavce, ki opravljajo delo na enakih oziroma primerljivih delovnih mestih

Zadnje vprašanje, ki ga obravnava ta prispevek in ki se v praksi zasebnega sektorja pojavlja razmeroma pogosto, je problematika različnega plačila za delavce, ki opravljajo delo na enakih oziroma primerljivih delovnih mestih. V delovnem pravu je sprejeto načelo plačila po dejansko opravljenem delu, podlaga zanj pa je 44. člen ZDR-1. Navedeno pomeni, da lahko delavec zahteva plačilo za delo, ki ga dejansko opravlja, ne glede na formalno sklenjeno pogodbo o zaposlitvi. Menim, da je v tem delu ureditev v javnem sektorju jasnejša in preglednejša. Na področju javnega sektorja obstaja tudi obsežna sodna praksa, pri čemer je zadnja odločba Vrhovnega sodišča¹¹ vnesla v razumevanje tega instituta določene negotovosti.

Sodišča so v številnih primerih zavzela stališče, da se pri presoji upravičenosti do plačila po dejansko opravljenem delu izhaja iz sistemizacije delovnih mest pri delodajalcu ter primerjave dela in nalog delovnega mesta, na katero je delavec formalno razporejen, in delovnega mesta, katerega dela in naloge je dejansko opravljal, ter pri tem ugotovi, ali je opravljal dela zahtevnejšega delovnega mesta. Če pa delavec dela in naloge zahtevnejšega delovnega mesta opravlja le del delovnega časa, mu plačilo po dejansko opravljenem delu pripada v takem obsegu.¹²

V javnem sektorju se težave najpogosteje pojavljajo v primerih, ko je javni uslužbenec formalno razporejen na nižje vrednoteno delovno mesto, dejansko pa opravlja naloge delovnega mesta, ki je vrednoteno višje. V praksi so se taki primeri pogosto pojavljali tudi zaradi neizpolnjevanja določenih pogojev za zasedbo delovnega mesta, najpogosteje glede zahtevane stopnje izobrazbe (npr. srednje medicinske sestre, ki so opravljale delo diplomiranih medicinskih sester). V takih primerih sodišče presoja, ali je javni uslužbenec dejansko opravljal delo višje vrednotenega delovnega mesta in v kakšnem obsegu; na tej podlagi se mu prizna razlika v plači glede na izhodiščni plačni razred tega delovnega mesta.

V zasebnem sektorju je ta problem pogosto še izrazitejši. Sistemizacije delovnih mest so praviloma oblikovane bolj splošno, zaradi česar je že na tej ravni pogosto težko ugotoviti, ali delavec dejansko opravlja delo, ki ustreza višje vrednotenemu delovnemu mestu. Dodatna težava je dejstvo, da se tudi na formalno enakih delovnih mestih pojavljajo razlike v višini osnovne plače. Menedžerji tako prakso pogosto utemeljujejo z različnimi razlogi, med drugim s stališčem, da tudi na enakih delovnih mestih »ne igrajo isti igralci«. Zlasti

⁹ VSRS, sodba VIII Ips 41/2019.

¹⁰ Člen 252 OZ: Sodišče zmanjša na dolžnikovo zahtevo pogodbeno kazen, če spozna, da je glede na vrednost in pomen predmeta obveznosti nesorazmerno visoka.

¹¹ VSRS, sodba VIII Ips 14/2025.

¹² VDSS, sklep Pdp 596/2016.

na področju prodaje naj bi delavci, ki opravljajo delo prodajnikov v različnih segmentih, obravnavali različno zahtevne kupce, ponujali različno zahtevne produkte ali storitve, višja plača pa naj bi bila tudi sredstvo za ohranjanje konkurenčnosti in zadržanje uspešnejših zaposlenih pri delodajalcu.

Del delodajalcev zato meni, da takih razlik ni mogoče ustrezno urediti zgolj z variabilnim delom plače ali nagrajevanjem, saj naj bi ti mehanizmi spodbujali predvsem kratkoročne rezultate, medtem ko naj bi višja osnovna plača predstavljala temelj dolgoročnega odnosa med delodajalcem in delavcem. S takšnim stališčem se je težje povsem strinjati. Prav nasprotno, jasno in nedvoumno določena merila, na podlagi katerih je določen delavec na sicer enakem delovnem mestu upravičen do višje plače, lahko pomembno prispevajo k transparentnosti in krepitvi zaupanja v delovnem okolju.

Razlikovanje pri osnovnih plačah na enakih delovnih mestih brez jasnih in vnaprej določenih meril namreč ni problematično le z vidika organizacijskih odnosov, temveč tudi z vidika zakonitosti. Eno izmed temeljnih načel delovnega prava je načelo enake obravnave delavcev. Razlike v plačah so sicer dopustne, vendar le tedaj, kadar temeljijo na objektivnih, jasnih in vnaprej določenih merilih ter kriterijih.

Čeprav se Direktiva (EU) 2023/970¹³ nanaša na zagotavljanje enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske in je usmerjena v plačni sistem, ki temelji na načelu spolne nevtralnosti, je treba izhajati iz njenega širšega namena. Ta namreč ne temelji zgolj na prepovedi diskriminacije na podlagi spola, temveč na širšem načelu prepovedi diskriminacije kot takem.

Direktiva določa, da države članice sprejmejo ukrepe, potrebne za zagotovitev, da imajo delodajalci plačilne

strukture, s katerimi zagotavljajo enako plačilo za enako delo ali za delo enake vrednosti. Delodajalci svojim delavcem omogočijo preprost dostop do meril, ki se uporabljajo za določanje plačil, ravni plačil in plačnega napredovanja delavcev. Ta merila so objektivna in spolno nevtralna.

V primeru sodne presoje se delavec v zasebnem sektorju pogosto sooča z znatnimi težavami pri dokazovanju neenakega plačila. Plače v zasebnem sektorju namreč niso javne, poleg tega pogodbe o zaposlitvi pogosto vsebujejo tudi določila o zaupnosti oziroma nerazkrievanju podatkov o plači. Takšna ureditev delavcu bistveno oteži pridobivanje informacij, ki bi bile potrebne za utemeljevanje zahtevka zaradi neenakega plačila.

Problematisne prakse

Ker je ta članek pripravljen za namen Odvetniške šole in je njegova dolžina omejena, na tem mestu razpravo končujem.

Ob različnih »bližnjicah«, če jih lahko tako označimo, oziroma ob nepripravljenosti ali nepoznavanju na strani delodajalcev, kako delovno razmerje vzpostaviti in izvajati v skladu s pravnimi pravili, naj za konec izpostavimo še nekatere problematisne prakse, ki lahko za delodajalca pomenijo tudi precejšnje finančno tveganje. Mednje sodijo zlasti uporaba pogodb civilnega prava kot pogodb za prikrita delovna razmerja, nepravilno izvedeni postopki odpovedi pogodbe o zaposlitvi, pomanjkljivo razumevanje pravil o razporejanju delovnega časa, počitkih in nadurnem delu, neizvedena usposabljanja s področja varnosti in zdravja pri delu, neopravljene ocene tveganja ter neustrezna zaščitna delovna oprema in še bi lahko naštevali.

¹³ Direktiva (EU) 2023/970 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o krepitvi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje (besedilo velja za EGP), UL L 132, 17. 5. 2023, str. 21–44.

Borut Pogačnik

sodni izvedenec za forenzično preiskavo pisav

Razpad rokopisa – posegi umetne inteligence

Pri obravnavanju forenzičnega preiskovanja pisav se je treba ozreti v zgodovino rokopisa. Psihofizična kretanja, s pomočjo katere udeležamo svoje misli na papirju ali drugem mediju za pisanje, se nam danes zdi samoumevna. Manj pa se zavedamo, da je pisava nastala iz podob ali slik, s katerimi smo v pradavnini drugim sporočali svoje uspehe pri lovu, zajetje sužnjev ali zmago nad sovražnikom. Skozi 4000-letno obdobje se je pisava spreminjala in danes je bolj ali manj razvidna v črkopisih, kjer so črke namenjene zaznavanju določenega glasu.

Pri vsej tej metamorfozi in zapisovanju pa so se že od samih začetkov pojavljali tudi ponaredki, s katerimi so želeli, tako kot v današnjih časih, storilci spreminjati ali posnemati voljo resničnih zapisovalcev v taki meri, da bi na temelju prenašenih, popravljenih ali celo povsem spremenjenih načinov pisanja pridobili gnotne koristi in spravili v zmotno številne javnosti.

Še vedno imamo v spominu afero Alfreda Dreyfusa iz leta 1894 in njeno rešitev, ki sta si zaslužili tudi filmski prikaz. Vse te stvari pa se še vedno dogajajo tudi dandanes v blažjih ali bolj prezentnih oblikah.

Velikokrat se srečujemo s tem v oporokah in drugih potrdilih. Za boljše razumevanje poslednje volje oporočiteljev in drugih oblik volje pri različnih potrdilih je z vidika psihofizičnega stanja oseb, ki so razvidne v rokopisu piscev, pisava zelo pomembna.

Pisava je namreč odraz psihofizičnega stanja vsakokratnega pisca, kar pomeni, da se spremeni takoj, ko se spremeni to stanje. Ta neovrgljiv aksiom je izjemnega pomena pri vprašanih neskalsene volje in zavesti, še preden se pridobi medicinska dokumentacija in se v ta namen postavi izvedenca medicinske, nevrološke ali psihiatrične stroke.

Vse to se izvaja v komparaciji z rokopisnimi teksti oseb, preden se je to stanje spremenilo, kar pomeni, da je pisava resnično odraz vsakokratnega pisca, to pa tudi pomeni, da se spreminja skozi čas in da je primerjalno gradivo izpred desetih ali tridesetih let težko sprejemljivo.

▲ Pisava je skozi zgodovino prehodila dolgo pot.

Vir: Manuscripta, Nataša Golob, NUK Ljubljana, 2010, stran 114.

Ko se srečamo z oporokami, kjer sploh ni mogoče prebrati, kaj nam želi (zdaj že) pokojnik sporočiti, vsebine oporoke ne moremo povsem jasno razumeti. Seveda pa ne moremo povsem izključiti, da ne gre za poslednjo voljo. Lahko se je namreč dogajalo in zgodilo, da je na fiziologijo pisanja vplivala že neuporaba

očal ali pa druge posebnosti z vidika različnih nevroloških motenj in bolezni ter tudi specifičnih invalidnosti, kot so Parkinsonova in Alzheimerjeva bolezen, multipla skleroza, mišična distrofija in vse druge vrste redkih bolezni, ki lahko zelo vplivajo na potek duktusa.

In kaj ima pri vsem tem umetna inteligenca?

Pri različnih znanstvenih člankih je mogoče v tem času odkriti že kar 22,5 odstotka take zlonamerne uporabe umetne inteligence, da pisec praktično ni več nič drugega kot prenosnik vsebin umetne inteligence, kar pa je z do zdaj razvitimi programi za odkrivanje tovrstnih ponaredb težko odkriti. V prihodnosti bo še huje, saj se tovrstni programi sofisticirajo, vendar tudi v smeri »haluciniranih referenc«, ki si izmišljajo določeno literaturo ali pa vsebino »dopolnjujejo« z nečim, kar sploh ni obstajalo ali ne obstaja.

Na tak način se grmadijo številna dokazano ponarejena dela in na temelju teh potem spet ustvarjajo že tudi nova.

Za forenzično preiskovanje pisav bo to pomenilo veliko nalogo, zlasti kadar bodo pod vprašajem lastnoročno izpisani teksti, popolni podpisi ali nepopolni podpisi ali parafi.

Kar zadeva področje umetne inteligence, je mogoče reči in predvideti, na kaj vse bo lahko vplivala pri forenzičnem preiskovanju pisav ali če morda že ne? To je še zlasti pomembno pri ugotavljanju, ali je neka listina resnični izvornik ali pa je bila pisana s pomočjo umetne inteligence oziroma skenirana. Tovrstne posege umetne inteligence, ki se tako ali tako izvajajo s pomočjo računalnikov, je mogoče detektirati zgolj in samo z ugotovitvijo, ali je neka listina izvornik ali ni. Opozoriti pa je treba, katera so orodja, ki to za zdaj še omogočajo.

Vsi ti zapisi bodo prihajali in še prihajajo iz tiskalnikov, kar nam danes še omogoča preverbo s stereomikroskopom, UV- in IR-svetilko, ko lahko neizvirno listino še ločimo od izvornika. Bati pa se je, da pride čas, ko bodo tiskalniki še bolj posodobljeni in bodo nanašali pastozni potek kemijskih črnih z reliefom ter morda tudi s tornim pritiskom, to pa bo povsem izničilo naše napore v smeri forenzičnega preiskovanja pisav.

Martina Žaucer Hrovatin
odvetnica v Ljubljani

mag. Mitja Jelenič Novak
odvetnik v Ljubljani

Namesto predavanj – kratke predstavitve in strokovne razprave

Kazenska sekcija Odvetniške šole je bila, vse od svoje prve izvedbe, tradicionalno zasnovana kot sklop klasičnih predavanj, ki so jih, bolj ali manj obrobno, spremljale kakšne debate. Če je dopuščal čas, smo se posvečali tudi vprašanjem udeležencev. Letos bomo poskusili z novim formatom. Daljša klasična predavanja bodo nadomestila štiri krajša, vsako v trajanju 30 minut, nato pa daljše strokovno posvetovanje med sodelujočimi predavatelji o predstavljenih temah, z aktivnim sodelovanjem občinstva.

Nekaj zadnjih izvedb kazenske sekcije je namreč pokazalo, da je čas za spremembe. Klasična predavanja so bila poslušalcem predolga, postala pa so tudi nepotrebna, saj velika večina avtorjev in sodelujočih strokovnjakov gostuje v sekciji tudi z oddanim pisnim prispevkom. Najbolje so bila v anketah ocenjena tista, ki so bila izrazito praktično usmerjena in pripravljena v obliki treningov za odvetnika, v smeri priprave za njegovo delo v sodni dvorani in z napotitvami na ustrezne virov, sodno prakso ter literaturo.

Letošnje **štiri izbrane teme** odražajo aktualno dogajanje na področju kazenskega materialnega in procesnega prava.

Uvodni prispevek bo namenjen evropskemu kazenskemu procesnemu pravu in Direktivi EU 2023/1544 o elektronskih dokazih, še enemu viru v sistemih čezmejnih dostopov do elektronskih dokazov, ki ga bo predstavil ustavni sodnik **dr. Primož Gorkič**. Sledila bosta prispevka **prof. dr. Damjana Korošca** o vprašanih dokazovanj s t. i. »deep fake« na področju spolnega kazenskega prava in asistenta **Jana Stanjka**, ki prvič gostuje na naši šoli, in sicer s prispevkom s področja teorije socialne adekvatnosti. Uvodni del bo sklenil **dr. Luka Vavken** z Vrhovnega sodišča s tradicionalno temo privilegija zoper samoobtožbo in predstavitvijo najnovejše

prakse Vrhovnega sodišča pri presoji dometa privilegija pri netestimonialnih dokazih.

Druga polovica programa bo v celoti namenjena razpravi o vseh štirih predstavljenih temah. Z nami bodo vsi štirje predavatelji, ki se jim bosta pridružila še kolega odvetnika – **mag. Emil Zakonjšek** in **dr. Miha Šošič**. Bistvo tega dela bo v razpravi o problematiki na vseh predstavljenih področjih z aktivno udeležbo občinstva.

Dolga predavanja so nam doslej praviloma omejila čas za prepotrebno izmenjavo izkušenj, debato s strokovnjaki in problemsko analizo izpostavljenih tem.

Cilj spremenjenega formata naše sekcije je, da skupaj poiščemo tako obliko izobraževanja, ki se bo v praksi izkazala za učinkovito in uporabno pri opravljanju našega dela v sodni dvorani ter v okviru katere se bomo izobraževanja z veseljem udeleževali.

Obiskovalce letošnje kazenske šole vljudno prosiva, da **sodelujejo v anketi**, ki jo bodo prejeli po končani šoli. Prebrali bomo prav vsak odziv in vsak je lahko nadvse dobrodošel napotek, kako sekcijo še izboljšati in posodobiti.

ODVETNIŠKA ŠOLA 2026

Petek, 27. marec 2026

Sekcija C – KAZENSKA SEKCIJA

14.30 – 15.00 UREDBA (EU) 2023/1543 IN E-DOKAZI: PROMETNI PODATKI KOT DOKAZ V KAZENSKEM POSTOPKU

dr. Primož Gorkič, sodnik na Ustavnem sodišču RS

15.00 – 15.30 DEEP FAKE IN SPOLNO KAZENSKO PRAVO: IZVRŠITEV IN DOKAZOVANJE?

prof. dr. Damjan Korošec, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani
RAZPRAVA

16.15 – 16.45

DRUŽBENA SPREJEMLJIVOST KOT INSTRUMENT KAZENSKEGA PRAVA V ROKAH ODVETNIKA

Jan Stajnko, asistent na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru

16.45 – 17.15

PRIVILEGIJ ZOPER SAMOObTOŽBO V NOVEJŠI SODNI PRAKSI: IZROČITEV IN ZASEGI PREDMETOV

dr. Luka Vavken, pravosodni svetnik na Vrhovnem sodišču RS

17.15 – 19.00

OKROGLA MIZA: ODPRTA RAZPRAVA

dr. Primož Gorkič, **prof. dr. Damjan Korošec**, **Jan Stajnko**, **dr. Luka Vavken** ter **mag. Emil Zakonjšek** in **dr. Miha Šošič**

dr. Damjan Korošec

redni profesor za kazensko pravo na Katedri za kazensko pravo Pravne fakultete Univerze v Ljubljani

Deepfake in spolno kazensko pravo

(Ameriško-)angleška beseda *deepfake* je sintagmatski izraz, sestavljen iz pojmov »*deep learning*« (tehnika učenja s pomočjo umetne inteligence, imenovana globoko umetno-inteligenčno oziroma tudi umetno nevrnsko učenje) in »*fake*« (ponarediti, imitirati, popačiti, izmaličiti). Označuje realistično delujoče medijske vsebine (zvok, fotografije, video itd.), ki so bile ustvarjene ali spremenjene s tehnikami umetne inteligence (UI, bolj znana z angleškim akronimom AI, *artificial intelligence*).¹

Čeprav manipulacija zlasti (statičnih) slikovnih medijev ni nov pojav, tukaj obravnavane t. i. *deepfakes* uporabljajo strojno učenje, natančneje umetne nevrnske mreže, da ponaredke ustvarjajo v veliki meri avtonomno in s tem v doslej nepredstavljenih in do pred kratkim nemogočih razsežnostih. S hitrostjo, natančnostjo in realističnostjo, tj. prepričljivostjo za poslušalca in gledalca, zajedajo v domeno, do pred kratkim rezervirano za visoko specializirano dejavnost posebnih filmskih učinkov (*movie-CGI, computer generated graphics for movie industry*), oziroma jo v veliki meri že kar vedno bolj nadomeščajo.

Pojem je težko sloveniti. Vse kaže, da je vsaj funkcionalno še najbližje opis ponaredek z orodji umetne inteligence, pri čemer je implicitno jasno, da gre za zvočne oziroma slikovne ponarejene vsebine, v prvi vrsti statične in gibljive podobe, fotografijo in video. Pri tem ni bistveno, ali je bila vsebina ustvarjena »iz nič« ali zgolj spremenjena iz podlag zvočnih ali slikovnih posnetkov pravih, resničnih oseb, stvari ali dogajanj.

V takem pomenu smo se dokopali že tudi do prvih pravnih opredelitev. V Uredbi (EU) 2024/1689 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci in spremembi uredb (ES) št. 300/2008, (EU) št. 167/2013, (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 in (EU) 2019/2144 ter direktiv 2014/90/EU, (EU) 2016/797 in (EU) 2020/1828 (Akt o umetni inteligenci)² — za potrebe tega prispevka skrajšano **Uredba EU o umetni inteligenci** — so *deepfake-i*, v uradnem slovenskem prevodu imenovani kar globoki ponaredki, za potrebe urejanja obveznosti evropskih ponudnikov storitev na medmrežju v zvezi z umetno inteligenco (poenostavljeno) opredeljeni kot »slika, zvok ali video vsebina, ki je bila ustvarjena ali manipulirana z umetno inteligenco in je podobna resničnim osebam, predmetom, krajem, objektom ali dogodkom in bi se poslušalcu oziroma gledalcu lahko napačno zdelala resnična ali verodostojna«.

V **uradnem slovenskem prevodu** se besedilo uredbe v ključnem delu (razdelek 134 nekakšne preambule uredbe) glasi:

»Poleg tehničnih rešitev, ki jih uporabljajo ponudniki sistema UI, bi morali uvajalci, ki sistem UI uporabljajo za ustvarjanje ali prirejanje slikovnih, zvočnih ali video vsebin, ki v znatni meri spominjajo na obstoječe osebe, predmete, mesta ali dogodke in bi se osebi zmotno zdele verodostojne ali resnične (globoki ponaredki),³ na jasn in razpoznaven način tudi razkriti, da je bila vsebina umetno ustvarjena ali prirejena, tako da ustrezno označijo izhodne podatke UI in razkrijejo njihov umetni izvor. Skladnost s to obveznostjo glede preglednosti se ne bi smela razlagati tako, da pomeni, da uporaba sistema UI ali njegovih izhodnih podatkov ovira pravico do svobode izražanja ter pravico do svobode umetnosti in znanosti, ki ju zagotavlja Listina, zlasti kadar je vsebina del očitno ustvarjalnega, satiričnega, umetniškega, izmišljenega ali podobnega dela ali programa, ob upoštevanju ustreznih zaščitnih ukrepov za pravice in svoboščine tretjih oseb. V teh primerih je obveznost glede preglednosti za globoke ponaredke iz te uredbe omejena na to, da se obstoj tako ustvarjenih ali prirejenih vsebin ustrezno razkrije na način, ki ne ovira prikazovanja dela ali uživanja v njem, vključno z njegovo običajno eksploatacijo in uporabo, ob ohranjanju uporabnosti in kakovosti dela. Primerno je tudi predvideti podobno obveznost razkritja v zvezi z besedilom, ustvarjenim ali prirejenim z UI, če je objavljeno z namenom obveščanja javnosti o zadevah javnega interesa, razen če je vsebino, ustvarjeno z UI, pregledal človek ali urednik, ob tem pa fizična ali pravna oseba nosi uredniško odgovornost za objavo vsebine.«

Opraviti imamo torej s kompleksno mešano definicijo:

1. objektivno (narava ponarejenega gradiva, tehnična vrsta ponarejanja tega gradiva) in
2. bolj ali manj špekulativno subjektivno (podobnost resničnim vsebinam, verjetna zavedenost povprečne opazovalca oziroma potrošnika tovrstnih medijskih vsebin).

¹ Tehnični podatki kot podlaga za prispevek povzeti iz različnih spletnih virov, zlasti <https://www.britannica.com/technology/deepfake>, <https://brockhaus.de/ecs/julex/adult/deepfake>, <https://en.wikipedia.org/wiki/Deepfake>, <https://de.wikipedia.org/wiki/Deepfake> (1. 1. 2026)

² CELEX: 32024R1689 — <<https://pisrs.si/pregledPredpisaEU?celex=32024R1689>> [1. 1. 2026].

Uredba je bila sprejeta dne 13. junija 2024, veljati je začela dvajseti dan po objavi, torej 1. avgusta 2024. UL L, 2024/1689, 12. julij 2024. Glej <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX:32024R1689>> [1. 1. 2026].

³ Naj kot primerjalno terminološko zanimivo ne bo odveč opozoriti, da nemški uradni prevod ohranja kar izvorno (ameriško-)angleški izraz *deepfake(s)*, ko v ključnem delu pravi: »Erzeugen oder Manipulieren von Bild-, Audio- oder Videoinhalte verwenden [...] (Deepfakes [!]) [...]«. Poudarek: D. K. Vir: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401689> [1. 1. 2026].

V nadaljevanju bomo za tujko *deepfake* uporabljali opis **ponaredek avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfake*)**. Zajemal bo tako ustvarjanje lažnih vsebin kot tudi predrugačenje nelažnih v lažne, podobno kot to poznamo pri dobri stari pravni sintagmi ponarejanja listine, še zlasti pa denarja.

Če si dovolimo še kratko uvodno skico empirične pojavnosti obravnavanega, očitno tehnično in družbeno novega fenomena, kaže izpostaviti vsaj naslednje.⁴ Prva in trenutno najpogostejša uporaba ponaredek avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfake-ov*) je na področju t. i. izmenjave obrazov, znane z angleško sintagmo »*face swapping*«. Pri tem v vizualnem materialu (statičnih ali gibljivih slikah, fotografijah ali videih) obraz, pogosto skupaj z uhlji in pričesko ene osebe (v takem primeru pač govorimo o izmenjavi glave, »*head swapping*«), nadomestijo z obrazom oziroma glavo druge osebe, da se ta oseba prikaže v drugem kontekstu. Tako nastale vsebine imajo velik destruktiven potencial, na primer prek ponarejene pornografske vsebine, s prikazi (za javnost še posebej intrigantnimi) nezvestobe zakonskemu partnerju ali partnerici, spolnih kaznivih dejanj ali drugih kriminalnih dejavnosti. Pri tem kajpak ne gre nujno zgolj za neslana najstniška eksperimentiranja s tehnično mogočim, ampak kaj lahko tudi za izsiljevanja, družbena izrivanja v zvezi z na primer oceno kreditne sposobnosti oziroma splošne osebne verodostojnosti, primernosti za razna imenovanja, izvolitve, nastavitve, napredovanja. Možna so obsežna manipuliranja. Z namenom politične in druge diskreditacije na tak način zlasti družbeno kontekstualno lažno prikazovanih oseb so opisane nove tehnike kajpak posebej privlačne tudi za dirigirane, koordinirane in po naravi stvari s tako rekoč neomejenimi tehničnimi viri podprte prikrite dejavnosti ustrezno specializiranih tehničnih oddelkov državnih obveščevalnih služb, na primer z namenom vplivanja na politične funkcije in položaje ali vsaj vplivanja na javno mnenje v določenih t. i. družbenih trenutkih (to je z očitnim političnim namenom v taktično izbranem prostoru in času za lansiranje tovrstnih vsebin javnosti). Pri prikazovanju golote telesa, zlasti v spolnem kontekstu, je lahko s tovrstnim ponarejanjem napadena oseba deležna tudi še posebej tehnično sofisticiranih tehnik izmenjave (dodatnih) delov telesa, kot so dojke ali (zlasti moška) spolovila, neredko s porogljivimi nameni in učinki (znaki staranja, znaki spolne vzburjenosti, oblika, mere), da o posegih v splošne telesne mere in maso niti ne razmišljamo.

Ponaredki avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfakes*) lahko segajo tudi daleč preko omenjane uporabe zamenjave obrazov ali glav ali dodatnih delov telesa (»*face and head and secondary body-parts swapping*«) in vključujejo hkratno manipulacijo avdio vsebin (na primer »*voice swapping*«) ter prenos za določeno osebo značilnih, mimično ali gestično

individualiziranih telesnih gibov na druge osebe v video materialu, znan kot imitacijsko telesno marionetenje, »*imitating body puppetry*«. To je možno tudi v zvezi ravnanji v spolnem kontekstu oziroma spolnimi ravnanji (neinterpersonalnimi ali interpersonalnimi) in pri prepričljivosti anatomske, motorične ter siceršnje realističnosti napreduje z osupljivo hitrostjo.

Ponaredki avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfakes*) so, kot je bilo že omenjano, nov pojav (prva uporaba izraza leta 2017, širši prodor v digitalnih družbenih omrežjih v zadnjih letih, najvidnejše s karikiranji politikov, statistično posebej izstopajoči so Donald Trump, Benjamin Netanjahu, Kim Jong Un, Ali Hamenej, Vladimir Putin, Emanuel Macron, Narendra Modi, kralj Karel III., Keir Starmer, tudi medijsko posebej izpostavljena Melania Trump,⁵ prav tako uspešnejše pripadnice glasbene estrade ZDA), a so tako rekoč nemudoma sprožili široko razpravo o njihovi uporabi in nevarnostih za politiko, gospodarstvo in družbo, seveda tudi o meji s karikaturo, satirično in podobno umetniško svobodo ter svobodo govora. Tako na politični kot na industrijski strani obstajajo prizadevanja za lažje pravno in tehnično prepoznavanje ponaredek avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfakes*),⁶ omejevanje njihove uporabe in kaznovanje njihovega nedovoljenega ustvarjanja. Nezanemarljiv spodbujevalec teh prizadevanj je tudi splošen tehnični napredek pri računalniški strojni in programski opreми ter orodjih, zaradi katerega na začetku draga in težko dostopna specializirana oprema (izdelava računalniško generirane grafike na posebnih računalniških delovnih postajah za elitistično izdelavo filmskih posebnih učinkov) pronica vedno bolj v povprečne konfiguracije prenosnih računalnikov in celo tablic ter mobilnih telefonov slehernikov, pa tudi pojav t. i. demokratizacije programske opreme, potrebne za izdelavo tovrstnih vsebin, vključno z dostopnostjo orodij umetne inteligence kot storitev na medmrežju za majhne uporabniške stroške ali brezplačno povprečno računalniško pismenemu in razgledanemu uporabniku medmrežja, torej tako rekoč sleherniku, in ne več zgolj zahtevno specialno šolanim in izkušenim programerjem v filmski industriji. S tem se nabor oseb, ki pridejo v skušnjava glede ustvarjanja ponaredek avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfakes*), v več pogledih hitro širi, z njimi pa tudi bazen potencialnih in aktualnih storilcev tovrstnih vsaj potencialno kazenskopravno relevantnih ravnanj, in že zato tudi ne le splošno družbeni, ampak tudi pravni in posebej kazenskopravni pomen tega fenomena. Razmere za potencialne žrtve tovrstnih ponaredek in za resnico še otežuje vedno večja, tako rekoč instantna možnost dostopa najširše javnosti do (potencialno ponarejenih) avdiovizualnih vsebin na svetovnem spletu, v prvi vrsti preko spletnih družbenih omrežij in globalnih spletnih portalov videogramov, kakršen je na primer gigantski ameriški Youtube.

⁴ V nadaljevanju povzeto po <<https://de.wikipedia.org/wiki/Deepfake>> [1. 1. 2026].

⁵ Vir: Youtube.

⁶ V ospredju je ta hip prepoznavna za orodja UI menda izdajalsko svojskih anomalij pri generiranju senc objektov, pri perspektivah, pri zvoku pa konsistence odmeva. Glej npr. <https://www.youtube.com/watch?v=GMoOckkd_w> [1. 1. 2026].

Posebej o *ponaredkih* avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfakes*) na področju spolnosti

Po tradicionalnem in aktualnem razumevanju materialnega kazenskega prava ne more biti kaznivega dejanja brez ravnanja (nemško: *Handlung*) in tako se razume samo po sebi, da je nujni sestavni del tudi spolnih kaznivih dejanj ravnanje. Vendar gre pri teh za posebno ravnanje, ki ne izpolnjuje zgolj vseh ne nujno preprostih meril ravnanja nasploh, ampak še posebno merila spolnosti.⁷

Spolne inkriminacije praviloma prepovedujejo različne (na določen način izsiljene, neprostovoljne ali, zlasti posamično, v zadnjem desetletju tudi kako drugače zaradi nesoglasnosti menda kazenskopravno nesprejemljive) oblike spolnega ravnanja storilca na žrtvi, včasih govorijo posebej o spolnem ravnanju žrtve na storilcu, žrtve s tretjo osebo, žrtve na tretji osebi, žrtve na sebi pred storilcem, storilca s seboj pred žrtvijo, storilca s tretjo osebo pred žrtvijo ali celo zgolj žrtve na sebi.

Nekaterim vrstam spolnega ravnanja dajo posebno ime, na primer spolno občevanje (ki ga starejša teorija spolnega kazenskega prava v njegovi bojda samoumevnostni penisno-vaginalni in torej raznospolni vsebini kar naravnost imenuje »najbolj spolno od vseh spolnih ravnanj«) bodisi v obliki normativnega zakonskega znaka oziroma tako imenovane tihe, tj. strokovne, konkretno medicinske blankete (na primer Slovenija), bodisi z dodatno splošno definicijo tega pojma v zakonu (na primer Finska) bolj povedno ime, kakršna so spolna penetracija (na primer Francija) ali vaginalna (nožnična), analna (zadnjična) ter oralna (ustna) penetracija oziroma vnašanje telesnih delov ali predmetov v prvi dve telesni odprtini (na primer v Španiji), ali pa uporabijo poseben opis spolnega ravnanja v sami inkriminaciji, na primer spolnemu občevanju podobno ravnanje (na primer Švica), ali celo nekakšno pravno definicijo brez jasne vsebine, na primer »s spolnim občevanjem izenačeno spolno ravnanje« (iz določbe 153. člena hrvaškega kazenskega zakonika) ali »s [spolnim občevanjem] izenačeno dejanje« (iz določbe 178. člena srbskega kazenskega zakonika, ki so mu zelo podobni I., II. in III. odstavek 170. člena KZ-1 (številčenje po noveli KZ-1H)). Zelo redke države v svoji kazenski zakonodaji danes izrecno definirajo tudi pojem spolno ravnanje (Nemčija v določbi § 184h StGB in Finska v določbi II. odstavka 10. člena kazenskega zakonika).⁸

Spolno ravnanje je terminološki temelj sodobnega spolnega kazenskega prava, je moralno nevtralen in v kazenskem pravu pač kar najbolj natančen. Iz razvite sodobne teorije spolnega kazenskega prava je mogoče povzeti, da so predmet spolnega ravnanja spolne potrebe človeka, ki se s posameznim spolnim ravnanjem v najširšem smislu zadovoljijo, torej vzburijo, oblikujejo in strukturirajo. Že objektivno mora tako ravnanje po zunanji podobi omogočiti prepoznavo njegove povezanosti z zadovoljevanjem spolnih potreb, kar kaj lahko

zavede, da gre za razpravljanje o obarvanosti naklepa storilca, zato naj ne bo odveč opozorilo, da v naklepu storilca ni nujno ravno spolna zadovoljitev sebe oziroma drugega: nasprotno, zadošča tudi spolno ponižanje drugega brez vsakega spolnega užitka. Mora pa ravnati pri deliktu, da se lahko šteje za spolno, objektivno izkazovati navezanost na značilno zadovoljevanje spolnih potreb ljudi, motivov spolnosti (in se storilec prav tega zaveda ter prav to hoče), čeprav je v konkretni zadevi morda zlorabljeno za sovražne namene brez kakršnih spolnih užitkov storilca ali opazovalca, kaj šele žrtve. Na ta način zadoščajo vsi mogoči poškodovalni in mučilni nameni, namen imponiranja opazovalcem ali kasnejšim poslušalcem opisov dogajanja, celo obarvanosti naklepa v smeri tako imenovanega korekturnega posilstva (*corrective rape*), ko gre storilcu za kurativno preusmeritev spolne usmerjenosti žrtve, v praksi značilno ženske homoseksualne, morda celo res z zamisljivo pomoči posiljeni osebi, splošni zdravilski motivi in še marsikaj. Brez dvoma so na tej ravni razprave možni tudi politično škodovalni nameni. Seveda pa lahko satirično-umetniški in podobni motivi kot zajeti v svobodi govora in umetniškega ustvarjanja nevtralizirajo protipravnost kot element splošnega pojma kaznivega dejanja ali v določenih primerih naklep kot krivdno obliko takih deliktov.⁹

Pri merilu objektivne narave gre za »redno zunanjo podobo ravnanja«, seveda odvisno od danih kulturnih okvirov. Kar je po redni zunanji podobi nesporno, imenujejo spolno nevtralnno ravnanje in ne postane spolno ravnanje niti s subjektivnim interesom storilca po spolnem vzburljenju ali zadovoljivosti in še manj zaradi subjektivnih prepričan in dojemanj domnevne žrtve. Objektivno niso spolno ravnanje npr. telesna nega, varnostni ali zdravniški pregled, telesne oblike običajnih pozdravov ob snidenju ali slovesu (objemi, poljubi, tudi na usta).

Ravnanje, ki je na drugi strani po redni zunanji podobi izključno in očitno spolno, velja za spolno, kot smo že omenili, tudi če storilec ravna iz povsem drugih motivov (drugih, kot sta spolno vzburljenje ali zadovoljitev), na primer politično manipulativnih, naj pa ne bo odveč tudi na tem mestu poudariti, da mora biti v vseh takih primerih po splošnih pravilih o krivdi storilcu spolna povezava lastnega ravnanja za obstoj kaznivega dejanja znana in mora prav tako povezavo v zvezi s svojim ravnanjem hoteti (razumska, intelektualna in voljna, volutativna sestavina naklepa pri spolnem deliktu).

Čeprav teorija merilo presoje objektivnega opazovalca, tj. povprečnega pripadnika kulturnega kroga, v katerem do posameznega spornega ravnanja pride, poudarja zgolj pri tako imenovanem spolno ambivalentnem ravnanju, je to merilo pravzaprav podlaga vsakršne presoje »redne zunanje podobe ravnanja« in s tem objektivne (ne)spolnosti. Isto- ali raznospolnostna (homo- ali heteroseksualna) narava po svoji redni zunanji podobi nespornega ravnanja na primer načeloma za sam pojem spolnega ravnanja ne more biti pomembna in je v

⁷ V nadaljevanju povzeto po **Korošec, D., Zgaga Markelj, S., Žepič, V.** (pravnozgodovinske vsebine): Spolno kazensko pravo. Od starega veka do današnjega kazenskopravnega obvladovanja spolnosti. Ljubljana: Uradni list 2024, poglavje 3.2 Splošno o pomenu pojma spolno ravnanje, str. 208–228.

⁸ Pregled povzet po **Korošec, D.** et al., str. 209–210.

⁹ Glej tudi **Korošec D., Filipič, K., Devetak, H.** (ur.): Veliki znanstveni komentar posebnega dela Kazenskega zakonika (KZ-1). 1. knjiga. Ljubljana: Uradni list in Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2023, komentarji inkriminacij 19. poglavja (Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost), str. 1046–1373.

določenem smislu nasprotje sama v sebi, pa vendar lahko dobi ključen pomen pri presoji kulturnih okvirov telesnih oblik pozdravov ob snidenju ali slovesu: kar je v neki kulturi običajno med ženskami (na primer poljub na usta, tesno, dalj časa trajajoče objemanje) in se zato objektivno ne šteje za spolno ravnanje, ni nujno tudi med moškimi (zlasti poljub na usta kot telesni pozdrav bi tukaj objektivno v slovenskem kulturnem prostoru na primer potencialno štel za spolno ravnanje). Podobno vse to velja za spolno podobo ter spolni izraz storilca in žrtve.

Teorija spolnega kazenskega prava nadalje s sklicevanjem na »nujno telesno naravo človekovega spolnega vedenja« enotno zahteva telesnost ravnanja: predpostavlja, da prihaja v poštev zgolj ravnanje na telesu, vendar telesni stik (kontaktna medosebnost, kontaktna interpersonalnost) za spolno ravnanje med ljudmi ni potreben (lahko pa ga seveda zahteva posamezni zakonski znak spolne inkriminacije). Kadar zakon v posamezni inkriminaciji zahteva stik teles oziroma dotik (medosebno kontaktnost, interpersonalno kontaktnost), ga na primer nemški BGH priznava tudi prek telesnih izločkov (uriniranje po drugem, izliv semena na drugega) in predmetov, na primer z vibratorjem oziroma dildom v obliki naravnega spolnega uda. Zaradi zahteve po telesnosti še tako opolzko govorjenje, kazanje in opazovanje še tako spolnih, »trdih« heterospolnostnih ali homospolnostnih pornografskih podob ali golo poziranje v še tako razkrcenih ali drugače opolzkih položajih (švicarska sodna praksa izjemoma priznava obstoj ravnanja pri opolzkih telesnih položajih, ki so namenjena vpogledu v notranjost nožnice ali zadnjika, tudi brez razpiranja sramnih ustnic ali zadnjične odprtine z lastnimi rokami) in s še tako silovito nabrekli (erigiranim) spolnim udom pred kamero ali tudi v javnosti kot taki ni spolno ravnanje (dokler ne gre za spolno ravnanje na sebi, kot so na primer božanje, drgnjenje, masiranje, uvajanje delov lastnega telesa ali predmetov v lastne telesne odprtine, prav posebej nožnico in zadnjik, samooblizovanje spolnega uda /autofellatio/, samozadovoljevanje s prsti, dlanmi, stopali, stegni in sploh vseh vrst). Sem smiselno ne spada niti voljno trzanje polnabrekli ali (skoraj) nabrekli spolnega uda, opletanje in nihanje ali prosto kroženje s spolnim udom s pomočjo medeničnih krožnih gibov (»penisni propeler«), niti nobena od oblik spontanih (angl. *handsfree*) ejakulacij. Enako ne izpolnjuje merila telesnosti ravnanje na drugem (telesu), na primer slačenje oziroma razgaljanje drugega samo po sebi (čeprav je v takem ravnanju mogoče prepoznati spolno naravo, ko storilca spolno vzburja samo po sebi, to je kot cilj). Iz švicarske sodne prakse je treba omeniti še kazanje gole zadnjice z namenom šokiranja, ki ga prav tako s sklicevanjem na telesnost ravnanja niso šteli za spolno ravnanje (loči že opisano razpiranje zadnjice z rokami za omogočanje vpogleda na ali v zadnjik, ki je spolno ravnanje s statusom telesnosti).

Za spolno ravnanje ni bistveno, ali se ga storilec sploh lahko zaveda (najteže duševno prizadeti), je pa to

seveda odločilno za kvalifikacije spolnih kaznivih dejanj na ravni krivde. Kot je bilo že opozorjeno: v nasprotju s široko razširjenim javnim mnenjem za definicijo spolnosti ravnanja nasploh ni bistveno, kako nanj gleda žrtev (ki je sploh sposobna gledati tak pojav oziroma ga sploh zaznava). Čeprav to lahko še tako frustrira del politične javnosti (tudi v Sloveniji): žrtev subjektivno ne definira spolnosti ravnanja, za definicijo spolnosti ravnanja nasploh njena ocena in dojetje nista relevantna (loči vprašanja neprava dejanja, krivde in okoliščin odmere kazni)!

Glede na povedano mora torej za kazenskopravno subsumabilnost ponaredka avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfake*) relevantna vsebina prikazovati spolno ravnanje v vsej immanentni telesnosti. Te kajpak pri virtualnih konstrukcijah, kljub posamičnim tujim teoretskim in celo mestoma v nastavkih pravosodnim prodorom v smeri kaznivosti t. i. avatarskih posilstev kar kot pravih posilstev, ne more biti, zato odpadejo vsa kazniva dejanja že na ravni biti kaznivega dejanja kot elementa splošnega pojma kaznivega dejanja, konkretno zaradi odsotnosti posebej kvalificiranega ravnanja: spolnega ravnanja. Ostajajo torej verbalni delikti obrekovanja z avdiovizualnimi tehnikami (storilec se zaveda, da prikazuje strogo zasebno, spolno dogajanje, do katerega v dani obliki ni prišlo), opravljanja (storilec misli, da prikazuje takšno dogajanje, ki je sicer rekonstruirano, a naj bi ponazarjalo resnično spolno obnašanje prikazanih oseb), morda pod določenimi pogoji lahko tudi razžalitev v t. i. realni obliki (izpostavljanje telesnih lastnosti in spolnih praktik na slabšalen način). To so kajpak vse delikti, ki ne zajemajo ravno neprava spolnosti dogajanja in kot taki kriminalitetnopolitično in pravnosistemsko niso posebej zadovoljliva rešitev, kadar na primer politični nasprotnik onemogoči konkurenta v političnem boju z npr. lažnim prikazovanjem njegovega realistično imitiranega spolnega občevanja z opico. V takih primerih tudi morebitna zelo kreativno široka razlaga pornografskih deliktov očitno ne zadene bistva neprava ponarejanja, nasploh pa bo ta pot že v izhodišču neproduktivna povsod tam, kjer so se državni zakonodajalci tako rekoč povsem poslovlili od represivnega reguliranja odrasle pornografije (kot na primer slovenski). Podobno po moji oceni velja za nedovoljeno snemanje, slikanje in objavlanje zvokov in podob; nenazadnje pri ponaredkih avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfake*) sploh ne gre za posnetke pravih ljudi in dogajanj in jih je znotraj načela zakonitosti v kazenskem pravu načeloma nedopustno zelo inovativno kreativno širiti kot zakonske znake.

Zato prav vse kaže, da kličejo spolno obarvani ponaredki avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfake*) po zapolnitvi pravne praznine, najverjetneje še najbolj s spolnimi kot kvalificiranimi oblikami. Do takih zakonodajnih korakov pa po svetu in zlasti v Sloveniji v glavnem niso ali pa z vidika nepravnostnih bistev, tj. kriminalitetnopolitično in pravnosistemsko, niso primerno kazenskopravno obvladljivi, konkretno kaznivi.

Jan Stajanko

asistent na PF Univerze v Mariboru in doktorski študent na PF Univerze v Ljubljani

Družbena sprejemljivost kot instrument kazenskega prava v rokah odvetnika

Družbena sprejemljivost je instrument splošnega dela kazenskega prava, ki se je v slovenskem prostoru iz različnih razlogov izmikal podrobnim teoretskim analizam. V tem prispevku družbeno sprejemljivost bralcu nazorno predstavim, pri čemer izhajam iz primerjalne nemško-slovenske raziskave, ki sem jo opravil za namene doktorskega študija na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani. To pomeni, da se sprehodim skozi ključne ugotovitve moje doktorske disertacije z naslovom »Družbena sprejemljivost ravnanja v kazenskem pravu«, izdelane pod mentorstvom prof. dr. Damjana Korošca.

Vendar namen tega prispevka ni zgolj ponavljanje že ugotovljenega, temveč predvsem približanje družbene sprejemljivosti sodni praksi in še zlasti odvetnikom – zagovornikom v kazenskem postopku.

Doktrina družbene sprejemljivosti je utemeljena na spoznanju, da kazenskopravne določbe ne morejo zajeti ravnanj, ki so družbeno povsem običajna v smislu skladnosti z zgodovinsko vzniklim družbenoetičnim redom skupnosti. Že izhodiščno je treba poudariti, da družbena sprejemljivost v smislu splošne strukture kaznivega dejanja izključuje kazensko odgovornost storilca na ravni biti delikta. To pomeni, da gre za mogočno orodje kazenske obrambe, katerega spregled je obdolžencu lahko v veliko škodo. Prav tako velja razkriti, da so se na družbeno sprejemljivost v sodni praksi že večkrat naslonila tudi domača sodišča,¹ podrobna analiza literature pa pokaže, da na instrument redno opozarja ne zgolj nemška, temveč tudi slovenska kazenskoppravna teorija.² Zato želim predvsem v sklepnem delu prispevka za bralca ustvariti tudi praktični kažipot za identifikacijo tistih okoliščin, ki kličejo po pritegnitvi družbene sprejemljivosti v odvetniški praksi.

Družbena sprejemljivost ravnanja in njena umestitev v slovensko dogmatiko

Doktorsko disertacijo začnem z zgodovinskim pregledom razvoja doktrine o družbeni sprejemljivosti ravnanja. Pri tem proučim pisanje očeta družbene sprejemljivosti, Hansa Welzla. Pravno figuro je Welzel namreč zastavil že leta 1939, nato pa jo dopolnjeval in nadgrajeval vse do zadnje, 11. izdaje svojega učbenika o kazenskem pravu iz leta 1969.³ V nemški kazenski teoriji sta burila duhove njegovo prestavljanje družbene spremenljivosti iz biti kaznivega dejanja v element protipravnosti in nazadnje pretvorba v splošno razlagalno načelo, ki v splošni pojem kaznivega dejanja ponovno vstopa že na ravni biti delikta. Z vidika meril družbene sprejemljivosti pa je pomembna Welzlova pritegnitev merila družbeno razumljene svobode. Pred tem premikom namreč

ni bilo jasno, ali so družbena ravnanja zgolj tista, ki so posebej etično vzorna, ali pa tudi takšna, ki jih družbena etika zgolj tolerira, niso pa nujno posebej zaželena. Vsaj pozni Welzel izrecno stavi na slednje merilo.⁴

V naslednjem uvodnem poglavju s teorije presedlam na prakso, še posebej sodno prakso nemških sodišč, in opravi pregled relevantnih kaznivih dejanj, kjer so se sodišča sklicevala na družbeno sprejemljivost. Hkrati opozorim na nekatere primere, kjer se na figuro družbene sprejemljivosti pri spremembah zakonodaje izrecno sklicuje nemški zakonodajalec. Pregled na tej točki ne služi poglobljeni primerjalni analizi, temveč uvodnemu spoznavanju globine in širine družbene sprejemljivosti kot pravne figure nemškega kazenskega prava, ki brzda kaznovalni apetit moderne države. Radovednemu opazovalcu pa vendarle lahko koristi kot grob smerokaz za možnost pritegnitve družbene sprejemljivosti k različnim kaznivim dejanjem tudi v okviru slovenskega pravnega reda – vključno s korupcijskimi delikti, pranjem denarja, zlorabo položaja, delikti zoper čast in dobro ime ter grožnjami, pa tudi v povezavi s kaznivostjo stavk in kaznivim dejanjem veleizdaje, v okviru športnih poškodb, pri virtualnih deliktih in tako dalje.

Osrednji del disertacije je razdeljen na šest poglavij, v katerih dogmatsko razdelam različna odprta vprašanja družbene sprejemljivosti. Največ prostora posvetim vprašanju, kako dogmatsko družbeno sprejemljivost umestiti v splošni pojem kaznivega dejanja. Tukaj ni pretirano sporno, da je najprivlačnejše mesto takšnega vstopanja prav bit delikta. Bolj zaguljeno je določiti, kako takšno vdiranje družbenih nazorov v bit delikta najelegantneje izpeljati. Tukaj si nemška doktrina v bistvu ni enotna, ali je družbena sprejemljivost samostojen instrument, ali pa ga je treba upoštevati že znotraj ustaljenih dogmatskih figur, kot so objektivna pripisljivost, doktrina o funkcionalno razumljenih

¹ Primerjaj sodbe VSL VII Kp 19307/2016 z dne 26. aprila 2017, VSL X Kp 26592/2017 z dne 10. aprila 2019 in VSL VII Kp 32925/2019 z dne 20. septembra 2021.

² Glej primeroma Korošec, D.: Privolitev oškodovanca v kazenskem pravu: primerjava dveh kazenskopravnih sistemov. Doktorska disertacija. Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana 1997, str. 176; Ambrož, M.: Kaznivo dejanje in njegove vrednostne prvine. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana 2007, str. 99–104; Valencič, B.: Nepravo ravnanja in nepravo uspeha. Doktorska disertacija. Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana 2023, str. 75.

³ Primerjaj Welzel, H.: Studien zum System des Strafrechts, ZStW (58) – 1939, str. 495–530, in Welzel H.: Das deutsche Strafrecht. Eine systematische Darstellung, 11. neubearbeitete und erweiterte Aufl. W. de Gruyter Berlin 1969, str. 55–58.

⁴ Primerjaj Peters, K.: Sozialadäquanz und Legitimitätsprinzip. V Stratenwerth, G. (ur.): Festschrift für Hans Welzel zum 70. Geburtstag, W. de Gruyter, Berlin in New York 1974, str. 425.

kazenskopravnih dobrinah, restriktivna razlaga in teleološka redukcija in tako dalje. Sam zavzamem stališče, da velja družbeno sprejemljivost z ozirom na slovensko pravno kulturo razumeti kot samostojni instrument kazenskega prava, ki je glede na preostale elemente biti kaznivega dejanja izrecno subsidiarne narave. To pomeni, da ga je k presoji primera treba pritegniti komaj takrat, ko potrdimo poškodbo kazenskopravne dobrine ter vzročno zvezo oziroma objektivno pripisljivost prepovedane posledice.

Merila družbene sprejemljivosti ravnanja

Veliko prostora namenim tudi vsebinskim merilom družbene sprejemljivosti. Svoje razumevanje tega instrumenta gradim na spoznanju, da družbeno sprejemljivost ne sloni na empirično zaznavnem dogajanju oziroma pogostosti nekega ravnanja, temveč na prostorsko in časovno umeščenem družbenoetičnem vrednotenju. Dogajanje v družbi in ustaljene tradicije so v tem smislu sicer lahko indic za družbeno sprejemljivost ravnanja, nikakor pa ne njeno merilo.⁵ Prav v tem smislu se družbeno sprejemljivost loči od argumenta tradicije, ki ga upravičeno kritizira Štajnpihler Božič.⁶

Kakorkoli, pomembno je pojasniti tudi, da je merilni vatel družbene sprejemljivosti splošna družbena morala, ne kulturno pogojena prepričanja posameznega delca družbe.⁷ Takšno mišljenje slovenski praksi ni tuje. Tako je primeroma slovensko Vrhovno sodišče v primeru I Ips 5830/2014 z dne 23. novembra 2017 presodilo, da ugotavljanje romskih običajev in tradicij ni relevantno z vidika kaznivosti ravnanja, ki izpolnjuje zakonske znake trgovine z ljudmi. V zelo omejenih primerih lahko, kot izhaja iz nemške sodne prakse, pri takšnih ravnanjih pride v poštev zgolj pravna zmot.⁸

Vse to pa ni pomembno zgolj z vidika kulturnih vzorcev etničnih in drugih manjšin, temveč tudi za razumevanje navad in praks, ki se razvijejo v posebnih sektorjih. Nemška sodna praksa dosledno loči med družbeno sprejemljivostjo in tako imenovano strokovno sprejemljivostjo.⁹ Ravnanje v skladu s takšnimi sektorskimi navadami (v medicini, gradbeništvu, bančništvu in podobno) ne more samo zase voditi do izključevanja kazenske odgovornosti, še posebej kadar te predstavljajo tako imenovano družbeno razvado (o družbenih razvadah podrobneje spodaj).

Nadalje sem zavzel tudi stališče, da se družbeno sprejemljivost razteza čez pojem ravnanja in vključuje tudi prepovedano posledico, ob objektivnih pa zajame tudi subjektivne prvine kaznivega dejanja. Družbenoetična sodba pač ne more biti popolna brez upoštevanja storilčevih subjektivnih nazorov. Kakorkoli, širjenje družbene

sprejemljivosti na vse omenjene okoliščine se utegne zdeti sporno, ker bi figura lahko predstavljala vzvod, skozi katerega v bit kaznivega dejanja silijo storilčevi nazori in nagibi, njegovo gmotno stanje in podobno. Nemška doktrina skuša takšen vdor (relativno prepričljivo) zamejiti s poudarjanjem, da je presoja družbene sprejemljivosti strogo vezana na bit kaznivega dejanja.¹⁰

Svetovnonazorska podlaga družbene sprejemljivosti in iskanje njenih robov

Razumevanje meril in dogmatskega mesta družbene sprejemljivosti sicer nič ne pove o tem, zakaj naj bi zgodovinsko pogojene etične nazore skupnosti upoštevali v kazenskem pravu. Tega vprašanja seveda ne morem pustiti na široko odprtega, prav tako pa tukaj ne želim na veliko odpirati političnofilozofskih podlag, ki kličejo po pritegnitvi družbene sprejemljivosti kot instrumenta splošnega dela kazenskega prava. Naj razkrijem zgolj to, da je utemeljitev mogoče iskati v različnih prepričanjih. Med zanimivejše gotovo sodi svojevrstno branje Hegla in poudarjanje tega, da je treba (kazensko) pravo razumeti zgolj kot delec (fragment) družbene stvarnosti, zato (kazenskega) prava v resnici ni mogoče dojeti brez navezave na družbeno stvarnost.¹¹ Prav takšnemu navezovanju oziroma preprečevanju, da pravo odtava predaleč od zgodovinsko pogojenih družbenih nazorov, služi instrument družbene sprejemljivosti.

Pri tem je vendarle treba opozoriti, da je lahko uporaba družbene sprejemljivosti v določenih primerih sporna. V disertaciji sem kot najtrša izziva izpostavil vprašanja krčenja maneverskega prostora zakonodajalca in pozitivnih razsežnosti človekovih pravic. Prvi izziv se nanaša na primere, ko predlagatelj v pripravljanih dokumentih jasno zapiše, da želi določeno (sicer družbeno široko tolerirano) prakso zajeti v kaznivem dejanju – v nemškem prostoru na primer z uporabo »umazanega« denarja za kritje vsakodnevni življenjskih stroškov pri kaznivem dejanju pranja denarja (vsem znan lokalni »diler« v trgovinici kupi štruco kruha – ali trgovka s sprejemom njegovega denarja izvrši kaznivo dejanje?). Zavzamem stališče, da se v takšnih primerih izrecnega vztrajanja zakonodajalca pri kriminalizaciji družbeno toleriranih ravnanj sodišče ne more zanašati na instrument družbene sprejemljivosti. Drugače je tam, kjer ni samoumevno, da je zakonodajalec želel določeno prakso zares kriminalizirati (to na primer ni izrecno poudarjeno v predlogu zakona) – pa tudi takrat, ko moč jasno izražene zakonodajalčeve volje plahni zaradi pretečenega časa. V takšnih primerih obstajajo otipljive razlagalne špranje, skozi katere lahko družbeno sprejemljivost v pravno dogmatiko vstopa brez podiranja ustavno vzpostavljenega ravnovesja med zakonodajno in sodno vejo oblasti.

⁵ **Jakobs, G.:** Strafrecht: Allgemeiner Teil: Die Grundlagen und die Zurechnungslehre Lehrbuch. 2., neubearbeitete und erweiterte Auflage. De Gruyter, Berlin in New York 1991, str. 201.

⁶ **Štajnpihler Božič, T.:** Sklicevanje na tradicijo kot argument v pravnem razlogovanju. V **Pavčnik, M., Štajnpihler Božič, T. (ur.),** Časovnost razlage zakona, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 2018, str. 119–126.

⁷ Tako primeroma **Ruppert, F.:** Die Sozialadäquanz im Strafrecht: Rechtsfigur oder Mythos?. Duncker & Humblot, Berlin 2020, str. 242–243.

⁸ Glej sodbo nemškega deželnega sodišča LG Köln v zadevi 151 Ns 169/11 z dne 7. maja 2012, kjer sodišče zavrne družbeno sprejemljivost religioznega obrezovanja dečkov in namesto tega poseže po zmoti o protipravnosti ravnanja.

⁹ Glej primeroma sodbo nemškega zveznega sodišča BGH v zadevi 5 StR 624/99 z dne 1. avgusta 2000.

¹⁰ **Roxin, C.:** Bemerkungen zur sozialen Adäquanz im Strafrecht. V **Kohlmann, G. (ur.),** Festschrift für Ulrich Klug zum 70. Geburtstag, Band II, Deubner, Köln 1983, str. 304.

¹¹ Glej **H. Welzel,** naved. delo (1939), str. 530.

V ozir pa je treba vzeti še eno omejitev družbene sprejemljivosti, ki izhaja iz ustavne materije. Gre za spoznanje, da temeljne pravice ne vzpostavljajo zgolj prepreke za državo, ko tej prepovedujejo poseganje v pravico posameznika – državo silijo tudi v aktivno zaščito temeljnih pravic. Tukaj je govor o tako imenovanih pozitivnih razsežnostih človekovih pravic. Poudariti je treba, da zato temeljne pravice od zakonodajalca terjajo kriminalizacijo (in tudi vzpostavitev okvira za učinkovit pregon) nekaterih najbolj zavržnih oblik ravnanja, kot so posilstva in podobno.¹² Z vidika družbene sprejemljivosti to pomeni, da predstavlja doktrina o pozitivni razsežnosti človekovih pravic njeno konceptualno omejitev. Upoštevanje splošnostnih nazorov skupnosti mora naleteti na mejo tam, kjer bi se spreverglo v teptanje temeljnih pravic posameznikov in manjšin.

Bagatelna kriminaliteta in dejanje majhnega pomena

Instrument družbene sprejemljivosti ravnanja mora poznavalca kazenskega prava spominjati na razprave o zamejevanju tako imenovane bagatelne (malenkostne, drobne) kriminalitete in instrument majhnega pomena dejanja, ki se je s sprejemom novele ZKP-I¹³ leta 2008 iz materialnokazenske selilo v procesno zakonodajo. Zajeten kos disertacije je posvečen utemeljevanju, da se družbena sprejemljivost od teh dveh vendarle pomembno razlikuje.

Dejanje majhnega pomena je namreč zasnovano izjemno široko. Zakonodajalec tukaj stavi na presojo ravnanja vzdolž kar šestih subjektivnih in objektivnih zakonskih meril (narava dejanja, teža dejanja, neznatne škodljive posledice, okoliščine, v katerih je dejanje bilo izvršeno, nizka stopnja kazenske odgovornosti in storilčeve osebne okoliščine), ki morajo skupaj kazati na neznatno nevarnost ravnanja. Ob vseh zgoraj naštetih merilih pa je treba ločeno razmisliti še o pomenu posledic pregona oziroma obsodbe. Dejanje majhnega pomena je torej izrazito razvejen instrument, ki daleč presega materijo biti kaznivega dejanja. Še najlažje ga je razumeti kot nekak strelovod za vse tiste okoliščine, ki so pomembne pri presoji namena kaznovanja v smislu 45.a člena KZ-1. Z besedami Korošca: »tudi dejanje majhnega pomena ohranja vse znake kaznivega dejanja, le kriminalitetno-politično odziv z mobiliziranjem celotnega pravosodnega aparata (in kaznovanjem) ni več smiseln«.¹⁴

Vse to pomeni, da se dejanje majhnega pomena od družbene sprejemljivosti najprej razlikuje po širini kriterijev, ki jih upošteva. Medtem ko družbena sprejemljivost pili tipizirano nepravdo – torej preširoko zastavljen domet abstraktno zajetega vedenja v neki zakonski določbi – se družbena sprejemljivost ravnanja osredini na konkretno

dogajanje in določenega storilca. Naj v tej luči spomnim na učbeniški primer tatvine čokoladice iz trgovine, pri katerem naj bi bilo treba upoštevati zasvojenost storilke s čokolado.¹⁵ Upoštevanje takšnih osebnih okoliščin gotovo ne more soditi v bit kaznivega dejanja.

Vendar se družbena sprejemljivost od instrumenta dejanja majhnega pomena ne razlikuje zgolj po širini okoliščin, ki jih je treba pritegniti k pravni presoji. Tudi pri ugotavljanju majhnega pomena je namreč treba upoštevati nazore skupnosti o moralni nevednosti ravnanja.¹⁶ Vendar se intenziteta zahtevane negativne družbene ovrednotenosti pri obeh instrumentih razlikuje. Medtem ko pri družbeno sprejemljivem ravnanju v celoti odpade – ravnanje se giba znotraj družbeno toleriranega – pri dejanju majhnega pomena še vedno ostaja negativno ovrednoteno, čeprav zgolj v manjši meri. Prav zato je instrument dejanja majhnega pomena primeren za naslavljanje bagatelne kriminalitete (torej kriminalitete, ki svoji drobcenosti navkljub ostaja kriminaliteta), medtem ko družbena sprejemljivost naslavlja ravnanja, ki po nazorih družbe sploh ne spadajo v domeno kriminalnega.

Spoznanja iz korupcijskega in spolnega kazenskega prava

Splošna dogmatika kazenskega prava ni prepričljiva, če ne naslovi praktičnih zagat v povezavi z materijo posebnega dela. Zato sem se v disertaciji namenil obsežno in primerjalno obdelati družbeno sprejemljivost v navezavi na korupcijsko in spolno kazensko pravo. Razpravo o družbeni sprejemljivosti in korupcijskih deliktih sem objavil že na nekem drugem mestu, zato je tukaj ne želim pogrevati. Z dogmatskega vidika želim opozoriti zgolj na spoznanje, ki je vezano na razmerje med kazenskopravnimi dobrinami in družbeno sprejemljivostjo.

Kazenskopravne dobrine literatura opredeli kot »vrednote, institucije ali stanja, [ki] morajo biti pomembni za medčloveško sožitje do te mere, da je za njihovo varovanje vredno vpreči tako težke mehanizme, kot je kazensko pravo«.¹⁷ V praksi pa lahko nastane problem, ko neki delikt varuje zelo težko spoznaven kolaž različnih individualnih in splošnostnih dobrin, pri čemer je včasih zelo zamegljena tista mejnica, od katere naj bil ta skupek dobrin (kazensko) zaščiten. Sploh je tako v primeru spajanja dobrinskih kolažev s konstrukcijo abstraktnih ogrozitvenih kaznivih dejanj. Nazoren primer so tukaj gospodarski korupcijski delikti, pri katerih ni lahko razpoznavne dobrine (lojalnost konkurence na trgu, zasebni interesi konkurentov, gospodarstvo kot takšno, pa tudi interesi potrošnikov in nazadnje varovanje družbenikov oziroma delničarjev),¹⁸ zato ne prese- neča odsotnost jasnega kriterija glede dopustnosti obdarjanja poslovnih partnerjev, poslovnega gostoljubja

¹² Glej obsežno sodno prakso ESČP, nazadnje sodbo *Z. proti Islandiji* z dne 13. januarja 2026, št. zadeve 3538/21, ECLI:CE:ECHR:2026:0113JUD000353821.

¹³ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku – ZKP-I (Ur. l. RS, št. 68/08).

¹⁴ Korošec, D.: Struktura splošnega pojma kaznivega dejanja po novem Kazenskem zakoniku Republike Slovenije. Zbornik znanstvenih razprav (55) – 1995, str. 196.

¹⁵ Selinšek, L.: Kazensko pravo: splošni del in osnove posebnega dela. GV Založba, Ljubljana 2007, str. 132–134.

¹⁶ Glej primeroma Bošnjak, M.: Dejanje majhnega pomena – razumevanje in uporaba instituta v tožilski praksi, v Bavcon, L., Uveljavljanje novih institutov kazenskega materialnega in procesnega prava, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana 1998, str. 45, kjer brez ovinkarjenja zapiše, da gre pri merilu narave dejanja za »stopnjo moralne zavržnosti dejanja«.

¹⁷ Bavcon, L. in drugi: Kazensko pravo: Splošni del. 6. izdaja. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2013, str. 204.

¹⁸ Primerjaj J. Stajnko, Družbena sprejemljivost daril v gospodarskem sektorju: ali pogostitev poslovnega partnerja lahko pomeni kaznivo podkupovanje?, Podjetje in delo, št. 5 (51) – 2025, str. 803–824, in B. Polegek v Šepec, M. (ur.), Praktični komentar Kazenskega zakonika, posebni del, Lexpera, GV Založba, Ljubljana 2026, str. 669.

in dajanja podobnih koristi. Vse kaže, da tukaj obstoječa literatura oporo izrecno išče v merilih etike in splošne sprejetosti zagotovljene koristi.¹⁹

Še večje težave odpira nova ureditev spolnih deliktov, ki je od novele KZ-1H iz leta 2021 zasidrana v modelu tako imenovanega afirmativnega soglasja. Tukaj sicer ni sporno, katero kazenskoppravno dobrotno delikta posilstva in spolnega nasilja varuje – to je spolna samoodločba osebe kot tipična individualna, torej na posameznika vezana dobrotna.²⁰ Vendar pa si ni težko zamisliti primerov, ko soglasje za spolno ravnanje ni podano, pa se pravnemu občutku vendarle upira, da bi dogajanje označili kot kaznivo. Nazoren primer je tako imenovana spolnost presenečenja med dolgoletnimi ustaljenimi spolnimi partnerji. Za takšen tip spolnega ravnanja gre, ko se partner zanaša na domnevo o obstoju soglasja in ustaljene spolne navade, zato se ne trudi pridobiti soglasja k spolni uverturi. Nedvomno lahko gre tukaj za poseganje v spolno samoodločbo, zato je domet delikta spolnega nasilja težko zamejiti drugače kot z instrumentom družbene sprejemljivosti. Iz tega se najprej kaže, da ima družbena sprejemljivost svoje mesto tudi pri razlagi deliktov, ki ščitijo individualne pravne dobrine. Daleje pa tudi to, da črpa iz materije onkraj kazenskoppravnih dobrin in je zato dogmatsko najustreznejše, da jo obravnavamo kot ločeno kategorijo, ne kot podaljšek doktrine o kazenskoppravnih dobrinah.

O praktični uporabljivosti družbene sprejemljivosti za odvetnika

Orisano dogmatsko ozadje družbene sprejemljivosti in razlogov v prid njeni uporabi je v slovenskem kazenskem pravu precej zaguljeno. Zato se želim v nadaljevanju namesto razpredanju o kazenski teoriji podrobneje posvetiti vprašanju, kako lahko ta »novi« instrument učinkovito uporabi odvetnik – zagovornik obdolženca v kazenskem postopku.

Največji izziv gotovo predstavlja identifikacija tistih robnih primerov, pri katerih mora odvetnik pomisliti na uporabo meril družbene sprejemljivosti. Najočitnejši so verjetno primeri izrecnega zakonodajalčevega vzpostavljanja družbenosprejemljivostnih klavzul. V mislih imam zakonske znake, ki že sami zase nazorno kličejo po pritegnitvi družbenih nazorov. Ambrož govori o normativnih zakonskih znakih, ki jih ni mogoče razumeti brez pritegnitve kulturno-socialne norme.²¹ Primer takšnega zakonskega znaka je, tako menim, pornografija iz 176. člena KZ-1.

Tudi kadar zakonodajalec ne posega po izrecnih družbenosprejemljivostnih klavzulah, je včasih treba nazore družbe o sprejemljivosti ravnanja pritegniti že zaradi narave kazenskoppravne dobrine. Gre predvsem za takšne dobrine skupnosti, kot je zaupanje javnosti v pravilno in zakonito delovanje državnega aparata, na katerem

temeljijo javni korupcijski delikti.²² V nobenem od orisanih primerov ne gre zares za uporabo družbene sprejemljivosti kot samostojnega instrumenta splošnega dela – namesto tega ostajamo v varnem zavetju teleološke razlage (včasih tudi redukcije) zakonskih znakov delikta.

Bolj zahtevno je prepoznati primere, ki terjajo pritegnitev družbene sprejemljivosti kot samostojne pravne figure – ko nas na njeno pritegnitev ne opozarjata očitni zakonski opis delikta ali narava kazenske dobrine. Tukaj je treba priznati, da ne gre brez pravnega občutka (angl. hunch)²³ in posluha za (spreminjajoče se) družbene nazore, ki ga mora razviti vsak dober pravnik. Pri tem ne gre za to, da bi na podlagi pravnega občutka neposredno odrekli veljavnost postavljeni zakonodaji. Namesto tega mora dober odvetnik svoj občutek uporabiti kot izhodiščni indikator družbene sprejemljivosti, ki terja dodatno poglobitev zaradi zagotavljanja trdne obrambe v korist odvetnikove stranke (9. člen Kodeksa odvetniške poklicne etike).

Vendar svojega teoretskega dela ne bi opravil, če bralca vendarle ne bi opozoril na nekaj tipičnih pokazateljev, ki lahko kličejo po pritegnitvi družbene sprejemljivosti. Najprej lahko upoštevamo vsem dobro znane, ustaljene pravne instrumente, predvsem dejanje majhnega pomena in pravno zmoto. Že zgoraj sem opozoril na dogmatsko bližino družbene sprejemljivosti in dejanja majhnega pomena. Tudi opravičljiva zmota storilca o skladnosti njegovega ravnanja s pravom pa lahko kaže na to, da ne gre za kaprico posameznika, temveč kar za splošno družbeno prevladujoč pogled glede zadevnega tipa ravnanja. Zato je prav, da dober zagovornik takrat, ko izhaja iz majhnost dejanja oziroma opravičljive pravne znote, sodišče opozori še na merila družbene sprejemljivosti, ki izključujejo že bit kaznivega dejanja (in ne komaj krivde oziroma procesne smotrnosti pregona storilca).

Naslednji pokazatelj je ravnanje v skladu s tradicijami, šegami, navadami in običaji. Že zgoraj sem opozoril, da družbena sprejemljivost ne gradi neposredno na temelju tradicije. Še posebej sporne so lahko lokalne šege in tradicije, ki so v nasprotju s prevladujočimi družbenimi pogledi. Zanimiv je primer, v katerem je nemško okrožno sodišče izrecno zavrnilo družbeno sprejemljivost regionalne pustne šege, ki je dopuščala nesoglasno rezanje kravate nič hudega slutečemu poslovnežu – vse skupaj v okviru pustnega rajanja.²⁴ Ne glede na to je obstoj dolgoletnih tradicij, ki jih država ali družbeni pritisk ne moreta ali nočeta zatreti, lahko vsaj indic družbene sprejemljivosti ravnanja. Podrobneje o temi pišem v zborniku, ki bo vsak čas izšel v čast 65-letnici Pravne fakultete v Mariboru.

Tudi širše je treba na družbeno sprejemljivost pomisliti vselej, ko gre za ravnanje v posebnih družbenih prostorih oziroma odnosih, za katere je značilna razvejenost (včasih nezapisanih) področnih etičnih

¹⁹ Glej primeroma Bohinc, R. v Kocbek, M. (ur.). Veliki komentar Zakona o gospodarskih družbah, 2. izdaja, ZGD-1, upoštevane spremembe do novele ZGD-1H, IUS Software, GV Založba, Ljubljana 2014, str. 208.

²⁰ Glej Korošec, D., Zgaga Markelj, S. in Žepič, V.: Spolno kazensko pravo: od starega veka do današnjega kazenskoppravnega obvladovanja spolnosti. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2024, str. 203–208.

²¹ M. Ambrož, naved. delo (2007), str. 44–46.

²² Glej J. Stajniko, naved. delo, op. št. 14 in tam navedeno literaturo.

²³ O vlogi občutka v sodniškem odločanju glej Hutcheson, J. C.: Judgment Intuitive: The Function of the Hunch in Judicial Decision, Cornell Law Review, št. 3 (14) – 1929.

²⁴ Glej sodbo nemškega okrožnega sodišča AG Essen v zadevi 20 C 691/87 z dne 3. 2. 1988.

pravil – in hkrati določena mera avtonomije v razmerju do pravnih pravil. V mislih imam področja, kot so šport in borilne veščine, virtualni svetovi in spletne igre, komunikacija znotraj ožjega družinskega kroga in podobno. Pri tem pa je treba, kot sem opozoril

zgoraj, venomer trezno pretehtati, ali gre pri področnih ustaljenih navadah in etičnih pravilih nemara za družbene razvade, ki jih je treba izrezati iz figure družbene sprejemljivosti (sploh v navezavi na doktrino o pozitivni funkciji človekovih pravic).

dr. Luka Vavken

višji pravosodni svetnik, Vrhovno sodišče RS

Privilegij zoper samoobtožbo v novejši sodni praksi: izročitev in zasegi predmetov

Pravica molčati zato, da ne škoduješ sebi ali drugim, je na prvi pogled videti enostavna. Pretekle generacije so se z njo seznanile ob branju (v našem kulturnem okolju nekdanje dobro znane) legende o češkem mučencu Janezu Nepomuku, ki ga je v 14. stoletju umoril kralj Venčeslav, ker mu ni hotel izdati vsebine kraljičine spovedi. V sodobnem času je širši javnosti ta pravica znana iz angleških filmov, ki prikazujejo boje med tožilstvom in obrambo v sodni dvorani, ko obdolženec v nekem trenutku izgovori znamenite besede »I am taking the fifth.«¹ V obeh primerih na videz preprosto in skoraj romantično: oseba pač ni spregovorila, kar je v prvem primeru imelo za posledico njeno smrt v reki Vltavi, v drugem primeru pa molk obeta napet razplet (filmske) sodne drame. Na tej točki je zgodba za laičnega opazovalca končana. V svetu prava ima privilegij zoper samoobtožbo bistveno globlji in zahtevnejši pomen.

V resnici gre za enega najzahtevnejših in celo najbolj skrivnostnih pravnih institutov. Ambicija tega prispevka seveda ni razjasniti vseh globlin tega pravnega jamstva, ki tudi sicer verjetno nikoli ne bodo do konca pojasnjene, temveč se po nekaj uvodnih teoretičnih izhodiščih osredotočiti na njegov razvoj, ki ga je v zadnjih letih izoblikovala sodna praksa Vrhovnega sodišča RS. Ta razvoj je mogoče zvesti na dve temeljni vprašanji: prvič, kdaj nastopi trenutek, ko je posamezniku treba priznati privilegij. In drugič, v katerih primerih je privilegij sploh uporabljiv oziroma kdaj gre za položaj, v katerem je treba osumljencu zagotoviti, da se informirano in svobodno odloča, ali bo sodeloval z organi kazenskega pregona. Z drugimi besedami, kakšen je domet privilegija zoper samoobtožbo. Ali je ta ozko omejen na dokaze testimonialne oziroma komunikativne narave, ali varuje tudi akt izročitve predmetov, s katerimi razpolaga osumljenec? In končno, ali varuje pred policijskim zasegom brez ustrezne odredbe sodišča celo (same) predmete, ki jih ima osumljenec pri sebi?¹

Oprelitev privilegija zoper samoobtožbo

Privilegij zoper samoobtožbo je pravica pozitivnega statusa, saj so državni organi dolžni obdolženca v položaju, ko naj bi se izjavil o očitkih oziroma se na kakršenkoli način

obremenil, opozoriti na pravico do molka.² Po vsebini gre za procesno jamstvo kazenskega postopka, ki obdolžencu omogoča, da ne postane del dokazov zoper samega sebe, izpove zoper samega sebe ali prizna krivde.³ Bistvo privilegija zoper samoobtožbo je v tem, da morajo organi pregona v najširšem smislu obdolžencu pustiti, da je povsem pasiven oziroma da se sam zavestno, razumno in povsem prostovoljno odloča, ali bo z njimi sodeloval.⁴ Končni namen privilegija zoper samoobtožbo je zagotoviti, da ima obdolženec položaj subjekta v kazenskem postopku.⁵ S privilegijem zoper samoobtožbo se torej varuje obdolženčeva svobodna volja, ali bo v kaznovalnem postopku izpovedoval ali raje molčal, s čimer se zagotavlja spoštovanje njegovega osebnega dostojanstva.⁶ Iz njega izraščajo pravica do molka, ki se nanaša na prepoved tako imenovane akustične prisile, pravica do pravnega pouka in pravica do seznanitve s procesnim gradivom.⁷ Tesno je povezan z domnevo nedolžnosti, ki med drugim pomeni, da nosi dokazno breme tožilec, zato obdolžencu ni treba storiti ničesar v svojo obrambo.⁸

Pravne podlage privilegija zoper samoobtožbo

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP) privilegija zoper samoobtožbo

¹ »Sklicujem se na peti amandma.« Ta določa, da se v nobeni kazenski zadevi nikogar ne sme siliti, da bi pričal zoper sebe.

² Primerjaj **Bošnjak, M.**, in **Žaucer Hrovatin, M.**: Komentar Ustave Republike Slovenije, Nova univerza, Evropska pravna fakulteta, Nova Gorica, 2019, str. 288–289.

³ Primerjaj **Horvat, Š.**: Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2004, str. 27; in **Šošić, M.**: Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, Lexpera, GV Založba, Ljubljana, 2023, str. 90.

⁴ Primerjaj na primer odločbo Ustavnega sodišča RS Up-134/97-17, 14. marec 2002, in sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice v zadevah *Jalloh proti Nemčiji*, 11. julij 2006, in *Allan proti Združenemu kraljestvu*, 5. november 2002.

⁵ Tako **Zupančič, B. M.**: Med državo in posameznikom: Privilegij zoper samoobtožbo, *Pravnik*, let. 51, št. 1/3, 1996, str. 29.

⁶ Primerjaj npr. odločbo Ustavnega sodišča RS v zadevi Up-1293/08-24, 6. julij 2011, točka 31.

⁷ Tako **Žaucer, M.**: Nekateri vidiki priznavanja privilegija zoper samoobtožbo pravnim osebam, *Pravnik*, let. 68, št. 5/6, 2013, str. 319–321.

⁸ Podrobneje o tem glej **Vavken, L.**: (Ne)priznavanje privilegija zoper samoobtožbo pravnim osebam s poudarkom na enosebni gospodarski družbi, *Zbornik znanstvenih razprav*, letn. 2024, Pravna fakulteta, Ljubljana, 2024, str. 65–86.

izrecno ne omenja. Kljub temu ga je Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) v svoji sodni praksi prepoznalo kot del pravice do poštenega sojenja iz 6. člena EKČP.⁹ ESČP je tako večkrat poudarilo, da pravica do molka spada v bistvo poštenega postopka in je splošno priznan mednarodni standard. Njen temeljni smisel je zaščititi obdolženca pred nedopustno silo s strani države in preprečevanje zlorab. Privilegij po stališču ESČP ne štiti pred vsako samoobtožbo, temveč predvsem takrat, kadar bi bili dokazi od obdolženca pridobljeni pod prisilo.¹⁰

Na ravni Evropske unije pravico posameznika, da ne izpove zoper sebe, določa Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2016/343 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku.

V četrti alineji 29. člena Ustave republike Slovenije (Ustava)¹¹ je določeno, da mora biti obdolženca kaznivega dejanja ob popolni enakopravnosti zagotovljena pravica, da ni dolžan izpovedati zoper sebe ali svoje bližnje ali priznati krivde. Določba tretjega odstavka 5. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP)¹² zagotavlja, da se obdolženec ni dolžan zagovarjati in odgovarjati na vprašanja, če pa se zagovarja, ni dolžan izpovedati zoper sebe ali svoje bližnje ali priznati krivde. Privilegij se torej razteza na zbiranje obvestil po četrtem odstavku 148. člena ZKP, na zaslišanje po 148.a členu, 203. členu in 227. členu ZKP ter na izjavljanje o krivdi na predobravnavnem naroku ali pri pogajanjih o priznanju krivde po prvem odstavku 450.a člena ZKP.

V prekrškovnem postopku se privilegij zoper samoobtožbo odraža v določbi drugega odstavka 55. člena Zakona o prekrških (ZP-1),¹³ ki določa, da prekrškovni organ ob ugotovitvi oziroma obravnavanju prekrška in še pred izdajo odločbe o prekršku kršitelja obvesti o prekršku in ga med drugim pouči, da se lahko izjavi o dejstvih oziroma okoliščinah prekrška, da tega ni dolžan storiti, niti odgovarjati na vprašanja, če se bo izjavil ali odgovarjal, pa ni dolžan izpovedovati zoper sebe ali svoje bližnje. Podobnega pravnega pouka je prekrškovni obdolženec v skladu z določbo prvega odstavka 114. člena ZP-1 deležen tudi pred zaslišanjem s strani sodišča v rednem postopku.

Razvoj privilegija zoper samoobtožbo v praksi Vrhovnega sodišča RS

Upoštevanje že omenjeno zapletenost tega pravnega jamstva je razumljivo, da njegovega pravega pomena ni mogoče spoznati (le) s proučevanjem postavljenega prava. Gre za institut, katerega vsebino izrazito napolnjuje sodna praksa. Z drugimi besedami: njegov razvoj in razumevanje sta predmet živega, sodniškega prava. V nadaljevanju prispevka bomo na kratko predstavili, kako se je s to problematiko v zadnjih letih soočalo Vrhovno sodišče.

Najbolj jasen in nedvoumen odgovor o dometu privilegija zoper samoobtožbo je podalo Vrhovno sodišče v sodbah *I Ips 88506/2010*, 15. oktober 2020, in *I Ips 41786/2016*, 26. november 2020.¹⁴ Navedeni odločbi sta prelomni, ker je Vrhovno sodišče v njiju prvič nedvoumno presodilo, da se privilegij zoper samoobtožbo ne nanaša le na osumljenčeve izjave, temveč tudi na izročanje materialnih dokazov.

Dejansko stanje v zadevi *I Ips 88506/2010*, 15. oktober 2020, je bilo tako: policista sta ustavila vozilo in obsojenca pozvala, da izroči predmete, ki jih ima pri sebi. Neposredno po tem pozivu je obsojenec iz žepa potegnil mobilni telefon in ga odvrigel na sedež vozila. Policista sta obsojencu zasegla mobilni telefon, nato pa opravila pregled njegovega vozila. Policija je skoraj mesec pred tem od oškodovanke zoper obsojenca prejela prijavo več kaznivih dejanj ogrožanja varnosti. Na podlagi te prijave so policisti, kot so navedli, »že dlje časa polagali pozornost na obsojenca z namenom ugotoviti, ali se v resnici vozi za oškodovanko in ji grozi po mobilnem telefonu«. Poleg tega sta policista neposredno pred ustavitvijo obsojenčevega vozila in izvedbo postopka opazila, da je obsojenec na bencinskem servisu kupil dve kartici za polnjenje računa mobilnega telefona.

V zadevi *I Ips 41787/2016*, 26. november 2020, pa se je obsojencu med drugim očitalo, da je osebi A na svojem domu prodal zavitek z manjšo količino prepovedane droge konoplje. Policija je opazila, da se je oseba A, ki ji je bila že pred tem znana kot uživalka prepovedanih drog, pred obsojenčovo hišo sestala z obsojencem, nato skupaj z njim vstopila v hišo in čez nekaj minut iz hiše izstopila. Po izstopu iz hiše jo je policija pozvala, da ji izroči zavitek, v katerem je bila – kot se je izkazalo kasneje – prepovedana droga konoplja.

Vrhovno sodišče je v obeh zadevah opravilo presojo v dveh korakih. V prvem koraku je ugotovljalo, ali je bil v času policijskih postopkov že osredotočen sum, da sta osebi storili v prvem primeru kaznivo dejanje oziroma v drugem primeru prekršek. Sum je osredotočen, ko je policijsko preiskovanje zoženo proti možnemu storilcu tako, da policija te osebe ne obravnava več kot občana, ki lahko da kakšno koristno informacijo o kaznivem dejanju ali storilcu, temveč kot domnevnega storilca tega kaznivega dejanja oziroma prekrška. Presodilo je, da če je bil sum osredotočen, bi morala biti domnevna storilca kaznivega dejanja oziroma prekrška v času policijskega postopka – torej preden sta jima bila zasežena mobilni telefon oziroma zvitek s konopljo – seznanjena s pravico do privilegija zoper samoobtožbo.

V drugem koraku se je osredotočilo na domet privilegija in preizkusilo, ali je poziv policistov za izročitev predmetov in zaseg mobilnega telefona oziroma prepovedane droge predstavljal kršitev privilegija zoper samoobtožbo. Presodilo je, da se privilegij sicer

⁹ Primerjaj npr. zadeve *Funke proti Franciji*, 25. februar 1993, *John Murray proti Združenemu kraljestvu*, 8. februar 1996, in *Jalloh proti Nemčiji*, 11. julij 2006, ter številne druge.

¹⁰ Primerjaj npr. zadeve *Funke proti Franciji*, 25. februar 1993, *Saunders proti Združenemu kraljestvu*, 17. december 1996, in *De Legé proti Nizozemski*, 4. oktober 2022.

¹¹ Ur. l. RS, št. 33/91.

¹² Ur. l. RS, št. 176/21 – UPB, 96/22.

¹³ Ur. l. RS, št. 29/11 – UPB, 21/13, 111/13, 74/14.

¹⁴ Izpodbijani sodbi je Vrhovno sodišče razveljavilo in zadevi vrnilo v ponovno odločanje, ker je ugotovilo, da ne vsebujeta ustrezne presoje o tem, ali je bil sum na obdolženca osredotočen.

primarno nanaša na izjave testimonialne ali komunikativne narave, vendar pa je treba ločiti med fizičnimi dokazi, ki izvirajo iz ali od telesa obdolženca, ki jih je od njega mogoče pridobiti neodvisno od njegove volje,¹⁵ in med fizičnimi dokazi, torej predmeti, ki jih ima obdolženec v svoji posesti in utegnejo biti zanj obremenilni. Vrhovno sodišče je zaključilo, da predmeti, ki jih ima obdolženec v svoji posesti in utegnejo biti zanj obremenilni, poleg testimonialnih izjav sodijo v domet privilegija zoper samoobtožbo. Pri tem je štelo, da če se izročitev predmeta ali listine po pomenu, ki ga ima za dokazovanje kaznivega dejanja, približa obdolženčevi izjavi, s katero bi se obremenil, ni najti prepričljivega razloga, da obdolženca privilegij zoper samoobtožbo ne bi ščitil. Poudarilo je, da lahko predmete, s katerimi razpolaga obdolženec, pridobijo organi pregona na dva načina: prvič, da sodišče na predlog državnega tožilca izda odredbo za opravo osebne oziroma hišne preiskave, pri kateri so predmeti, ki bodo služili kot dokazno gradivo, zaseženi. In drugič, da obdolženec navedene predmete organom pregona izroči prostovoljno.¹⁶

V zadevi *I Ips 8271/2021*, 14. november 2024, je Vrhovno sodišče obravnavalo zahtevo za varstvo zakonitosti Vrhovnega državnega tožilstva zoper tako imenovano drugo odločbo – sklep, s katerim je sodišče ob reševanju ugovora zoper obtožnico iz kazenskega spisa izločilo dokaze. Jedro vložene zahteve za varstvo zakonitosti je bilo v trditvi, da privilegij zoper samoobtožbo v primeru izročitve predmeta s strani obdolženca oziroma kršitelja ne velja. Procesno dejansko stanje v tej zadevi je bilo naslednje: obdolžencu je med policijskim postopkom zaradi domnevno nepravilne vožnje električnega skuterja iz žepa padel zavojček, v katerem so policisti opazili dele rastline zelenorjave barve z značilnim vonjem konoplje. Obdolženca so odvedli v prostore policijske postaje. Ves čas je deloval nervozno, z rokami je segal v žep, pogledoval je v predel svojega mednožja, od njega je prihajal značilen vonj po konoplji. Policisti so obdolženca, ne da bi ga poučili o pravicah iz četrtega odstavka 148. člena ZKP, pozvali, da jim izroči morebitne predmete, ki jih ima pri sebi, čemur je obdolženec sledil in policistom izročil zavojček s prepovedano drogo konopljo.

Vrhovno sodišče je presodilo, da sklicevanje vložnice zahteve na edicijsko dolžnost iz prvega odstavka 220. člena ZKP ni utemeljeno, ker bi povsem izničilo pomen privilegija zoper samoobtožbo. Sklenilo je, da ni razlogov za odstop od že sprejetega stališča, da kadar organi pregona zahtevajo izročitev domnevno obremenilnega predmeta od osebe, zoper katero je osredotočen sum storitve kaznivega dejanja ali prekrška, to osebo varuje privilegij zoper samoobtožbo. Izrecno je poudarilo še, da to velja tudi v primeru ukaza policista, ki je podan na podlagi drugega odstavka 52. člena Zakona o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol),¹⁷ naj osumljenec ali domnevni storilec prekrška sam izroči

predmete. Pogoj za prostovoljnost osumljenčeve odločitve, da s svojim aktivnim ravnanjem izroči predmete, je njegova seznanjenost s pravnimi izidovi četrtega odstavka 148. člena ZKP oziroma iz prve alineje drugega odstavka 55. člena ZP-1, ki v prvi vrsti zajemajo pouk o privilegiju zoper samoobtožbo. Zaključilo, da je sodišče zaradi kršitve privilegija zoper samoobtožbo listine iz spisa utemeljeno izločilo.¹⁸

Tudi v sodbi *I Ips 60183/2022*, 13. marec 2025, je Vrhovno sodišče odločalo o zahtevi Vrhovnega državnega tožilstva zoper pravnomočni sklep o izločitvi dokazov. V tej zadevi so policisti zaznali, da osumljenec, ki je bil sopotnik v avtomobilu osebe, za katero je znano, da preprodaja prepovedano drogo, v roki drži manjši predmet, ki ga je pospravil v hlačni žep. Policisti so osumljenca (za razliko od prej prikazane zadeve!) poučili, da ni dolžan izročiti predmetov, ki jih ima pri sebi, lahko pa jih izroči prostovoljno, in da se izročeni predmeti lahko uporabijo kot dokaz proti njemu. Ker osumljenec poziva policistov ni upošteval oziroma se mu je upiral, so ti na podlagi določbe 52. člena ZNPPol opravili pregled tako, da so segli v njegov hlačni žep. Iz njega so izvlekli zavitek, v katerem je bila neznana snov bele barve, ki so jo zasegli.

Vrhovno sodišče je najprej presodilo, da sklicevanje vrhovne državne tožilke na uporabo policijskih pooblastil iz 51. člena ZNPPol (varnostni pregled) ni utemeljeno, ker v obravnavanem primeru ni bilo mogoče pričakovati napada ali samopoškodovanja osebe. V nadaljevanju je Vrhovno sodišče presodilo, da so policisti s seganjem v osumljenčev žep, ko je bil nanj že osredotočen sum storitve kaznivega dejanja, dejansko opravili osebno preiskavo. Sum je bil na osebo več kot očitno osredotočen, saj so jo celo policisti sami poučili po četrtem odstavku 148. člena ZKP. Vrhovno sodišče je zaključilo, da bi policija od osumljenca lahko pridobila predmet le na podlagi prostovoljne izročitve po danem pravnem pouku ali pa s pridobitvijo odredbe sodišča za osebno preiskavo.

Iz navedene sodbe je razvidno jasno sporočilo Vrhovnega sodišča, da po osredotočenosti suma na posameznika policija pooblastila za pregled osebe na podlagi 52. člena ZNPPol ne sme več uporabiti. Takoj, ko je preiskovanje osredotočeno na posameznika, sme predmet, ki ga ima ta v svoji posesti, od njega pridobiti le na podlagi prostovoljne izročitve domnevnega storilca po danem pravnem pouku ali (če domnevni storilec s policijo noče sodelovati) na podlagi odredbe sodišča za osebno ali hišno preiskavo.¹⁹

K tej sodbi je podal odklonilno ločeno mnenje vrhovni sodnik dr. Primož Gorkeč, ki je med drugim navedel, da ne vidi ovire, da (upoštevaje subsidiarno uporabo določb ZNPPol v razmerju do ZKP) policisti uporabijo pooblastilo po 52. členu ZNPPol pri uresničevanju

¹⁵ Na primer prstne odtise, bris ustne sluznice, odvzem krvi in drugih telesnih tekočin ipd.

¹⁶ Ta dva načina se med seboj bistveno razlikujeta, ker postopek z zahtevo za izročitev predpostavlja osumljenčovo lastno ravnanje, hišna oziroma osebna preiskava pa omogoča njegovo pasivnost.

¹⁷ Ur. l. RS, št. 22/25.

¹⁸ Tej praksi je Vrhovno sodišče sledilo tudi v prekrškovni zadevi *IV Ips 10/2025*, 16. julij 2025, v kateri je presodilo, da se je inšpekcijski postopek v času zahteve po izročitvi dokumentacije že prevesil v prekrškovni postopek, in v priporni zadevi *XI Ips 72686/2023*, 16. julij 2025, v kateri je ugotovilo, da je bil policijski zaseg predmetov po osredotočenosti suma prima facie nezakonit.

¹⁹ To stališče je Vrhovno sodišče potrdilo tudi v sodbi *I Ips 8272/2021*, 12. junij 2025, v kateri je presodilo, da v obravnavanem primeru policisti niso iskali na slepo (t. i. *fishing expedition*), temveč so aluminijast zavitek neposredno zaznali že pred pozivom k njegovi izročitvi. Ta okoliščina pa zahteva jamstva, ki jih zagotavlja privilegij zoper samoobtožbo.

nalog iz 148. člena ZKP tudi po predhodni osredotočenosti suma. Poudaril je, da je Vrhovno sodišče s svojo odločitvijo domet privilegija razširilo na predmet ali nosilec podatkov, ki se izroča, s čimer je presešlo njegovo bistvo, ki je v tem, da se nanaša na sam akt izročitve. Policisti so namreč v konkretnem primeru osumljenčevo odločitev, da z njimi ne bo sodeloval, spoštovali. S tem je bil v celoti izčrpan jamstveni naboj privilegija zoper samoobtožbo.

Sklep

Iz predstavljenih odločitev Vrhovnega sodišča je mogoče razbrati naslednja ključna stališča. Prvič, privilegij zoper samoobtožbo ne zajema le testimonialnih dokazov, temveč tudi materialne dokaze oziroma dokumentarno gradivo. Drugič, domnevni storilec kaznivega dejanja oziroma prekrška uživa pravico do privilegija zoper samoobtožbo od trenutka, ko je nanj osredotočen sum storitve kaznivega dejanja oziroma prekrška. Trenutek nastopa osredotočenosti suma predstavlja dejanski začetek kazenskega oziroma prekrškovnega postopka. Posameznik postane subjekt preiskovanja, ki mu pripadajo procesna jamstva, med njimi tudi privilegij zoper samoobtožbo. Osredotočenost suma je vselej dejansko vprašanje vsakega konkretnega primera, pri čemer je odločilno, ali je mogoče razumno prepoznati, da naj bi posameznik izvršil kaznivo dejanje ali prekršek. Bolj ali manj oddaljena možnost, da bi lahko pri kaznivem dejanju sodelovale tudi druge znane ali neznanе osebe, sama po sebi še ne pomeni, da ni mogoče preiskovanja osredotočiti na tiste, glede katerih se takšen sum na podlagi razpoložljivih informacij že lahko oblikuje. Tretjič, policijska pooblastila po 52. členu ZNPPol (zaseg predmetov, pregled osebe) veljajo le do trenutka osredotočenosti suma. In slednjič, predmete, s katerimi obdolženec razpolaga in ti hkrati ne predstavljajo nevarnosti za policiste, druge osebe ali za samega obdolženca (če torej ne obstaja varnostno tveganje), lahko organi pregona po osredotočenosti suma pridobijo le na dva načina: tako, da sodišče izda odredbo za opravo osebne ali hišne preiskave, ali da obdolženec predmete organom pregona na njihov poziv prostovoljno izroči, pri čemer je pogoj za prostovoljnost njegove izročitve seznanjenost s pravico do privilegija zoper samoobtožbo.

Ker je tako, je jasno, da je mogoče genezo privilegija zoper samoobtožbo v praksi Vrhovnega sodišča označiti za izrazito garantistično. Je šlo najvišje sodišče v državi z razlago dometa privilegija predaleč? Menim, da ne. Širitev dometa privilegija na akte izročitve s strani domnevnega storilca pomeni pomemben korak k varstvu pravic osumljenca in ohranitvi dokaznega bremena države.²⁰ Na videz se zdi, da Vrhovno sodišče krepi položaj osumljenca oziroma njegovih človekovih pravic na račun učinkovitosti (pred)kazenskega postopka, ki je zaradi omejitev policijskih pooblastil

pri zasegu predmetov znatno oslABLJENA. Vendar ni tako. Država bo od posameznika po osredotočenosti suma še vedno lahko pridobila zanj obremenilno gradivo (če ga sam po prejetem pouku o pravici do privilegija zoper samoobtožbo ne bo želel izročiti) z izdajo odredbe o hišni, še zlasti pa osebni preiskavi. Le pot do njegove pridobitve bo terjala nekoliko več napora, ki bo v praksi vključeval pridržanje osumljenca, pripravo pobude državnemu tožilstvu za izvedbo preiskave, predlog državnega tožilstva sodišču za njeno odreditev ter (kar je ključno) sodno presojo pogojev za izdajo odredbe za izvedbo osebne ali hišne preiskave. Končna odločitev pa ostaja v dispoziciji osumljenca. Ali bo s policijo prostovoljno sodeloval in ji predmete izročil sam, ali bo v upanju, da sodišče ne bo ugotovilo pogojev za izdajo odredbe, tvegala dolgotrajnejše in lahko celo bolj invazivne posege države v njegovo integriteto in celo osebno svobodo.

In končno še odgovor na v uvodu prispevka zastavljeno vprašanje: ali seže praksa Vrhovnega sodišča tako (pre)daleč, da privilegij varuje pred policijskim zasegom po osredotočenosti suma samo dokazno gradivo, torej predmete, ki jih ima osumljenec pri sebi? Na to bi se morda dalo sklepati na podlagi zadnje predstavljene odločbe, v kateri je Vrhovno sodišče prepoznalo kršitev privilegija po tem, ko so policisti iz osumljenčevega hlačnega žepa izvlekli prepovedano drogo, ki je pred tem (po korektno podanem pravnem pouku) ni želel prostovoljno izročiti. Odgovor je nikalen. Izhodišče je, da privilegij v najširšem smislu varuje osebno dostojanstvo posameznika, v ožjem smislu pa osumljenca ščiti pred (aktivnim, voljnim) ravnanjem v lastno škodo.

Na prvi pogled se zdi, da bi bil lahko namen oziroma jamstveni naboj privilegija udejanjen že s samo podajo pravnega pouka in spoštovanjem odločitve osumljenca, da predmetov ne izroči.²¹ Od te točke dalje, ko se ne zahteva (več) njegovo aktivno ravnanje, bi lahko policija opravila osumljenčev pregled in zasegla predmete, ki jih ima pri sebi. Ta zaključek iz prakse Vrhovnega sodišča ni razviden. Celo nasprotno. Vrhovno sodišče je (ne da bi to stališče podrobneje obrazložilo) nakazalo, da bi takšna razlaga pomenila izničenje privilegija zoper samoobtožbo. Skušajmo pojasniti, zakaj. Prvič, ker bi bilo recitiranje pravnega pouka o privilegiju zoper samoobtožbo le gola forma, namenjena sama sebi, ki policiji ne bi preprečevala, da bo po odklonitvi izročitve do teh predmetov prišla sama, brez predhodne sodne presoje oziroma odobritve. Drugič, in to je ključno: odločitev osumljenca, da predmet bo oziroma ga ne bo izročil, v resnici ne bi bila svobodna oziroma prostovoljna. Nad njim bi kot Damoklejev meč viselo spoznanje, da se bo policija do njih že čez nekaj trenutkov v vsakem primeru dokopala sama, brez vključitve sodne veje oblasti. S sprejetjem take razlage bi bilo torej izvotljeno samo bistvo privilegija, ki je prav v spoštovanju avtonomije osumljenca.

²⁰ Tako tudi Hafner, M., in Briški, L.: Novejše dileme o dometu privilegija zoper samoobtožbo in prepovedi sojenja o isti stvari na primeru kršitev v zvezi z drogami, Zbornik znanstvenih razprav, letnik 1985, Ljubljana, str. 101 in 104.

²¹ Tako odklonilno ločeno mnenje vrhovnega sodnika dr. Primoža Gorkiča k sodbi I Ips 60183/2022, 13. marec 2025.

B5

Vaša idealna soseska za udobno bivanje
ali uspešno poslovno dejavnost

BEŽIGRAJSKAPETKA
VAŠA IZBRANA SOSESKA

VABLJENI NA OGLED VZORČNEGA STANOVANJA

VELIKA MERA ZASEBNOSTI

Soseska zasebnega tipa obsega le 96 stanovanj v večini dvema enotama na etažo. Terasa, atriji, odprti razgledi in bogata krajinska ureditev ustvarjajo občutek mirne rezidence z izrazitim poudarkom na zasebnosti.

VRHUNSKA LOKACIJA

Bežigrad velja za eno najbolj cenjenih mikrolokacij v Ljubljani, z odlično povezavo do centra, obvoznice in letališča. Razgledi na Alpe, bližina poslovnih središč in rekreacijskih površin zagotavljajo visoko kakovost bivanja ter trajno vrednost nepremičnine.

IZBRANI MATERIALI IN VISOK STANDARD BIVANJA

Premišljena arhitektura z velikimi steklenimi površinami, hrastovim parketom, talnim ogrevanjem ter kakovostnimi lesenimi in ALU okni ustvarjajo svetel in nadstandardno udoben bivalni prostor.

Neža Miklič

univ. dipl. socialna delavka, univ. dipl. sociologinja, mednarodno certificirana za izvedbo forenzičnega intervjuja, višja policijska inšpektorica v Višji policijski šoli Generalne policijske uprave

»Če bi bilo res tako zelo hudo, bi že odšla!« Je res tako enostavno?

Razumevanje kompleksnosti dinamike nasilja v družini

Podoba družine 21. stoletja je podoba skupnosti, podpore, razumevanja, ljubezni in neusahljivega vira moči. Sodobna družba in mediji nam vsak dan določajo pravila, po katerih so popolne družine umetno ustvarjene podobe nasmejanih staršev (očeta in mame) ter otrok, dečka kot prvorojenca in njegove nekaj let mlajše svetlolase in modrooke sestrice. Ozadje iluzije popolne družine dopolnjuje velika hiša in pes srednje velikosti, status družinski.¹

Družina je življenjska skupnost dveh ali več oseb v istem gospodinjstvu, ki so med seboj povezane s poroko, partnerstvom in/ali starševstvom.² Družina je vsaj dvogeneracijska skupnost³ in mnogo več kot le skupina posameznikov.⁴ Sociološko je »družbena institucija, ki skrbi za otroka/e,⁵ Družinski zakonik⁶ jo opredeljuje kot življenjsko skupnost otroka (ne glede na njegovo starost), z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi zanj in ima po zakoniku do otroka določene obveznosti in v zvezi s tem določene pravice. Gabi Čačinovič Vogrinčič⁷ dodaja socialno-psihološko komponento družine, v kateri imajo posamezniki v interakciji skupne motive in cilje, povezujejo jih skupna pravila, norme in vrednote. Odnose v njej odražajo in določajo relativno trajne strukture statusov in vlog, zaradi česar se v družini oblikujeta zanj značilna struktura moči in način vodenja, razločijo se čustveni odnosi med člani. Dom simbolizira zavetje in intimo,⁸ varno okolje, kamor se vračamo iz javnega življenja, prostor, kamor se lahko umaknemo in kjer je obseg družbenega nadzora bistveno omejen,⁹ in zato prostor, kjer si dovolimo biti takšni, kakršni smo.

V realnosti je družina prostor, kjer maske padajo. Vsakodnevne zahteve, raznovrstne stiske in težave, ki so ekonomsko-finančne, socialne ali zdravstvene, potiskajo ljudi do skrajnih meja. Odtujenosti in spektri raznovrstnih odvisnosti so del stvarnosti in nasilje v družini je del tudi slovenske realnosti.¹⁰

Nasilje v družini

Leta 2008 Kazenski zakonik (KZ-1)¹¹ nasilje v družini opredeli kot samostojno kaznivo dejanje (191. člen KZ-1), ki se preganja po uradni dolžnosti. Istega leta je sprejet še Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND), s čimer se nasilje v družini vzame iz konteksta zasebnosti in se ga javno izpostavi kot problem družbe, proti kateremu se je treba boriti z ustreznimi (represivnimi) ukrepi.¹²

Kaznivo dejanje nasilja v družini je izvršeno, kadar so kumulativno izpolnjeni trije zakonski znaki:

- dejanje je storjeno v družinski skupnosti,
- gre za dalj časa trajajoče kontinuirano izvrševanje nasilja in
- žrtev je v podrejenem položaju.

Družinska skupnost

Kaznivo dejanje nasilja v družini je po 191. členu KZ-1¹³ vezano na osebe, ki sobivajo v trajnejši življenjski ali družinski skupnosti. Ni dovolj, da so osebe opredeljene kot družinski člani po ZPND,¹⁴ bistveno je njihovo sobivanje v skupnem gospodinjstvu. Kaznivo dejanje se izvrši tudi v primerih, ko je družinska ali življenjska skupnost že razpadla ter storilec in žrtev ne živita več skupaj, vendar storilec nadaljuje izvrševanje

¹ Miklič, N.: Nasilje v družini, Vzgoja, Ljubljana, 2018, str. 32.

² Znidaršič, T.: Družine v Sloveniji, 2005, <http://www.stat.si/novice_poglej.sp?ID=549>.

³ Renner, T., Sedmak, M., Švab, A., & Urek, M.: Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales; Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2006, str. 72.

⁴ Kompan Erzar, K.: Skrita moč družine, Brat Frančišek, Frančiškanski družinski inštitut, 2003, str. 31.

⁵ Renner, T., Sedmak, M., Švab, A., & Urek, M., naved. delo, str. 72.

⁶ Družinski zakonik – DZ (Ur. l. RS, št. 3/17).

⁷ Čačinovič Vogrinčič, G.: Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine, Znanstveno in publicistično središče, 1998, str. 130.

⁸ Miklič, N.: Nasilje v družini, Vzgoja, Ljubljana, 2018, str. 32.

⁹ Pačnik, B.: Pravni nasvet: Pravnikov blog: nasilje v družini. 2011, <http://pravinasvet.com/blog/nasilje-v_druzini>.

¹⁰ Miklič, N.: Pristojnosti policije na področju preprečevanja nasilja v družini, Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja, Društvo SOS, 2014, str. 194. Ur. l. RS, št. 55/08.

¹¹ Miklič, N.: Nasilje v družini, Vzgoja, Ljubljana, 2018, str. 32–33.

¹² Kazenski zakonik – KZ-1 (Ur. l. RS, št. 50/12).

¹³ Zakon o preprečevanju nasilja v družini – ZPND (Ur. l. RS, št. 16/08).

nasilja nad žrtvijo, npr. storilec še naprej izvaja psihično nasilje nad žrtvijo (osebno ali preko e-naprav), ob neposrednih stikih (npr. ob predaji otroka) nad žrtvijo izvaja fizično nasilje, žrtvi še vedno omejuje svobodo, jo še naprej zalezuje ipd.

Praviloma je nasilje v družini izvršeno med odraslimi osebami, z izjemo, da je storilec nasilja v družini lahko tudi mladoletnik, ki živi v družinski skupnosti s staršem(a)/skrbnikom/drugim sorodnikom in nad njim/njima/njimi kontinuirano izvaja nasilje ter ga/ju/jih spravlja v podrejen položaj. Obratno je otrok ali mladoletnik, ki je žrtev nasilja s strani starša/skrbnika v družinski skupnosti, žrtev kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja po 192. členu KZ-1.

Nasilje ima različne oblike

Psihično nasilje¹⁵ je ravnanje in razširjanje informacij, s katerim storilec pri žrtvi povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske, tudi če je storjeno z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Fizično nasilje¹⁶ je vsaka uporaba fizične sile ali grožnja z uporabo fizične sile, ki žrtev prisili, da kaj stori ali opusti ali da kaj trpi, ali ji omejuje gibanje oziroma komuniciranje ter ji povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale telesne poškodbe.

Ekonomsko nasilje¹⁷ je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje žrtve pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju premoženja, s katerim žrtev samostojno razpolaga oziroma ga samostojno upravlja, ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja skupnega premoženja družinskih članov, neupravičeno neizpolnjevanje finančnih oziroma premoženjskih obveznosti do žrtve ali neupravičeno prelaganje finančnih oziroma premoženjskih obveznosti na žrtev. Zanemarjanje¹⁸ je oblika nasilja, kadar storilec opušča dolžno skrb za žrtev, ki jo ta potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin – če gre za sobivanje.

Spolno nasilje¹⁹ je ravnanje s spolno vsebino, v katero žrtev ne privoli, je vanj prisiljena ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njegovega pomena, nadalje grožnja z uporabo spolnega nasilja in javna objava spolnih vsebin o žrtvi. Spolno nasilje ni konzumirano v kaznivem dejanju nasilja v družini, saj so ta dejanja opredeljena v XIX. poglavju KZ-1 (npr. posilstvo,

spolno nasilje) ali v drugih kaznivih dejanjih KZ-1, lahko pa zajema nekoliko milejše oblike, npr. otipavanje, slačenje, ko so takšna ravnanja ovrednotena kot oblika nasilja.²⁰

Podrejen položaj

Pri opredeljevanju nasilja v družini je bistvenega pomena to, da en družinski član zlorablja svojo (pre)moč nad osebo s katero je v posebnem čustvenem odnosu.²¹ Svojo moč storilec uporablja z namenom, da si žrtev podredi in jo nadzoruje. Kadar podrejen položaj ni jasno razviden iz opisa storilčevega ravnanja, je treba obrazložiti, na kakšen način je žrtev v podrejenem položaju. Spravljanja v podrejen položaj ni mogoče razumeti le kot neko ciljno ravnanje, s katerim si ena oseba podreja drugo, tako da ta upošteva njeno voljo, ampak tudi kot ravnanje, ko izvajanje nasilja žrtev spravi v ponižujoč, podrejen položaj, ko se žrtev storilcu uklanja ali ko postane žrtev objekta izvajanja nasilja, ki se mu ne more ali ne zna izogniti.

Zakonski znak kaznivega dejanja nasilja v družini »spravljanje v podrejen položaj« izhaja iz celotnega opisa ravnanja storilca in je konkretiziran z navedbo ali navedbami, kot so: da se žrtev storilcu iz strahu, da ji ne bi naredil še kaj hujšega in grožnje uresničil, povsem podredi, mu ne upa nasprotovati, se mu ne upa zoperstaviti, ves čas živi v strahu, ker je storilčevo obnašanje nepredvidljivo,²² žrtev storilčevo voljo ali njegove zahteve brezpogojno upošteva, ne upa izraziti svojih stališč ali povsem otopi ob ravnanjih storilca.²³ Partnerja zato v odnosu, v katerem je prisotno nasilje, nikoli nista v enakovrednem položaju. O pomembnih ali vsakodnevni stvareh se žrtev nikoli ne odloča svobodno, po svobodni volji, temveč se prilagaja zahtevam storilca.²⁴

Nasilje v družini je prisotno v vseh družinah sveta in vseh kulturah. Prisotno je v vseh družbenih slojih, ne glede na starost, spol, izobrazbo, socialno-ekonomski status njenih članov.²⁵ Ker se pojavi znotraj osnovne celice, je nujno večplastno razumevanje problematike, ki vključuje opredelitev, da:²⁶

- nasilje v zasebnih odnosih ostane dolgo skrito, saj se žrtev zaradi tesnih osebnih vezi s storilcem težko odloči, da bo nasilen odnos zapustila, zlasti če so v družini tudi otroci,
- se nasilje v družini začne s prikritimi oblikami psihičnega nasilja, ki jih žrtev sprva ne prepozna kot nasilje, dokler s svojim časom, telesom in stvarmi ne razpolaga več sama, temveč z njimi razpolaga storilec,

¹⁵ Zakon o preprečevanju nasilja v družini – ZPND-A (Ur. l. RS, št. 68/16).

¹⁶ Zakon o preprečevanju nasilja v družini – ZPND-A (Ur. l. RS, št. 68/16).

¹⁷ Zakon o preprečevanju nasilja v družini – ZPND-A (Ur. l. RS, št. 68/16).

¹⁸ Zakon o preprečevanju nasilja v družini – ZPND-A (Ur. l. RS, št. 68/16).

¹⁹ Zakon o preprečevanju nasilja v družini – ZPND-A (Ur. l. RS, št. 68/16).

²⁰ Miklič, N.: Kriminalistika, 2025, interno gradivo.

²¹ Filipič, K., in Klemenčič, I.: Obravnavanje nasilja v družini: priročnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih, Ljubljana, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, 2011, str. 11.

²² Policija, Infopol, Nasilje v družini, interno gradivo.

²³ Policija, Nasilje v družini, Kriminalistika, interno gradivo.

²⁴ Rapilane, O. N.: Nasilje nad ženskami – prav(n)e poti v varno življenje žensk in otrok. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo, 2018, str. 18.

²⁵ Miklič, N., Minič, M., Štirn, M., idr.: Psihosocialna pomoč žrtvam nasilja v družini in nasilja zaradi spola, Ljubljana, ISA inštitut, 2017, str. 91.

²⁶ Horvat, D., in Matko, K.: Oblike pomoči, pristojnosti in organizacije, ki nudijo pomoč ženskam in otrokom – žrtvam nasilja, ter delajo z osebami, ki povzročajo nasilje, Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja, Ljubljana, Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2016, str. 72 in 1

- se nasilje v družini ne bo končalo samo od sebe.²⁷

Dinamika nasilja kaže, da ne gre samo za izoliran incident, ampak za dolgotrajen proces, ki lahko deluje zelo nejasno,²⁸ in če ne pride pravočasno do prekinitve odnosa, ima tendenco naraščanja in poslabšanja. Nasilje namreč nima zgolj ene oblike, pogosto se spreminja, preoblikuje, velikokrat se stopnjuje. Ob prvem dejanju žrtev dejanje zanika. Razume in opiše ga kot trenutek izgube nadzora med preprirom. Odnos tako postopno postaja vse bolj nasilen in krog se zavrti.²⁹ Žrtev je osupla, zmedena, razočarana, žalostna, v njej se sprožijo občutki strahu, krivde, jeze. Storilec in žrtev »se vrtita v krogu« in največkrat sama ne najdeta izhoda.³⁰ Med žrtvijo in storilcem se oblikuje strategija obvladovanja moči in nadzora, kot oblika različnih samopreživetvenih procesov.

Obrambni mehanizmi

Ljudje smo kompleksna bitja in s kriznimi situacijami, kot je doživljanje nasilja, se spopadamo na najrazličnejše načine. Pri obravnavi nasilja v družini je pomembno vedenje o ravnanju tako storilca kot žrtve.

- **Separacija** je obrambni mehanizem, pri katerem žrtev podoba storilca opredeljuje negativno, kadar je nasilen, in pozitivno, kadar je nemočen in potrebuje žrtvino oporo ali pomoč, kar v oškodovanki povzroči ambivalenco in nezmožnost trajnega odhoda žrtve iz nasilnega odnosa. Gre za obrambni mehanizem, pri katerem žrtev krivi samo sebe za nasilno ravnanje storilca ali za to krivi zunanje okoliščine.³¹

Separacija je obrambni mehanizem, ki se lahko razvije pri žrtvi kot taktika preživetja z namenom, da racionalizira nasilje, ki se ji dogaja. Gre za proces, v katerem žrtev ločuje med storilčevim »dobrim« in storilčevim »slabim« odnosom do nje. Zaradi nenehne napetosti, negotovosti in strahu vidi v storilcu »slabega«, tistega, ki jo pretepa, in »dobrega«, tistega, ki je poln ljubezni. Gre torej za ločevanje ali separacijo med storilčevim dobrim in slabim. Zunanji vplivi postanejo razlog za opravičevanje njegovega slabega vedenja (naporna služba, izguba službe, bil je pijan, zadrogiran ipd.). Kadar je storilec »slab« in jezen, se žrtev počuti majhno, prestrašeno in nemočno ter verjame, da mu ne more pobegniti. Kadar je »dober« in prijazen, postane storilec za žrtev zgolj nemočen otrok, ki jo nepredstavljivo potrebuje. Žrtev takrat lahko skrbi za storilca in s tem kompenzira prejšnji občutek svoje nemoči. Navidezna nemoč, ki jo izkoriščajo storilci, postane za nekatere žrtve past, ker pri njih povečuje upanje, da bodo z razumevanjem (za) ustavile nasilje.³²

- **Izogibanje** je obrambni mehanizem, pri katerem žrtev svoje vedenje ali ravnanje prilagaja določenim situacijam, ki so lahko sprožilec nasilnega ravnanja storilca, z namenom, da bi preprečila ali onemogočila ponovno nasilje storilca nad njo ali drugimi osebami.³³

Izmikanje kot strategija preživetja zahteva od žrtve ogromno energije in premišljenosti, ko se poskuša prilagoditi povzročitelju nasilja in umiriti situacijo, npr. z naslednjim: kosilo je skuhan, vse je urejeno in čisto, otroci so šolsko uspešni. Kadar se razjezi, je žrtev zavestno mirna, da s svojim vedenjem in ravnanjem ne bi izzvala nasilja, žrtev se navidezno strinja z voljo storilca, da na obisk ne prihajajo njeni starši, ki jih storilec ne mara, žrtev ne gre na službeno pot, ker storilcu ni všeč, da gre, ipd. Tako usmerjena na potrebe drugega pogosto pozabi nase in na lastne potrebe.³⁴

- **Identifikacija s storilcem** je obrambni mehanizem, pri katerem se žrtev nasilja poistoveti z ravnanjem, vedenjem, pozicijo moči storilca in začne še sama izvajati nasilje nad drugo šibkejšo osebo.³⁵

Obrambni mehanizem identifikacije s storilcem se pojavi kot obrambni mehanizem zoper občutke strahu in nemoči. Pojavi se predvsem pri mlajših osebah (še posebej najstnikih, ki so posredne žrtve nasilja v družini), saj te občutijo izreden strah kot očitvidci nasilja v družini. Najstniki razvijejo omenjen obrambni mehanizem kot občutek lastne moči in sposobnosti obvladovanja situacije ter si na takšen način preko občutka strahu in nemoči pridobijo občutek moči in kontrole nad situacijo, kar se najbolj nazorno pokaže tako, da postanejo storilci še oni sami. Do žrtve se obnašajo tako, kot se obnaša osrednji storilec. V besedah žrtve lahko na primer slišimo: »pred tem me je tepel on, zdaj me tepeta še sin in hči«.

- **Stockholmski sindrom** je obrambni mehanizem, ki se razvije v travmatskih situacijah in se odraža v močni čustveni navezanosti žrtve na storilca. Storilec si žrtev z izolacijo in nasilnim ravnanjem podreja, spet drugič pa z izkazovanjem drobnih naklonjenosti pridobiva njeno pozornost in jo ves čas ohranja. Storilec je za žrtev vez z življenjem; razvije posebno emocionalno navezo nanj in ravna drugače ali celo nasprotno od pričakovanj okolice. Do tovrstnih občutkov privede situacija, v kateri se žrtev čuti življenjsko ogrožena. Policija, ki prva obravnava nasilje v družini, se z žrtvijo in storilcem največkrat sooči ob policijski intervenciji, kjer policiste ob neprepoznavanju ali nerazumevanju stockholmskega sindroma preseneti vedenje in ravnanje žrtve, ko npr. žrtev popolnoma ohromi pred policisti, storilca pred policisti

²⁷ Policija, Infopol, Nasilje v družini, interno gradivo.

²⁸ **Plaz, M.:** Nasilje nad žensko v družini, partnerskih in sorodstvenih zvezah, Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja, Ljubljana, Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, str. 89.

²⁹ Dinamika nasilja v družini. (b. l.), <<http://www.prepoznajnasilje.si/nasilje-v-druzini/dinamika-nasilja-v-druzini>>.

³⁰ **Plaz, M.,** naved. delo, str. 89.

³¹ Kriminalistični terminološki slovar, interno gradivo.

³² **Van der Ent, D. W., Evers, D., in Komduur, K.:** Nasilje nad ženskami – odgovornost policije, Ljubljana, Ženska svetovalnica, 2001, str. 13.

³³ Kriminalistični terminološki slovar, interno gradivo.

³⁴ **Bezenšek, L. O.:** Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini, Ljubljana, Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja, 2009, str. 17.

³⁵ Kriminalistični terminološki slovar, interno gradivo.

brani ali policiste celo napade ter na takšen način policistom preprečuje, da bi storilca odstranili.³⁶ Žrtev namreč ogroženost občuti neposredno ob fizični prisotnosti storilca, pa tudi tedaj, ko ni neposredno prisoten. Vedenje o tem, kaj se ji lahko zgodi, kaj ji bo storil, ko bosta ponovno sama, je tako zelo močno, da jo hromi še takrat, ko se storilec oddalji ali jo pusti samo s policisti. Gre za odnos, ki je tretji osebi težko razumljiv, saj so čustva in navezanost, ki se vzpostavijo znotraj odnosa, nedoumljivi za zunanji svet. Med udeležencema v odnosu se razvije huda oblika emocionalne navezanosti, ta pa žrtvi preprečuje, da bi razmišljala razumno in spregledala, kaj se v odnosu pravzaprav dogaja. Storilcu popolnoma zaupa, saj misli, da jo ta pravzaprav varuje pred zunanjim svetom.

Sklep

Izhod iz nasilnega razmerja je izjemno kompleksen in težak korak. Žrtev pogosto nima kam oditi; bega ne vidi kot nekaj, kar bi ji dalo možnost izhoda in rešitve

nasilja nad njo; pogosto nima podpore oziroma ima premalo podpore drugih, je prestrašena, potrta in razvrednotena. Prav zato se žrtev zaradi potrebe po zaščiti in preživetju ter narave navezovalnih odnosov v družini zelo težko odloči oditi. Občutek navezanosti je tako močno zakoreninjen, da se ta razvije in obstaja tudi v odnosu, kjer storilec žrtev nenehno kaznuje.

Na podlagi tega lahko razumemo žrtve, ki občutijo bolečino in strah, da bodo izgubile vse. Tovrstni navezovalni odnosi nam razlagajo, zakaj žrtve v nasilnem partnerskem odnosu hkrati doživljajo občutek varnosti, zaščite, tolažbe in občutke strahu, nemoči ter obupa. V mirnih obdobjih se žrtve navežejo na družinske člane, ki sčasoma zlorabijo svojo moč nad njimi. Zaradi navezanosti ostanejo v takem odnosu ne glede na to, da se nasilje ponavlja in postaja stalna praksa njihovega vsakdana.³⁷

Družba, mi vsi na drugi strani smo tisti, ki žrtev moramo razumeti, jo opogumljati in ji vztrajno vsakokrat ponuditi roko pomoči ter vztrajati, četudi se žrtev vrne in tudi če to stori večkrat – vse do takrat, ko bo resnično zmogla oditi.

³⁶ Miklič, N.: Prepoznavanje in razumevanje stockholmskega sindroma pri preiskovanju kaznivega dejanja nasilja v družini, 25. dnevi varstvoslovja, Portorož 2024, str. 56.

³⁷ Aage Nottestad, J., Berg Nasset, M., Breclj Kobe, M., idr.: Prepoznava in obravnava žrtev nasilja v družini: priročnik za zdravstveno osebje, Ljubljana, Zdravniška zbornica Slovenije, 2015, str. 59.

AFRODITA
PROFESSIONAL

Afrodite zlate kozmetike

Čudovite svilnate teksture in delci čistega zlata, ki polt obdajo z glamuroznim sijajem in pomlajenim videzom. To so fascinante lastnosti prestižnih »zlatih izdelkov«, ki so nastali pred natanko 10 leti pod imenom **PURE GOLD 24 Ka** ter nas uvrstili med »PREMIUM KOZMETIKO«.

....in ANTI-AGE FANTAZIJA ČISTEGA RAZKOŠJA se nadaljuje...

Izdelki so na voljo v prodajalnah Kozmetike Afrodite: Ljubljana – Kongresni trg 15 in Rogaška Slatina – Hotel Slatina (Celjska cesta 6), Grand hotel Rogaška (Zdraviliški trg 10) in na sedežu podjetja (Kidričeva 54). V spletni trgovini: webshop.afroditacosmetics.com in v partnerskih kozmetičnih salonih (seznam najdete na naši spletni strani). Za več informacij in naročila nas kontaktirajte na tel.: **03 812 11 96**.

Founder's
No1 Choice

Danica Zorin Mijošek,
ustanoviteljica Kozmetike Afrodite

dr. Katja Triller Vrtovec

izredna profesorica na Evropski pravni fakulteti Nove univerze in nekdanja odvetnica

Odškodninska odgovornost v zdravstvu zaradi neopravljene zdravstvene storitve

Z obveznim zdravstvenim zavarovanjem se zavarovanim osebam zagotavlja v obsegu, ki ga določa Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ), plačilo zdravstvenih storitev.¹ Jezikovna razlaga zakonske določbe torej govori o pravici do plačila zdravstvenih storitev. Kljub temu Delovno-socialni oddelek Vrhovnega sodišča RS kot argument, zakaj »zavarovanim osebam v našem sistemu (v nasprotju z jezikovno opredelitvijo v navedenem členu) ni zagotovljeno (neposredno) plačilo zdravstvenih storitev«, navaja, da »ZZS teh storitev ne plača zavarovanim osebam (razen izjemoma), temveč neposredno izvajalcem zdravstvene dejavnosti«.²

Kljub zavedanju obstoja izrecne zakonske določbe, da je zavarovanim osebam zagotovljeno plačilo zdravstvenih storitev, in priznanju, da Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije¹ (ZZZS)² izjemoma zavarovancem tudi plača zdravstvene storitve,³ je torej v sodni praksi Vrhovnega sodišča že od leta 2018 ustaljeno stališče, da slovenska ureditev temelji na »zagotavljanju zdravstvenih storitev v naravi, in ne pozna primarnega povračila stroškov zavarovancem za uveljavljene zdravstvene storitve«.⁴ Posledično Vrhovno sodišče šteje za neupravičeno tolmačenje, »da že zato, ker pravica do nege zaradi omejenih možnosti sistema, torej kapacitet v javni mreži, ni zagotovljena v javni mreži takrat, ko jo oseba potrebuje, tožnikom pripada tudi plačilo storitev, ki so bile opravljene izven javne mreže in jih je opravil prav zavod brez koncesije«,⁵ ter ugotavlja, da odgovornosti za stanje, ko »država ne zagotovi ustrezne mreže javne zdravstvene službe oziroma tolikšnih kapacitet v javni mreži, ki bi vsem upravičencem v času potrebe omogočale izbiro med javnimi zavodi oz. zavodi s koncesijo in zavodi brez koncesije«, in plačila stroškov nege ni mogoče naložiti nosilcu in izvajalcu obveznega zdravstvenega zavarovanja, katerega ustanoviteljica je država, to je ZZZS.

V skladu z ustaljeno ustavnosodno presojo je jasen, enoznačen besedni zapis zakonske norme sicer mogoče preseči, vendar mora sodnik za tak odstop navesti tehtne pravne argumente, saj lahko nezadostna utemeljitev pravnega stališča pomeni kršitev zahteve po obrazloženosti sodne odločbe kot samostojne in avtohtone prvine pravice do poštenega sojenja.⁶

Vendar se članek ne bo ukvarjal z vprašanjem, ali so navedeni pravni argumenti tehtni. Nenazadnje Ustavno sodišče ustavnih pritožb zoper navedeni sodbi Vrhovnega

sodišča, ki sta utemeljili načelo zagotavljanja zdravstvenih storitev v naravi, ni sprejelo v obravnavo, saj je presodilo, da ne gre za kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki bi imela hujše posledice za pritožnika, niti za pomembno ustavnopravno vprašanje, ki presega pomen konkretne zadeve.⁷

Članek se bo rajši ukvarjal s pravnima vprašanjema, ki logično sledita začrtani argumentaciji Delovno-socialnega oddelka Vrhovnega sodišča:

1. Če ima zavarovana oseba od izvajalca v javni zdravstveni mreži pravico zahtevati izvedbo zdravstvene storitve v naravi, ali lahko potem zoper njega uveljavljamo civilnopravne sankcije, če z izvedbo take storitve zamujajo?
2. Če ZZZS ni odgovoren za plačilo zdravstvene storitve izven javne zdravstvene mreže, ali lahko potem za izvajalca v javni zdravstveni mreži v zamudi odgovarja zavarovalnica, ki mora po zakonu zavarovati poklicno odgovornost njegovih zaposlenih zdravstvenih delavcev, med drugim zdravnikov?

Odškodninski zahtevki zaradi neopravljene zdravstvene storitve

»V sodni praksi je uveljavljeno stališče, da ima pogodba o zdravstvenih storitvah naravo podjemne pogodbe.«⁸ Ker pa obligacija prizadevanja ni tipično izpolnitveno ravnanje podjemne pogodbe, se v strokovni literaturi zavzema tudi stališče, da gre za pogodbo o naročilu.⁹ »Ker je uspeh zdravljenja pomembno odvisen od pacientovih osebnih okoliščin in lastnosti, se zdravnik s pogodbo namreč ne zaveže k dosegu rezultata (ozdravitvi pacienta),

¹ Točka 1 drugega odstavka 13. člena ZZVZZ (Ur. l. RS, št. 72/06 – UPB in nasl.).

² Sodba VSRS VIII Ips 59/2021, 17. maj 2022, 13. točka obrazložitve.

³ Gre za zdravstvene storitve, ki jih zavarovana oseba opravi pri izvajalcu zdravstvene dejavnosti v drugi državi članici Evropske unije na podlagi Direktive o uveljavljanju pravic pacientov pri čezmejnem zdravstvenem varstvu (OJ L 088 4.4.2011; Direktiva 2011/24/EU) in jih ZZZS zavarovani osebi povrne v višini povprečne cene teh storitev v Republiki Sloveniji, vendar ne več, kot znašajo dejanski stroški (šesti odstavek 44.c člena ZZVZZ).

⁴ Sodba VSRS VIII Ips 273/2017, 15. maj 2018, 14. točka obrazložitve, in sodba VSRS VIII Ips 29/2020, 2. februar 2021, 9. točka obrazložitve.

⁵ Sodba VSRS VIII Ips 59/2021, 20. točka obrazložitve.

⁶ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-645/13, 3. marec 2016, 27. točka obrazložitve.

⁷ Glej sklepa Ustavnega sodišča št. Up-1023/18, 29. junij 2020, in št. Up-1171/22, 6. december 2022, v povezavi z drugim odstavkom 55.b člena Zakona o Ustavnem sodišču.

⁸ Sodba VSRS II Ips 148/2017, 25. oktober 2018, 30. točka obrazložitve.

⁹ Ovcak Kos, M., in Božič Penko, A.: Dileme v primerih odškodninskega prava v zvezi z odgovornostjo za medicinsko napako (1.), Odvetnik, št. 5 (83) – zima 2017, str. 12.

temveč prevzame obveznost, da si bo s profesionalno skrbnostjo (v skladu s pravili stroke oziroma medicinske doktrine, etičnimi pravili, zakonodajo in veljavno privolitvijo v poseg) to prizadeval doseči.«¹⁰

Ne glede na pravno naravo pogodbe o zdravstvenih storitvah pa ni sporno, da mora zdravnik vsaj začeti zdravljenje, četudi pacient po njem ne ozdravi. Če ni tako in zdravnik z izvedbo zdravstvene storitve, na katero je bil pacient napoten, zamuja, ima namreč pacient pravico zahtevati povrnitev škode tako po splošnih določbah pogodbenega prava kot po specialnih določbah podjemne pogodbe. »Če je pred iztekom roka za izpolnitev obveznosti očitno, da ena stranka ne bo izpolnila svoje obveznosti iz pogodbe, lahko druga stranka odstopi od pogodbe in zahteva povrnitev škode.«¹¹ Oziroma, če je podjemnik z začetkom ali izvršitvijo posla v taki zamudi, da je očitno, da ga ne bo pravočasno končal, pri čemer je rok bistvena sestavina pogodbe ali pa naročnik zaradi zamude očitno nima več interesa za izpolnitev pogodbe, lahko naročnik odstopi od pogodbe in zahteva povrnitev škode.¹²

Za škodo, ki jo povzroči zdravnik pri delu ali v zvezi z delom pri pacientu, odgovarja izvajalec, pri katerem je delavec delal takrat, ko je bila škoda povzročena, razen če izvajalec dokaže, da je zdravnik v danih okoliščinah ravnal tako, kot je bilo treba.¹³ Predpostavke pogodbeno odškodninske odgovornosti, aplicirane na pogodbo o zdravstvenih storitvah, ki s strani zdravnika, zaposlenega pri izvajalcu v javni mreži, niso opravljene v strokovno razumnem času, so štiri: (1) izvajalec je svojo obveznost izpolnil z zamudo, (2) niso podani pogoji, da se izvajalca razbremeni odgovornosti, (3) pacient je utrpel škodo in (4) obstaja vzročna zveza med škodo in zamudno izpolnitvijo obveznosti.¹⁴

1. Kdaj izvajalec svojo obveznost izpolni z zamudo?

Izvajalec v javni mreži mora poskrbeti, da je čakalna doba v okviru razumnega časa,¹⁵ to je časa, ki ne presega obdobja, sprejemljivega z vidika objektivne medicinske presoje kliničnih potreb pacienta glede na njegovo zdravstveno stanje, anamnezo, verjeten razvoj bolezni, stopnje bolečin ali naravo prizadetosti v trenutku uveljavljanja pravice.¹⁶ Izvajalec mora delo organizirati tako, da se pacientu zagotovi čim hitrejša zdravstvena obravnava, in mora pacienta obravnavati v skladu z vrstnim redom na čakalnem seznamu oziroma

v naročilni knjigi ter vrstnega reda ne sme spreminjati, razen če ZPacP ne določa drugače.¹⁷

Ko izvajalec v javni mreži pacienta uvrsti na čakalni seznam, mora pri tem spoštovati najdaljšo dopustno čakalno dobo, to je dobo, v kateri mora biti opravljena neka zdravstvena storitev, da se z vidika objektivne medicinske presoje zdravstvenih potreb pacienta ne poslabša njegovo zdravstveno stanje ali kakovost življenja.¹⁸ Najdaljše dopustne čakalne dobe, ki jo mora spoštovati posamezni izvajalec, ne smemo enačiti z najdaljšo dopustno čakalno dobo v Sloveniji, ki je spoštovana, če je čakalna doba za neko zdravstveno storitev pri najmanj enem izvajalcu v javni mreži v okviru najdaljših dopustnih čakalnih dob.¹⁹ Dokler je slednja spoštovana, zavarovana oseba še ne izpolnjuje pogojev za uveljavljanje pravice do zdravljenja v tujini na podlagi Uredbe št. 883/04 o koordinaciji sistemov socialne varnosti.²⁰

Pri uvrščanju pacienta na čakalni seznam za zdravstveno storitev mora izvajalec upoštevati stopnjo nujnosti, ki se določi v skladu z največjo zdravstveno koristjo pacienta, pri čemer se upošteva razumen čas.²¹ Stopnjo nujnosti določi zdravnik, ki pacienta napoti na zdravstveno storitev, na podlagi uveljavljenih sodobnih medicinskih smernic, svoje strokovne presoje in ob upoštevanju razumnega časa.²² Kljub temu ima izvajalec prek triaže napotne listine v treh dneh po njenem prejemu pravico spremeniti stopnjo nujnosti, ki jo je določil napotni zdravnik, ali napotno listino v primeru neobstoja medicinske indikacije vrniti napotnemu zdravniku.²³ Najdaljšo dopustno čakalno dobo za posamezno vrsto zdravstvene storitve glede na stopnjo nujnosti zdravstvene storitve pa določi minister, pristojen za zdravje, s Pravilnikom o naročanju in upravljanju čakalnih seznamov ter najdaljših dopustnih čakalnih dobah (Pravilnik).²⁴

Iz opisane zakonske ureditve je razvidno, da se zdravniška strokovna presoja stopnje nujnosti izvedbe določene zdravstvene storitve ne ujema nujno z administrativno opredelitvijo dopustne čakalne dobe, saj slednje ne določa vedno le strokovnjak na podlagi triaže pacienta, temveč jo lahko določi tudi ministrstvo za zdravje na podlagi triaže same napotne listine brez pregleda pacienta. Iz ZPacP tudi niso razvidni strokovni kriteriji za presojo, v skladu s katero Pravilnik za določene zdravstvene storitve (ortopedske operacije, operacije krčnih žil, oralno in maksilofacialno kirurgijo ter

¹⁰ Sodba II Ips 148/2017, 30. točka obrazložitve.

¹¹ Splošno pravilo odstopa od pogodbe pred iztekom roka iz 107. člena Obligacijskega zakonika – OZ (Ur. l. RS, št. 97/07 – UPB in nasl.).

¹² Specialno pravilo odstopa od pogodbe pred iztekom roka iz prvega in drugega odstavka 628. člena OZ.

¹³ Glej prvi odstavek 147. člena OZ.

¹⁴ Primerjaj sodbo VRSR II Ips 22/2023, 17. avgust 2023, 12. točka obrazložitve.

¹⁵ Drugi odstavek 14. člena Zakona o pacientovih pravicah – ZPacP (Ur. l. RS, št. 15/08 in nasl.).

¹⁶ Točka 17 iz 2. člena ZPacP.

¹⁷ Drugi odstavek 14. člena ZPacP.

¹⁸ Četrty in peti odstavek 14. člena v zvezi z 11.a točko 2. člena ZPacP.

¹⁹ Peti odstavek 14. člena ZPacP. Vprašanje, zakaj je odgovornost Republike Slovenije za najdaljšo dopustno čakalno dobo v ZPacP opredeljena blažje od enake odgovornosti izvajalca v javni mreži, presega namen tega članka. Pripomni pa velja, da je zakonodajalec z navedeno zakonsko določbo morebitne težave z nedostopnostjo zdravstvenih storitev zaradi oddaljenosti izvajalca od kraja pacientovega prebivališča v celoti podredil reševanju težav zaradi nedostopnosti zdravstvenih storitev zaradi čakalne dobe.

²⁰ Člen 44b ZZZZZ.

²¹ Prvi in drugi odstavek 14.b člena ZPacP.

²² Tretji odstavek 14.b člena ZPacP.

²³ Glej šesti odstavek 14.b člena ZPacP.

²⁴ Peti odstavek 14.b člena ZPacP v zvezi z 11. členom Pravilnika o naročanju in upravljanju čakalnih seznamov ter najdaljših dopustnih čakalnih dobah.

revmatologijo) najdaljšo dopustno čakalno dobo pri stopnji nujnosti hitro ali redno s 180 dni podaljšuje na 360 dni od uvrstitve na čakalni seznam.²⁵

Za potrebe vlaganja odškodninskega zahtevka in dokazovanja zamude izvajalca bo pacient v večini primerov preseganje strokovno razumnega časa za izvedbo zdravstvene storitve lahko najlažje dokazoval s tem, da ga je izvajalec naročil izven administrativno določene najdaljše dopustne čakalne dobe. V teh primerih je namreč že zakonodajalec sprejel izpodbojno pravno domnevo, da je izvajalec v zamudi z izvedbo zdravstvene storitve.

Po drugi strani pa ne moremo trditi obratno, in sicer da se v vseh primerih, ko je pacient naročen na zdravstveno storitev v okviru najdaljše dopustne čakalne dobe, domneva, da izvajalec ni v zamudi. V situaciji, ko bi na primer izvajalec ortopedske operacije v javni mreži brez pregleda pacienta spremenil stopnjo nujnosti iz zelo hitro v hitro in ga naročil na operacijo v 350 dneh, je namreč očitno, da čeprav bo zdravstvena storitev formalno opravljena v okviru najdaljše dopustne čakalne dobe, pri določitvi termina za izvedbo operacije ni mogel biti upoštevan strokovno razumen čas, saj je ureditev v teh primerih strokovnjaka (to je zdravnika, ki je pregledal pacienta in presodil, kaj je z vidika objektivne medicinske presoje še sprejemljivo za pacienta) popolnoma izključila iz procesa odločanja. Zato bo tudi v teh primerih termin za izvedbo zdravstvene storitve določen izven okvira strokovno razumnega časa in bo posledično tudi lahko utemeljen zaključek, da je izvajalec v zamudi.

2. Kdaj so podani pogoji, da se izvajalca razbremenijo odgovornosti?

Pogoje za razbremenitev pogodbene odškodninske odgovornosti ureja 240. člen OZ. Določa, da je dolžnik prost odgovornosti za škodo, če dokaže, da ni mogel izpolniti svoje obveznosti oziroma da je zamudil z izpolnitvijo obveznosti zaradi okoliščin, nastalih po sklenitvi pogodbe, ki jih ni mogel preprečiti in ne odpraviti ter se jim tudi ne izogniti.²⁶

V primeru odškodninske odgovornosti za medicinsko napako se je sodna praksa Vrhovnega sodišča poenotila v stališču, da se v skladu z določili 239. in 240. člena OZ dolžnik svoje odgovornosti lahko razbremeni z dokazom o ustrezni skrbnosti, dokazati pa mora tudi, da so obstajale okoliščine, zaradi katerih pogodbe ni mogel (pravilno) izpolniti, ker so bile nepremagljive oziroma neodvnljive.²⁷ Na tej podlagi je Vrhovno sodišče v novejši sodni praksi, ki se je tudi nanašala na nepridobitni javni zavod, vendar ne zdravstvene stroke,²⁸ povzelo štiri kriterije za razlago pojmov nepreprečljivosti

okolščin in neodpravljenosti posledic: (1) narava pogodbe (obveznost prizadevanja ali rezultata), (2) predvidljivost okoliščin ob sklenitvi pogodbe, (3) dogovor glede porazdelitve predvidljivih tveganj med strankama in (4) kakovost pogodb, sklenjenih za zavarovanje odgovornosti.

Glede **prvega kriterija**, to je narave pogodbe, je bilo že pojasnjeno, da je za pogodbo o zdravstvenih storitvah značilna obveznost prizadevanja, ne pa obveznost rezultata. Vendar pa se obveznost prizadevanja seveda razteza le na končni namen izvedbe zdravstvene storitve, to je na ozdravitev pacienta,²⁹ ne pa tudi na samo sredstvo, s katerim zdravnik ta namen zasleduje, to je pravočasno in v skladu s pravili stroke oziroma medicinske doktrine izvesti zdravstveno storitev. Obveznost izvedbe zdravstvene storitve namreč ne bi zadostila profesionalni skrbnosti, če bi si zdravnik zgolj prizadeval pravočasno opraviti zdravstveno storitev.³⁰ V skladu s splošno obveznostjo izvajalca pri podjemni pogodbi mora podjemnik dogovorjeno delo izvršiti v času, ki je razumno potreben za opravo določene vrste posla (v tem primeru v strokovno razumnem času za določeno zdravstveno storitev).³¹

Srž težave pri ugotavljanju, ali so podani pogoji za razbremenitev izvajalčeve odgovornosti, predstavlja **drugi kriterij**, to je predvidljivost okoliščin ob sklenitvi pogodbe, ki pri pogodbi o zdravstveni storitvi nastopi, ko izvajalec prejme napotnico. Tako pacient kot izvajalec se namreč že ob prejemu napotnice seznanita s tem, da za zdravstveno storitev obstaja nedopustna čakalna doba, zaradi česar bo slednja opravljena izven razumnega časa. Zato se zastavlja vprašanje, ali čakalna doba še vedno predstavlja nepreprečljivo in nepremagljivo okoliščino, ki lahko izvajalca razbremeni njegove odgovornosti.

Vrhovno sodišče je v citirani zadevi tipičen rizik, povezan z neko dejavnostjo, opredelilo kot predvidljiv dogodek, ki »je težko nepreprečljiv ali nepremagljiv. Dolžnik je namreč dolžan storiti vse, da prepreči škodljivi učinek takega dogodka: tako da prepreči že sam nastanek neugodnih okoliščin, da se nastanku škodljivih posledic izogne oziroma da kljub njihovem nastanku odpravi nastale posledice.«³² V nadaljevanju je Vrhovno sodišče naravne ali vojne dogodke in administrativne ukrepe primeroma naštel kot nepredvidljive in zato kot nepreprečljive ter nepremagljive dogodke. Po drugi strani pa je ravnanja tretjih opredelilo kot predvidljiva, ki jih je z dovolj skrbnimi ukrepi praviloma mogoče preprečiti ali njihove posledice odpraviti.³³ Zato se zastavlja vprašanje, ali bodo administrativni ukrepi ločevanja javnega in zasebnega zdravstva, sprejeti z novelo ZZDej-N,³⁴ ki so usmerjeni prav v zmanjševanje

²⁵ Drugi odstavek 11. člena Pravilnika.

²⁶ Sodba II Ips 22/2023, 13. točka obrazložitve.

²⁷ Sodba VSRS II Ips 207/2015, 14. januar 2016, 6. točka obrazložitve.

²⁸ Konkretno je šlo za občinsko umetnostno galerijo, ki je v stalno razstavno zbirko od lastnika sprejela umetniško delo, ki je bilo nato ukradeno, zato se je zastavilo vprašanje njene odškodninske odgovornosti za tipičen riziko pri opravljanju galerijske dejavnosti.

²⁹ Sodba VSRS II Ips 148/2017, 25. oktober 2018, 30. točka obrazložitve.

³⁰ Primerjaj poklicno odgovornost odvetnika, ki ga je sodišče spoznalo za odškodninsko odgovornega, ker bi »kot dober strokovnjak moral vedeti, da mora [...] v skladu s povsem jasno zakonsko določbo 480. člena OZ tožbo vložiti v enem letu [...], sicer bo sodno uveljavljanje jamčevalnega zahtevka prepozno, pravice iz naslova jamčevanja za stvarne napake pa bo stranka po tem datumu izgubila.« Sodba Vrhovnega sodišča RS II Ips 80/2018 z dne 7. 6. 2018, 14. točka obrazložitve.

³¹ Drugi odstavek 626. člena OZ.

³² Sodba II Ips 22/2023, 20. točka obrazložitve.

³³ Sodba II Ips 22/2023, 20. točka obrazložitve.

³⁴ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstveni dejavnosti (Ur. l. RS, št. 32/25), ki je začel veljati 21. maja 2025.

čakalnih vrst, v praksi pa različni izvajalci poročajo, da učinkujejo ravno nasprotno, po presoji sodišča sodili med nepredvidljive, nepreprečljive in nepremagljive dogodke ali ne. Odgovor bo torej odvisen od okoliščin posameznega primera določene medicinske specialnosti in določenega izvajalca.

Tretji kriterij, to je dogovor glede porazdelitve predvidljivih tveganj med strankama, je Vrhovno sodišče izpeljalo iz ugotovitve, da je bil nastop okoliščin v zvezi z možnostjo kraje umetnine za obe stranki objektivno predvidljiv že v sklenitveni fazi, in se je zato vprašalo, ali je s tem tudi upnik prevzel del tveganja. Vrhovno sodišče je presodilo, da bi se tak prevzem tveganja s strani upnika »lahko nanašal na tiste okoliščine, glede katerih bi se upnik moral ali mogel zavedati, da je njihovo obvladovanje utegnito biti zunaj zmožnosti njegovega konkretnega sopogodbjenika«. ³⁵ Vrhovno sodišče je vzelo v obzir dejstvo, da je imela občinska umetnostna galerija kot nepridobitni javni zavod zelo omejene finančne vire, vendar pa je menilo, da bi morala s svojo finančno situacijo in s tem povezanimi tveganji (varnostnimi pogoji in pogoji zavarovanja) pred sprejemom umetnine v stalno zbirko upnika seznaniti in se tudi izrecno dogovoriti o morebitni porazdelitvi tveganja. ³⁶

Če opisano situacijo preslikamo na primer pacienta, ki je z obvestilom izvajalca seznanjen, da je na zdravstveno storitev naročen izven razumne čakalne dobe, ugotovimo, da v praksi *de facto* že prihaja do dogovorov o morebitni porazdelitvi tveganja zamude pri izvedbi zdravstvene storitve. Nemalokrat se namreč zgodi, da izvajalec pacientu ponudi, da do zdravstvene storitve lahko pride prej, če storitev opravi samoplačniško. Zato se zastavlja vprašanje, ali soglašanje pacienta s tako ponudbo v obligacijskem smislu pomeni prevzem tveganja za zamudo pri izvedbi storitve. Kot nadaljnje vprašanje se zastavlja, ali je taka prevalitev tveganja z izvajalca na pacienta v primeru zdravstvenih storitev, ki se opravljajo kot javna zdravstvena služba, financirana iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, dopustna ali ne.

Če izvajalec predvidljivega tveganja pri opravljanju zdravstvenih storitev v okviru javne zdravstvene službe ne sme prenesti na pacienta, pa ga lahko prenese na zavarovalnico, ki zavaruje poklicno odgovornost njegovih zaposlenih. Kakovost sklenjenih pogodb za zavarovanje poklicne odgovornosti je namreč **četrti kriterij**, s pomočjo katerega si sodna praksa razlaga pojma nepreprečljivosti okoliščin in neodpravljalivosti posledic. Sodišče kot pomemben del prizadevanja za odpravo posledic pričakovane tveganja ocenjuje tudi potrebno kakovost sklenjenih zavarovalnih pogodb, in če izvajalec glede tega ne izkaže zadostne skrbnosti, nase prevzame tveganje morebitne škode. ³⁷

Izvajalci zdravstvene dejavnosti so tako s predpisi Evropske unije kot z nacionalnimi zakoni zavezani k zavarovanju poklicne odgovornosti. Direktiva 2011/24/EU državi članici zdravljena nalaga, da »zagotovi, da so za zdravljenje na njenem ozemlju vzpostavljeni sistemi zavarovanja poklicne odgovornosti ali jamstva ali podobne ureditve, ki so enakovredni ali v bistvu primerljivi glede na njihov namen ter ustrezajo naravi in obsegu tveganja«. ³⁸ Na nacionalni ravni je ta obveznost implementirana z določbo, da mora biti zdravnik, ki dela neposredno z bolniki, zavarovan za odgovornost za škodo, ki bi lahko nastala pri njegovem delu, pri čemer zaposlenega zdravnika zavaruje delodajalec. ³⁹ »Zavarovalno vsoto po posameznih specialnostih vsako leto določi zbornica v soglasju z ministrom.« ⁴⁰ Za zdaj še vedno velja sklep Zdravniške zbornice Slovenije (ZZS) iz leta 2019, ki za vse specialnosti določa zavarovalno vsoto najmanj 130.000 evrov kot letni agregat. ⁴¹

Za primerjavo: minimalno zavarovanje poklicne odgovornosti samostojnih zdravnikov je v Republiki Avstriji določeno pri dveh milijonih evrov za vsak zavarovalni primer, ⁴² v Nemčiji pa pri treh milijonih evrov za vsak zavarovalni primer. ⁴³ Te znatne razlike v zavarovalnih vsotah zato vzbujajo resen dvom, da je sistem zavarovanja poklicne odgovornosti zdravnikov v Sloveniji glede na svoj namen enakovreden oziroma vsaj primerljiv ter da ustreza naravi in obsegu tveganj, ki so jim izpostavljeni izvajalci zdravstvenih storitev in pri njih zaposleni zdravniki.

3. Kakšno škodo utрпи pacient?

Če sledimo argumentaciji Vrhovnega sodišča, da ima zavarovana oseba od izvajalca v javni zdravstveni mreži pravico zahtevati izvedbo zdravstvene storitve v naravi, se lahko pacient v odškodninskem zahtevku zoper zavarovalnico, ki zavaruje poklicno odgovornost izvajalčevega zdravnika, sklicuje na 266. člen OZ, ki ureja upnikove pravice v posebnem primeru, kadar je obveznost v storitvi: »Kadar je obveznost v storitvi, dolжник pa te obveznosti ni pravočasno izpolnil, lahko upnik, ko je prej o tem obvestil dolžnika, sam na dolžnikove stroške stori tisto, kar bi bil moral storiti dolжник, od njega pa lahko zahteva odškodnino zaradi zamude kot tudi povrnitev druge morebitne škode, ki jo je imel zaradi takšnega načina izpolnitve.«

Gre za t. i. institut kritnega kupa, ki upniku omogoča, da dolžnikovo zamudo odpravi sam na dolžnikove stroške. Pacientu torej omogoča, da sam na izvajalčeve stroške najde nadomestnega izvajalca zdravstvene storitve.

Sodna praksa se je že opredelila do vprašanja, ali je upnik dolžan v primeru, da bo izbral možnost kritnega

³⁵ Sodba II Ips 22/2023, 22. točka obrazložitve.

³⁶ Sodba II Ips 22/2023, 24. točka obrazložitve.

³⁷ Sodba, II Ips 22/2023, 24. točka obrazložitve.

³⁸ Točka (d) drugega odstavka 4. člena Direktive 2011/24/EU.

³⁹ Prvi odstavek 61. člena Zakona o zdravniški službi – ZZdRS (Ur. l. RS, št. 72/06 – UPB in nasl.).

⁴⁰ Drugi odstavek 61. člena ZZdRS.

⁴¹ Sklep o zavarovanju zdravnikov in doktorjev dentalne medicine za škodo, ki bi lahko nastala pri njihovem delu, za leto 2019 (Ur. l. RS, št. 24/19).

⁴² § 52d Ärztegesetz (ÄrzteG) 1998, Berufshaftpflichtversicherung, drugi odstavek, <<https://www.ris.bka.gv.at/geltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10011138>>

⁴³ Sozialgesetzbuch (SGB) Fünftes Buch (V) — Gesetzliche Krankenversicherung, § 95e Berufshaftpflichtversicherung, drugi odstavek, <https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_5/>.

kupa, o tem predhodno obvestiti dolžnika in mu dati (dodatni) primerni rok, in če da, ali je to dolžan storiti tudi v primeru, ko je iz predhodnega ravnanja dolžnika razvidno, da svoje obveznosti tudi v (dodatnem) primernem roku ne bi opravil.

Če situacijo preslikamo na obravnavani primer izvajalčeve zamude pri izvedbi zdravstvene storitve, gre presoja Vrhovnega sodišča v smeri, da lahko pacient napako odpravi sam na izvajalčeve stroške le, če je poprej pustil izvajalcu primeren dodaten rok, da napako odpravi sam. Pacient pa izvajalcu ni dolžan pustiti dodatnega roka za odpravo napake, če mu je izvajalec po obvestilu o zamudi sporočil, da je ne bo odpravil, ali če iz okoliščin danega primera očitno izhaja, da je izvajalec niti v dodatnem roku ne bo mogel odpraviti.⁴⁴

Izvajalec vrstnega reda na čakalnem seznamu oziroma v naročilni knjigi ne sme spreminjati, razen če ZPacP ne določa drugače.⁴⁵ Ker ZPacP v primeru iste stopnje nujnosti ne predvideva možnosti prenaročanja na termin, ki je zgodnejši od prvotnega termina, je tudi v praksi malo verjetno, da bo izvajalec napovedano zamudo pri izvedbi zdravstvene storitve po pozivu pacienta odpravil sam.

Pacient ima torej v 266. členu OZ civilnopravno podlago, da od zavarovalnice, ki zavaruje strokovno odgovornost zdravnikov, zaposlenih pri izvajalcu, uveljavlja povračilo stroškov za zdravstveno storitev, ki mu je bila v strokovno razumnem času opravljena pri nadomestnem izvajalcu. Civilnopravna ureditev upnika ne omejuje pri stroških, ki jih ob izvedbi kritnega kupa utrpi. Sodna praksa je le presodila, da mora ugovor sorazmernosti dolžnik v sodnem postopku izrecno uveljavljati, saj ga sodišče ne upošteva po uradni dolžnosti.⁴⁶ To pomeni, da lahko pacient zahteva povračilo stroškov pravočasno opravljene nadomestne zdravstvene storitve po ceni, ki jo je plačal izven javne mreže v Republiki Sloveniji. Informativno so cene zdravstvenih storitev, ki se izvajajo v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja pri izvajalcih zdravstvenih storitev v javni mreži, objavljene na spletni strani ZZZS.⁴⁷

4. Ali obstaja vzročna zveza med škodo in zamudno izpolnitvijo obveznosti?

Ker že ZPacP najdaljšo dopustno čakalno dobo opredeljuje kot dobo, v kateri mora biti opravljena neka zdravstvena storitev, da se z vidika objektivne medicinske presoje zdravstvenih potreb pacienta ne poslabša njegovo zdravstveno stanje ali kakovost življenja,⁴⁸ je prekoračitev te dobe v očitni vzročni zvezi s škodo, ki nastane zaradi poslabšanja pacientovega zdravstvenega stanja ali kakovosti življenja.

Sklep

Glede na pravno analizo predpostavk pogodbene odškodninske odgovornosti in upoštevajoč analogijo s civilnopravnim institutom kritnega kupa lahko ugotovimo, da obstajajo močni argumenti, ki govorijo v prid utemeljenosti morebitnega pacientovega zahtevka pred civilnim sodiščem. Zato bo zanimivo spremljati v praksi, kako bi se na prejem takega zahtevka odzvale zavarovalnice, ki zavarujejo poklicno odgovornost pri izvajalcih zdravstvene dejavnosti, in kako bi morebitna množična pripoznava takih zahtevkov vplivala na višino zavarovalne premije ter na cene zdravstvenih storitev pri izvajalcih v javni mreži. Zavarovalnice bi morda celo imele interes začeti pripoznavati tovrstne odškodninske zahtevke, saj bi se s tem lahko izognile morebitnemu kasnejšemu uveljavljanju bistveno večje škode, ki bi jo pacientovo nerazumno dolgo čakanje na naročeni termin pri izvajalcu v javni mreži lahko povzročilo na njegovem zdravju.⁴⁹

Zagotovo pa bi opisana pravna možnost pritiska na zavarovalnice in izvajalce v javni mreži lahko pospešila to, da bi se administrativno določene cene zdravstvenih storitev, ki jih ZZZS plačuje pogodbenim izvajalcem v javni mreži in ki so v nekaterih primerih neuskklajene s cenami teh storitev na trgu,⁵⁰ bolj približale realnim cenam in tako na dolgi rok predvidoma pripomogle k zmanjšanju čakalnih dob v javnem zdravstvu.

⁴⁴ Primerjaj sklep VSRS II Ips 12/2019, 27. februar 2020, 14. in 15. točka obrazložitve.

⁴⁵ Drugi odstavek 14. člena ZPacP.

⁴⁶ Primerjaj sklep VSRS II Ips 12/2019, 27. februar 2020, 18. točka obrazložitve.

⁴⁷ Dostopno na <<https://zavarovanec.zzzs.si/pravice-do-zdravstvenih-storitev/cene-zdravstvenih-storitev>>.

⁴⁸ Četrty in peti odstavek 14. člena v zvezi z 11.a točko 2. člena ZPacP.

⁴⁹ Primerjaj na primer sodbo Višjega sodišča v Mariboru št. I Cpg 50/2023, 18. maj 2023, 22. točka obrazložitve. Sodišče je presodilo, da je »zaradi toženkinе nepravočasne izpolnitve obveznosti, ki je bila v storitvi, tožnica imela pravico to storiti sama na stroške toženke in je v tej zvezi tudi upravičena do povrnitve nastale škode«.

⁵⁰ Primera, ki se tipično uporabljata pri mednarodnopravnih primerjavah čakalnih dob, sta operacija sive mreže in totalna endoproteza kolka, za kateri ZZZS določa ceno 680 EUR in 9739 EUR. Pri obeh operacijah je med vsemi državami pogodbenicami OECD najdaljša čakalna doba prav v Sloveniji. Glej OECD (2025), Health at a Glance 2025: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, str. 111, dosegljivo na <<https://doi.org/10.1787/8f9e3f98-en>>.

Nina Radulovič

odvetnica v Ljubljani

Kincugi v pravu

V članku obravnavam mediacijo kot pravni institut skozi prizmo pravne kulture in razmerja s sodnim postopkom ter v luči svetovanja stranki pri izbiri najustrežnejšega postopka reševanja spora. Metafora kincugija v tem kontekstu ne pomeni estetske idealizacije sporov, temveč analitično orodje za razumevanje različnih načinov njihove pravne obravnave.

1. Kincugi kot koncept popravljanja razmerij

Pojem *kincugi* (tudi *kincukuroi*) označuje japonsko umetnost popravljanja zlomljene keramike z lakom uruši, pomešanim z zlatom, srebrom ali platino v prahu. Razpoke niso skrite, temveč poudarjene, zato popravek ni zgolj tehničen, temveč tudi estetski in konceptualni. Kincugi je tako prisposodba za popravljanje, ki presega zgolj vrnitev v prejšnje stanje. Iz črepinj nastane nova celota.

V pravu lahko kincugi v prenesenem pomenu preslikamo na pravna razmerja v časovni točki, ko med strankami nastopi razdor. Vprašanje, ki se pri tem odpira, ni zgolj, kako razmerje formalno rešiti, temveč tudi, ali in kako je mogoče premostiti prepad med začrtanim in dejanskim odnosom strank na način, ki ohranja ali celo na novo vzpostavlja njegovo vrednost.

Japonsko pravo in pravna kultura reševanja sporov

Japonsko pravo je na prvi pogled primerljivo z zahodnimi pravnimi redi. Temelji namreč na obsežnem prevzemanju tujega prava, zlasti ob koncu 19. stoletja.

Vendar pa japonska pravna kultura pri reševanju sporov opira na pravo zavrača. Iskanje primerne rešitve, ustrezne za obe stranki, je primarno pred zavezanostjo prava.¹ Takšno razumevanje prava je vplivalo tudi na pogodbeno prakso. Vključitev mehanizmov za reševanje sporov v pogodbeno besedilo bi se lahko razumela kot izraz odkritega nezaupanja do sopogodbnika in kot implicitno pričakovanje nastanka spora. Pogodba naj bi po tem pojmovanju predvsem potrjevala obstoječe soglasje in harmonijo razmerja, ne pa vnaprej predvidevala njegov razpad.²

Ta razlika v pravni kulturi dodatno osvetljuje uporabnost metafore kincugija v pravnem diskurzu — ne kot zanikanje prava, temveč kot opozorilo, da pravo ni povsod in vedno primarno sredstvo popravljanja razmerij.

2. Konflikt kot lom pravnega razmerja

Spor med strankama praviloma pomeni več kot zgolj kršitev pravice ali obveznosti. Gre za prelom zaupanja,

komunikacije in pričakovanj, ki so razmerje sploh omogočala. Pravni spor je pogosto le vidna manifestacija globljega spora, lahko celo konflikta, ki izvira iz osebnega ali poslovnega odnosa med strankama.

Ključno vprašanje je, ali odvetnik stranki predlaga, naj pravo takšen spor zgolj razsodi, torej nasvet o izbiri sodne poti, ali pa pravo omogoča tudi transformacijo spora, kar bi ustrezalo nasvetu o izbiri postopka za mirno rešitev zadeve. Različni postopki ponujajo različne odgovore z različnimi posledicami za prihodnje razmerje med strankama.

3. »Zlato v razpokah« – mediacija kot pravni institut

Mediacija

Mediacija je prostovoljen, hiter, zaupen in učinkovit način reševanja sporov, v katerem stranki ob pomoči mediatorja kot nevtralne tretje osebe poskušata doseči mirno rešitev spora.

V mediaciji je bistvena avtonomija strank. Mediator ne odloča o sporu, temveč vodi proces komunikacije, in nikoli ne more nastopati kot mediator v zadevi, v kateri sodeluje kot sodnik ali pooblaščenec. Mediiranje v določeni zadevi predstavlja razlog za izločitev pri kasnejšem sojenju ali zastopanju, če bi zadeva prišla pred istega sodnika ali odvetnika.

Prednost mediacije je v tem, da stranki ne rešita nujno zgolj konkretnega pravnega spora, temveč lahko medsebojne odnose tudi na novo uredita in zmanjšata obstoj ali nastanek konfliktnega potenciala v prihodnje.

Konciliacija

V Zakonu o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah (ZMCGZ)² je v določbah 3. člena, ki opredeljuje pojme, konciliacija navedena kot sopomenka izraza oziroma izrazov mediacija, pomirjanje, posredovanje v sporih ali drugega podobnega izraza. Konciliacija se od mediacije razlikuje v vlogi konciliatorja oziroma mediatorja, saj konciliator strankam priporoči ustrezen način rešitve spora.

¹ Novak, A.: Velike pravne kulture, v Pavčnik, M. (ur.): Teorija prava: prispevek k razumevanju prava, 6. izdaja, GV Založba, Ljubljana 2020, str. 500–502.

² Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah – ZMCGZ (Ur. l. RS, št. 56/08).

Konciliacija se v primerjalnem in nadnacionalnem kontekstu pojavlja kot samostojen postopek mirnega reševanja sporov, ki se razlikuje tako od mediacije kot tudi od drugih oblik sporazumnega urejanja sporov. Kot ilustrativen primer takšnega razlikovanja je mogoče navesti prakso Urada Evropske unije za intelektualno lastnino (EUIPO).

V postopkih pred EUIPO so jasno ločeni trije postopki mirnega reševanja sporov: mediacija, conciliacija in t. i. prijateljska poravnava (friendly settlement).

Konciliacija je strukturiran postopek pred EUIPO, pri katerem poročevalec zadeve (torej odločevalec) aktivno pomaga strankama pri iskanju rešitve spora.³ Za razliko od prijateljske poravnave in mediacije conciliator predlaga konkretne rešitve vsebine spora in vodi pogajanja. Kljub temu odločitev ostaja v rokah strank, ki lahko predlog kadarkoli zavrnejo ali oblikujejo svojo lastno poravnavo.

Prijateljska poravnava predstavlja prostovoljni postopek pred EUIPO, v katerem preizkuševalec stranki povabi, naj poskusita spor rešiti sporazumno namesto z uradno odločbo, pri čemer preizkuševalec ostaja nevtralen, ne odloča o vsebini dogovora, temveč zgolj spodbuja pogajanja in po potrebi omejeno pomaga kot posrednik. Dogovor je v celoti v rokah strank.

Takšna razmejitev kaže, da alternativni načini reševanja sporov niso enotni, temveč predstavljajo spekter postopkov z različno stopnjo formalizacije, vloge neodvisne tretje osebe in intenzivnosti posega v razmerje med strankama.

Konciliacija se v tem okviru umešča med mediacijo in avtoritativno odločanje ter predstavlja poseben način »zapolnjevanja razpoka« v pravnem razmerju, kadar zgolj facilitativni pristop mediacije ni zadosten.

Normativni okvir

Mediacija v civilnih in gospodarskih zadevah je urejena z ZMCGZ. Cilj tega zakona je olajšati dostop do alternativnega reševanja sporov in spodbuditi mirno reševanje sporov s spodbujanjem uporabe mediacije in zagotavljanjem uravnoveženega odnosa med mediacijo ter sodnimi postopki.⁴ Mediacija tako ni alternativno »mehkejšo« pravo, ampak integralni del pravnega sistema.

Zakon določa temeljna načela mediacijskega postopka, v prvi vrsti prostovoljnost, zaupnost in avtonomijo strank, ter vzpostavlja mediacijo kot institucionalno priznano obliko reševanja sporov znotraj pravnega reda.

Dodana vrednost mediacije ni v prikrivanju razpoke, temveč v njenem priznanju in strukturirani obravnavi.

Na tem mestu se mi zdi vredno omeniti določbo 17. člena ZMCGZ, ki določa **učinek mediacije na**

zastaralne in prekluzivne roke. Prav ti procesni učinki kažejo, da mediacija ni pravno tveganje, temveč nadzorovan poseg v razpoko pravnega razmerja.

Tek zastaralnih rokov je zadržan, saj zastaranje zahtevka, ki je predmet mediacije, med trajanjem mediacije ne teče. V primeru zaključka mediacije brez sporazuma o rešitvi spora se zastaranje nadaljuje od trenutka, ko je postopek končan brez sporazuma o rešitvi spora, pri čemer se čas, ki je pretekel pred začetkom mediacije, všteje v zastaralni rok (zadržanje zastaranja).

Če je s posebnim predpisom določen rok za vložitev tožbe, se ta rok v zvezi z zahtevkom, ki je predmet mediacije, ne izteče prej kot 15 dni po koncu mediacije.

Ko sodišče izda sklep o prekinitvi postopka zaradi napotitve strank na mediacijo, so procesni roki pretrgani. Roki, ki so zaradi prekinitve postopka nehali teči, začnejo teči za prizadeto stranko v celoti znova od dneva, ko ji sodišče vroči sklep o nadaljevanju postopka. Dokler traja prekinitev postopka, sodišče ne more in ne sme opravljati nobenih pravnih dejanj.⁵

Mediacijski center pri Odvetniški akademiji OZS in Inštitutu za alternativno reševanje sporov OZS

Pri Odvetniški zbornici Slovenije (OZS) od leta 2017 v okviru Odvetniške akademije in Inštituta za alternativno reševanje sporov pri OZS (s krajšanim imenom Odvetniška akademija OZS) deluje Mediacijski center, v okviru katerega je mediacija mogoča v vseh sporih iz civilnopravnih, gospodarskih, delovnih, družinskih in drugih premoženjskopravnih razmerij v zvezi z zahtevki, s katerimi lahko stranke prosto razpolagajo, in tudi v drugih sporih, kadar to ustreza naravi razmerja, razen če zakon mediacijo izključuje. V časovnem smislu je mediacija možna tako pred vložitvijo tožbe kot tudi po njej (torej ne v mediacijskem postopku, ki je pridružen sodnemu).

Mediacijski center vodi listo mediatorjev, ki so razvrščeni glede na svoje specializacije in delujejo na področjih pravnice mediacije, gospodarske mediacije, družinske mediacije, delovno-pravne mediacije in mediacije v sporih z mednarodnim elementom.⁶

V pogodbe je tako, če se stranke strinjajo, v luči načela kincugi smiselno dodati **mediacijsko klavzulo**, ki se primeroma lahko glasi:

»Stranki te pogodbe se zavezujeta, da bosta vsako morebitno nesoglasje, zahtevek, kršitev ali spor, ki izvira iz te pogodbe ali je v zvezi s to pogodbo, njeno veljavnostjo ali prenehanjem ali katerimkoli drugim vidikom te pogodbe, najprej reševali z mediacijo pri Mediacijskem centru Odvetniške akademije OZS v skladu s Pravilnikom o delu Mediacijskega centra in o postopku izvajanja mediacij pri Odvetniški akademiji in Inštitutu za alternativno reševanje sporov Odvetniške zbornice Slovenije z dne 17. 1. 2017.

³ V skladu s členoma 47(4) in 64(4) Uredbe (EU) 2017/1001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o blagovni znamki Evropske unije ter členom 31(5) Direktive 98/71/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. oktobra 1998 o pravnem varstvu modelov.

⁴ Določba 1. člena ZMCGZ.

⁵ VSC, sklep Cp 390/2019, 22. 1. 2020.

⁶ Spletna stran OZS: <<https://www.odv-zb.si/mediacijski-center/predstavitve/vrste-mediacij/>>.

Pogodbeni stranki se zavezujeta, da do zaključka mediacije nobena od njiju ne bo začela arbitražnega ali sodnega postopka glede nesoglasij, sporov ali zahtevkov iz prejšnjega odstavka.«

Obrazci so dostopni na spletni strani OZS:⁷

- Predlog za izvedbo mediacijskega postopka,
- Soglasje za sodelovanje v postopku mediacije in
- Dogovor o mediaciji pred Mediacijskim centrom Odvetniške akademije pri OZS.

4. Sodni postopek kot kontrastni model reševanja sporov

V sodnem postopku je predmet obravnave praviloma omejen na pravni vidik spora. Sodišče odloča o pravicah in obveznostih na podlagi pravnih norm, pri čemer ne sme upoštevati širšega ozadja spora, ki izhaja iz osebnega ali poslovnega odnosa med strankama, razen kolikor je to pravno relevantno.

Sodni postopek tako ponuja avtoritativno in zavezujočo rešitev, vendar praviloma ne naslavlja razmerja med strankama izven tožbenega zahtevka⁸ in drugih morebiti odprtih ter nerešenih vprašanj med strankama postopka.

5. Možnosti ureditve pogodbenega pravnega razmerja po »načelu« kincugi

V okviru prava imajo stranke bodisi sporazumno bodisi preko sodnega postopka na voljo več možnosti,

od spremembe pogodbe do razdora ali sodne razveze pogodbe, ki ima po svoji naravi oblikovalni zahtevek.

Vsaka od teh možnosti pomeni različno stopnjo »popravila« razmerja – od prilagoditve obstoječega do njegove dokončne razveze.

6. Meje metafore – ko koščki postanejo prah

Kincugi kot metafora ima svoje meje. Vsa razmerja niso primerna za postopek mediacije. Kadar so odnosi tako skrhanji, da niso več koščki, temveč prej prah, niti zlato ne more več povezati celote. V primerih neravnotežja moči, nasilja, popolne erozije zaupanja ali odsotnosti interesa za dialog mediacija praviloma ni primerna ali mogoča. V teh primerih je sodni sistem tisti, ki mora zagotoviti zaščito pravne varnosti in pravic z avtoritativno odločitvijo.

Prav(n)a modrost se zato ne kaže v izbiri enega samega postopka, temveč v razločevanju, kdaj je mogoče razpoko zapolniti in koščke sestaviti ter kdaj je potrebna dokončna zavezujoča pravnomočna odločitev.

Kincugi tako ni recept, temveč optika in zorni kot ter usmeritev pozornosti na potencial in omejitve pravnih možnosti v trenutkih odločanja o svetovanju stranki in odgovoru na vprašanje: »Kaj pa vi pravite, gospa odvetnica, a naj gremo na to meditacijo?«

---

⁷ Glej <<https://www.odv-zb.si/mediacijski-center/obrazci/>>.

⁸ Stranke so lahko na mediacijo napotene tudi v okviru nepravdnega postopka, ki teče na podlagi predloga stranke, in ne na podlagi tožbe. Sistematičen pregled mirnega urejanja medsebojnih razmerij, ki bi zajel vse možnosti in pravne položaje, ni namen tega prispevka, zato se tudi izrazno omejujem zgolj na določene poudarke.

Milan Vajda

odvetnik v Ljubljani

Subjektivne značilnosti pravnih poslov brez podlage (razloga)

Pravni posli brez podlage (razloga) oziroma kavze so v skladu z določbo 39. člena Obligacijskega zakonika (OZ)¹ nični. V dejanskem življenju je takih ničnih pravnih poslov presenetljivo veliko, ni pa v tej zvezi veliko izoblikovane sodne prakse. V nadaljevanju bom prikazal nekatere subjektivne značilnosti takih pravnih poslov in poskušal razložiti razloge za izostanek sodne prakse, kar posledično omogoča njihovo eksistenco in esenco. Ključno pa je spoznanje, da so ravno odvetniki tisti, ki lahko skozi svojo odvetniško prakso najlažje zaznavajo primere omenjenih ničnih pravnih poslov, saj so praviloma odvetniki tisti, ki pripravijo vso potrebno pravno argumentacijo – v primeru vložitve tožbe (*actio*) ali v primeru vložitve ugovora (*exceptio*).

Subjektivne značilnosti

V pravni praksi (pravnosti) in v življenju ljudi (dejanosti) obstaja veliko število pravnih poslov ali raznoraznih obveznosti, ki so bodisi v fazi sklenitve bodisi v fazi izpolnitve oziroma v obeh fazah brez dopustne podlage ali imajo nedopustno podlago, kar posledično pomeni, da so v celoti ali delno nične. Take nične poslovne obveznosti obstajajo in jih je veliko oziroma preveč. Res je tudi, da jih pravni sistem sicer prepoveduje, vendar jih pravna praksa ne zaznava, niti jih ne obravnava, ker velja splošno pravilo, da tam, kjer ni tožnika, tudi ni sodnika. Ker taki nični pravni posli niso deležni sodnega preizkusa, se v zvezi z njimi posledično niti ne more izoblikovati obsežna (relevantna) civilnopravna sodna praksa. Zato so predmet sodne obravnave predvsem le t. i. asimetrični ali mejni pravni posli, ki so po svoji vsebini tudi zelo zahtevni pravni primeri oziroma so praviloma na sami ločnici med sfero pravnosti in sfero protipravnosti.

Pri pravnih poslih brez podlage (razloga) oziroma kavze v skladu z določbo 39. člena OZ je zlasti pomembna stopnja zavedanja in volje pogodbenih strank, kadar sklepajo ali izpolnjujejo tovrstne nične pravne posle. Subjektivne značilnosti ničnih pravnih poslov se tako nanašajo predvsem na pogodbene stranke, torej na njihov pravni, ekonomski ali osebni interes, kakor tudi na njihovo resnično poznavanje prava. Nični pravni posli tako »fizično«¹ obstajajo oziroma so pravno razpoznavni (dokazljivi) zato, ker obstaja izražena pogodbeni volja pogodbenih strank, kakor tudi sam pravni medij (pravna forma), ki predstavlja in odraža vsebino pravnega posla. Take nične pravne posle je sicer treba razlikovati od t. i. neobstoječih pravnih poslov, kjer ne obstaja niti pravni medij oziroma pravna forma kot nosilka zapisa izražene pogodbene volje pogodbenih strank. Prav tako je treba poudariti, da je lahko pravni medij (pravna forma) takih ničnih pravnih poslov bodisi najbolj formalizirana oblika pravnega posla, na primer notarski zapis, bodisi zgolj ustno oziroma konkludentno izražena pogodbeni volja. Za prikaz subjektivnih značilnosti

takih ničnih pravnih poslov pa ni toliko pomembna njihova pravna forma. Ob tem je treba tudi poudariti, da veljajo za (vse) poslovne obveznosti splošna načela obligacijskega prava, ki napotujejo pogodbene stranke, da pri sklepanju ali izpolnjevanju pravnih poslov ravnajo skrajno premišljeno, skrbno, vestno, pošteno, kar vse posledično pomeni, da kljub spoštovanju vseh omenjenih splošnih načel obligacijskega prava lahko vendarle pride tudi do sklenitve ali izpolnitve pravnega posla v nasprotju z določbami 39. člena OZ.

Subjektivne značilnosti ničnih pravnih poslov so predvsem: medsebojni odnos pogodbenih strank, zavedanje, volja, osebni interesi pogodbenih strank, dejansko nepoznavanje prava, izkrivljen pravni občutek ali izkrivljena morala, zloraba ali prekoračitev danega pooblastila, kakor tudi odstopanja od splošnih načel obligacijskega prava. V tem oziru lahko razvrstimo take nične pravne posle v te skupine:

1. obojestransko zavestni pravni posli, kadar obe pogodbeni stranki zavestno in voljno skleneta ali izpolnita ničen pravni posel,
2. obojestransko nezavedni pravni posli, kadar obe pogodbeni stranki brez zavedanja o ničnostnih razlogih, vendar voljno, skleneta ali izpolnita ničen pravni posel, in
3. asimetrični ali mejni pravni posli kot odraz asimetričnega položaja pogodbenih strank ali mejnega pravnega razmerja pri sklenitvi ali izpolnitvi ničnega pravnega posla.

Zavestno sklenjeni ali izpolnjeni nični pravni posli

Pogodbeni stranki lahko skleneta ali izpolnita ničen pravni posel, kadar njuna izražena pogodbeni volja (zavestno, voljno ali brez kakršnihkoli hib) vodi k sklenitvi ali izpolnitvi pravnega posla, ki je sam po sebi neustaven, nezakonit ali nemoralen, torej v nasprotju z določbami 39. člena OZ. V tovrstno skupino

¹ Ur. l. RS, št. 83/01 in nasl.

ničnih pravnih poslov spadajo predvsem dogovori med pogodbeniki, ki vzajemno oziroma soglasno stremijo k uresničitvi na primer kaznivega dejanja ali prekrška ali drugih pravno nedovoljenih pravnih poslov. Gre predvsem za dogovore med člani t. i. kriminalnih združb,² dogovore v okviru kriminala t. i. belih ovratnikov, dogovore v zvezi s korupcijo, dogovore v zvezi z nedovoljenim posredovanjem ali lobiranjem, dogovore glede prostitucije, nekatere dogovore glede družinskih razmerij, dogovore glede opravljanja nedovoljenih medicinskih posegov, primere nedovoljenih iger na srečo ali stav itd. Glavna značilnost takih ničnih pravnih poslov je predvsem v tem, da njihovi pogodbeniki izključno sami urejajo ali sankcionirajo vsa med seboj sporna ali nesporna pravna razmerja, po t. i. njihovem lastnem pravu, običajih, morali ali izkrivljenem pravnem občutku, pri čemer omenjenih sicer ničnih premoženjskopravnih razmerij – po naravi stvari – sodišča ne obravnavajo. Gre za to, da brez tožnika ni sodnika. Zaradi tega tudi ne obstaja civilnopravna sodna praksa. Prav tako je pomembna značilnost takih ničnih pravnih poslov, da so pogodbeniki ves čas v prirejenem položaju in da jih povsem prostovoljno (zavestno) sklepajo ali izpolnjujejo.

Nezavedno sklenjeni ali izpolnjeni nični pravni posli

Pogodbeniki lahko sklepajo ali izpolnjujejo nične pravne posle, ki so v nasprotju z določbo 39. člena OZ, ker dejansko ne poznajo prava. Njihova pogodbenična volja temelji na medsebojnem zaupanju, spoštovanju, dobri veri in tudi na spoštovanju vseh splošnih načel obligacijskega prava, vendar so pogodbeniki pri tem bodisi nevešči prava bodisi ne poznajo prava ali ravna po svojih običajih, morali ali zgolj po svojem pravnem občutku.

Primer takega ničnega pravnega posla je kazuistična situacija, ko lastnik nepremičnine kot zakupodajalec odda v zakup svoj vinograd zakupniku. Zakupodajalec in zakupnik se dogovorita, da znaša letna zakupnina v naravi 5 odstotkov od celotne količine pridelanega grozdja. Tak pravni posel je ničen, ker je sklenjen ali izpolnjen v nasprotju z določbo 35. člena Zakona o kmetijskih zemljiščih (ZKZ).³ Prav tako so pogosti primeri takih ničnih pravnih poslov, ko se družinski člani med seboj dogovorijo, kako bodo drug po drugem dedovali, kar je v nasprotju z določbo 103. člena Zakona o dedovanju (ZD),⁴ ali kadar zakonca med seboj skleneta posojilno pogodbo, pri tem pa ne upoštevata določbe 47. člena Zakona o notariatu (ZN).⁵

Taki nični pravni posli za pogodbenike niti niso problematični, dokler med njimi ne pride do sporov. Kadar pa so tovrstni nični pravni posli predmet obravnave v pravnem postopku pred sodiščem, lahko nastaja zelo

zanimiva sodna civilnopravna praksa, ker mora sodišče že po uradni dolžnosti paziti na razloge ničnosti ves čas trajanja pravnega postoka.

Asimetrični ali mejni pravni posli

Nekje vmes med omenjenimi zavestnimi in nezavednimi ničnimi pravnimi posli so asimetrični ali mejni nični pravni posli. Gre za pravne posle, pri katerih sodelujeta dve neenakovredni pogodbeni stranki, ali za posle, pri katerih dejansko močnejša pogodbenična stranka šibkejši pogodbeni stranki vsili pretežke oziroma nesorazmerne obveznosti ali celo obveznosti, ki so med seboj kontradiktorne. V ta kontekst tako spadajo predvsem zaveze, kadar prodajalec proda stvar kupcu in se ob tem zaveže kupcu še plačati kupnino. Pri tem moramo biti zlasti pozorni na pravne posle, s katerimi družbeniki prezadolženih družb prodajo svoje poslovne deleže kupcem in pri tem kupcem še plačajo, da kupci postanejo lastniki t. i. prezadolženih družb, ali primere, kadar prodajalec proda kupcu nepremičnino, na kateri so odložene velike količine odpadkov, in pri tem prodajalec plača kupcu določeno denarno odmeno, da kupec postane lastnik in posestnik tako ekološko obremenjene nepremičnine. Prav tako so asimetrični ali mejni pravni posli po svoji vsebini pogosto na sami meji oziroma ločnici med sfero pravnosti in protipravnosti, ali med sfero ustavnosti in neustavnosti, ali med sfero moralnosti in nemoralnosti.

Taki asimetrični ali mejni nični pravni posli so praviloma pogosto predmet obravnave pred sodišči in se v zvezi z njimi posledično tudi oblikuje relevantna civilnopravna sodna praksa, pri čemer je generator tovrstnih sodnih postopkov zlasti omenjena asimetričnost v razmerju med pogodbeniki ali vsebinska mejnost oziroma pravna kompleksnost določenih pravnih razmerij.

Sklep

Pravni posli, ki so sklenjeni ali izpolnjeni v nasprotju z določbo 39. člena OZ, so svojevrsten pravni fenomen, ker jih je po eni strani v pravni praksi veliko, po drugi strani pa imajo le-ti različne subjektivne ali vsebinske značilnosti, zaradi česar so v pravni praksi težko ali redko pravno prepoznavni. Res je sicer, da na razloge ničnosti pravnih poslov pazijo sodišča po uradni dolžnosti ves čas poteka pravnega postopka, vendar le, če je vložena tožba ali podan ugovor.

Na tem pravnem področju je treba imeti zelo izostren pravni občutek in senzibilnost za prepoznavo takih ničnih pravnih poslov v pravni praksi ali v realnem življenju. Kot sem že zapisal v uvodu, se s tovrstnimi ničnimi pravnimi posli praviloma (prvi) srečujemo odvetniki, tj. še pred sodniki ali pravnimi teoretiki.

² Zanimiv je **primer iz prakse**, ko so trije »tatički« skupaj ukradli iz skladišča nekaj bakra in ga skrili (shranili) v gozdu. Nato sta dva »tatička« shranjeni baker prodala na »svojo roko«, tretji »tatiček« pa ju je zato prijavil policiji in pri tem zatrjeval, da sta mu ukradla in prodala njegov delež na tem skupnem bakru. Taki dogovori oziroma obveznosti, prevzete med temi tremi »tatički«, so nične, ker so v nasprotju z določbo 39. člena OZ. Posledično je sodišče v pravnem postopku zavrnilo postavljene tožbene zahteve tretjega »tatička« zoper preostala dva »tatička« za izplačilo vrednosti njegovega deleža pri tem skupnem bakru, ki sta ga dva »tatička« v celoti odtujila za svoj račun in s tem oškodovala tretjega »tatička« za njegov delež pri skupnem bakru.

³ Ur. l. RS, št. 71/11 in nasl.

⁴ Ur. l. SRS, št. 17/76, 23/78 in nasl.

⁵ Ur. l. RS, št. 2/07 in nasl.

Boštjan Špec

odvetnik, pridruženi partner v Odvetniki Šelih & partnerji, o. p., d. o. o.

Uspešna vrnitev Slovenske arbitražne konference

Po več letih premora smo imeli v novembru 2025 vsi, ki nas arbitraža zanima (in smo konferenco že pogrešali), vnovič priložnost,¹ da se srečamo na Slovenski arbitražni konferenci, ki jo je organizirala Stalna arbitraža pri GZS. Tudi na letošnjem srečanju smo tako lahko izmenjali mnenja z drugimi kolegi in, kar je še bolj pomembno, pridobili tako rekoč doma vpogled v razvoj arbitražne prakse v tujini in doma.

Arbitraža še naprej ostaja zelo pomemben način reševanja sporov na globalni ravni. Ne glede na priljubljenost arbitražnega reševanja sporov je pomemben del tokratne konference predstavljala vpogled v pravne ovire za arbitražno reševanje sporov, ki, na prvi pogled preseñetljivo, izhajajo iz prava EU. Take ovire za arbitražo so bile tudi tema otvoritvenega predavanja konference z naslovom »Novi izzivi in priložnosti v mednarodni trgovinski arbitraži«.

Arbitraža in sodišče v smislu evropskega pravnega reda

Temeljni problem reševanja investicijskih sporov držav članic EU predstavlja načelo primarnosti prava EU in pravila 267. ter 344. člena PDEU.² Predavatelj je navedene ovire prikazal s primeri štirih sodnih zadev, o katerih je odločalo Sodišče EU, in sicer s primeri *Achmea*³ iz leta 2018, *Komstroy*⁴ iz leta 2021, *PL Holdings* iz leta 2021⁵ ter primerom (ali sago⁶) *bratov Micula in Romunije*.

V primeru *Achmea* je sodišče odločalo o združljivosti arbitražne klavzule iz dvostranskega naložbenega sporazuma s členi 18, 267 in 344 PDEU.⁷ Odločilo je, da mednarodni sporazum v skladu z ustaljeno sodno prakso SEU ne sme posegati v avtonomijo pravnega sistema Unije, katerega spoštovanje v skladu s 344. členom PDEU zagotavlja Sodišče EU (točka 32). Arbitražno

razsodišče, ki temelji na dvostranskem naložbenem sporazumu, ne predstavlja sodišča v smislu 267. člena PDEU, ki bi lahko v postopku odločanja postavljalo predhodna vprašanja Sodišču EU, kar je ena izmed bistvenih značilnosti prava EU. Zato arbitraža ne more zagotoviti enovite uporabe prava EU. Posledično so arbitražne klavzule, za katere se države dogovorijo v dvostranskih naložbenih sporazumih in na podlagi katerih se zavežejo spoštovati odločitve arbitraž, ustanovljenih v skladu s takimi klavzulami, v nasprotju s pravom EU. Zaradi navedene odločitve Sodišča EU je bil znotraj EU sklenjen poseben sporazum o prenehanju dvostranskih naložbenih sporazumov (BIT) med državami članicami EU.⁸

V drugem primeru, zadevi *Komstroy*,⁹ je Sodišče EU odločilo, da je pristojno za spore v zvezi s Pogodbo o energetske listini (ki so jo, med ostalimi, sklenile tudi EU in mnoge države članice), četudi sta bili stranki spora (vlagatelj in država toženka) iz tretje države, torej ne iz države članice EU. Tudi v tem primeru je, ne glede na dejstvo, da je konkretni spor nastal še pred odločitvijo v zadevi *Achmea*, Sodišče EU odločilo, da *ad hoc* arbitraža, ustanovljena v skladu s PEL in s sedežem v Parizu, ne predstavlja sodišča, ki bi lahko postavljalo predhodna vprašanja glede prava EU (kakor je to ugotovilo v primeru *Achmea*). Posledično je odločilo, da se določila PEL v delu, ki se nanašajo na arbitražno reševanje sporov med državami članicami

¹ Zaradi jasnosti naj zapišem, da ta sestavek ne predstavlja dobesednega povzetka konference Stalne arbitraže, saj sem ga delno dopolnil z lastnimi razmišljanji.

² Člen 344 Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) zavezuje članice EU, da bodo spore glede razlage ali uporabe Pogodb (Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, glej 1. člen), reševale le na načine, določene v Pogodbah. Člen 267 pa določa, da je Sodišče Evropske unije (Sodišče EU) pristojno za predhodno odločanje o vprašanjih glede razlage pogodb in veljavnosti ter razlage aktov teles EU.

³ C-284/16, sodba SEU (veliki senat) z dne 6. marca 2018 (predlog za sprejetje predhodne odločbe Bundesgerichtshof – Nemčija) – Slowakische Republik/Achmea BV.

⁴ C-741/19, sodba SEU (veliki senat) z dne 2. septembra 2021, Republika Moldavija proti Komstroy LLC.

⁵ C-109/20, sodba SEU (veliki senat) z dne 26. oktobra 2021 (predlog za sprejetje predhodne odločbe Högsta domstolen – Švedska) – Republika Poljska/PL Holdings Sär.

⁶ Glede na večje število postopkov, ki sta jih sprožila brata Micula (sicer švedska državljanca) v zvezi z varstvom svoje naložbe v Romuniji in intervencijami sodišča ter Komisije EU, se je za navedene primere tudi v strokovni javnosti prijel izraz Micula Saga (v prevodu dobesedno saga; pod tem imenom bo bralec lahko našel ogromno število zadetkov na spletu). Za zgodovino in postopke v zvezi z bratoma Micula in EU glej na primer odločbo Sodba Sodišča (peti senat) z dne 14. marca 2024, C-516/22, *Evropska komisija proti Združenemu kraljestvu Velike Britanije in Severne Irske*.

⁷ Če poenostavimo: arbitraža s sedežem v Nemčiji je na podlagi kršitve BIT izdala odločbo, po kateri bi morala Slovaška (nizozemskemu vlagatelju) družbi Achmea plačati odškodnino zaradi kršitve BIT. Slovaška je v arbitražnem postopku neuspešno ugovarjala pristojnosti arbitraže zaradi nasprotovanja pravnemu redu EU. Arbitražno odločbo je nato izpodbijala pred nemškim višjim sodiščem in pozneje še pred nemškim vrhovnim sodiščem (BGH). To je od SEU zahtevalo odgovor na predhodno vprašanje glede nasprotovanja arbitraže členoma 344 in 267 PDEU.

⁸ Glej Sporazum o prenehanju veljavnosti bilateralnih investicijskih pogodb med državami članicami Evropske unije, UL L 169, 29. 5. 2020. Glej tudi obvestilo na strani Vlade RS <<https://www.gov.si/novice/2022-04-01-prenehanje-veljavnosti-bilateralnih-naložbenih-sporazumov-sklenjenih-med-drzavami-clanicami-eu-ter-ucinki-sodbe-achmea-na-naložbene-spore-med-vlagateljem-in-drzavo-na-podlagi-teh-sporazumov/>>.

⁹ Vnovič je šlo za odločanje o predhodnem vprašanju, a tokrat se je spor med vlagateljem (ukrajinskim distributerjem električne energije) in državo (Moldavijo) nanašal na arbitražno klavzulo v večstranskem sporazumu Pogodbe o energetske listini (PEL ali angl. *Energy Charter Treaty*, <<https://www.energychartertreaty.org/>>). Francoska ad hoc arbitraža, ustanovljena na podlagi določil PEL, je Moldaviji naložila plačilo odškodnine zaradi kršitve PEL. Francosko sodišče je na prvi stopnji navedeno arbitražno odločbo razveljavilo zaradi nepristojnosti, saj ni šlo za naložbo v smislu določil PEL. Francosko kasacijsko sodišče je na podlagi pritožbe pravnega naslednika ukrajinskega distributerja (naslednica je družba Komstroy) sodbo razveljavilo in jo vrnilo v ponovno odločanje, francosko višje sodišče pa je glede razlage pojma naložbe na SEU podalo zahtevo za predhodno odločanje.

EU, ne morejo uporabljati. Ta odločitev Sodišča EU je imela za posledico, da je večina držav članic izstopila iz PEL.¹⁰

V naslednjem primeru,¹¹ v sporu med *vlagateljem iz Luksemburga in državo Poljsko*, se je arbitražni postopek začel na podlagi določil BIT pred švedsko stalno arbitražo (stockholmske gospodarske zbornice). Ne glede na ugovor Poljske, da taka arbitraža nima pristojnosti zaradi nasprotovanja določilom prava EU, se je arbitraža leta 2017 izrekla za pristojno in Poljski naložila plačilo odškodnine zaradi kršitve BIT. Poljska je arbitražno odločbo izpodbijala iz razloga nepristojnosti na švedskem sodišču, ker taka arbitraža nasprotuje pravnemu redu EU. Švedsko sodišče se je na podlagi sodbe v zadevi *Achmea sicer* strinjalo, da taka, na določilih BIT temelječa arbitraža, nasprotuje pravnemu redu EU, a je zahtevo Poljske za izpodbijanje odločbe vseeno zavrnilo. Štelo je namreč, da je Poljska s sodelovanjem v arbitražnem postopku (in prepoznanim ugovorom glede pristojnosti arbitraže) molče privolila v *ad hoc* (torej ne na podlagi določil BIT) arbitražni dogovor s tožnikom. Sodišče EU je (na zahtevo švedskega vrhovnega sodišča za predhodno odločitev) pristojnost take *ad hoc* arbitraže zavrnilo. Sklenitev *ad hoc* arbitražnega sporazuma, ki omogoča nadaljevanje arbitražnega postopka, začetege na podlagi arbitražne klavzule, določene v BIT med državama članicama, in ki ima enako vsebino kot tak *ad hoc* sporazum, nasprotuje členoma 267 in 344 PDEU.¹² Sodišče EU je tako državam članicam EU preprečilo, da bi s sklenitvijo *ad hoc* arbitražnih dogovorov zaobšle pravilo iz primera *Achmea*. Pri tem je treba opozoriti na ozko razlago Sodišča EU, saj se odločba izrecno nanaša (le) na sklenitev *ad hoc* arbitražnega sporazuma (i) v zvezi z nadaljevanjem arbitražnega postopka, začetege na podlagi arbitražne klavzule v BIT, in (ii) z enako vsebino, kot jo ima ta v BIT.

Primer *bratov Micula* se od predhodnih primerov razlikuje po tem, da se nanaša na izplačilo odškodnine, ki jo je državi članici na podlagi arbitraže v skladu z BIT naložilo arbitražno sodišče (pod pokroviteljstvom Mednarodnega centra za reševanje investicijskih sporov – ICSID). Nanaša se na več postopkov izvršitve arbitražne odločbe ICSID iz leta 2013, izdane na temelju BIT med Švedsko in Romunijo, kakor tudi na postopek

Komisije EU glede nedovoljene državne pomoči Romunije v primeru izpolnitve obveznosti iz omenjene arbitražne odločbe (plačila odškodnine, do katere sta bila brata upravičena na podlagi arbitražne odločbe ICSID). Komisija EU je leta 2015 odločila, da izplačilo odškodnine na podlagi take arbitražne odločbe ICSID pomeni nedovoljeno državno pomoč.¹³ Pritožbe bratov Micule in ostalih vlagateljev zoper navedeno odločbo Komisije je Sodišče EU (Splošno sodišče) zavrnilo in potrdilo odločbo Komisije. Prav tako se je Sodišče EU v več ločenih zadevah glede izvršitve navedene arbitražne odločbe izreklo, da nacionalna sodišča EU ne smejo izvršiti odločbe, ki bi upnikom omogočila poplačilo terjatev v nasprotju z odločbo Komisije o nedovoljeni državni pomoči.

Glede na to, da je Evropska komisija javnosti sporočila,¹⁴ da odpira poglobljeno preiskavo o vprašanju, ali plačilo odškodnine vlagatelju z Malte, ki jo je arbitraža naložila Bolgariji zaradi kršitve PEL, predstavlja nedovoljeno državno pomoč, lahko morebiti (očitno je vsaj Bolgarija za zdaj zadržala izplačilo odškodnine iz navedenega razloga) pričakujemo novo sodno prakso glede arbitražnega odločanja v sporih, povezanih z državami članicami na podlagi mednarodnih sporazumov.

Konkurenca med Sodiščem EU in arbitražo

V nadaljevanju otvoritvenega predavanja je Baell predstavil vprašanje, v kolikšni meri morajo arbitraže pri svojem delu uporabljati konkurenčnopravna pravila EU oziroma ali imajo glede tega nacionalna sodišča pravico do intervencije. Konkurenčnopravni predpisi EU predstavljajo javni red, ki ga arbitraže morajo upoštevati. Navedeno načelno pravilo je predavatelj konkretiziral s sodnimi primeri Sodišča EU. V zadevi C-126/97, *Eco Swiss v Benetton* (1999), je sodišče odločilo, da so arbitražni postopki v konkurenčnopravnih sporih sicer dopustni, a morajo arbitraže pri tem v smislu Newyorške konvencije¹⁵ konkurenčnopravne predpise EU upoštevati kot predpise nacionalnega javnega reda. O pravilni uporabi konkurenčnih predpisov EU pa lahko presojo le nacionalna sodišča (bodisi v primeru izpodbijanja arbitražne odločbe bodisi pri predhodnem vprašanju), ne arbitraže.¹⁶ V zadevi C-536/13,

¹⁰ Glej tudi Sklep Sveta (EU) 2024/1638 z dne 30. maja 2024 o odstopu Unije od Pogodbe o energetski listini, in <<https://www.gov.si/novice/2024-03-06-197-dopisna-seja-vlade-republike-slovenije/>>; Kralj, M. A.: Mednarodnopravni vidik sklenitve inter se sporazuma za izključitev arbitražnih postopkov znotraj EU ob njenem odstopu od Pogodbe o energetski listini, Pravna praksa, št. 27/2024, str. 15–17.

¹¹ C-109/20, *Republika Poljska/PL Holdings Sàrl* (glej opombo Szgoraj).

¹² Predhodna opomba, točka 56 sodbe.

¹³ Odločba Komisije EU 2015/1470 z dne 30. 3. 2015 o državni pomoči SA.38517 (2014/C). O tožbi zoper navedeno odločbo Komisije je odločilo Sodišče EU (Splošno sodišče) dne 18. junija 2019 v zadevah T-624/15, T-694/15 in T-704/15. Brata Micula sta za svojo naložbo v Romuniji prejela romunsko državno spodbudo, ki pa jo je Romunija kasneje, zaradi vstopa v EU in neskladnosti s pravili EU o državni pomoči, odpravila. Posledično sta brata Micula zoper Romunijo leta 2005 začela arbitražni postopek na podlagi BIT. Evropska komisija je v tem arbitražnem postopku intervenirala kot *amicus curiae* in trdila, da so bile državne spodbude, ki jih je Romunija podelila bratom Micula za njuno naložbo, neskladne s pravili EU o državni pomoči. Posledično bi kakršnokoli izplačilo odškodnine na podlagi take arbitražne odločbe predstavljalo nedovoljeno državno pomoč. Arbitraža je vseeno naložila izplačilo odškodnine bratom Micula, arbitražno odločbo pa so tožniki izvrševali v Romuniji, v nekaterih drugih članicah EU in v tretjih državah. Romunija je del naložene odškodnine tožnikom izplačala prostovoljno, v preostalem delu pa so tožniki poplačilo dobili poplačano z izvršbo. Splošno sodišče EU je leta 2019 odločilo, da je bila odločba Komisije nična. Na to odločitev se je pritožila Komisija in veliki senat Sodišča EU (zadeva C-638/19 z dne 25. 1. 2022) je sodbo Splošnega sodišča iz leta 2019 razveljavil, odločil, da je bila Komisija pristojna za odločitev o nedovoljeni državni pomoči, in zadevo vrnil Splošnemu sodišču v odločanje glede vsebinskih vprašanj, o katerih to še ni odločilo. Splošno sodišče je leta 2024 v (združeni) zadevi T-624/15 RENV, T-694/15 RENV in T-704/15 RENV tožbo bratov Micula tudi glede preostalih vprašanj zavrnilo. Evropska komisija je v vmesnem času uspela s tožbami proti državam članicam (in VB, glej na primer C-333/19, C-516/22), na podlagi katerih je sodišče odločilo, da nacionalna sodišča ne smejo izvršiti odločb, ki bi nasprotovale odločitvi Komisije o nedovoljeni državni pomoči.

¹⁴ Glej sporočilo za javnost Evropske komisije z dne 21. 6. 2026, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_145>. Evropska komisija predhodno ocenjuje, da bi tako izplačilo predstavljalo nedovoljeno državno pomoč, in bo s tem v zvezi analizirala, ali arbitražna odločba predstavlja kršitev pristojnosti SEU ter osnovnih načel avtonomije pravnega reda EU.

¹⁵ Konvencija Združenih narodov o priznanju in izvrševanju tujih arbitražnih odločb (New York, 10. junij 1958).

¹⁶ Saj arbitraže ne morejo postavljati (podobno kot smo povzeli v primeru *Achmea* zgoraj, op. p.) predhodnih vprašanj in tako zagotoviti enovite uporabe prava EU. Glej točko 40 zadeve C-126/97 *Eco Swiss v Benetton* (1999).

Gazprom (2015) je sodišče odločilo, da arbitraža (niti z začasnimi odredbami) ne more preprečiti nadzorstvenih postopkov (sproženih s strani ene izmed strank arbitražnega postopka), ki sodijo v javni red države.

Konkurenčnopravna vprašanja se pojavljajo tudi v zvezi s pravili športnih združenj in dogovorjeno pristojnostjo arbitraž (kot je na primer CAS¹⁷). Številna športna združenja namreč za reševanje sporov določajo pristojnost CAS. S tem onemogočajo dostop do nacionalnih sodišč in postavljanje predhodnih vprašanj v smislu primera *Achmea* ter posledično omogočajo prikrivanje ravnanj, ki nasprotujejo konkurenčnopravnim pravilom EU. V zadevi T93/18 ISU (2020) je Sodišče EU (Splošno sodišče) tako odločalo o dopustnosti pravil Mednarodne zveze za drsanje (ISU, s sedežem v Ženevi), po katerih so člani (športniki) lahko sodelovali na dogodkih, ki so jih organizirale druge organizacije (ne ISU), samo na podlagi predhodnega dovoljenja ISU. Sodišče EU¹⁸ je pritrdilo stališču Komisije EU, da navedena pravila ISU omejuje konkurenco. Svojo odločitev je utemeljilo s široko diskrecijo IBU pri takem odločanju in podkrepilo s tem, da pravila IBU določajo stroge kazni za kršitve takega pravila (vključno z dosmrtno prepovedjo) in kot obvezen način reševanja sporov arbitražo pri CAS. V zadevi C-600/23, *Royal Football Club Searing* (2025), je Sodišče EU odločilo, da arbitražne odločbe CASa nimajo učinka *res iudicata* na teritoriju držav članic, kolikor se spor nanaša na šport kot gospodarsko dejavnost znotraj EU, pa sodišče v smislu 267. člena PDEU pred tem še ni razsodilo o skladnosti take arbitražne odločbe z javnim redom EU.

Države in arbitraža

Otvoritveno predavanje je bilo dobra iztočnica za okroglo mizo konference s temo vloge državnih podjetij in države v mednarodni arbitraži.¹⁹ Razpravo je posledično še vedno zaznamovalo otviritveno predavanje z nakazanimi ovirami arbitražnega reševanja investicijskih sporov med državami članicami EU. Vodja mednarodnega oddelka državnega odvetništva je tako ponudila zanimiv vpogled v praktične izkušnje in izzive arbitraže za državno odvetništvo in državo. Glede na hierarhično urejenost državne uprave je zastopanje države v postopkih bolj zapleteno v smislu navodil in postopkov odobravanja ravnanj ali, kakor je pokazala tudi razprava, sklepanja poravnjav. Ne glede na to, da Slovenija ni pogosto stranka arbitražnih postopkov, se

lahko zgodi, da bo v prihodnosti večkrat posegala po zunanji pravni pomoči pri zastopanju v arbitražnih postopkih. Za tiste kolege, ki želijo opravljati take storitve, je glede na povedano nujno, da so na tekočem z javnimi razpisi državnega odvetništva.

Kolega odvetnik je predstavil praktični primer, ko arbitražno reševanje sporov poteka vzporedno s stečajnim postopkom stranke. Pri tem ne gre pozabiti, da v domačem kontekstu 7. točka prvega odstavka 32. člena Zakona o pravnem postopku (ZPP) določa stvarno pristojnost okrožnega sodišče za spore, ki nastanejo v zvezi s stečajnim postopkom (6. točka 483. člena ZPP uporablja enako pravilo za gospodarske spore), medtem ko 63. člen ZPP določa (le) izključno krajevno pristojnost sicer (stvarno) pristojnih sodišč za spore, ki nastanejo med stečajnim postopkom ali v zvezi s stečajnim postopkom. Za presojo, ali je spor nastal med stečajnim postopkom, ni merodajen začetek sodnega spora, temveč nastanek dejstev, na katere se opira tožbeni zahtevki.²⁰ V okviru EU 18. člen Uredbe o postopkih v primerih insolventnosti glede učinkov postopkov zaradi insolventnosti na arbitražne postopke napotuje izključno na pravo države članice, v kateri je sedež arbitražnega sodišča, 6. člen iste uredbe pa določa izključno²¹ pristojnost sodišča za spore, ki neposredno izhajajo iz insolventnega postopka in so z njim v tesni zvezi. Kolikor se uporablja Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (ZMZPP), ta na splošno določa le, da je slovensko sodišče izključno pristojno za spore med stečajnim postopkom.

Pogodbeno dogovorjeno mirno reševanje sporov ali *multi tiered dispute resolution clause*

Če je bila rdeča nit dopoldanskega dela konference večinoma arbitražno reševanje sporov z državami, je bil popoldanski del konference bolj namenjen reševanju sporov med zasebnimi pravnimi udeleženci. Odvetniki, ki se po naravi stvari poklicno ukvarjamo z reševanjem sporov, se zavedamo, da reševanje sporov zahteva napor, čas in vložek strank ter tretjega (ali tretjih), ki pomaga spor rešiti. Včasih se izkaže, da je reševanje spora za stranko dražje ali pa vsaj časovno in poslovno bolj potratno kot pa izpolnitev spornega. V praksi so se tako izoblikovali številni pogodbeni načini, kako preprečiti situacijo, po kateri bi do spora sploh prišlo, oziroma kako spor, če do njega že pride, čim prej razrešiti.

¹⁷ The Court of Arbitration for Sport (CAS) je neodvisen tribunal za reševanje sporov z arbitražo in mediacijo s področja športa na globalni ravni in ima sedež v Ženevi. Glej <<https://www.tas-cas.org/en/general-information/the-courts>>.

¹⁸ Postopek se je začel s pritožbo dveh drsalcev (ISU ima tudi svoje nacionalne zveze v EU), podano Evropski komisiji, da so pravila ISU o upravičenosti udeležbe na dogodkih nedopustna. Komisija je po proučitvi zadeve leta 2017 izdala odločbo, s katero je ugotovila, da s takimi pravili ISU omejuje konkurenco. Zoper to odločbo Komisije je ISU vložil tožbo, o kateri je, kot je bilo pojasnjeno zgoraj, odločilo Splošno sodišče.

¹⁹ Okroglo mizo je vodil **Peter Rižnik**, arbirer, Rižnik Disputes, Dunaj, Avstrija. Sodelovali so **mag. Nataša Pintar Gosenca**, višja državna odvetnica, vodja mednarodnega oddelka, Državno odvetništvo RS (*Država v mednarodni arbitraži – izkušnje in izzivi državnega odvetništva*), **David Premelč**, odvetnik, starejši partner, Odvetniška družba Rojs, Peljhan, Prelesnik & partnerji, Ljubljana (*Po primeru Achmea: kaj se je spremenilo v investicijski arbitraži med državami članicami EU?*), **Alptug (Alp) Tokeşer**, LL. M., Alp Arbitration, Zürich, Švica (*Država kot stranka: pravne in strateške nianse*), in **Matija Urankar**, odvetnik, partner, Odvetniška pisarna Senica & partnerji (*Vodenje vzporednih postopkov: arbitraža in domača pravda z državo kot nasprotno stranko*).

²⁰ Glej na primer sklep Višjega sodišča v Ljubljani, I Cpg 783/2015: »Spor v smislu 63. člena ZPP ni nastal med stečajnim postopkom, temveč je nastal takrat, ko so nastala dejstva, na katere se opira terjatev tožnic. Ker je bila tožba vložena na dan začetka stečajnega postopka, je spor nastal torej že pred začetkom stečajnega postopka, in ne gre za spor, za katerega bi bila podana izključna krajevna pristojnost sodišča, ki vodi stečajni postopek. Ne gre namreč niti za spor, ki bi nastal v zvezi s stečajnim postopkom. Zveza obstaja, če je uveljavljanje terjatve v vzročni zvezi s stečajnim postopkom, in sicer, če je terjatev v stečajnem postopku prerokana in zato upnik uveljavlja terjatev v pravnem postopku, kar pa v konkretnem primeru ni podano, temveč celo stečajni dolжник nastopa kot ena izmed tožnic.« Dodajam, da je treba pravilo 63. člena ZPP razlagati le v smislu določanja krajevne pristojnosti, vendar ob izpolnjeni predpostavki stvarne pristojnosti sodišča na podlagi 7. točke prvega odstavka 32. člena ZPP (glej na primer sklep Vrhovnega sodišča III R 29/2001).

²¹ Glej *Europäische Insolvenzordnung 2015, Kommentar*, Peter Mankowski, Michael Muller, Jessica Schmidt, 2016, Verlag C. H. Beck, str. 172. Pomembna je seveda tudi 35. uvodna določba omenjene uredbe, ki izrecno določa, da zahtevki za izpolnitev obveznosti iz pogodbe, ki jo je dolжник sklenil pred začetkom postopkov, ne izhajajo neposredno iz insolventnih postopkov.

V primeru, da do spora vendarle pride, je pogodbeno praksa (pri čemer to velja tudi za institucionalne spore) izoblikovala pogodbene klavzule o večstopenjskem načinu reševanja sporov (angl. *multi-tiered dispute resolution clause*), čemur je bil namenjen glavni del popoldanskega dela konference.²² Omenjene pogodbene klavzule v slovenskem okviru v bistvu predstavljajo pogodbeno uveljavitev pravila iz 11. člena Obligacijskega zakonika (OZ), po katerem si udeleženci v obligacijskem razmerju morajo prizadevati, da rešujejo spore z usklajevanjem, posredovanjem ali na drug miren način. Kot je pojasnila moderatorica okrogle mize, švicarska kolegica Petra Rihar, je namen takih klavzul zagotoviti pogodbeni mehanizem za reševanje sporov z uporabo različnih metod, ki se stopnjujejo, pri čemer je namen vsakega takega pogodbeno dogovorjenega načina mirna rešitev spora, če ta ni bil rešen s prejšnjo metodo/stopnjo. Šele zadnja stopnja reševanja spora (v primeru nerešitve spora s predhodnimi metodami) običajno vključuje sodno ali arbitražno reševanje sporov. Klavzule o večstopenjskem mirnem reševanju sporov torej presegajo običajno dilemo med sodnim in arbitražnim reševanjem sporov. Profesor Boric je med ostalim pojasnil glavna tveganja, ki nastanejo v primeru, da stranke pri urejanju pogodbenega razmerja ne uredijo mehanizma za reševanje sporov. Te deli na kratkoročne posledice za konkreten projekt: drago pravljanje/arbitraža, povečani stroški dokončanja projekta in predčasno prenehanje projekta ali zamude pri izpolnitvah; ter na dolgoročne posledice: običajno pokvarjeni profesionalni odnosi (take stranke se izogibajo poslovnemu sodelovanju) in oškodovan poslovni ugled.

V pogodbeni praksi so se zato izoblikovali različni pogodbeni mehanizmi stopnjevanega mirnega reševanja sporov: verjetno najbolj znan in v današnjem času najbolj prisoten je medijski postopek, za katerega se stranke dogovorijo, preden spor predložijo v odločanje sodišču ali arbitraži. Poleg mediacije se v praksi pojavlja ogromno različnih načinov mirnega reševanja sporov, ki jih (v različnih kombinacijah) lahko vsebujejo take klavzule: npr. obdobje za razmislek (*cooling off period*), ko stranki pogodbe določita čas, ki ga bosta namenili za poskus rešitve spora, preden lahko sprožita postopke sodnega ali arbitražnega reševanja sporov, in imenovanje tretjega ali posebne komisije za reševanje sporov. Omenjene klavzule so

zaradi narave dela posebej pogoste v gradbenih pogodbah, zato ni presenetljivo, da imajo pravila FIDIC²³ natančno izoblikovane postopke za reševanje sporov med strankami. Na primer, v skladu s klavzulo FIDIC (1999) morata stranki, če komisija za reševanje sporov ne reši spora in predno lahko nadaljujeta z naslednjo stopnjo poskusa reševanja spora, še 56 dni poskušati spor rešiti po mirni poti.²⁴ Stranki lahko za reševanje sporov pooblastita tretjega (npr. inženirja v smislu pravil FIDIC) ali posebno telo (npr. komisijo za reševanje sporov). Še več, kakor je poudaril predavatelj, izkušen arbiter in izvedenec Seppälä: FIDIC je pravilo, po katerem je nadaljevanje spora pred arbitražo dopustno samo po predhodni predložitvi spora komisiji za reševanje sporov, povzdignil v peto zlato načelo FIDIC.²⁵ Pogodba, ki takega načela ne izpolnjuje, se ne more šteti za pogodbo, skladno s FIDIC, kar pomeni, da že po definicij nasprotuje načelom FIDIC, to pa posledično otežuje njeno razlago in izvajanje ter uveljavljanje pogodbenih obveznosti.

Posamezna stopnja reševanja spora v skladu s tako pogodbeno klavzulo vsaj v Sloveniji običajno ne predstavlja procesne predpostavke za vložitev tožbe pred sodiščem.²⁶ Izjemi sta mediacija in arbitražni postopek. V primeru mediacije mora sodišče ali arbitražna na ugovor tožene stranke zavreči tožbo, če sta se stranki sporazumeli o mediaciji in se zavezali, da pod dogovorjenimi pogoji ne bosta začeli sodnega ali arbitražnega postopka.²⁷ Za razliko od sodnega postopka so stranke pri arbitraži svobodne glede tega, da določijo pravila arbitražnega postopka (glej npr. 23. člen Zakona o arbitraži – ZArbit), torej se lahko dogovorijo tudi za pogoje za začetek arbitražnega postopka in s tem dajo veljavo dogovorjenim načinom mirnega reševanja sporov. Slednje je, kot smo pojasnili zgoraj, tudi značilnost klavzule FIDIC o večstopenjskem reševanju sporov.

Drugi problem, ki lahko nastane pri izvrševanju večstopenjske klavzule o mirnem reševanju sporov, je zastaranje. Ni redko, da se stranka zave svojih pravic in zahteva izpolnitev šele, ko so zastaralni roki že sorazmerno blizu izteka, in v takem primeru bi vztrajanje pri izvedbi celotnega oziroma vseh načinov mirnega reševanja spora lahko povzročilo zastaranje zahtevkov. Komentarji členov 365 in 368 OZ niso v prid razlagi, da bi mirni poskusi reševanja spora (pred sodnim ali arbitražnim reševanjem spora) povzročili

²² Ta se je začel z okroglo mizo razpravljalcev o temi Večstopenjske pogodbene klavzule za reševanje sporov z moderatorico **dr. Petro Rihar**, LL.M, Attorney at Law, Rihar & Thouvenin Dispute Resolution, Zürich, Švica, in prispevki **prof. dr. Tomislava Boriča**, Univerza v Gradcu, Avstrija (*Izogibanje sporom s pogodbeno opredeljeno tveganja*), **Christopherja Seppäläja**, neodvisnega arbitra, izvedenca, svetovalca, Pariz, Francija (*Razumevanje orodij za upravljanje tveganj v pogodbah FIDIC: ključ do učinkovitega načina večstopenjskega reševanja sporov*), **Nastje Merlak**, LL. M., partnerice, Odvetniška pisarna Jadek & Pensa, Ljubljana (*Večstopenjske pogodbene klavzule za reševanje sporov – pogled odvetnika*), in **Nejca Lahmeta**, generalnega direktorja E-On Slovenia, Ljubljana, Slovenija, člana predsedstva Stalne arbitraže pri GZS (*Kako podjetja strukturirajo mehanizem večstopenjskega reševanja sporov*).

²³ FIDIC – The International Federation of Consulting Engineers – je globalno predstavniško telo za nacionalne zveze svetovalnih inženirjev in predstavlja več kot milijon strokovnjakov inženirjev ter 40.000 družb v 100 državah po svetu (<<https://www.fidic.org/>>). V Sloveniji je organizirana nacionalna zveza svetovalnih inženirjev pri GZS.

²⁴ Stopnjevit način mirnega reševanja sporov je značilen tudi za BIT. Na primer, 10. člen prej veljavnega Zakona o ratifikaciji Sporazuma o pospeševanju in medsebojni zaščiti naložb med Republiko Slovenijo in Kraljevino Španijo (BESPNZ), RS (mednarodne) 6-34/2000, določa 3-mesečni rok za pogajanja, preden lahko stranki spor predložita arbitraži.

²⁵ FIDIC je leta 2019 sprejel pet zlatih načel (dokument je prosto dosegljiv na <https://fidic.org/sites/default/files/_golden_principles_1_12.pdf>). Ta načela predstavljajo temeljne značilnosti pogodb FIDIC, ki ne smejo biti spremenjena, da lahko tako pogodbo štejemo za pristen dokument FIDIC.

²⁶ Glej komentar 11. člena OZ, **Plavšak, N.**: Obligacijsko pravo, Splošni del, GV Založba, Ljubljana, 2009, str. 154. »Načelo mirnega reševanja sporov ni izpeljano v nobenem pravnem pravilu v pomenu, da bi bil poskus zunajsodne rešitve spora, ki nastane v zvezi s posameznim poslom, procesna predpostavka za sodno uveljavitev zahtevka iz tega razmerja.«

²⁷ Člen 16 ZMCGZ.

pretrganje zastaranja.²⁸ Ena izmed pomembnih izjem je ponovno mediacija, saj 17. člen Zakona o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah (ZMCGZ) določa, da zastaranje ne teče med trajanjem mediacije, nadaljuje pa se od trenutka, ko je postopek mediacije končan brez sporazuma o rešitvi spora. Prav tako se v primeru mediacije podaljšajo prekluzivni roki. Vsaj v Sloveniji se glede na izrecno zakonsko ureditev in sodno prakso zato izkaže, da ima mediacija bistveno prednost pred drugimi mirnimi načini reševanja sporov (pred sodnim ali arbitražnim postopkom), saj preprečuje začetek sodnega spora, pretrga zastaranje in, kot bo pojasnjeno v nadaljevanju, velja praviloma za zaupno.

Da bi pogodbeni klavzula o mirnem reševanju sporov stranki čim bolj zavezovala, je treba besedilo klavzule določiti natančno in premišljeno (glede na naravo pričakovanih sporov, ob upoštevanju morebitnega zastaranja), da strankam nudi pravno predvidljivost in omogoča potrebno sodelovanje (tako predavateljica Nastja Merlak), tudi ko je ozračje po naravi stvari napeto. Treba je razmisliti o zaupnosti vsebine takih pogajanj:²⁹ v primeru, da do rešitve spora ne pride, stranke informacij, ki so jih pridobile v postopku reševanja spora, ne smejo uporabiti v morebitnem kasnejšem sodnem ali arbitražnem postopku. Tudi glede zaupnosti velja, da je pri mediaciji ta zakonsko urejena (11. člen ZMCGZ). Seveda pa se lahko stranke dogovorijo, da bo na primer odločitev odbora za reševanje sporov razkrita v arbitražnem ali sodnem postopku.

Gradbeni spori in arbitraža

Ker so večstopenjske pogodbene klavzule mirnega reševanja sporov zelo pogoste v gradbenih sporih, je bila zadnja tema konference arbitraža v gradbenih sporih.³⁰ Kot rečeno, pravila FIDIC za gradbene pogodbe kot enega izmed načinov (stopenj) mirnega reševanja sporov določajo tudi možnost imenovanja inženirja. Naloga inženirja je lahko, da pregleduje, daje navodila, izraža mnenja, vrednoti ali odobrava ali enostavno določa, kaj je predmet obveznosti. Razprava je pokazala, da je vsaj doma in v sosednjih državah vloga inženirja pogosto predmet nezaupanja. Ne glede na to, da je inženir sicer zavezan delovati neodvisno, nepristransko in pošteno, se v omenjenih okoljih njegova neodvisnost pogosto postavlja pod vprašaj, saj inženirja po omenjenih pravilih imenuje naročnik dela. V pogodbi o imenovanju inženirja je zato treba določiti pravila, ki naročniku del preprečujejo, da bi kakorkoli vplival na inženirjevo delovanje. Ni težko uganiti, zakaj je inženir, ki svoje delo opravlja neodvisno, nepristransko in pošteno, lahko,

kot je izpostavil naslov predavanja Wertha, ključna oseba, ki skrajšuje zamude in odpravlja spore pri projektu.

Ker gradbeni spori običajno vsebujejo veliko število dejanskih navedb in dokazov, sta za njihovo reševanje zelo pomembna premišljena organizacija dela ter jasno razločevanje pomembnih dejstev in vprašanj od nepomembnih. Kolegica Maja Menard, izkušena arbitrica in odvetnica, je predstavila koristne praktične napotke za organizacijo arbitražnega postopka v gradbenih sporih, tako s stališča arbitra kot s stališča stranke.

O razlikovanju tipov, vzrokih in vrednotenju zamude je predaval Linares, izkušen izvedenec v arbitražnih postopkih in v odborih za reševanje sporov. Tipična vprašanja, ki mu jih naročniki glede zamude zastavijo kot izvedencu v sporu, so: kaj je predmet zamude, kakšen je obseg zamude in kaj je bistven razlog zamude. Medtem ko sta za predavatelja prvi dve vprašanji predvsem dejanski vprašanji, je zadnje vprašanje tisto, kjer je treba dejstva povezati z izvedenčevu presojo. Za odgovore na navedena vprašanja so se v angleški gradbeni praksi izoblikovali različni metodološki pristopi analize zamude, ki jih je predavatelj predstavil.³¹ Naslednja navedba za odvetnike ne bo presenečenje: uporaba vseh navedenih pristopov seveda zahteva ustrezne dokaze, ki jih stranke zato morajo hraniti in zagotoviti. Pri tem se je treba zavedati, kot je pokazala razprava ob predavanju Manisijevič, da imajo lahko pravila o dokaznem bremenu naravo materialno- ali procesnopравниh pravil v sodnem ali arbitražnem postopku.

Spori so sestavni del sodelovanja, smiselno jih je le čim prej rešiti

Naj predstavitev uspešne arbitražne konference zaključim z informacijo, ki jo je glede arbitražnega reševanja sporov predstavil predavatelj z izkušnjami stranke v (mednarodnih) sodnih in arbitražnih sporih: v arbitražnem postopku je stranka vložila zahtevo za arbitražo julija 2015, arbitražno sodišče je odločilo maja 2017. Ko je stranka v drugi zadevi uporabila sodno pot, je bila v enem primeru tožba vložena leta 2014, sodišče prve stopnje je odločilo leta 2020, po pritožbi sta stranki z mediacijo in poravnavo na višjem sodišče spor rešili oktobra 2021. V drugem sodnem primeru je bila tožba vložena leta 2018, prvostopenjska sodba je bila izdana maja 2025, pritožba pa je še vedno na višjem sodišču.

K temu bi dodal samo to, da dolgotrajno reševanje sporov za stranke ne predstavlja težave zgolj v smislu napora in stroškov takega postopka, temveč tudi zastrupi

²⁸ Glej **Juhart, M.**: Obligacije, Splošni del: komentar Splošnega dela Obligacijskega zakonika, Plavšak, N. (ur.), Tax-Fin-Lex, 2020, str. 1129, in tudi opombo 32 zgoraj. Glede na strokovno literaturo in besedilo omenjenih členov se zdi glavna ovira razlaga besede »organ«, ki jo literatura v tem smislu razlaga le v okviru pristojnih sodnih ali arbitražnih organov. A SSKJ besedo organ razlaga tudi kot osebo, določeno z dogovorom (ne samo z zakonom ali predpisi), torej bi lahko tudi pogodbeno določeno komisijo za reševanje sporov ali inženirja v smislu zgoraj predstavljenih izvajanj opredelili kot organ v smislu 365. člena OZ. Ali je v primeru predložitve zahteve za rešitev spora inženirju ali komisiji za rešitev sporov res utemeljeno trditi, da je bila upnikova zahteva dana dolžniku v smislu 368. člena OZ ali pristojnemu tretjemu (organu)?

²⁹ Kot velja na primer po 309.a členu ZPP.

³⁰ Panel/seja 3: Gradbeni spori in arbitraža, moderatorka **Petja Plauštajner**, odvetnica, Odvetniška pisarna Plauštajner, Ljubljana, Slovenija, članica predsedstva Stalne arbitraže pri GZS. Sodelujoči **Robert A. Werth**, DiplArb, FCI Arb, arbiter, razsodnik in mediator, Werth Consult, Essen, Nemčija (*FIDIC in inženir: ključna oseba za minimiziranje zamud in sporov*), **Thierry Linares**, višji izvršni direktor, FTI Consulting, Pariz, Francija (*Zahtevki za podaljšanje roka in zamude: analiza v gradbenih sporih*), **dr. Maja Menard**, odvetnica in arbitrica, partnerica, Odvetniška pisarna Fatur & Menard, Ljubljana, Slovenija (*Od zahtevka do odločbe: učinkovito upravljanje postopka v gradbeni arbitraži*), **mag. Tamara Manisijevič**, Attorney at Law, ARP, Dunaj, Avstrija (*Dokazno breme v gradbeni arbitraži*), **mag. Andrej Ivanc**, univ. dipl. inž. strojn., Riko, d. o. o., direktor okoljevarstvenega inženiringa, Ljubljana, Slovenija (*Načrtovanje za izpolnitev, ne za spore: izvajalčev pristop k preprečevanju sporov*).

³¹ Glej *Society of Construction Law Dealys and Disruption Protocol*, <https://www.scl.org.uk/sites/default/files/documents/SCL_Delay_Protocol_2nd_Edition_Final.pdf>. Predavatelj je predstavil šest najbolj pogostih metod, ki jih ureja navedeni protokol (glej točko 11.5 navedenega dokumenta) in se uporabljajo v praksi: Impacted As Planned Analysis, Time Impact Analysis, Time Slice Windows Analysis, As-Planned versus As-Built Windows Analysis, Retrospective Longest Path analysis in Collapsed As-Built Analysis.

poslovno ozračje in na ta način bistveno oteži možnost nadaljnjega poslovnega sodelovanja med sprtima strankama. Smisel oblikovanja pogodbenih določil glede mirnega reševanja sporov naj bo torej tudi v tem, da stranke o sporih razmišljajo kot o – skoraj – sestavnem

delu bodočega poslovnega sodelovanja. Skratka, spori v poslovnem sodelovanju niso nič neobičajnega ali celo negativnega. Če jih ne preprečimo, jih je smiselno v dobro obeh strank samo čim prej rešiti in se zazreti v prihodnost.

Novoizvoljeno predsedstvo Stalne arbitraže pri GZS s 1. januarjem 2026 v štiriletnem mandatu sestavljajo:

- **prof. dr. Vesna Rijavec**, Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, predsednica predsedstva LAC,
- **Petja Plauštajner**, odvetnica, Odvetniška pisarna Plauštajner, podpredsednica predsedstva LAC,
- **dr. Vesna Bergant Rakočevič**, višja sodnica svetnica, Višje sodišče v Ljubljani, članica predsedstva LAC,
- **prof. dr. Ana Vlahek**, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, članica predsedstva LAC,
- **prof. dr. Tomaž Keresteš**, Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, član predsedstva LAC,
- **Nejc Lahne**, direktor E.ON Ljubljana, energetske storitve, d. o. o., član predsedstva LAC,
- **Boštjan Špec**, pridruženi partner, odvetnik, Odvetniki Šelih & partnerji, o. p., d. o. o., član predsedstva LAC.

Igrana glavna obravnava za mlade

V okviru projekta približevanja sodstva mladim, ki ga izvajamo na Vrhovnem sodišču, je v ljubljanski sodni zgradbi 16. januarja 2026 za učence z OŠ Valentina Vodnika v Ljubljani potekala igrana glavna obravnava v kazenski zadevi.

Vrhovna sodnica **mag. Andreja Sedej Grčar** je še pred začetkom simulacije predstavila obtožnico, nato pa je sodna zapisnikarica povabila udeležence, da zasedejo svoja mesta v sodni dvorani. Na mesto zagovornika je sedel odvetnik **Andrej Razdrih**, na mesto tožilke okrožna državna tožilka **mag. Jride Mršnik Poljšak**, v vlogah obdolženca in oškodovanca pa sta bila strokovna sodelavca na Vrhovnem sodišču, zdaj že sodnika – **Luka Tomazin** in **Jan Marčič Maruško**.

V fiktivni kazenski zadevi je dijaka četrtega letnika gimnazije M. V. obremenjevala obtožba, da je z nagovarjanjem in preslepitvijo spodbudil mladoletno osebo k izdelavi slik s seksualno vsebino. Prek aplikacije Snapchat je pod lažnim imenom MajaK vzpostavil stik z mladoletnim D. L. in mu naročil, naj mu pošlje svojo golo fotografijo. Oškodovanec je fotografijo poslal, misleč, da jo pošilja MajiK. Na glavni obravnavi je obdolženec priznal, da je res nagovarjal osebo, mlajšo od petnajst let, naj mu pošlje gole fotografije. Poudaril je, da se ni zavedal posledic svojega ravnanja, oškodovanca se je že opravičil, to opravičilo pa je ponovil tudi na glavni obravnavi.

Po zaključnih besedah tožilstva in obrambe je vrhovna sodnica, ob prisotnosti javnosti, ki so jo predstavljali osnovnošolci, odločila o krivdi obdolženega. Nato je sodna zapisnikarica Monika Poljanšek vnovič povabila udeležence v dvorano in kazenski postopek se je končal z izrekom obsodilne sodbe.

Na Vrhovnem sodišču smo prepričani, da taki obiski pomembno prispevajo k razumevanju vloge sodstva in krepitvi zaupanja mladih v pravno državo.

▲ Luka Tomazin, Andrej Razdrih, mag. Andreja Sedej Grčar in mag. Jride Mršnik Poljšak.

Irena Vovk Terčič

Novi predsednik evropskih odvetnikov

mag. Roman Završek,
predsednik CCBE in odvetnik

Roman Završek, ustanovitelj in vodilni partner odvetniške družbe Završek & Šnajder, je tudi ustanovitelj Adria Legal Group. Diplomiral je leta 1997 na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani ter se specializiral za civilno in gospodarsko pravo in pravo človekovih pravic.

Preden je bil med letoma 2012 in 2021 predsednik Odvetniške zbornice Slovenije (OZS), je opravljal številne funkcije in dejavnosti v njenem okviru. Že vrsto let je aktivno vključen v delo Sveta odvetniških zbornic in pravniških združenj Evrope (CCBE); leta 2012 je postal vodja in član slovenske delegacije pri CCBE. Od junija 2020 do januarja 2023 je predsedoval tudi Odboru PECO pri CCBE.

Po izvolitvi na plenarnem zasedanju CCBE 27. novembra 2025 je Roman Završek 1. januarja 2026 uradno prevzel funkcijo predsednika CCBE.

Čestitamo vam za izvolitev za predsednika Sveta odvetniških zbornic Evrope (CCBE). Kako je biti na čelu evropskih odvetnikov?

Biti predsednik CCBE je izjemna čast in velika odgovornost. Predsedovanje pomeni zastopati več kot milijon odvetnikov iz 46 držav Sveta Evrope (SE), Evropske unije (EU) in Evropskega gospodarskega prostora (EGS) ter prispevati k oblikovanju prihodnosti pravne profesije v Evropi. V tem hitro spreminjajočem se svetu, dandanes tudi politično negotovem, ko okoli nas poteka veliko spopadov in ko argument moči prevzema primat nad močjo argumenta, je vloga CCBE kot zaupanja vrednega glasnika evropskega odvetništva posebej pomembna: krepi vladavino prava, zagotavlja dostop do pravnega varstva in podpirati odvetnike pri njihovem ključnem poslanstvu v središču demokratičnih družb zagotavlja prebivalcem Evrope tisto, kar jim je morda odvzeto tudi zaradi političnih ambicij nekaterih držav, vlad, posameznikov, ki so družbene cilje podredili izključno lastnim ekonomskim in političnim ciljem ter pozabili na temelje, ki zagotavljajo mirno sobivanje v družbi in napredek družbe kot celote.

“ CCBE deluje na presečišču evropske politike, regulacije in mednarodnega sodelovanja, kjer sta diplomacija in gradnja konsenza ključni. ”

Katere so glavne naloge in izzivi, s katerimi se CCBE sooča?

Temeljne naloge CCBE so krepitev vladavine prava, zagotavljanje učinkovitega dostopa do pravnega varstva in zaščita neodvisnosti odvetnikov. V letu 2026 so prioritarna področja CCBE jasno opredeljena:

- Prispevek k letnemu poročilu Evropske komisije o vladavini prava (Rule of Law Report): CCBE konsolidira informacije iz držav članic ter izpostavlja dostop do pravnega varstva, neodvisnost in varnost odvetnikov, profesionalno tajnost in delovanje pravosodnih sistemov.
- Promocija in učinkovita implementacija Konvencije Sveta Evrope o zaščiti odvetniškega poklica:

gre za prelomen mednarodni pravno zavezujoč instrument, ki utrjuje varnost in neodvisnost odvetnikov; CCBE sodeluje z nacionalnimi zbornicami, vladami in evropskimi ter mednarodnimi institucijami za širšo ratifikacijo in izvajanje.

- Digitalizacija pravosodja kot celote (vseh deležnikov): CCBE podpira in zagovarja uvajanje tehnologij, ki so etične, pravične in osredotočene na človeka, ter skrbi, da digitalna orodja krepijo pravno varnost in dostopnost, ne da bi ogrozila zaupnost ali neodvisnost.
- Financiranje pravosodja: v okviru pogajanj o večletnem finančnem okviru EU (2028–2034) CCBE zagovarja stabilno in zadostno financiranje za pravosodje ter za sistematično usposabljanje odvetnikov.
- Sistemsko sodelovanje z institucijami EU: več kot 26 strokovnih odborov CCBE prispeva k zakonodajnim in političnim procesom ter sodeluje z Evropsko komisijo, Evropskim parlamentom, Sodiščem EU (SEU), Evropskim sodiščem za človekove pravice in Svetom Evrope.
- Globalno sodelovanje: CCBE krepi povezave z globalnimi odvetniškimi organizacijami za izmenjavo dobrih praks, skupno zagovorništvu in usklajen odziv na grožnje pravni državi ter pravni profesiji.
- Izzivi ostajajo: povečevanje pritiskov na neodvisnost poklica, potreba po varovanju zaupnosti in profesionalne tajnosti v digitalnem okolju, razlike v razvitosti pravosodnih sistemov in nujnost, da razvoj umetne inteligence poteka odgovorno ter skladno z etičnimi standardi profesije.

CCBE ni pristojen le za evropske odvetnike, temveč na neki način nadzira tudi položaj odvetnikov

* Objavljamo intervju, ki ga je mag. Roman Završek dal za glasilo Hrvatske odvetniške komore Odvetnik in je bil objavljen v prvi letošnji številki 01/2026. Zahvaljujemo se uredništvu Odvetnika za prijazno dovoljenje, da intervju predstavimo tudi našim bralcem.

v drugih državah. Veliko ste se ukvarjali s problemi odvetnikov v državah zunaj EU kot predsedujoči Odboru PECO. Ali so evropski odvetniki na neki način v privilegiranem položaju v primerjavi z odvetniki iz drugih držav?

Evropski odvetniki praviloma delujejo v okoljih s trdnimi institucijami in skupnimi standardi, kar jim daje določene prednosti. Toda neodvisnost poklica tudi v Evropi ni samoumevna, saj zaradi prenormiranosti občasno prihaja tudi do prevelikih posegov v zaupnost odnosa med stranko in odvetnikom. CCBE tesno sodeluje z odvetniškimi organizacijami izven EU in prek platform, kot je Odbor PECO, podpira krepitev neodvisnosti, profesionalnih standardov in varnosti odvetnikov v državah, kjer so pritiski izrazitejši. Menim, da bi morale države opazovalke in nepolnopravne članice CCBE izkoristiti to pomoč in aktivno sodelovati pri delu CCBE ter prakso in izkušnje polnopravnih članic širiti tudi na lastna področja, predvsem v fazi pristopnih pogajanj za vstop v EU. Pravočasna in aktivna udeležba pa je stvar nacionalnih zbornic, ki bi se tega morale zavedati in si zagotoviti svoje mesto v fazi pristopnih pogajanj ter gledati na to kot na nekaj dobrega, in ne kot na izgubo pravic.

Lani je bila sprejeta Konvencija o zaščiti odvetniškega poklica, ki sta jo podpisali tudi Hrvaška in Slovenija (11. februarja 2026). Koliko bo

ta konvencija spremenila odvetništvo in zakaj je danes pomembna?

Ideja o Konvenciji o zaščiti odvetniškega poklica se je sprva pojavila znotraj CCBE kot odziv na vse večjo zaskrbljenost zaradi erozije pravnih svoboščin in neodvisnosti. Svet evropskih odvetniških zbornic in združenj (CCBE), ki zastopa zbornice in združenja iz 46 držav ter prek njih več kot milijon evropskih odvetnikov, je bil ključen dejavnik pri nastanku te konvencije. Odigral je osrednjo vlogo pri zagovarjanju zavezujočega mednarodnega instrumenta, ki utrjuje neodvisnost odvetnikov in zagotavlja njihovo sposobnost opravljanja poklicnih dolžnosti brez strahu pred preganjanjem ali neupravičenim vplivom.

Kot opazovalec v Odboru strokovnjakov za zaščito odvetnikov (CJ-AV), ki je bil zadolžen za pripravo konvencije, je CCBE aktivno prispeval k oblikovanju njene vsebine. CCBE je poskrbel, da je konvencija skladna z veljavnimi praksami in pravili, ki veljajo za odvetniški poklic v različnih pravnih sistemih v Evropi. V tesnem sodelovanju s svojimi članicami – odvetniškimi zbornicami in društvi – je CCBE aktivno sodeloval z različnimi organi Sveta Evrope pri oblikovanju konvencije. Njihova prizadevanja so bila usmerjena v to, da konvencija naslavlja najnujnejše izzive, s katerimi se odvetniki soočajo, vključno z grožnjami njihovi fizični varnosti, posegi v njihovo poklicno neodvisnost in ovirami pri učinkovitem zastopanju strank.

Konvencija Sveta Evrope o zaščiti odvetniškega poklica je tako prvi mednarodni pravno zavezujoč dokument, ki izrecno varuje neodvisnost in varnost odvetnikov. Države podpisnice se zavežejo k zagotavljanju neodvisnosti odvetništva, varovanju zaupnosti med odvetnikom in stranko ter k nepristranskim disciplinskim postopkom. Konvencija uvaja mehanizme nadzora, ki omogočajo spremljanje izvajanja in pravočasno ukrepanje ob kršitvah. Gre za temeljni instrument za krepitev vladavine prava, dostopa do pravnega varstva in zaupanja javnosti v pravosodni sistem.

Konvencija je bila sprejeta marca 2025 in že ob podpisu podprta s strani številnih evropskih držav. Trenutno jo je podpisalo že 27 držav, med njimi tudi Hrvaška in Slovenija; v kratkem se pričakujejo tudi prve ratifikacije. H konvenciji bo lahko pristopila tudi EU, kar bo slednji dalo še večjo pravno veljavo. Ko bo ratificirana v okviru SE, bodo k njej lahko pristopile tudi države nečlanice SE. Torej, konvencija je odprta za podpis tudi vsem ostalim državam tega sveta. Tako bo dobila svetovno veljavo in bo postala svetovni standard na področju odvetništva.

Njena implementacija je ključna za krepitev vladavine prava, varstvo človekovih pravic in zagotavljanje, da lahko odvetniki neodvisno in varno opravljajo svoje poslanstvo v službi pravne države. Neodvisnost pa se nanaša tudi na zbornice oziroma odvetniška združenja, katerih člani so odvetniki, kar ji daje še večjo veljavo.

V svojem bistvu konvencija ni namenjena zgolj zaščiti pravic odvetnikov, temveč tudi varovanju samega temelja vladavine prava. Ko lahko odvetniki svoje naloge opravljajo brez strahu ali neupravičenih pritiskov, so sposobni braniti pravice posameznikov, zagotavljati pravičnost in omogočati dostop do pravnega sistema za

vse. To je ključno za delovanje demokratičnih družb, kjer morajo biti pravice vsakega posameznika spoštovane in zaščitene. Z zaščito odvetniškega poklica konvencija zagotavlja neprekinjen dostop do pravnega varstva in ohranjanje vladavine prava.

Vsak predsednik CCBE na neki način določi usmeritve svojega predsedniškega mandata. Katere bodo glavne teme vašega predsedovanja oziroma s katerimi izpolnjenimi nalogami bi bili zadovoljni ob koncu tega leta?

V CCBE ni samo predsednik tisti, ki odloča o ciljih, ki jim bo sledil, temveč je določitev t. i. prioritet in ciljev stvar plenarne seje in vseh delegacij. Teme, cilji, prioritete se sprejmejo po obširni razpravi na plenarni seji CCBE. To je pogojeno prav z naravo organizacije CCBE in možnostjo, da pri določanju ciljev sodelujejo vse delegacije. Cilji se postavljajo za daljše časovno obdobje, ki presega eno leto. V okviru tega ima predsednik oziroma predsedstvo manjše možnosti za določanje lastnih ciljev, še ti pa morajo biti nekako skladni s kratkoročnimi in dolgoročnimi prioritetami CCBE. Takšen način dela preprečuje večje odklone v politiki dela in vodenja ter zagotavlja enoten nastop CCBE na področju EU in širše, hkrati pa daje CCBE tudi večjo kredibilnost.

Kot predsednik sem si tako v okviru določenih ciljev v ospredje postavil predvsem naslednje teme: krepitev vladavine prava znotraj evropskega prostora in širše, odgovorna digitalizacija pravosodja, ob upoštevanju potreb odvetnikov, zaščita neodvisnosti odvetnikov, sistematično izobraževanje in etika. Poseben poudarek je na spodbujanju ratifikacije in učinkovite implementacije Konvencije o zaščiti odvetniškega poklica, kar sem si postavil kot večji osebni cilj, na prispevkih k Rule of Law Report (poročilo o vladavini prava) ter na zagotavljanju stabilnega evropskega financiranja za pravosodje in odvetniško usposabljanje.

V zadnjem času se CCBE posebej ukvarja tudi z Evropsko strategijo za pravosodno usposabljanje, ki se osredotoča na poznavanje prava EU. Kako pomembno je izobraževanje odvetnikov v današnjem svetu in koliko lahko CCBE pomaga odvetniškim zbornicam pri izpolnjevanju te naloge?

Izobrazba odvetnikov je ključna za zagotavljanje kakovostnega pravnega varstva, učinkovito zastopanje strank in ohranjanje vladavine prava. Pravo se nenehno spreminja, zlasti na ravni EU, posledično pa tudi na nacionalni ravni, zato je stalno usposabljanje nujno za ohranjanje strokovnosti, etike in konkurenčnosti odvetniškega poklica.

CCBE si prizadeva za dolgoročno rešitev, ki bi zagotovila stabilno financiranje izobraževanja odvetnikov o pravo EU, podobno kot to že obstaja za sodnike in tožilce. To vključuje prizadevanja za vključitev usposabljanja

odvetnikov v večletni finančni okvir EU za pravosodje (Justice strand of the MFF 2028–2034).

CCBE poudarja, da je stalno izobraževanje za odvetnike nujno, da sledijo spremembam zakonodaje in postopkov ter s tem zagotavljajo učinkovito pravno zastopanje in zmanjšujejo neenakosti v pravnem procesu. Z usposabljanjem na ravni EU se krepijo strokovnost, enotnost in kakovost pravnega sistema, kar prispeva k pravičnemu, učinkovitemu in doslednemu pravosodju.

Pomembno je sodelovanje z evropskimi institucijami. CCBE aktivno sodeluje z Evropsko komisijo, generalnim direktoratom za pravosodje (DG Justice) in drugimi organi pri pripravi programov usposabljanja ter spodbuja izmenjavo znanja med odvetniki po vsej Evropi.

Izobraževanje je ključno za kakovost pravnega varstva. CCBE podpira evropsko strategijo za pravosodno izobrazbo, spodbuja izmenjavo znanja in praktična usposabljanja, zlasti na področju prava EU, etike in novih tehnologij. Cilj je, da bi imel vsak odvetnik dostop do vseživljenjskega učenja, ki krepi strokovnost in integriteto. To pa zagotavlja tudi CCBE preko svoje Evropske fundacije za odvetnike (ELF), ki skrbi za usposabljanje odvetnikov iz vsebin evropskega prava in postopkov in h kateri lahko nacionalne zbornice pristopijo ter tako svojim članom zagotovijo izobraževanje, ki ga morda kot zbornice ne organizirajo.

Čeprav je umetna inteligenca (UI) pravzaprav postala že del vsakdanjega življenja, se je nekateri še vedno bojijo. Ali obstaja nevarnost, da bi UI ogrozila odvetništvo? Kako lahko odvetniki UI izkoristijo v lastno korist?

UI že spreminja pravno prakso: avtomatizira rutinske naloge (npr. pregledovanje pogodb, iskanje sodne prakse, priprava osnutkov), omogoča analizo velikih količin podatkov in prispeva k boljši napovedni analitiki v sporih. Posledično se odvetnikom odpira več časa za strateško svetovanje in osebni pristop.

A skupaj s priložnostmi prihajajo tudi izzivi: varstvo zaupnosti in osebnih podatkov, transparentnost algoritmov, vprašanja etike in odgovornosti ter nevarnost zlorab. Odvetnik mora ostati končen nosilec presoje in odgovornosti, UI pa mora delovati kot podpora – ne nadomestilo – za strokovno odločanje.

CCBE zato zagovarja odgovorno, na človeka osredotočeno uporabo UI: postavljanje standardov in smernic, vključevanje odvetniške profesije v oblikovanje pravil, skrb za ohranitev profesionalne tajnosti in neodvisnosti ter enak, nepristranski dostop do tehnologij. Ključno vodilo je, da tehnologija krepi vladavino prava in pravno varnost.

Dolga leta ste bili predsednik OZS in imate veliko izkušenj z vodenjem odvetniških organizacij.

“Konvencije o zaščiti odvetniškega poklica ni namenjena zgolj zaščiti pravic odvetnikov, temveč tudi varovanju samega temelja vladavine prava. Ko lahko odvetniki svoje naloge opravljajo brez strahu ali neupravičenih pritiskov, so sposobni braniti pravice posameznikov, zagotavljati pravičnost in omogočiti dostop do pravnega sistema za vse.”

Kako se predsedovanje CCBE razlikuje od mandata predsednika OZS?

Predsedovanje CCBE zahteva širši, panevropski pogled in sposobnost usklajevanja različnih pravnih tradicij ter interesov. Medtem ko je vodenje nacionalne zbornice usmerjeno v lokalne izzive, CCBE deluje na presečišču evropske politike, regulacije in mednarodnega sodelovanja, kjer sta diplomacija in gradnja konsenza ključni.

Predsedovanje CCBE je v svojem bistvu izrazito mednarodno naravnano in zahteva usklajevanje interesov različnih evropskih odvetniških zbornic ter aktivno sodelovanje na evropski ravni. Vloga predsednika CCBE vključuje zastopanje skupnih interesov evropskih odvetnikov v odnosu do institucij EU, oblikovanje politik, sodelovanje pri pripravi zakonodaje in promocijo temeljnih vrednot odvetniškega poklica na mednarodnih forumih. Nasprotno pa je bilo vodenje OZS osredotočeno na nacionalno okolje, regulacijo poklica, skrb za izobraževanje, spremljanje zakonodaje ter zagotavljanje pravne varnosti in etičnih standardov na domači ravni, ki pa so pogosto odvisni od mednarodnih standardov in predpisov, sprejetih v okviru EU in SE, ki so za državo zavezujoči.

Predsedovanje CCBE zahteva diplomatske spretnosti, razumevanje različnih pravnih sistemov ter sposobnost povezovanja in usklajevanja stališč v raznolikem evropskem okolju. Vodenje slovenske zbornice je bilo bolj operativno in neposredno povezano s potrebami slovenskih odvetnikov, reševanjem konkretnih vprašanj ter zastopanjem interesov članov na nacionalni ravni.

Obe funkciji pa temeljita na predanosti, strokovnosti in zavzetosti za visok standard odvetniškega poklica, le da je področje delovanja pri CCBE bistveno širše in bolj kompleksno, saj zajema celoten evropski pravni prostor, ki se nemalokrat dopolnjuje tudi s težavami preko meja tega prostora.

Kako vam vse te obveznosti v CCBE uspe uskladiti z vodenjem vaše odvetniške pisarne? Kako skrbite za regeneracijo?

Usklajevanje obveznosti predsednika CCBE z vodenjem lastne odvetniške pisarne zahteva izjemno organiziranost, jasno postavljanje prioritete in učinkovito delegiranje nalog. Pogosto se zanašam na zanesljivo ekipo sodelavcev, ki prevzamejo operativne naloge v pisarni, medtem ko se sam osredotočam na strateške in reprezentativne vidike predsedovanja CCBE. Ključno je tudi, da si redno vzamem čas za načrtovanje in sprotno ocenjevanje obveznosti, saj le tako lahko uravnotežim mednarodne in lokalne zahteve poklica.

Za ravnovesje in regeneracijo skrbim predvsem s športom – tenisom, tekom, kolesarjenjem, pohodništvom, alpskim in nordijskim smučanjem ter golfom – kar mi omogoča zbranost in vzdržljivost tudi pri zahtevnih vodstvenih nalogah. Seveda je ob tem izredno pomembna zdrava in redna prehrana, ki se jo trudim zagotavljati predvsem z rednimi zajtrki, ostalo pa je zaradi

precej nepredvidljivega ritma in potovanj malce težje vedno usklajevati. Prav tako cenim druženje z družino in prijatelji, saj mi dajejo občutek pripadnosti in stabilnosti. Skratka, prizadevam si za ohranjanje ravnovesja med profesionalnim in zasebnim življenjem ter negovanje tistega, kar mi prinaša zadovoljstvo in mir.

Kako bo po vašem mnenju videti odvetništvo v bližnji prihodnosti, čez 20 ali 30 let? Ali bodo majhne odvetniške pisarne lahko preživele v svetu digitalizacije, globalizacije in UI?

Male odvetniške pisarne bodo ostale ključni del pravnega ekosistema, če bodo prožno sprejemale digitalna orodja, uvedle standarde informacijske varnosti in vlagale v razvoj kompetenc (UI, podatkovna pismenost, upravljanje znanja). CCBE podpira razvoj orodij in programov usposabljanja, ki malim pisarnam omogočajo, da ohranijo konkurenčnost in kakovost storitev ob hkratnem varovanju temeljnih vrednot poklica. Digitalizacija in umetna inteligenca sta v zadnjih letih temeljito spremenili pravno okolje, kar ima pomembne posledice tudi za male odvetniške pisarne.

Čeprav se zdi, da tehnološki napredek prvenstveno koristi večjim odvetniškim pisarnam, imajo prav manjše pisarne mnoge priložnosti, da z uvedbo digitalnih orodij povečajo učinkovitost in izboljšajo storitve za svoje stranke. Ključna prednost digitalizacije je v avtomatizaciji rutinskih nalog, kar sprosti čas za bolj zahtevno delo, medtem ko sodobna orodja omogočajo varno in fleksibilno upravljanje primerov ter komunikacijo na daljavo. Uporaba analitike umetne inteligence odpira možnosti za boljše svetovanje in natančnejše napovedovanje izidov tudi v manjšem okolju, pri čemer sta

“V tem hitro spreminjajočem se svetu, dandanes tudi politično negotovem, ko okoli nas poteka veliko spopadov in ko argument moči prevzema primat nad močjo argumenta, je vloga CCBE kot zaupanja vrednega glasnika evropskega odvetništva posebej pomembna”

prilagodljivost in specializacija teh pisarn bistveni za povezovanje s strankami doma in po svetu. Za dolgoročen uspeh je nujno vlaganje v zaščito podatkov in nenehno izobraževanje zaposlenih, saj digitalizacija prinaša nove varnostne izzive. Tako se poveča dostopnost pravnih storitev in razširi krog potencialnih strank, ob tem pa je priporočljivo slediti razvoju tehnologije, se povezovati z drugimi odvetniškimi pisarnami in se usmerjati v nišne storitve, kjer osebni pristop ostaja ključnega pomena.

CCBE aktivno podpira digitalizacijo in razvoj UI v odvetniškem poklicu, pri čemer poudarja pomen etike, varstva zaupnosti in ohranjanja neodvisnosti poklica. Konvencija o zaščiti odvetniškega poklica zagotavlja, da tudi v digitalni dobi ostajajo temeljne pravice odvetnikov zaščitene, ne glede na velikost pisarne.

Prihodnost malih odvetniških pisarn je tako odvisna od njihove sposobnosti prilagajanja, inovativnosti in ohranjanja temeljnih vrednot poklica. Digitalizacija in UI nista grožnja, temveč priložnost za večjo učinkovitost, dostopnost in kakovost storitev. Ključ do uspeha je v odprtosti za spremembe, nenehnem učenju in odgovorni uporabi tehnologije.

Nataša Barac

Mojca Remic

odvetniška pripravnica v Odvetniški pisarni Martina Breganta v Mengšu in sodniška pripravnica na Višjem sodišču v Ljubljani

Odvetnik v interesu izpolnjevanja temeljne pravice osebe, ki išče pravico (1.)

Članek o prisotnosti slovenskega jezika v sodnih spisih je razdeljen na dva dela in izhaja iz raziskovalnega vprašanja moje doktorske naloge. Poseben poudarek je na primerih, ki kažejo vpliv jezikovne rabe na sodne postopke ter na razmerje med nemškim in slovenskim jezikom v uradnih dokumentih. V prvem delu je osrednja pozornost namenjena organizacijski strukturi sodnega sistema pred letom 1918 in uporabi slovenskega jezika v sodnem sistemu Avstro-Ogrske, drugi del pa bo podrobneje obravnaval prisotnost slovenskega jezika v sodni praksi.

Odvetnik je neodvisen organ pravne države. Izhodišče raziskave je zgodovinska okoliščina, ki gradi na arhivskem gradivu predsedstvenih spisov sodišč in iz njih izhajajočih dokumentov posameznih odvetnikov zgodovinske dežele Štajerske, z vidika postopkovnega in jezikovnega pristopa pri zastopanju strank v nemškem in slovenskem jeziku. Štajerska odvetniška zbornica je imela v tem kontekstu specifično vlogo, saj je morala delovati v izrazito germaniziranem okolju, hkrati pa nuditi pravno podporo slovenskemu prebivalstvu. Čeprav prevladujoča pravna zgodovina trdi, da slovenski jezik pred letom 1918 ni imel pomembne vloge v sodni praksi, arhivsko gradivo dokazuje, da so odvetniki s svojo uporabo slovenščine v pisnih vlogah in zastopanju slovenskih strank dejansko prispevali k zgodnjim oblikam jezikovne enakopravnosti.

Že rimski govorec, pravnik in filozof Mark Tulij Cicero, je odvetništvo razumel kot visoko umetnost, ki presega golo pravno argumentacijo. Iz njegovih del (npr. *De Oratore*, *Pro Archia*, *Pro Cluentio*) izhaja, da je bilo zanj govorništvo sredstvo za uresničevanje pravice in zaščito republike. Cicero je trdil, da mora pravi govorec (*vir bonus dicendi peritus*) govoriti resnico in zastopati pravico, četudi to pomeni nasprotovanje močnim. Zanj je bila pravna obramba tudi politično in etično dejanje, v smislu služenja skupnosti z močjo besede.¹

V slovenskem prostoru je bila ta moč dolgo časa omejena z jezikom. V obdobju habsburške monarhije, ko je bilo sodstvo organizirano pretežno v nemščini, slovenski jezik v sodnih dvoranah ni imel enakovrednega položaja. To je pomenilo, da številni Slovenci pred sodiščem niso mogli sami razumeti postopkov ali učinkovito izraziti svoje obrambe, če niso imeli dostopa do odvetnika, ki obvlada tako pravno materijo kot tudi jezik, v katerem se je postopek vodil. Zato vprašanje

zgodovine uporabe slovenskega jezika v sodstvu ni zgolj tehnično ali kulturno, temveč je povezano tudi z uresničevanjem pravice, da vsak posameznik sliši in je slišan v jeziku, ki ga razume.

Četudi je bilo že zelo zgodaj določeno, da je treba upoštevati deželne jezike, ta načela niso bila dosledno spoštovana. Cesarški sodni red (*Allgemeine Gerichtsordnung*), ki je začel veljati 1. januarja 1782 po odredbi cesarja Jožefa II. iz leta 1781,² je v 13. členu izrecno zahteval, da stranke v postopku uporabljajo svoj običajni deželni jezik: »Obe strani ... moreta uporabljati običajni deželni jezik (*Labdesübliche Sprache*)...«³ Ta člen je določal, da se v postopkih lahko uporablja jezik, ki je strankam najbolj razumljiv. Tudi sodniki in odvetniki morajo biti zmožni uporabljati ta jezik, da se zagotovi pravičnost in razumevanje postopka. Prav tako so bila pravila po letu 1848 v procesnem pravu zelo natančna. Predvideno je bilo, da v posameznih deželah ni enovitega uradnega jezika, temveč obstajajo tudi običajni (deželni) jeziki, ki jih je treba upoštevati.

Med osrednje analizirane dokumente sodi Knjiga sklepov Deželnega sodišča v Gradcu iz leta 1906,⁴ ki razkriva notranjo sodno prakso in prevladujoč jezik uradnega odločanja. Nadalje razsodbe Vrhovnega in kasacijskega sodišča iz obdobja 1898–1903⁵ odražajo normativne smernice najvišje sodne instance in ponujajo vpogled v pravno terminološko hierarhijo. K temu se pridružujejo koncepti in zapisniki kazenskih razprav (1899–1901),⁶ ki neposredno pričajo o jezikovni interakciji med sodniki, odvetniki in obdolženci. V raziskavo so vključeni tudi seznam aktivnih odvetnikov in prosilcev za zagovorništvo iz leta 1917⁷ ter slovenske in nemške okrožnice Okrožnega sodišča v Mariboru,⁸ ki zrcalijo formalno dvojezičnost in razkrivajo realno prevlado nemščine v sodnih postopkih.

¹ Enos, R. L.: Cicero's rationale for his use of prose rhythm in argumentation, *Argumentation and Advocacy*, št. 58 (3–4), 2022, str. 148–162, <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10511431.2022.2046327>> (15. 8. 2025).

² Cesar Jožef II., Sodni red, začetek veljavnosti 1. januar 1782, objavljen 1. maja 1781, Patent vom 1sten May 1781, Nr. 13, <<https://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=jgs&datum=1001&size=45&page=28>> (20. 8. 2025).

³ »Beyde Theile sowohl, als ihre Rechtsfreunde haben sich in ihren Reden der landesüblichen Sprache zu gebrauchen, und aller Weitläufigkeiten, Wiederholungen und Anzüglichkeiten zu enthalten.«

⁴ SI_PAM/0645/004/00239, Knjiga sklepov deželnega sodišča Gradec v civilnih zadevah, leto 1906.

⁵ SI_PAM/0645/004/00017, Rzsodbe vrhovnega kot kasacijskega sodišča 1898–1903.

⁶ SI_PAM/0645/004/00190, Koncepti, zapisniki kazenskih razprav 1899–1901, 1937.

⁷ SI_PAM/0645/004/01295, Spis Pras 11/4/17 – Seznam aktivnih odvetnikov in prosilcev za zagovorništvo za okoliš Višjega deželnega sodišča v Gradcu.

⁸ SI_PAM/0645/004/01696, Spis Preeds 1/18 – Slovenske in nemške okrožnice Okrožnega sodišča v Mariboru in Višjega deželnega sodišča v Gradcu, naslovljene na okrajna sodišča.

Vse naštete vire bo raziskava primerjala z zakonskimi normami, ki so urejale rabo jezika v pravosodju. Temeljno izhodišče predstavljata Sodni red cesarja Jožefa II. z dne 1. januarja 1782 (objavljen 1. maja 1781)⁹ in Navodilo cesarja Franca Jožefa I. glede uradnega lista.¹⁰ V analizo sta vključeni še Ustava iz Kromeriza (Kremsier Verfassung) z dne 4. marca 1849¹¹ in Decembrska ustava z dne 21. decembra 1867.¹²

1. Organizacijska struktura sodnega sistema pred letom 1918

V drugi polovici 19. stoletja je nacionalizem (na evropskem ozemlju) postal pomembna politična sila. Vendar je imel v različnih državah povsem nasprotno učinke. V Italiji in Nemčiji je deloval povezovalno in pripeljal do oblikovanja nacionalnih držav, medtem ko je v habsburški monarhiji povzročal napetosti in ogrožal njeno notranjo enotnost. Avstro-ogrsko poravnava leta 1867 je položaj še dodatno zapletla. Nemci in Madžari so se soočali s številnejšimi slovanskimi narodi, ki so zahtevali vedno več političnih in narodnih pravic.¹³

Tako je slovensko ozemlje spadalo pod pravni sistem Avstro-Ogrske, ki je bil strogo centraliziran in urejen po vzoru Občnega državlanskega zakonika (ODZ) iz leta 1811.¹⁴ Sam ODZ je bil uveden z razglasilnim patentom iz leta 1811, v katerem je bilo v 10. točki izrecno določeno, da se za izvirnik šteje izključno nemško besedilo zakonika, po katerem naj se presojajo vsi prevodi v posamezne deželne jezike.¹⁵

Pravo je temeljilo na klasičnih civilnopravnih načelih, v ospredju pa so bili pogodbeni svoboda, lastninska pravica in sodni nadzor.¹⁶ V slovenskem prostoru se je ob tem pojavilo vprašanje jezikovne dostopnosti zakonodaje. Prvi prevod ODZ je bil objavljen leta 1853, vendar se je že proti koncu stoletja pokazal kot zastarel in jezikovno neustrezen. Leta 1888 je M. Cigale pojasnil, da je prvi slovenski prevod ODZ, naslovljen kot Občni grajanski zakonik, ki je izšel leta 1853 pod njegovim uredništvom, zaradi zastarele jezikovne oblike in neustrezne terminologije postal neuporaben. Zato je pripravil nov prevod, ki se je dosledno naslanjal na terminologijo državnega zakonika in sodobno rabo slovenskega jezika, značilno za časopisje in izdaje Slovenske matice, s čimer je želel zagotoviti njegovo razumljivost širši javnosti. Posebej se je pri prevajanju posvetil izrazu grajanski kot ustrezniku za *bürgerlich*, uveljavitvi izraza zakon za *Gesetz* in iskanju primerne izraza za *Ehe*, kjer je opozoril

na nevarnost dvoumnosti in predlagal rabo besed žentev ali ženitba.¹⁷

Arhivsko gradivo omogoča vpogled v organizacijsko strukturo sodnega sistema pred letom 1918. Na podlagi dopisov različnih sodnih organov se kažejo zakonodajne podlage, pritožbeni postopki in notranja organizacija avstro-ogrške pravosodne uprave tik pred razpadom monarhije. Sodni sistem je bil jasno hierarhično organiziran. *C. k. Bezirksgerichte* (okrajna sodišča) so opravljala prvoinstančne postopke v civilnih in kazenskih zadevah. Iz dopisov je razvidno, da so okrajna sodišča vodila predhodne preiskave (*Voruntersuchungen*), odločala o zaslišanju prič, povračilu stroškov (*Zeugengebühren*) in izvajanju zakonodaje v praksi (npr. Zakon o odškodnini za pripor).

Landesgerichte (deželna sodišča)¹⁸ so imela pomembnejšo vlogo, zlasti kot pritožbena (*Rechtsmittel*) instanca in kot organizacijska enota za koordinacijo dela okrajnih sodišč. Prisoten je bil tudi *Kreisgerichts-präsidium* (Okrajni sodni prezidij – sodno predsedstvo), ki je imel upravno in nadzorno funkcijo v odnosu do podrejenih sodišč.

K. k. Oberlandesgericht (Višje deželno sodišče) s sedežem v Gradcu je opravljalo naloge vrhovne uprave sodstva na deželni ravni in izdajalo okrožnice, s katerimi je usmerjalo delovanje nižjih sodišč (npr. glede vezave aktov, stroškov potovanj sodnikov, kaznovalne politike za kraje v železniških prevozi ipd.).

Takšna okrožnica iz leta 1915, naslovljena na *c. k. Bezirksgericht Marburg* (Okrajno sodišče v Mariboru), npr. ureja vprašanje kapitalizacijskega obrestnega odstotka pri sodnih ocenah nepremičnin. Mariborsko okrajno sodišče se je v svoji sodni praksi opredelilo glede obrestne mere pri kapitalizaciji čistega dohodka pri sodnih cenitvah nepremičnin, in sicer je zavzelo stališče, da znižanje obrestnega odstotka s 4 odstotkov ni smiselno, ker je obrestna mera za hipoteke, varne za vlaganje sirotinega premoženja, na trgu že presegala 4 odstotke. Hkrati pa je opozorilo, da bi zvišanje obrestne mere povzročilo znižanje ocenjene vrednosti nepremičnin, kar bi ogrozilo položaj upnikov, ki so posojali ob višjih vrednostih. Višje sodišče v Gradcu je na podlagi teh in drugih poročil za leto 1916 določilo, da se za stavbe brez kmetijskega, gozdarskega ali industrijskega obrata uporablja 4 odstotke, za večje kmetijske in gozdarske nepremičnine pa prav tako 4 odstotke. Iz tega izhaja, da so civilne odločitve nižjih sodišč vplivale na oblikovanje enotne sodne prakse na ravni celotne dežele. Enotna sodna praksa se

⁹ Cesar Jožef II., Sodni red. 1.1.1782.

¹⁰ Einleitung zu dem allgemeinen Reichs-Gesetz und Regierungsblatte für das Kaiserthum Oesterreich (Uvod k splošnemu državnemu zakonodajnemu in vladnemu listu za Avstrijsko cesarstvo) z dne 2. aprila 1849, <<https://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1849&page=115&size=45>> (26. 8. 2025).

¹¹ Ustava iz Kromeriza (Kremsier Verfassung) z dne 4. marca 1849, <<https://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=18490005&seite=00000148>> (26. 8. 2025).

¹² Decembrska ustava, 21. december 1867, <<https://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1867&page=428&size=45>> (26. 8. 2025).

¹³ Arbeitsgemeinschaft Österreichische Rechtsgeschichte, 2022, str. 163–165.

¹⁴ Bežek, B., in Regally, F., Občni državlanski zakonik z dne 1. junija 1811 št. 946 zb. p. z. v besedilu treh delovnih novel, 1928, <<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-4ZD0GVWQ/76afef12-db86-4965-ba33-2e6e98af72a8/PDF>> (10. 9. 2025).

¹⁵ Dvorni dekret (razglasilni patent) z dne 13. januarja 1804, naslovljen na višje deželno sodišče v Riedu, v soglasju z dvorno komisijo za zakonodajne zadeve, str. 276, <<https://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=jgs&datum=1012&page=466&size=45>> (13. 9. 2025).

¹⁶ Vilfan, S.: Odvetništvo na Slovenskem in ljubljanska odvetniška zbornica do razširitve zborničnega delovanja na jugoslovansko Slovenijo, Pravniki XXIII, št. 9-10 (Ob stoletnici Odvetniške zbornice v Ljubljani), 1968, str. 391–392.

¹⁷ Cigale, M.: Nekoliko besed o mojem novem prevodu občnega grajanskega zakonika, Slovenski pravniki (15. 2. 1888), letnik 4, št. 2, str. 70–76, <<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-2IA4YFA9/ebab35e1-d1b5-4a94-90fe-e989d550131f/PDF>> (13. 9. 2025).

¹⁸ Izraz C. k. Kreisgerichte izvira iz časa avstro-ogrške monarhije in pomeni »Kaiserlich-königliche Kreisgerichte«, kar v slovenščini pomeni »Cesarsko-kraljevska okrožna sodišča«.

je oblikovala postopoma, s proučevanjem konkretnih primerov in odločb nižjih sodišč, ki so nato postale referenčna podlaga za odločitve višjih sodišč.¹⁹

Sodišča niso bila samo sodni organi, ampak so opravljala tudi obsežno upravno in evidenčno delo. Tako so npr. vodila evidence o zaporih, izplačilih, pričah, stroških, kazenskih preiskavah ipd. Obstajali sta močna notranja kontrola in obveznost poročanja višjim sodiščem, ki so zahtevala t. i. *Fehlberichte* (poročila o napakah).

Na podlagi dopisov iz julija 1918, naslovljenih na predsedstvo Okrožnega sodišča v Mariboru, sodišča poročajo o načinu izplačevanja stroškov za priče. Posebno mesto zavzema vprašanje upoštevanja 1154.b člena ODZ, ki ureja primere nadomestila za izgubljeni zaslužek. Razvidno je, da praksa med sodišči ni bila enotna. Medtem ko nekatera (npr. *Luttenberg, Marburg, Mahrenberg*)²⁰ dosledno upoštevaajo potrdila delodajalcev, druga (*Windisch Feistritz*)²¹ odmerjajo pavšalne zneske zgolj kot nadomestilo za prehrano in čas.

Nadalje v arhivskem gradivu najdemo dokumentacijo iz septembra 1918, ko je začel veljati Zakon o povračilu za neupravičen pripor. Osebam, ki so bile v priporu in nato oproščene ali izpuščene brez obtožnega akta, je zakonodajalec omogočil, da prejmejo odškodnino. Predpisi so natančno določali, da morajo sodišča, ko pride do takšnega sodnega primera, po uradni dolžnosti predložiti spise sodni senatni zbornici (*Ratskammer*), da odloči o utemeljenosti odškodnine. Višje sodišče v Gradcu je izrecno opozorilo, da se zakon uporablja tudi za že začete postopke, če je oprostilna sodba ali odločba o prenehanju pregona izdana po tem datumu. Več sodnih dopisov iz oktobra 1918 (*Luttenberg, Mahrenberg, Windisch Feistritz*)²² potrjuje, da so se nekatera sodišča te dolžnosti zavedala, druga pa so bila posebej opominjana, naj temeljito pregledajo registre in zagotovijo dosledno izvedbo zakona.

Izredna pozornost je bila namenjena tudi vprašanju varnosti in organizacije sodnih spisov. Po navodilu c. k. Naddeželnega sodnega predsedstva v Gradcu (maj 1918) so morala sodišča dosledno vezati spise, namenjene pritožbenim instancam, saj je pogosto prihajalo do mešanja dokumentov. Zlasti v obdobju pomanjkanja vezivnega materiala so bila sodišča opozorjena, naj se zatečejo k alternativnim tehnikam (papirne zanke), s poudarkom, da mora biti vsebina aktov usklajena z označbami na ovojnicah. Iz navedenega je mogoče sklepati o takratni materialni stiski administracije. Tako ukrepi za potne stroške sodnikov in sodnih uslužbencev razkrivajo, kako je vojna prizadela sodni sistem, kjer so potne stroške odobravalile z dodatnimi potrdili in nadomestili, ki so morala biti posebej dokumentirana.²³

2. Uporaba slovenskega jezika v sodnem sistemu Avstro-Ogrske

Področje deželne ureditve odvetništva raziskujem v okviru svoje doktorske naloge. Uradni spisi, sodbe in komunikacija na sodiščih so potekali pretežno v nemščini, slovensko govoreče stranke pa so bile v podrejenem položaju. V tem kontekstu so imeli odvetniki hkrati vlogo jezikovnih posrednikov, ker so omogočali dostop do pravnega varstva in s tem uveljavljanje jezikovnih pravic. V okviru raziskave rabe jezika v tem prostoru je nujno ločevati med mesti, trgi in vasmi, saj se je raba slovenščine med njimi občutno razlikovala. V mestih je bila slovenščina pogosto manj uporabljana in nižje v družbeni hierarhiji, medtem ko je na podeželju, zlasti v vaseh, ohranjala večjo veljavo in bila močnejše vpeta v vsakdanje in pravne prakse lokalnega prebivalstva.

Za primer, na Štajerskem je bilo v letu 1880 18 občin z večinoma nemškim občevalnim jezikom, v letu 1910 pa že 34. To so bile mestne, trške in zdraviliške občine, okoliške mariborske občine (leta 1880 samo 4, leta 1910 kar 11) in še nekaj drugih. Na Koroškem je bilo še mnogo huje. Število prebivalcev s slovenskim občevalnim jezikom se je do leta 1910 zmanjšalo za 20 odstotkov. V letih 1880 in 1890 je bilo 71 občin s slovensko jezikovno večino, deset let pozneje 64, leta 1910 le še 59. Leta 1880 je imelo še 60 občin več kot devet desetih slovenskega prebivalstva. Do leta 1910 se je to število zmanjšalo na 30.

Pri tem je treba opozoriti, da moramo pojem in pomen občevalnega jezika, po katerem so v Avstriji v letih 1880—1910 šteli ljudi, prav razumeti. Prebivalci so lahko med seboj govorili slovensko, nemški občevalni jezik kaže le, da so bili nemško nacionalno ali kulturno usmerjeni – ali pa seveda tudi, da je občinsko vodstvo podatke na neki način potvoro. Občinska vodstva so namreč, kjer je le bilo mogoče, bodisi z rahlim svetovanjem in vplivanjem bodisi z grobim pritiskom ali celo napačnim zapisovanjem podatkov zmanjševala število pripadnikov nezaželenih občevalnih jezikov. Ob vsej svoji krivičnosti in malverzacijah pa nam statistika občevalnega jezika le kaže proces, ki je bil, žal, resničen.²⁴

Normativni okvir uporabe slovenskega jezika

Namen tega razdelka je prikazati, kako so se od zgodnjih patentov in sodnih redov do ustavnih določb iz let 1849 in 1867 oblikovala načela jezikovne enakopravnosti ter kako so bila ta načela dejansko upoštevana v sodni praksi.

¹⁹ SI_PAM/0645/004/01696, Spis Preds 1/18 – Slovenske in nemške okrožnice Okrožnega sodišča v Mariboru in Višjega deželnega sodišča v Gradcu, naslovljene na okrajna sodišča

²⁰ Ljutomer, Maribor, Radlje ob Dravi.

²¹ Slovenska Bistrica.

²² Ljutomer, Radlje ob Dravi, Slovenska Bistrica.

²³ SI_PAM/0645/004/01696, Spis Preds 1/18 – Slovenske in nemške okrožnice Okrožnega sodišča v Mariboru in Višjega deželnega sodišča v Gradcu, naslovljene na okrajna sodišča.

²⁴ Melik, V.: Slovenci 1848—1918: razprave in članki. Litera, Maribor 2002, str. 676.

Že cesar Franc Jožef I. (ogrski kralj) je posebej izdal navodilo o uradnem listu (Dunaj, 2. april 1849), ki se glasi:

»Besedilo § 1 večkrat imenovanega patenta [patent = cesarski zakon] je treba objaviti v vseh deželnihih uradnih jezikih, zato naj se odslej hkrati natisne v naslednjih izdajah:

1. v nemškem jeziku,
2. v italijanskem,
3. v madžarskem,
4. v češkem (skupaj z moravsko in slovaško pisno obliko),
5. v poljskem,
6. v rusinskem,
7. v slovenskem (skupaj z windisch in kranjskim pisnim jezikom),
8. v srbsko-ilirski govoricah s srbsko cirilično pisavo,
9. v srbsko-hrvaški (prav tako hrvaški) govoricah s latinskimi črkami,
10. v romanski (moldavsko-vlaški) govoricah.

Prva od navedenih izdaj naj vsebuje nemško besedilo zaporedno po straneh in v nemški pisavi; vsaka od ostalih devetih izdaj pa mora imeti na levi strani ustrezno besedilo v lastnih pisnih znakih, na desni strani pa vzporedno nemško besedilo, vendar v latiničnih črkah.

Za dosego enotne navedbe (citiranja) določb, ki se vključijo v ta zakonodajni list, je poskrbljeno, da ne bo enaka le (rimska) oznaka posameznih delov (številke, zvezki ali listi) in zaporedna (arabska) številčna oznaka posameznih določb, temveč tudi številčenje strani v vseh teh desetih izdajah bo enako; tako, da se bo v nemški samostojni izdaji to številčenje pojavilo zaporedno v običajnem redu, v ostalih devetih izdajah pa bosta dve si nasproti stoječi strani, z vzporednima dvema besediloma, vsebovali isto (eno) številko, in sicer popolnoma enako številčenje, kot je v nemški samostojni izdaji.

Vsaka določba, ki se bo vpisala v ta zakonodajni list, bo v prihodnje navedena samo z enim datumom, in sicer: pri državnih in deželnihih zakonih, kakor tudi pri cesarskih patentih in uredbah – po dnevu najvišje sankcije; pri uredbah, ki jih izdajo ministri – po dnevu ministrske izdaje. Prav tako bo vsaka določba vnesena samo z eno, in sicer tisto poslovno številko, ki ji v zaporedju letnika zakonodajnega lista dejansko pripada.

Poleg te številke bo nato vsak posamezni akt kot naslov dobil označbo, ali gre za državni ali deželni zakon, za cesarski patent, cesarsko ali ministrsko uredbo, nato datum, zelo kratko navedbo njegove vsebine ter tudi navedbo tistih kronovin, za katere velja.

Za izdajanje tega zakonodajnega lista je bilo ustanovljeno posebno »k. k. Redakcijski biro državnega zakonodajnega in vladnega lista«, ki deluje pod vodstvom tedanjega ministra za pravosodje in najprej pod upravo enega ministerialnega svetnika iz pravosodnega ministrstva. Vse objave oziroma sporočila, ki se nanašajo na državni zakonodajni list, je zato treba neposredno nasloviti na ta biro. <

Že pred tem pa je bilo vprašanje jezika urejeno tudi v drugih pravnih aktih. Posebej pomemben je Sodni red Jožefa II. s 1. januarja 1782, objavljen 1. maja 1781, ki je v 13. paragrafu 13. poglavja vseboval določilo: »Stranke in njihovi pravni zastopniki se morajo v svojih vlogah posluževati jezika, ki je običajen v deželi, ter se morajo izogibati praznim besedam, ponavljanjem in neprimernostim,« ter v 15. paragrafu istega poglavja: »Načeloma se postopek vodi pisno. V naslednjih treh primerih pa se lahko vodi ustno:

- a) na podeželju;
- b) v manjših sporih, kjer vrednost spornega predmeta ne presega 25 goldinarjev;
- c) v zadevah, ki izvirajo iz žalitev, storjenih samo z besedami.

Strankam pa je dovoljeno, da s skupnim soglasjem odstopijo od teh predpisanih postopkovnih oblik in si izberejo način postopka same. Vsaka stranka mora o tem podati izjavo že ob svojem prvem govoru, v katerem mora, če se sklicuje na priče, takoj navesti tudi njihova imena. <²⁵

Po revoluciji leta 1848 je bila sprejeta Ustava iz Kromeriža (leta 1849), ki je na načelni ravni zagotovila enakopravnost narodov in njihovih jezikov. Zlasti pomembna sta bila 4. in 19. paragraf:

- Paragraf 4 se glasi: »Splošno izobraževanje ljudi zagotavljajo javne ustanove, in sicer v tistih delih države, kjer živi mešano prebivalstvo, tako da so tudi etnične skupine, ki sestavljajo manjšino, deležne potrebnih sredstev za gojenje svojega jezika in izobraževanje v njem. Za verski pouk v osnovnih šolah skrbi zadevna cerkev ali verska organizacija. Država izvaja splošni nadzor nad izobraževanjem in vzgojo.«
- V 19. paragrafu pa je zapisano: »Vsi narodi v cesarstvu imajo enake pravice. Vsak narod ima nedotakljivo pravico, da ohranja in goji svojo narodnost na splošno in zlasti svoj jezik. Država zagotavlja enake pravice vseh narodnih jezikov v šolah, uradih in javnem življenju.«

Omeniti velja tudi 104. paragraf v povezavi z 68. paragrafom Ustave iz Kromeriža, ki je predstavljal pravno podlago za pristojnost in samostojno odločanje posameznih dežel. Načeloma naj bi se o vseh zemljiških zadevah, civilnem pravu in pravnem postopku odločalo skupno, s sodelovanjem predstavnikov vseh dežel. Vendar so imele nekatere dežele (Ogrska, Sedmograška, Hrvaška, Slavonija, hrvaško primorje in Dalmacija) svoje posebne zakone, ki so odstopali od skupnih. V teh primerih ostajajo v veljavi njihovi deželni predpisi, dokler jih ne uskladijo s skupnim pravnim redom. Deželni zbori teh dežel so bili dolžni svoje posebne zakone pregledati in jih postopoma uskladiti z enotno zakonodajo cesarstva. Do takrat pa predstavniki teh dežel niso smeli sodelovati pri skupnem odločanju o teh vprašanjih, da bi se izognili konfliktu interesov.²⁶

Čeprav Ustava iz Kromeriža nikoli ni bila v celoti uresničena, so se načela o jezikovni enakopravnosti ohranila tudi v kasnejših ustavnih aktih. Najpomembnejša

²⁵ Cesar Jožef II., Sodni red, 1. januar 1782.

²⁶ Paragrafa 104 in 68 Ustave iz Kromeriža, 1849.

med njimi je bila Decembrska ustava iz leta 1867, ki v 19. členu vsebuje določbo:

»Vsi narodi v državi imajo enake pravice, vsak narod ima nedotakljivo pravico do ohranjanja in razvijanja svoje narodnosti in jezika. Država priznava enake pravice vseh v deželi običajnih jezikov v šolah, uradih in javnem življenju. V deželah, v katerih živi več različnih pripadnikov narodnosti, se javne izobraževalne ustanove organizirajo tako, da vsak od teh pripadnikov narodnosti brez prisile učenja drugega narodnega jezika dobi potrebna sredstva za izobraževanje v svojem jeziku.«²⁷

²⁷ Člen 19 Decembrske ustave, 1867.

Kljub jasni ustavni ureditvi, ki je zagotavljala enakopravnost vseh narodov in njihovih jezikov, se je v praksi kmalu pokazalo, da uresničevanje teh določb ni enotno in brez težav. Pravna pravila so sicer zagotavljala možnost uporabe maternega jezika, vendar je bila njihova uporaba pred sodišči pogosto omejena zaradi organizacijskih, političnih in družbenih dejavnikov.

V drugem delu članka bo obravnavano vprašanje, kako so se ustavne določbe dejansko izvajale v sodni praksi, s posebnim poudarkom na položaju slovenskega jezika pred sodišči.

Janez Starman

odvetnik in predsednik Odvetniške zbornice Slovenije

Odvetniki aktivno podpirajo spremembe ZBPP

Na portalu SVET24 je bil 11. februarja 2026 objavljen članek *Kdo so največji prejemniki brezplačne pravne pomoči*, ki ga je napisala novinarka Katja Svenšek. V članku piše o problematiki ureditve področja brezplačne pravne pomoči. Novinarka za izjavo v zvezi s tem ni prosila Odvetniške zbornice Slovenije (OZS), ki je edina pristojna za izražanje stališč o sistemskih vprašanjih, povezanih z odvetništvom. Posamične odvetniške družbe, obravnavane v članku, za komentiranje v imenu odvetništva niso pristojne.

OZS se je na članek odzvala z zahtevo za objavo popravka; besedilo popravka objavljamo tudi na straneh Odvetnika.

Nepravilen je naslov članka *Kdo so največji prejemniki brezplačne pravne pomoči*. V članku se večkrat ponovi tudi nepravilna trditev, da naj bi bili odvetniki prejemniki brezplačne pravne pomoči. Odvetniki v skladu z Zakonom o brezplačni pravni pomoči (ZBPP) niso prejemniki brezplačne pravne pomoči, temveč so izvajalci brezplačne pravne pomoči, ki za upravičence do brezplačne pravne pomoči (načeloma so to fizične osebe) opravljajo odvetniške storitve. Res pa je, da so izvajalci brezplačne pravne pomoči večinoma odvetniki, redko pa tudi notarji in nevladne organizacije.

V članku je navedeno: »Stroški za brezplačno pravno pomoč so se v zadnjih letih potrojili. Pristojni jih želijo omejiti, odvetniki spremembam nasprotujejo.« Stroški za brezplačno pravno pomoč so se v zadnjih letih res povišali, vendar je pri tem pomembno, da se jasno definira, kaj so stroški brezplačne pravne pomoči. To namreč niso samo stroški odvetniških storitev, temveč tudi ostali stroški postopka – stroški prevajalcev, stroški izvedencev, stroški sodnih taks, stroški predujmov za osebne stečaje ipd.

Odvetniki so bili kot izvajalci brezplačne pravne pomoči od leta 2015 do leta 2023 edini od vseh izvajalcev plačani na način, da so prejeli le 50 odstotkov vrednosti opravljenih in priznanih odvetniških storitev, ki so jih opravili v posamičnem postopku, kjer so delovali kot izvajalci brezplačne pravne pomoči. V tem istem

obdobju so bili npr. notarji, sodni izvedenci, prevajalci in izvršitelji plačani 100-odstotno. Odvetniki so celotno obdobje od 2015 do 2023 dejansko s svojim delom sofinancirali sistem brezplačne pravne pomoči.

Odvetniki nasprotujejo ponovnemu znižanju vrednosti odvetniških storitev, saj je parlament v letu 2022 s sprejemom novele Zakona o odvetništvu (ZOdv-G), brez glasu proti ugotovil in odločil, da je taka ureditev krivična, pa tudi škodljiva tako za kakovost kot tudi za možnost izbire med vsemi, tudi najbolj izkušenimi odvetniki s strani upravičencev do brezplačne pravne pomoči.

Od leta 2023, ko je omenjena novela ZOdv začela veljati, je v sistem vključenih bistveno več odvetnikov, ki nudijo brezplačno pravno pomoč, kot jih je bilo do leta 2023. Upravičenci do brezplačne pravne pomoči imajo večjo izbiro, boljša je kakovost brezplačne pravne pomoči.

Odvetniki pa nikoli niso nasprotovali spremembam ZBPP oziroma zmanjšanju stroškov za sistem brezplačne pravne pomoči, kot zavajajoče trdi zadevni članek.

Odvetniki, predstavniki OZS, so v *Delovni skupini za spremembe Zakona o brezplačni pravni pomoči* aktivno

Vir: Portal SVET24, 11. februar 2026.

sodelovali in predlagali več rešitev za znižanje stroškov sistema. Med njimi so bili predlog za znižanje cenzusa za pridobitev pravice do brezplačne pravne pomoči (skladno s cenzusom za pridobitev denarne socialne pomoči) in/ali možnost uvedbe participacije upravičencev pri vsaki posamični odvetniški storitvi.

S tema dvema ukrepoma bi zagotovo lahko zelo pomembno in upravičeno znižali stroške sistema brezplačne pravne pomoči ter s tem tudi odpravili anomalijo, da se z dodelitvijo brezplačne pravne pomoči dejansko spodbuja vlaganje tožb in drugih pravnih sredstev, ki so velikokrat že v osnovi vprašljivi z vidika njihove utemeljenosti.

Brezplačnost, kot jo razumejo upravičenci, pa povzroča tudi pritisk in zahteve upravičencev (strank odvetnikov), da se vlaga več vlog v posameznih postopkih in pa pravna sredstva, ki jih morda stranke ne bi zahtevale, če bi zanje morale (vsaj delno) plačati same. Predlagani ukrepi za zdaj še niso bili sprejeti, saj je bilo ocenjeno, da taki ukrepi ne bi prejeli podpore v trenutnem sklicu

parlamenta, saj se revnejšim državljanom Slovenije s temi ukrepi jemlje pravica dostopa do sodišča.

OZS se z vplivom ureditve brezplačne pravne pomoči ukvarja tudi v okviru svojih pristojnosti, pri čemer se preverjajo tudi prakse odvetnikov v zvezi s pridobivanjem strank, ki so upravičene do brezplačne pravne pomoči, pa tudi to, kako sistem vpliva na delo odvetnikov in na odnos do strank, h katerim je usmerjena vsa pozornost odvetnikov, ko prevzamejo zastopanje.

Obenem se OZS zaveda tudi težav in kršitev, ki se lahko dogajajo pri izvajanju brezplačne pravne pomoči, zato je v njenem interesu, da se sistem brezplačne pravne pomoči spremeni na način, da bodo s sistemom brezplačne pravne pomoči dejansko doseženi tisti upravičenci, ki si dostopa do sodišča resnično ne morejo privoščiti, in da s sistemom spodbujamo vodenje sodnih postopkov tako, ki bodo kar najbolj sorodni postopkom, v katerih stranke niso upravičene do brezplačne pravne pomoči.

Tudi odvetniki si namreč želimo, da je sistem učinkovit, ekonomsko stabilen in pravičen. Hkrati želimo, da sistem ne obremenjuje sodnega sistema, temveč omogoča, da država skupaj z vsemi deležniki in izvajalci v pravosodju poskrbi za stranke, katerih zahtevke ali upravičenje sta utemeljena, a nimajo ustreznih lastnih sredstev.

Obenem pa OZS ne želi, da bi brezplačna pravna pomoč imela prevelik vpliv na način, kako odvetniki opravljajo svoje delo, tudi ko delo opravljajo za ranljive skupine, torej za ljudi, ki bi do pomoči morali biti primarno upravičeni, saj sedanja ureditev brezplačne pomoči spodbuja — sicer redke in izjemne, a vendarle prisotne — vprašljive prakse odvetnikov, s katerimi se zbornica tudi ukvarja.

OZS nazadnje pričakuje, da bo novinarsko delo, ki se nanaša na stališča odvetnikov glede sistemskih ureditev v Republiki Sloveniji, pred kakršnokoli objavo pridobilo stališče zbornice in tako omogočilo verodostojno informiranje javnosti, da bi se izognili potrebi po objavi popravkov ali prikaza stališč, ki bi lahko bila pridobljena pred osnovno objavo.

Odvetniki smo pomemben in ključen gradnik delujoče pravne države, zato je nujno, da se na tak način odvetništvo, kot ustavno kategorijo, tudi obravnava v javnosti.

Načelno mnenje o obravnavi prijav odvetnikov zoper kolega odvetnike

Št. 1760/2025, 9. oktober 2025

Odvetnik naj pred vložitvijo prijave zoper kolega odvetnika pri Komisiji za etiko izkaže, da je spor z drugim odvetnikom poskušal najprej rešiti pred pristojnim območnim zborom odvetnikov, vendar posredovanje zbora ni bilo uspešno. To načelno mnenje se smiselno uporablja tudi za odvetniške kandidate in odvetniške pripravnike.

Obrazložitev

Kodeks odvetniške poklicne etike (KOPE) v 6. členu določa, da v primerih, ko odvetnik ravna v nasprotju z načeli ali pravili KOPE, ne da bi s tem storil disciplinsko kršitev, o zadevi odloča Komisija za etiko, ki jo izmed svojih članov imenuje Upravni odbor Odvetniške zbornice Slovenije (OZS).

Komisija za etiko obravnava prijave zoper odvetnike, odvetniške kandidate in odvetniške pripravnike, ki jih vlagajo stranke odvetnikov, nasprotne stranke ter druge osebe ali organi, ki zaznajo domnevne kršitve etičnih pravil in načel pri opravljanju odvetniškega poklica.

Komisija za etiko prejema tudi prijave odvetnikov zoper druge odvetnike. KOPE v 32. členu glede reševanja osebnih sporov med odvetniki, odvetniškimi kandidati in odvetniškimi pripravniki določa, da si mora odvetnik prizadevati spor rešiti z neposrednimi razgovori ali s posredovanjem pristojnega območnega zbora odvetnikov.

Komisija za etiko meni, da je treba navedeno pravilo primarnega reševanja sporov pred pristojnim območnim zborom odvetnikov smiselno uporabiti tudi v primerih, ko odvetnik drugemu odvetniku očita kršitev pravil in načel KOPE.

Odvetnik mora namreč pri opravljanju svojega dela, kar vključuje tudi odnose z drugimi kolegi odvetniki, ohranjati osebno čast in ugled odvetniškega poklica ter si prizadevati za višjo kulturo odnosov med ljudmi (8. člen KOPE).

S tem, ko odvetnik pred vložitvijo prijave zoper kolega odvetnika poskuša spor ali zadevo najprej rešiti na miren način – bodisi z neposrednim razgovorom bodisi s posredovanjem pristojnega območnega zbora odvetnikov – izkazuje stanovsko spoštovanje do kolega, prispeva h kulturi profesionalnega dialoga, neguje višjo raven medosebnih odnosov med odvetniki ter varuje čast in ugled odvetniškega poklica.

Šele v primeru, ko posredovanje območnega zbora odvetnikov ne pripelje do rešitve, je utemeljeno, da odvetnik kot skrajno sredstvo vloži prijavo zoper kolega odvetnika pri Komisiji za etiko.

Ob upoštevanju 33. člena KOPE to načelno mnenje velja tudi za primere, v katerih je na eni ali drugi strani udeležen odvetniški kandidat ali odvetniški pripravnik.

Komisija za etiko

odvetnica **Alenka Košorok Humar** (predsednica)
odvetnik **mag. Andrej Janežič**
odvetnik **Pavle Pensa**

mag. Gregor Velkaverh

odvetnik v Kopru in svetovalec za etična vprašanja

Poročilo o delu svetovalca za etična vprašanja

V letu 2025 se je name kot na svetovalca za etična vprašanja obrnilo dvanajst odvetnic in odvetnikov, na namestnika svetovalca, odvetnika Roberta Preiningerja, pa štirje odvetniki.¹

Vprašanja svetovalcu so se nanašala na primer na dolžnosti specifikacije stroškov, pristnost pooblastila, izločanje, konflikt pri zastopanju iste stranke v različnih postopkih, odziv na vabilo sodišča, vračanje listin, odvetnika kot pričo, zastopanje stranke po odpovedi pooblastila.

Vsi, ki so nama zastavili vprašanja, so se zahvalili za odgovore (vedno sem se hitro odzval, kar so zelo cenili),

vsebinsko pa se je odzval le en odvetnik, v zadevi, kjer je vodil skupščino družbe, na kateri so bili delničarji v konfliktu, hkrati pa je odvetnik zastopal nekatere delničarje proti drugim.

V večini zadev so imeli odvetniki zelo natančno oblikovana in pravilna etična naziranja, želeli so le potrditev oziroma komentar, da prav razmišljajo. To kaže na to,

¹ Namestnik svetovalca je tudi odvetnik Jurij Gros.

da se odvetniki, ki so se obrnili name, zelo etično obnašajo in imajo visok prag te senzibilnosti.

Izstopa primer, kjer se je odvetnica nepravilno sprla s sodnico, ker jo je ta vabila na neko pričanje, za katero je odvetnica štela, da je nepomembno in nepotrebno, izgovarjala se je tudi na preveč dela. V odgovor sem ji

med drugim citiral star rimski rek, ki se glasi: »*Si in ius vocat ito.*« (»Če te sodišče pokliče, pojdi.«)

Vprašanja, namenjena etičnemu svetovalcu, lahko naslovite na e-naslov info@odv-zb.si ali **prek imenika odvetnikov**, ki je objavljen na spletni strani zbornice.

Vrhovno sodišče zaprosilo za svetovalno mnenje ESČP

X Ips 25/2025 – 57, 25. februar 2026

Ob spoštovanju vloge Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) in možnosti krepitve medsebojnega dialoga med njim in najvišjimi sodišči v državah pogodbenicah, ki ga je uvedel zadnji Protokol št. 16. k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP), se je Vrhovno sodišče odločilo, da prvič zaprosi ESČP za svetovalno mnenje.

Vrhovno sodišče želi pridobiti stališče ESČP glede vprašanja, ali je v Republiki Sloveniji zagotovljeno učinkovito varstvo lastninske pravice pri gradnji državnih cest. Izdaja gradbenega dovoljenja je namreč v zakonsko določenih primerih mogoča še pred pravnomočno razlastitvijo lastnika nepremičnine, po kateri bo taka cesta potekala. To vodi do omejitve te človekove pravice in možnosti njenega sodnega varstva, ki bi lahko bilo v nasprotju z zahtevami EKČP. Tak spor se je pojavil tudi pred Vrhovnim sodiščem.

Vrhovno sodišče se je v postopku odločanja o reviziji glede vprašanja dopustnosti izdaje gradbenega dovoljenja za gradnjo državne ceste še pred razlastitvijo lastnika nepremičnine, po kateri bo taka cesta potekala, odločilo za prekinitev postopka in predhodno pridobitev svetovalnega mnenja ESČP. Bistvo navedene zadeve se nanaša na vprašanje, ali obstoječa zakonska možnost, da se izda gradbeno dovoljenje in izvaja gradnja hitre ceste brez predhodne razlastitve lastnikov zemljišč, po katerih bo ta cesta potekala, nedopustno posega v človekovo pravico iz 1. člena Protokola št. 1 (pravica do mirnega uživanja svojega premoženja) k EKČP, ki je varovana tudi s 33. členom Ustave RS (pravica do zasebne lastnine in dedovanja). Uporaba veljavne zakonske ureditve namreč v teh primerih vodi do dejanske razlastitve lastnikov nepremičnin še pred koncem postopkov, ki so za razlastitev pravno zahtevani, in posledično bistveno omejuje možnosti lastnikov nepremičnin pri

uveljavljanju učinkovitega pravnega varstva svoje lastnine, še posebej po tem, ko je taka cesta že zgrajena.

Vrhovno sodišče je ocenilo, da za odločitev v tej zadevi potrebuje razjasnitev omenjenega Protokola št. 1 k EKČP, ker bi se s tem razjasnila deloma nova vprašanja razlage te določbe, ki bi omogočila razrešitev obravnavanega spora, saj se glede na okoliščine zadeve ne da neposredno uporabiti že sprejetih stališč ESČP. V zvezi s pravilno razlago EKČP Vrhovno sodišče zato želi odgovor na vprašanje, ali z vidika varstva, ki ga lastniku zagotavlja 1. člen Protokola št. 1, pri gradnji državnih cest vselej zadošča že možnost, da lastnik pridobi za dejansko razlašeno nepremičnino denarno odškodnino, ali pa mu mora biti zagotovljeno tudi varstvo pred posegi v njegovo lastnino vse dotlej, dokler o razlastitvi ni pravnomočno odločeno.

Svetovalno mnenje bo Vrhovnemu sodišču omogočilo, da glede na načelna pravna stališča ESČP v zvezi z izpostavljenimi človekovimi pravicami bodisi sprejme ustrezno razlago zakonov, ki bi morda odstopila od dosedanje prakse, oziroma da se z dodatnimi argumenti glede ustavnosti zakonov obrne na Ustavno sodišče. Kar pa ne bo potrebno, če se bo na stališča ESČP s primernimi rešitvami odzval že zakonodajalec. Razjasnitev teh vprašanj pa bo poleg rešitve obravnavane zadeve omogočila tudi ustrezno varstvo človekovih pravic v številnih podobnih primerih.

S tem je Vrhovno sodišče prvič uporabilo možnost, ki jo daje pravni okvir le najvišjim sodiščem držav pogodbenic EKČP za reševanje zahtevnih vprašanj razlage pomena evropskih človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Na ta način se lahko zagotovi še učinkovitejše varstvo teh temeljnih pravic in svoboščin že v postopku pred Vrhovnim sodiščem, ne da bi se morale osebe same obračati na ESČP po izčrpanju domačih sodnih postopkov. O tem, ali bo navedeno zadevo sprejelo v obravnavo, bo ESČP odločilo v relativno kratkem roku.

* Vir: Spletišče Vrhovnega sodišča RS, <<https://sodisce.si/vsrs/objave/2026030911005590/>>, 6. marec 2026.

6 FinD-INFO dnevi

● davki • finance • računovodstvo

11. in 12. maj 2026 / GH Bernardin, Portorož

Programska vodja: *mag. Janja Ovsenik*

Ponedeljek, 11. maj

9.30–10.00 sprejem udeležencev

10.00–12.00 **okrogla miza: From Global Tax Policy to National Reality: Challenges, Trade-offs, and Economic Impact**, vodja: *mag. Janja Ovsenik* (CorSapio, d.o.o.)

Sodelujejo: *Michael Lebovitz* (Senior Vice President, International Tax Policy, United States Council for International Business), *Stephen Bogner* (Elementum International), *dr. Aleš Ahčan* (Professor at Economic Faculty), *Brigita Žunič* (Zavarovalnica Triglav d.d.)

12.00–13.00 kosilo

13.00–15.00 **1. sekcija: Davčne spremembe v letu 2026 in novosti na področju transfernih cen**, vodja: *Lucijan Klemenčič*

- Davčne spremembe v letu 2026, *Lucijan Klemenčič*
- Novosti pri transfernih cenah, *Danuška Bobek Gospodarič*
- Izbrane teme s področja davčnih nadzorov transfernih cen, *Marko Mehle*

15.00–15.15 odmor

15.15–17.15 **2. sekcija: Forenzični vidiki računovodstva: od finančnih izgub do tveganj goljufij in korupcije**, vodja: *mag. Darinka Kamenšek*

- Metode izračunavanja izgubljenega dobička, *dr. Branko Mayr*
- Kje v letnem poročilu so lahko tveganja goljufivega poročanja, *mag. Darinka Kamenšek*
- Korupcijska tveganja pri gospodarskem poslovanju, *dr. David Smolej*

17.15 **druženje ob koktajlih**

Torek, 12. maj

9.00–10.00 **Denar se začne v mislih: NLP in hipnoza za finančni preboj**, *dr. Aleksander Šinigoj*

10.00–10.15 odmor

10.15–12.15 **3. sekcija: Kako do zakonite odmere davkov**, vodja: *dr. Erik Kerševan*

- Stranke in stranski udeleženci v davčnih postopkih, *Nika Hudej*
- Dokazovanje v davčnem postopku, vrste dokazov in vnaprejšnja dokazna ocena, *Uroš Čop*
- Učinkovitost pravnih sredstev in sodnega varstva v davčnih zadevah, *dr. Erik Kerševan, Veronika Borec*
- Pojem dohodka v praksi Vrhovnega sodišča, *Tilen Majnik*

12.15–12.30 odmor

12.30–14.30 **4. sekcija: Finance in tveganja**, vodja: *mag. Mojca Kunšek*

- Izzivi staranja in vloga dodatnega pokojninskega zavarovanja pri zagotavljanju finančne varnosti, *Blaž Hribar*
- O produktivnosti, učinkovitosti in uspešnosti, *dr. Marko Hočevar*
- Vloga upravljanja tveganj pri zmanjševanju gospodarske in individualne negotovosti, *mag. Mojca Kunšek*

Kotizacija znaša **640,00 EUR** + DDV. Udeleženci prejmete zbornik referatov, v katerem bodo objavljeni pravočasno oddani referati. Kotizacija vključuje kosilo in osvežilne pijače med odmori. Potrdilo o udeležbi boste lahko prevzeli na recepciji dogodka. Dogodek je vključen v ponudbo paketov družbe Lexpera, ki vsebujejo izobraževanja.

GV ZALOŽBA **68** let **FinD-INFO®**

INFORMACIJE IN PRIJAVE

LEXPORA d. o. o. (GV Založba), Tivolska cesta 50, Ljubljana
telefon: **01 30 91 816**, e-pošta: **seminar@gvzalozba.si**

www.gvzalozba.si

Dan odvetniške pravne pomoči *pro bono* v letu 2025

Odvetniški dan pravne pomoči *pro bono* je lani potekal v četrtek, 19. decembra 2025. Na ta dan je 167 odvetnikov po vsej državi organizirano nudilo strankam brezplačno pravno pomoč. Odvetniška zbornica Slovenije (OZS) je Dan odvetniške pravne pomoči *pro bono* prvič izvedla leta 2011.

Udeleženi odvetniki (167) so prihajali iz različnih območnih zborov odvetnikov:

- 18 iz OZO Celje,
- 11 iz OZO Koper,
- 8 iz OZO Kranj,
- 7 iz OZO Krško,
- 69 iz OZO Ljubljana,
- 15 iz OZO Maribor,
- 6 iz OZO Nova Gorica,
- 3 iz OZO Novo mesto,
- 15 iz OZO Pomurje,
- 7 iz OZO Ptuj,
- 8 iz OZO Slovenj Gradec.

Brezplačno pravno pomoč so nekateri odvetniki nudili tudi v prostorih lokalnih skupnosti, in sicer v prostorih Mestne občine Koper in Krajevne skupnosti Portorož.

Rezultati spletne ankete

OZS je med sodelujočimi odvetniki izvedla spletno anketo. Zbiranje podatkov je potekalo od 19. decembra 2025 do 5. januarja 2026. Na anketo je odgovorilo 65 sodelujočih odvetnikov; slednji (78 odstotkov) skoraj vsako leto sodelujejo na dnevu *pro bono*. Pridobljeni odgovori bodo v pomoč pri načrtovanju prihodnjih aktivnosti v okviru dneva *pro bono*.

Odvetnik je v povprečju sprejel 1 do 3 stranke (46 odstotkov), medtem ko je 36 odstotkov odvetnikov sprejelo 4 do 6 strank. Komunikacija je potekala prek elektronske pošte (34 odstotkov), z obiskom pisarne (31 odstotkov) in po telefonu (31 odstotkov). Največ vprašanih strank je bilo s področij stvarnega prava ter obligacijskega in dednega prava. Nekoliko manj vprašanih je bilo s področja delovnega, družinskega, kazenskega, izvršilnega, prekrškovnega, gospodarskega, upravnega prava, prava intelektualne lastnine, še nekoliko manj s področja davčnega prava. Nobenega vprašanja pa ni bilo s področja mednarodnega prava, prava EU in medijskega prava.

Poročanje medijev o odvetniškem dnevu *pro bono*

Dan odvetniške pravne pomoči **pro bono** je tudi v letu 2025 dobro uspel in dobri so bili tudi odzivi javnosti. O dogodku je bilo na različnih radijskih postajah predvajanih 41 prispevkov, o njem so poročali tudi tiskani mediji (na primer Primorske novice, Delo, Slovenske novice) in spletne strani ter štiri televizije. Podanih je bilo skupaj deset intervjujev in izjav za javnost.

Pripravila: **Debora Fajdiga**, strokovna sodelavka OZS

Iz odvetniškega imenika – 10. marec 2026

1917 odvetnikov, 100 kandidatov, 194 pripravnikov, 314 odvetniških družb in 26 civilnih odvetniških družb

Odvetnice/ki

- vpisanih 1917 – med njimi 987 odvetnikov in 930 odvetnic
- največ jih je v Območnem zboru odvetnikov Ljubljana (1129 odvetnikov), najmanj pa v OZO Ptuj (25 odvetnikov)
- od 2. 12. 2025 do 10. 3. 2026 se jih je vpisalo 16 – 8 odvetnikov in 8 odvetnic
- izbrisalo se jih je 10 – 11 odvetnikov in 9 odvetnic.

Odvetniške/i kandidatke/ti

- vpisanih 100 – med njimi 38 kandidatov in 62 kandidatke
- največ jih je v OZO Ljubljana (59 odvetniških kandidatov), najmanj pa v OZO Pomurje (ni odvetniških kandidatov)
- od 2. 12. 2025 do 10. 3. 2026 se jih je vpisalo 11 – 13 kandidatov in 8 kandidatke
- izbrisalo se jih je 18 – 6 kandidatov in 12 kandidatke; z odvetniško prakso je prenehalo 7 kandidatov.

Odvetniške/i pripravnice/ki

- vpisanih 1946 – med njimi 71 pripravnikov in 123 pripravnic
- največ jih je v OZO Ljubljana (129 odvetniških pripravnikov), najmanj pa v OZO <novo mesto (2 odvetniška pripravnika)

- od 2. 12. 2025 do 10. 3. 2026 se jih je vpisalo 13 – 2 pripravnika in 11 pripravnic
- izbrisalo se jih je 25 – 6 pripravnikov in 19 pripravnic; z odvetniško prakso je prenehalo 20 pripravnikov.

Odvetniške družbe

- aktivno posluje 314 odvetniških družb in 26 civilnih odvetniških družb.

Imenik tujih odvetnikov

- na podlagi 34. b člena ZOdv jih je bilo vpisanih 13 – 9 odvetnikov in 4 odvetnice
- na podlagi 34. č člena ZOdv jih je bilo vpisanih 6 – 4 odvetniki in 2 odvetnice
- na podlagi priglasitve po 34. d členu ZOdv je vpisan 1 odvetnik.

Poslovali so se

- **Danica Kostevc**, upokojena odvetnica v Brežicah
- **Tomaž Ramor**, odvetnik v Celju.

Iz dela Upravnega odbora OZS

Seja, 9. december 2025

Predlog novele ZOdV-H

Upravni odbor se je seznanil s predlogom noveli Zakona o odvetništvu (ZOdV-H), ki ga je vlada 20. novembra 2025 poslala v obravnavo v državni zbor.

Ugotovljeno je bilo, da je v drugem odstavku predlaganega 21.a člena izpadel del besedila, ki ga je Odvetniška zbornica Slovenije (OZS) predlagala 19. marca 2025, in sicer glede pravice odvetnikov do izražanja v javnosti. Iz predloga zakona je bil izpuščen zaključni del stavka: »pri čemer navedeno ne vpliva na svobodo kritičnega izražanja v okviru etičnih načel«.

Upravni odbor OZS je ocenil, da bo določba zakona brez tega dela besedila čezmerno posegla v pravico odvetnikov do svobode izražanja, zato je zahteval, da se izpuščeni del stavka v zakonodajnem postopku ponovno vključi v besedilo zakona.

Državni zbor je 28. januarja 2026 sprejel novelo ZOdV-H¹ s popravljanim besedilom drugega odstavka 21.a člena. »*Odvetnik sme v javnosti izražati svoje mnenje o aktualnih družbenih dogodkih. Pri tem se mora izogibati izjavam, ki škodijo ali utegnejo škodovati ugledu odvetniškega poklica ali pravosodja, pri čemer je dopustno kritično in strokovno izražanje v skladu z etičnimi načeli.*«

Seja, 13. januar 2026

Zavarovanje odvetniške poklicne odgovornosti

Komisija OZS za zavarovanje je Upravnemu odboru predstavila poročilo o pogajanjih z zavarovalnico Wiener Städtische glede pogojev za kolektivno zavarovanje poklicne odgovornosti odvetnikov za obdobje 2026–2031. Predsednik komisije, odvetnik **Uroš Miklič**, je člane seznanil z izpogajanimi pogodbenimi pogoji. Premija ostaja nespremenjena, v okviru kolektivnega zavarovanja pa bo po novem mogoče skleniti tudi zavarovanje za višje zavarovalne vsote, kar doslej ni bilo mogoče.

Upravni odbor je sprejel sklep, da se z zavarovalnico sklene pogodba o kolektivnem zavarovanju odvetniške poklicne odgovornosti za naslednje petletno obdobje.

Seja, 27. januar 2026

Uskladitev vrednosti odvetniške točke

Seja je bila namenjena izključno načrtovanju aktivnosti v zvezi z zavrnitvijo soglasja Ministrstva za pravosodje k sklepu Upravnega odbora o uskladitvi vrednosti odvetniške točke.

Upravno sodišče RS je v zvezi s tožbo OZS zoper Ministrstvo za pravosodje zaradi molka organa s sodbo z dne 28. oktobra 2025 ministrstvu naložilo, da mora v

90 dneh odločiti o predlogu OZS za izdajo soglasja k sklepu Upravnega odbora OZS o uskladitvi vrednosti odvetniške točke na 0,74 evra. OZS je po izdaji sodbe ministrstvu posredovala nov sklep Upravnega odbora z dne 9. decembra 2025, da se vrednost odvetniške točke uskladi na 0,76 evra. Ministrstvo je 21. januarja 2026 zavrnilo izdajo soglasja k uskladitvi vrednosti točke, čeprav priznava, da za uskladitev obstajajo objektivni pogoji.

Upravni odbor je proučil razloge, ki jih je v zavrnitvi soglasja navedlo ministrstvo, ter jih ocenil kot neutemeljene in politično motivirane. Zavrnitev soglasja Upravni odbor šteje kot dopusten pritisk na neodvisnost odvetništva, katere pomemben element je tudi finančna neodvisnost. Upravni odbor je po razpravi odločil, da OZS vložijo upravni spor zoper zavrnitev soglasja ministrstva k uskladitvi vrednosti odvetniške točke,² ob čemer se sočasno nadaljujejo tudi pogajanja z ministrstvom.

Problematika neuskklajene vrednosti odvetniške točke bo obravnavana na območnih zbiorih odvetnikov skupaj z vodstvom zbornice in na Skupščini OZS. Zbornica bo pripravila tudi medijsko strategijo glede pomena odvetništva in škode, ki ga neuskklajena vrednost odvetniške točke povzroča odvetnikom in strankam.

Seja, 10. februar 2026

Mnenje Ministrstva za pravosodje glede pristojnosti Tržnega inšpektorata RS za nadzor nad poslovanjem odvetnikov

Ministrstvo za pravosodje je na zaprosilo Tržnega inšpektorata RS (TIRS) posredovalo mnenje glede pristojnosti TIRS v zvezi s poslovanjem odvetnikov v razmerju do strank, predvsem z vidika Zakona o varstvu potrošnikov (ZVPot-1).

Odvetništvo opredeljuje kot ustavno varovano kategorijo, ki zaradi svoje specifične družbene vloge zahteva zagotavljanje trajne samostojnosti in neodvisnosti. Pri tem je poudarilo dvojno naravo odvetništva, ki hkrati nastopa kot del pravosodja v javnem interesu in kot zasebna služba s pridobitno dejavnostjo, pri čemer pa temelj razmerja med odvetnikom in stranko predstavlja zaupnost z dolžnostjo varovanja poklicne tajnosti. Ministrstvo je pojasnilo, da je pogodbeno razmerje med odvetnikom in stranko po svoji naravi mogoče šteti za potrošniško pogodbo, čeprav je svoboda pri določanju plačila omejena z Odvetniško tarifo in Zakonom o odvetništvu. Varstvo potrošnikov se zato pri odvetniških storitvah uporablja prilagojeno, upoštevajoč načelo sorazmernosti in ustavno neodvisnost poklica.

Nadzor TIRS je dopusten in omejen le na tista vprašanja, ki se nanašajo na varstvo potrošnikov in ne posegajo v ustavno zagotovljeno samostojnost in neodvisnost odvetništva.

Pripravila: **Jana Huč Uršič**, strokovna sodelavka OZS

¹ Ur. l. RS, št. 10/26

² Tožba OZS zoper Ministrstvo za pravosodje je bila vložena 19. februarja 2026.

OZS sprašuje politične stranke

Odvetniška zbornica Slovenije (OZS) je želela v času pred volitvami¹ pridobiti stališča političnih strank glede ključnih vprašanj delovanja pravne države, dostopa posameznikov do pravnega varstva in položaja odvetništva kot enega od nosilcev pravosodnega sistema, zato smo zapisana vprašanja poslali vsem političnim strankam, ki so kandidirale na volitvah. Odgovore bomo objavili v poletni številki revije *Odvetnik*.¹

I. Pravna država in neodvisnost odvetništva

- Ali boste podprli popolno samostojnost odvetništva kot ključnega stebra pravne države, brez poskusov državnega nadzora nad poklicem?
- Ali se strinjate, da mora OZS še naprej samostojno odločati o tem, kdo lahko opravlja odvetniški poklic?
- Ali podpirate uvedbo obveznega stalnega izobraževanja in strokovnega usposabljanja odvetnikov, kot pogoja za ohranjanje pravice do opravljanja odvetniškega poklica?
- Ali poznate delovanje OZS na področju ugotavljanja disciplinske odgovornosti odvetnikov in kršitev etičnih pravil?
- Ali podpirate javno objavo imen tistih odvetnikov, ki so zagrešili težje etične ali disciplinske kršitve?
- Ali boste v naslednjem mandatu podprli ratifikacijo Konvencije o varstvu odvetniškega poklica, ki jo je Slovenija podpisala 11. februarja 2026?
- Ali podpirate ohranitev vrednotenja odvetniškega dela na podlagi Odvetniške tarife, ki jo s soglasjem Ministrstva za pravosodje samostojno sprejme OZS?

II. Dostop do pravne pomoči

- Ali podpirate ureditev, ki zagotavlja primerljivo vrednotenje odvetniškega dela ne glede na to, ali je pravna pomoč plačana zasebno ali preko sistema brezplačne pravne pomoči?
- Ali podpirate spremembe sistema brezplačne pravne pomoči, po katerih bi bila stranka, ki je do brezplačne pravne pomoči upravičena, v odvisnosti od svojih prihodkov dolžna prispevati tudi lastna sredstva v obliki delnega doplačila za delo odvetnika?
- Ali podpirate predlog, da bi bili v postopek odločanja o dodelitvi brezplačne pravne pomoči prek podaje mnenja o možnosti uspeha konkretne zadeve vključeni tudi odvetniki?
- Ali se strinjate, da bi bilo odločanje o dodelitvi brezplačne pravne pomoči s sodišč preneseno na drug organ, kot so centri za socialno delo ali drug poseben organ?

- Ali podpirate ločitev postavitve zagovornikov po uradni dolžnosti v kazenskih zadevah od sistema brezplačne pravne pomoči, da ne bi več prihajalo do zmešnjav zaradi hkratne določitve zagovornika s strani sodišča in izbire odvetnika, izvajalca brezplačne pravne pomoči, s strani stranke?
- Ali podpirate pravilo, da stranke na sodiščih (če se ne zastopajo same) lahko zastopajo le usposobljeni odvetniki?

III. Delovanje pravosodnega sistema in položaj odvetništva

- Ali podpirate digitalizacijo pravosodja na način, ki ohranja procesne pravice strank in omogoča učinkovito delo odvetnikov?
- Ali podpirate uvedbo »poletnega poslovanja« (sodnih počitnic) tudi v upravnih postopkih, da se zaposlenim v odvetništvu omogoči pravica do počitka?
- Ali soglašate s tem, da bi nadzor na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma izvajala OZS tudi za pravne svetovalce (ki nudijo storitve in so pri tem popolnoma neregulirani), ki niso odvetniki in svetujejo ter sodelujejo pri transakcijah, ki so kot tvegane opredeljene v Zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT-2)?
- Ali menite, da je stabilen finančni položaj odvetnikov nujen pogoj za njihovo neodvisnost in kakovostno pravno pomoč državljanom?
- Ali bi podprli zakonsko rešitev, skladno s katero bi lahko OZS organizirala lasten dodatni pokojninski steber za svoje člane?
- Ali soglašate z ohranitvijo sestave Sodnega sveta, v katerem so člani tudi odvetniki in tako sodelujejo pri izbiri sodnikov?
- Ali podpirate predlog, da bi bilo zaradi možnosti hitrejše in finančno dostopnejše rešitve spora treba pred sprožitvijo sodnega postopka izvesti enega izmed postopkov alternativnega reševanja sporov?

ODVETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE

¹ Revija *Odvetnik* je bila oddana v tisk 19. marca, torej tik pred volitvami, ki so potekale 22. marca 2026.

Izbrisi odvetnikov iz odvetniškega imenika OZS

- 7. 12. 2025: **Urška Rotar**, odvetnica v Ljubljani, Barjanska cesta 3, (zaposlena v Odvetniški pisarni Senica & partnerji d.o.o.), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 31. 12. 2025: **Marta Petkovič**, odvetnica v Ljubljani, Lamutova 41, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: Alenka Košorok Humar, odvetnica v Ljubljani, Kotnikova 15.

- 31. 12. 2025: **Aleš Malavašič**, Zaloška cesta 269/II, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: Borut Markošek iz Odvetniške družbe Markošek, o.p., d.o.o., Cesta Borisa Kidriča 3, 1410 Zagorje ob Savi.

- 31. 12. 2025: **Nada Kunst**, odvetnica v Ljubljani, Komenskega ulica 12, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: Mirela Murtić, odvetnica v Ljubljani, Komenskega ulica 12.

- 31. 12. 2025: **Barbara Piano**, odvetnica v Ljubljani, Večna pot 11/I, (zaposlena v odvetniški pisarni dr. Metke Arah), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 31. 12. 2025: **Matija Rožič**, odvetnik v Celju, Gregorčiča 1, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnik: Miha Jazbinšek, odvetnik v Celju, Ljubljanska cesta 3a

- 31. 12. 2025: **Irma Hrelja Császár**, odvetnica v Lendavi, Glavna ulica 11, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: Ladislav Kopinja, odvetnik v Lendavi, Glavna ulica 11.

- 31. 12. 2025: **Simon Gabrijelčič**, odvetnik v Ljubljani, Beethovnova ulica 14, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnica: Patricija Rot, odvetnica v Ljubljani, Poljanski nasip 8.

- 31. 12. 2025: **Maja Šubic**, odvetnica v Ljubljani, Barjanska cesta 3, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnik: Uroš Čop iz Odvetniške pisarne Senica & partnerji, d.o.o., Barjanska cesta 3, 1000 Ljubljana.

- 31. 12. 2025: **Domen Kavka**, odvetnik v Ljubljani, Komenskega ulica 36 (zaposlena v Odvetniki Šelih & partnerji, o.p., d.o.o.), 1000 Ljubljana, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.

- 31. 12. 2025: **Mitja Ulčar**, odvetnik v Ljubljani, Dunajska cesta 167 (družbenik Odvetniške pisarne Ulčar & partnerji d.o.o.), ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

- 31. 1. 2026: **Božena Vučajnk**, odvetnica v Brežicah, Černelčeva cesta 5, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: Petra Valentinčič, odvetnica v Brežicah, Pod obzidjem 26.

- 31. 12. 2025: **Vida Mali Lemut**, odvetnica v Ajdovščini, Tovarniška 2A, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: Nina Žiberna Topolovec, odvetnica v Ajdovščini, Tovarniška 2A.

- 31. 1. 2025: **Klemen Eržen**, odvetnik v Ljubljani, Gosposvetska cesta 11 (zaposlen v Odvetniški Družbi Ilič & Partnerji o.p.d.o.o.), ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.

- 15. 1. 2026: **Maša Kociper**, odvetnica v Ljubljani, Trdinova ulica 7, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnik: Andrej Rauter in Odvetniške pisarne Rauter, d.o.o., Trdinova ulica 7, 1000 Ljubljana.

- 16. 1. 2026: **Aleš Mesarič**, odvetnik v Grosupljem, Taborska cesta 13 (zaposlen v Odvetniški družbi Čeferin, Pogačnik, Novak, Koščak in partnerji, o.p., d.o.o.), ker je prenehal opravljati odvetniški poklic.

- 31. 1. 2026: **dr. Katja Triller Vrtovec**, odvetnica v Ljubljani, Bleiweisova cesta 30 (zaposlena v Odvetniški pisarni Prušnik, Fabiani, Petrovič, Jeraj, Rejc d.o.o.), ker je prenehala opravljati odvetniški poklic.

- 7. 2. 2026: **Milan Štumberger**, odvetnik v Velenju, Efenkova cesta 61, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: Andrej Janežič, odvetnik v Celju, Gledališka ulica 4.

- 28. 2. 2026: **Jernej Kokalj**, odvetnik v Mariboru, Ulica Heroja Bračiča 15, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: Dejan Kokalj, odvetnik v Mariboru, Ulica Heroja Bračiča 15.

- 9. 2. 2026: **Mitja Pavčič**, družbenik Odvetniške Pavčič o.p., d.o.o. - v likvidaciji, Čufarjeva ulica 4, 1000 Ljubljana, ker je prenehal opravljati odvetniški poklic.

Prevzemnik: Žiga Podobnik, odvetnik v Ljubljani, Miklošičeva cesta 20.

15. decembra 2025 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Urška Cmok
 odobren vpis: 15. 12. 2025
 sedež: Gledališka ulica 2,
 3000 Celje
 (zaposlena v Odvetniški
 družbi CMOK in partnerji,
 o.p. – d.o.o.)

Anja Drečnik
 odobren vpis: 15. 12. 2025
 sedež: Komenskega ulica 12,
 1000 Ljubljana
 (zaposlena v Odvetniški pisarni
 Štraus Kunaver, Jarc d.o.o.)

Urška Kasnik
 odobren vpis: 15. 12. 2025
 sedež: Tomšičeva 3,
 1000 Ljubljana
 (zaposlena v Odvetniški pisarni
 SCHÖNHERR – podružnica
 v Sloveniji)

Sabina Mahnič
 odobren vpis: 1. 1. 2026
 Francoska ulica 7,
 1000 Ljubljana

Žana Majhenič
 odobren vpis: 15. 12. 2025
 sedež: Štefanova 13a,
 1000 Ljubljana
 (zaposlena v Odvetniški družbi
 Podjed, Kahne in partnerji,
 o.p.-d.o.o.)

Marko Benčina
 odobren vpis: 15. 12. 2025
 sedež: Slovenska cesta 47,
 1000 Ljubljana
 (zaposlen v Odvetniški družbi
 Osterman Perko, o.p. d.o.o.)

Nik Gomboc
 odobren vpis: 1. 1. 2026
 sedež: Slovenska cesta 55c,
 1000 Ljubljana

Jan Kohek
 odobren vpis: 15. 12. 2025
 sedež: Dunajska cesta 156,
 1000 Ljubljana
 (zaposlen v Odvetniški pisarni
 Vesna Sodja, d.o.o.)

Žiga Veber
 odobren vpis: 15. 12. 2025
 sedež: Dunajska cesta 156,
 1000 Ljubljana
 (zaposlen v Odvetniški pisarni
 Kramar, d.o.o.)

27. januarja 2026 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Monika Jejič
 odobren vpis: 27. 1. 2026
 sedež: Dunajska cesta 163,
 1000 Ljubljana
 (zaposlena v Odvetniški družbi
 Ketler & Partnerji, o.p. d.o.o.)

Antonina Nečemer
 odobren vpis: 27. 1. 2026
 sedež: Beethovnova ulica 6,
 1000 Ljubljana

Seta Nemarnik Pavlovič
 odobren vpis: 27. 1. 2026
 sedež: Savska cesta 10,
 1000 Ljubljana

Jure Klajder
 odobren vpis: 27. 1. 2026
 sedež: Tivolska cesta 48,
 1000 Ljubljana
 (zaposlen v Odvetniški družbi
 Rojs, Peljhan, Prelesnik &
 partnerji, o.p., d.o.o.)

Janez Nemanič
 odobren vpis: 27. 1. 2026
 sedež: Taborska cesta 13,
 1290 Grosuplje
 (zaposlen v Odvetniška
 družba Čeferin, Pogačnik,
 Novak, Koščak in partnerji,
 o.p., d.o.o.)

Gregor Novak
 odobren vpis: 27. 1. 2026
 sedež: Dunajska cesta 63,
 1000 Ljubljana
 (zaposlen v Odvetniški družbi
 Peternel, o.p., d.o.o.)

2. marca 2026 sta pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegla

Katja Fabjan Valdemarin
 odobren vpis: 20. 3. 2026
 sedež: Bevkov trg 6,
 5000 Nova Gorica

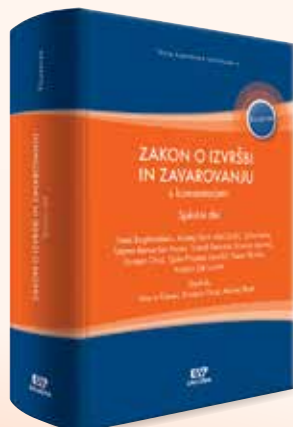

Matic Kocjančič
 odobren vpis: 2. 3. 2026
 sedež: Barvarska ulica 5,
 2000 Maribor

NE SPREGLEJTE NAJNOVEJŠIH IZDAJ GV ZALOŽBE

GV
ZALOŽBA **68** let

ZAKON O IZVRŠBI IN ZAVAROVANJU s komentarjem Splošni del

Uredniki: **dr. Vesna Rijavec, dr. Damjan Orož, dr. Andrej Ekart**

Avtorji komentarja: **dr. Denis Baghrizabehi, dr. Andrej Ekart, dr. Aleš Galič, dr. Tjaša Ivanc, Tatjana Kamenšek Krajnc, dr. Tomaž Keresteš, dr. Kristina Lipovec, dr. Damjan Orož, Tjaša Potparič Janežič, dr. Vesna Rijavec, dr. Kristjan Zahrastnik**

Avtor stvarnega kazala: **Matej Makoter Rožmarin**

Priznani strokovnjaki, ki se s področjem izvršilnega prava ukvarjajo tako teoretično kot v praksi, so pripravili obsežen komentar določb splošnega dela Zakona o izvršbi in zavarovanju. Knjiga, ki je sploh prvi poglobljeni komentar tega zakona, je nepogrešljiv pripomoček tako za sodnike, odvetnike, državne odvetnike, pravnike v gospodarstvu, notarje in izvršitelje kot za študente prava.

Cena z DDV: **426,00 EUR** / Število strani: **1068** / Leto izdaje: **2026**

ZAKON O SPLOŠNEM UPRAVNEM POSTOPKU z uvodnimi pojasnili z novelo ZUP-I

Uvodna pojasnila: **dr. Bruna Žuber**

V uvodnih pojasnilih so podrobno obravnavane obsežne spremembe, v upravni postopek uvedene z novelo ZUP-I, ki jo je Državni zbor sprejel 25. septembra 2025, veljati pa začne tri mesece po objavi v Uradnem listu. V knjigi je objavljen tudi čistopis zakona z vidnimi spremembami novele.

Cena z DDV: **156,00 EUR** / Število strani: **260** / Leto izdaje: **2026**

PRAKTIČNI KOMENTAR KAZENSKEGA ZAKONIKA Posebni del

Skupina avtorjev, urednik: **dr. Miha Šepec**

Avtorica stvarnega kazala: **Maša Kočivnik**

Ekipa 22 kazenskopravnih strokovnjakov pod uredniškim vodstvom dr. Miha Šepca je pripravila komentar posebnega dela zakonika, namenjen predvsem praktikom, zato je zasnovan praktično, s prikazom glavnih karakteristik vsakega kaznivega dejanja, temeljnih dilem posameznih določb in možnih rešitev ter s celovitim pregledom sodne prakse. Objavljen je v eni knjigi, da je dostopen, pregleden, koherenten in primeren pripomoček za vsakdanjo uporabo.

Cena z DDV: **426,00 EUR** / Število strani: **1188** / Leto izdaje: **2026**

Janja Benić
odvetnica v Kopru

Študijski obisk na Sodišču EU

Odvetniška akademija OZS je med 3. in 6. marcem 2026 organizirala študijski obisk Sodišča EU v Luxembourg. Direktorica Odvetniške akademije OZS Alenka Košorok Humar je v sodelovanju s sodnikom tega sodišča, dr. Markom Bošnjakom, pripravila bogat program. V Luxembourg se nas je odpravilo 24 odvetnikov iz različnih območnih zborov, čisto vsak pa je na svoj način prispeval k temu, da je bil ta obisk nepozaben.

Sodišče EU je bilo ustanovljeno leta 1952 v Luxembourg, sestavljata pa ga dva organa, in sicer **Sodišče (Court of Justice)** in **Splošno sodišče (General Court)**. Sodišče sestavlja po en sodnik iz vsake države članice EU; slovenski sodnik je **dr. Marko Bošnjak**. Sodnikom pomaga 11 generalnih pravobranilcev (*Advocate General*), ki podajajo sklepne predloge oziroma predloge odločitev. Splošno sodišče pa sestavljata po dva sodnika iz vsake države članice EU; slovenska sodnika sta **dr. Maja Brkan** in **dr. Damjan Kukovec**.

Po prihodu na letališče v Luxembourg nas je prijazno sprejela **Eva Kukovec Kuhelj**, žena sodnika dr. Kukovca, ki je zaposlena v Evropski komisiji. Pridružila se nam je tudi na večerji in v svojem nagovoru dejala, da imamo zasluge pri širjenju pristojnosti Sodišča EU tudi odvetniki.

Dan za obisk Sodišča

Prvi dan je bil namenjen obisku Sodišča. Celoten kompleks Sodišča EU je fascinanten že na pogled, obsega 177.661 m² površine, kjer je 11 sodnih dvoran. Kompleks je sestavljen iz več stavb, v katerih je zaposlenih več kot 2300 oseb. Prva Palača je začela delovati leta 1973, kmalu so bile ob njej zgrajene še stavbe Erasmus, Thomas More in Thémis. V začetku stoletja so prvotno Palačo v celoti prenovili in ji dodali še štiri nove

stavbe: Obroč, stolpa Comenius in Montesquieu ter Galerijo. Tretji stolp Rocca je bil odprt leta 2019 in je s 118 metri najvišja stavba v državi. Palača je zgrajena iz jekla in stekla, kar odraža izvor institucije kot sodne institucije Evropske skupnosti za premog in jeklo. Palačo obdaja Obroč, kjer so kabineti sodnikov in generalnih pravobranilcev ter dvorane, v katerih potekajo njihova posvetovanja. Obroč stoji na peristilu s 116 stebri, visokimi deset metrov, s čimer se nejavne prostore jasno ločuje od odprtih prostorov, namenjenih javnosti. Stavbe Themis, Thomas More in Erasmus so namenjene Splošnemu sodišču. V stolpih Comenius in Montesquieu so številne upravne službe Sodišča EU. V stolpu Rocca službujejo prevajalci in Generalni direktorat Sodišča EU za večjezičnost. Vse stavbe Sodišča EU povezuje 310 metrov dolga galerija, ki je nekakšna notranja ulica, kjer delujejo menza, knjižnica, kavarna, kadilnica, čistilnica, fotokopirnica, telovadnica, trafika. Po celotni galeriji so razstavljeni številna umetniška dela, med njimi smo opazili tudi velik kip lipicanca slovenskega kiparja Janeza Boljke.

V predavalnici Sodišča nas je sprejel **dr. Marko Bošnjak**, ki nam je na kratko predstavil delo Sodišča EU. Pojasnil nam je, da dve tretjini vseh zadev Sodišča predstavljajo predlogi za predhodno odločanje, ki jih lahko vložijo tudi slovenska sodišča, Vrhovno sodišče RS in Ustavno sodišče RS pa v nekaterih primerih to morata

▲ Odvetniki iz različnih območnih zborov s sodnico Splošnega sodišča dr. Majo Brkan.

▲ Sodnik Sodišča EU dr. Marko Bošnjak nas je povabil na ogled svojega kabineta.

storiti. Od vstopa Slovenije v EU je bilo tako vloženih 52 slovenskih predlogov za predhodno odločanje. Kot je dejal, se je Sodišče EU med drugim izreklo za nepristojno glede tožbe Slovenije proti Hrvaški zaradi neizvrševanja arbitražnega sporazuma. Nato je na kratko opisal sistem dodeljevanja zadev sodnikom, ki je včasih lahko tudi posledica specializacije nekaterih sodnikov, kar nas je začudilo, saj to v Sloveniji ni mogoče.

Dr. Bošnjak je pojasnil, kako se odvija obravnava pred Sodiščem EU, ki delno poteka tudi v dialogu med sodniki, sodniki poročevalci in generalnimi pravobranilci, ki postavljajo vprašanja, ter strankami, ki na njihova vprašanja odgovarjajo. Pri tem je izpostavil razliko pri obravnava pred Evropskim sodiščem za človekove pravice v Strasbourgu, kjer so sodniki najprej strankam zastavili vprašanja, nato je sledil prepor, da so lahko stranke pripravile odgovore, ki so jih nato podale v nadaljevanju obravnave. Na Sodišču EU pa generalni pravobranilec po obravnavi pripravi sklepne predloge, sodnik poročevalec pa lahko organizira posvetovanje sodnikov, kjer se dogovorijo za izid in ključne elemente odločitve. Povprečno trajanje postopka v rednih zadevah je leto in pol. Odvetniki na tem sodišču nosijo nacionalne toge, preoblačenju odvetnikov pa je na sodišču namenjena tudi posebna garderoba, kjer so na garderobnih omaricah označene zastave vsake države članice.

Spremljali smo obravnavo v zadevi nakupnih sporazumov glede cepiv proti covidu

Nato smo se udeležili obravnave v zadevi C-631/24, *P Komisija proti Auken in drugi*, ter povezani zadevi (Pritožba zaradi delne zavrnitve Dostopa do dokumentov po Uredbi (ES) št. 1049/2001 – Predhodni nakupni sporazumi in nakupni sporazumi, sklenjeni med Komisijo in farmacevtskimi podjetji za nakup cepiv proti covidu).

Obravnava se je začela z branjem pisne izjave Komisije in pooblaščenec evropskih poslancev, ki so v tej zadevi zahtevali dostop do vsebine različnih pogodb, ki jih je Komisija sklepala za nakup cepiv proti covidu. Eden

izmed pooblaščenec evropskih poslancev je bil tudi francoski odvetnik, ki je svoj nastop izvedel brez branja izjave in je neposredno tudi odgovarjal na navedbe Komisije, kar je za nas predstavljalo še posebej zanimiv del obravnave. Zahteval je transparentnost pri poslih Komisije in Komisiji očital, da z zakrivanjem podatkov pri poslih nabave cepiv za covid štiti privatne interese, ob čemer je poudaril, da interes državljanov EU prevlada nad tem, saj bi morala biti transparentnost najvišje zaščitena. Po govorih vseh strank so nato sodniki strankam postavljali vsebinska vprašanja in med sodniki ter strankami se je odvil odprt dialog. Stranke so nato imele zaključne govore.

V Salonu sodišča so se nam pri kosilu (in tudi pri večerji) pridružili vsi trije slovenski sodniki ter pravni svetovalci **dr. Saša Sever**, **Živa Nendl** in **dr. Polona Farmany**.

Odvetniški poklic te izjemno dobro usposobi za delo sodnika

Sodnik dr. Bošnjak je v nadaljevanju pogovora delo sodnika povezal z izkušnjami iz njegovega odvetniškega dela. Povedal je, da mu je odvetništvo zelo pomagalo pri delu sodnika, da se kot odvetniki zelo dobro naučimo delati pod pritiskom in z roki ter da je šele v odvetništvu zares začutil povezo prava z resničnim življenjem ljudi in njegov pomen. Dejal je tudi, da odvetništvo sodniku daje širino na način, da je pozoren na detajle spisa, da inovativno razmišlja o koristnih rešitvah in da zna biti prepričljiv v svojih odločitvah. Dr. Bošnjak je misli sklenil z besedami, da te odvetniški poklic izjemno dobro usposobi za delo sodnika in da je odvetništvo najmočnejši svobodni poklic. Na koncu nam je predstavil še tezo t. i. zlatega trikotnika pravniškega poklica: najboljši so tisti, ki so delali in plezali po vseh treh stranicah pravniškega trikotnika, ki so torej opravljali delo odvetnika, sodnika in predavatelja. Dr. Bošnjak nas je seznanil tudi s tem, da je bila prva obravnava na Splošnem sodišču v slovenskem jeziku opravljena leta 2011, na njej pa je takrat sodeloval v odvetniški togi.

Nato nas je dr. Bošnjak povabil na ogled svojega kabineta, kjer so nas na hodniku pričakale čudovite fotografije lepote Slovenije. Predstavil nam je svojo petčlansko ekipo sodelavcev in dejal, da je z njihovim delom zelo zadovoljen. Sodniku smo v zahvalo izročili darilo.

Na obisku na Splošnem sodišču

Naslednji dan je bil namenjen obisku Splošnega sodišča, kjer nas je v svojem kabinetu najprej sprejela sodnica **dr. Maja Brkan**. Slovenski odvetniki smo se ji zahvalili z darilom. Vsi sodniki v Luxembourgso so veliki promotorji Slovenije, o čemer pričajo številne velike fotografije lepote Slovenije, ki so izobešene po hodnikih Sodišča in v njihovih kabinetih.

Nato smo dan nadaljevali s predstavitvijo dela prevajalcev oziroma pravnikov lingvistov, ki sta jo izvedli **Lidija Cvetkovič** in **Maja Šavle Sorlut**. Pojasnili sta pomen izjemno natančnih prevodov, saj je edina verodostojna različica sodbe prevod sodbe v jeziku postopka, ki

mora biti brezhibna in strokovno dovršena. Prevajalci imajo tudi možnosti udeležbe na tečajih učenja drugih jezikov, zaradi razširjanja svojega znanja.

Sledilo je še predavanje sodnice dr. Maje Brkan, ki je pojasnila vloge sodnikov poročevalcev in generalnih pravobranilcev ter dodano vrednost njihovega dela pri delu sodnikov, ki sodijo v senatu. Predstavila je nekaj primerov, v katerih je sodila ali podala predloge sklepov.

V nadaljevanju je sodnik **dr. Damjan Kukovec** predstavil postopek pred Splošnim sodiščem, ki poteka zaradi tožbe Madžarske v zvezi z uporabo ruskega premoženja v korist Ukrajine. V tej zadevi je sodnik dr. Kukovec 5. februarja 2026 vodil obravnavo kot sodnik poročevalec in je z natančnimi vprašanji od strank zahteval nedvoumna pojasnila. Kot so nam sodniki že predhodno pojasnili, se bolj natančno izprašuje tisto stranko, od katere želi sodnik na tak način izvleči dodatne pravne argumente za

potrditev njegovega stališča. Obsežnejša in konkretna vprašanja se tako v večji meri zastavljajo tisti stranki, ki ji bo sodišče najverjetneje ugodilo.

Sledil je še ogled bogate knjižnice Sodišča EU, ki ga je vodila knjižničarka **Darja Ilešič Čokl**. Povedala je, da obisk v knjižnici zaradi novih tehnologij usiha, vendar kljub temu knjižnico vsako leto obogatijo z novimi knjigami v vrednosti 250.000 evrov. Knjižnica ima tudi slovenski oddelek.

Študijski obisk Sodišča EU v Luxembourgju nas je nedvomno obogatil z novim strokovnim znanjem, osebnimi poznanstvi s sodniki in preostalim osebjem sodišča ter odkrivanjem lepote mesta. Pot je na najboljši možen način sklenil napis na letalu, s katerim smo se vrnili v Slovenijo: »*Travel is still the most intense mode of learning!*« (»*Potovanje je še vedno najbolj intenziven način učenja!*«)

Redno usposabljanje za odvetnike – zagovornike

Odvetniška akademija je v začetku oktobra lani v Strokovnem centru Planina organizirala že drugo osvežitveno usposabljanje (prvo je potekalo v okviru Odvetniške šole aprila lani) odvetnikov – zagovornikov mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Udeležili so se ga odvetniki – zagovorniki iz različnih koncev Slovenije.

V skladu s programom sta naprej potekala ogled Strokovnega centra Planina in srečanje z ravnateljico centra **dr. Leonido Zalokar**. Sprejeli so nas v mansardni sejni sobi, ki je skrbno pripravljena za sprejem gostov, dišalo je po sveže kuhani kavi in piškotih. V sobi so bili lepo pospravljeni različni instrumenti za izvajanje delavnic ter pianino in veliki gong. Izstopal je tudi prečudovit opaz, negovan, lakiran in sijoč, ki je pokrival strop in

stene ter dajal prostoru še poseben občutek topline. Ravnateljica nas je hudomušno nagovorila, izrekla dobrodošlico in nam predala osnovne informacije o delovanju centra vse od njegovih začetkov do danes.

Potem smo se razdelili v tri skupine in v spremstvu strokovnih delavcev centra odšli na ogled bivalnih enot, v katerih prebivajo otroci in mladostniki, večina zgolj med tednom, saj čez konec tedna odidejo domov. Sprehodili smo se po poteh velike urejene parcele do hišk, ki so lično nanizane v gozdnem ambientu. Ogledali smo si notranjost bivalnih prostorov in izvedeli nekaj podrobnosti o dnevni rutini in življenju otrok ter mladostnikov. Popoldne smo se vnovič zbrali v sejni sobi in prisluhnili predavanju dr. Zalokarjeve. Odvetnike – zagovornike je med drugim opozorila na systemske »luknje« in jih povabila k dialogu. Po koncu usposabljanja smo se družili še na skupnem kosilu v odličnem gostišču Portus.

Tudi v letu 2026 bomo v Odvetniški akademiji OZS organizirali podobna usposabljanja za odvetnike – zagovornike, ki skrbijo za najranljivejše skupine otrok in mladostnikov ter jim pomagajo v situacijah, ko je to še kako potrebno. Naj sklenem z besedami, da smo družba, ki ji je mar.

Pripravila: **Diana Benedičič Žibrat**,
Odvetniška akademija OZS

Andrej Razdrih

odvetnik v Ljubljani, in član sodnega sveta RS

Srečanje slovenskih pravnikov iz zamejstva in domovine v Celovcu

V Mohorjevi hiši v Celovcu se je 6. decembra 2025 odvijalo srečanje slovenskih pravnikov iz zamejstva (Trst in avstrijska Koroška) in domovine. V okviru srečanja je potekala tudi okrogla miza »80 let zmage nad fašizmom in nacizmom – zasidranost v zakonodaji in današnji izzivi«.

Uvodoma so udeležence srečanja nagovorili predsednik Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) **Janez Starman** (pozdravni nagovor je objavljen v nadaljevanju članka), **Marko Štucin**, veleposlanik Slovenije v Avstriji, ki je po izobrazbi pravnik (»še vedno ni urejeno dvojezično sodstvo na Koroškem«), in **dr. Franci Serajnik**, odvetnik in predstavnik Zveze slovenskih organizacij. Zbor je nagovoril tudi **dr. Valentin Inzko**, avstrijski diplomat slovenske narodnosti, ki je opozoril, da je bil edini odpor Avstrije proti nacizmu tisti, ki so ga organizirali koroški Slovenci.

Na okrogli z naslovom »80 let zmage nad fašizmom in nacizmom – zasidranost v zakonodaji in današnji izzivi« so sodelovali **Rado Race**, odvetnik iz Trsta, **dr. Rado Bohinc**, redni profesor na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani (sodeloval je kot predstavnik Zveze borcev), in **Franci Gerbec**, gospodarski pravnik; okroglo mizo je moderiral celovski odvetnik **mag. Rudi Vouk**. Razpravljalci so odgovarjali na vprašanja, kako se odraža zmaga nad fašizmom in nacizmom v ustavi in zakonodaji držav, kjer živijo Slovenci, ali še velja dolžnost boja proti fašizmu, kot je zapisana v deklaraciji Združenih narodov z dne 1. 1. 1942 (ob upoštevanju fašističnih pojavov marsikje po svetu), in kaj pomeni antifašistična tradicija za Slovence v Sloveniji ter v zamejstvu z zgodovinskega in aktualnega vidika.

V drugem delu srečanja je **Eva Hartman** predstavila vlogo in **pomen domačije Peršman kot zgodovinskega kraja strašnega zločina nacistov nad koroškimi Slovenci**, ko so člani regimenta SS št. 13 tik pred koncem vojne, 25. aprila 1945, pobili 11 članov slovenskih družin Sadovnik in Kogoj, najmlajši je bil osem mesecev star Bogomir Sadovnik. Nihče za ta zločin ni odgovarjal, razen esesovca, ki je bil po narodnosti Madžar in je bil po vojni sicer obsojen v Budimpešti, vendar kazni ni nikoli prestajal.

Julija 2025 je na Peršmanovi domačiji potekal mirovniški seminar, ki je doživel nepričakovan napad posebne enote avstrijske policije in varnostne službe, pod pretezo, da so dobili informacije o radikalnih levičarjih. Policisti niso našli nobenih nepravilnosti, odvetnik Vouk pa je dosegel, da so bile zoper tri odgovorne avstrijske funkcionarje vložene kazenske ovadbe in je bil začel ustrezen sodni postopek.

Pozdravni nagovor predsednika OZS Janeza Starmana

Spoštovane kolegice, spoštovani kolegi, dragi prijatelji iz slovenske pravne skupnosti v Avstriji, ki gosti tokratno srečanje.

V veliko čast mi je, da vas lahko nagovorim kot predsednik Odvetniške zbornice Slovenije, katere člani so tudi nekateri koroški slovenski odvetniki in slovenski odvetniki iz sosednje Italije.

Današnje srečanje je priložnost, da okrepimo strokovne in prijateljske vezi, izmenjamo izkušnje ter spregovorimo o vprašanih, ki so še kako pomembna za našo prihodnost. V jubilejnem letu, ko obeležujemo 80 let zmage nad fašizmom in nacizmom, se moramo zavedati, da je ta zmaga naš skupen evropski temelj. Pri tem, da ta temelj ostane trden, ima ključno vlogo spoštovanje pravnega reda in pravic posameznika.

Vrednote poveljne Evrope niso abstraktne. Zapisane so v ustavah, zakonih in mednarodnih pogodbah – tudi v Avstrijski državni pogodbi, ki zagotavlja pravice slovenski manjšini. Prav zato me kot odvetnika žalosti, da politika že predolgo ostaja gluha za pozive pravne stroke, naj se pogodba spoštuje in obveznosti izpolnijo v celoti.

Ne gre namreč le za spoštovanje zgodovine, temveč tudi za spoštovanje pravnega reda in temeljnih načel, na katerih stojita Evropska unija in naša evropska pravna kultura. Pravno načelo glede dogovorov je jasno: Pacta sunt servanda. Le spoštovanje zavez uresničuje vizijo Evrope – prostora miru, demokracije, spoštovanja prava in človekovih pravic.

▲ Eva Hartman in mag. Rudi Vouk

Odvetniki smo varuhi prava. Naša naloga ni le zastopanje strank, temveč tudi in še posebej skrb za spoštovanje zakonov, tudi s strani oblasti.

Če država ne spoštuje zakonov, lahko hitro postane slepa za vse naokrog, razen zase, in kot konj s plašnicami tepta vse pod seboj.

V takih trenutkih moramo odvetniki in pravniki stopiti v ospredje.

Mi smo tisti, ki moramo jasno reči, da je bila meja preko-račena.

Mi smo tisti, ki moramo prepričati, da bi se kršitve sploh dogajale.

V tem okviru ne morem prezreti dogodkov na Peršmanovi domačiji letos poleti, ko je ravnanje oblasti preseгло pravne okvire. A luč pravice in pravnega reda je vendarle osvetli-la dogajanje in razkrila kršitve, kar je prav in kar pritiče pravni državi. Za to se odvetniki borimo.

Če želimo, da se zgodovina ne ponavlja, moramo biti prav-niki – ne glede na to, kateri poklic kot pravniki opravljamo – pogumni.

Pogumni pri oblikovanju pravičnega prava.

Pogumni pri uporabi prava.

Pogumni, ko branimo šibkejše.

Pogumni, ko vztrajamo pri spoštovanju človekovih pravic, tudi takrat, ko to ni lahko ali priljubljeno.

▲ (z desne) Andrej Razdrih, mag. Rudi Vouk, Janez Starman in Rado Race, odvetnik iz Trsta.

V imenu Odvetniške zbornice Slovenije in njenih članov izražam iskreno pripravljenost, da v prihodnje še tesneje sodelujemo ter tako skupaj prispevamo k razvoju prava, napredku družb, v katerih delujemo, in k vsemu, kar nas povezuje: slovenstvu, slovenskemu jeziku, pravni kulturi in evropski prihodnosti, ki temelji na miru, svobodi in vlada-vini prava.

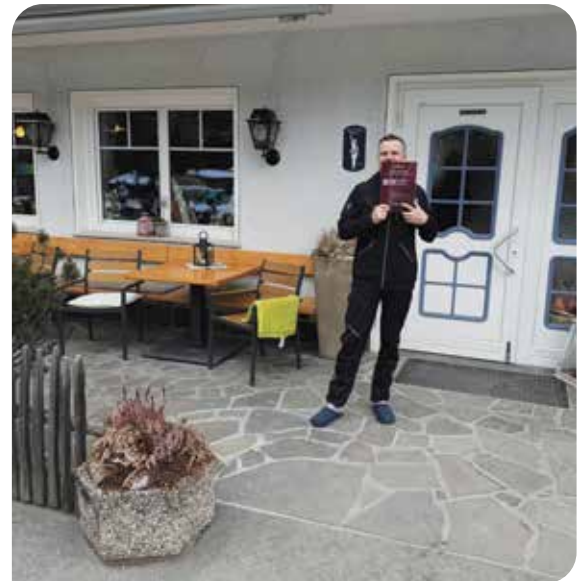
Odvetnik potuje

Če se boste fotografirali na zanimivem kraju – doma ali po svetu – z našo revijo v roki, bomo fotografije objavili.

Fotografije pošljite na e-naslov:
andrej.razdrih@odvetnik-razdrih.si

▲ Obisk Sodišča EU v Luksemburgu.

▲ Villabassa, Italija.

▲ Bruselj, Belgija.

Alenka Košorok Humar

direktorica Odvetniške akademije OZS in predsednica Območnega zbora odvetnikov Ljubljana

Ljubljanski območni zbor odvetnikov v letu 2025

V ljubljanskem Območnem zboru odvetnikov (OZO) so se v letu 2025 vnovič vrstili številni dogodki in druženja, na rednih mesečnih sestankih zbora, pa tudi izven naših ustaljenih zborov. Veliko pozornosti nedvomno pripada tudi našemu aktivnemu knjižnemu klubu, t. i. Salonu, katerega srečanja so se redno odvijala čez vse leto.

Naša predavanja in različne predstavitve so vedno povezani z aktualnimi pravnimi in drugimi življenjskimi temami, ki jih predlagajo naši člani, po predavanjih pa se ponavadi razvijejo še plodna diskusija, klepet ter prijetno koktajl druženje članov zbora, kjer se prižigajo tudi inspiracije za nadaljnje delo zbora.

Lani smo veliko pozornosti posvetili **usposabljanju na področju umetne inteligence**, pri čemer je bilo naše vodilo, da bomo usposobili prav vsakega našega člana, ki si bo to želel, in to brezplačno. S tem v zvezi sta bila na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani organizirana dva večja dogodka, in sicer o »praktični« teoriji, ki nam jo je predstavil **Marko Wernig** iz družbe Numeror s sodelavcem ob znatni pomoči podpredsednika Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) **Luke Gaberščika** in kolega odvetnika **Žiga Kosmatina**. Poleg teoretičnih, bolj ali manj *ex cathedra* predavanj smo organizirali še dvanajst praktičnih delavnic, na katerih je lahko hkrati delovalo po približno petindvajset naših članov (s svojimi računalniki) in se učilo veščin uporabe umetne inteligence. Imeli smo osnovne in napredne delavnice, ki so se izkazale za zelo uspešne.

V lanskem **januarju** smo na zboru poslušali zelo zanimivo predavanje kolegice **Helene Polič Kosi** o aktualnih temah v delovnem pravu EU, tudi o izboljšanju delovnih pogojev pri platformnem delu in verski svobodi na delovnem mestu.

V **februarju** smo kot predavateljico na našem zboru gostili **Nežo Miklič** z Generalne policijske uprave, ki je predavala o razgovoru z otrokom v aktualnih postopkih. Tudi v **marcu** smo na našem rednem zboru poslušali zelo zanimivo predavanje, in sicer o vprašanju neprištevnosti in nerazsodnosti v sodobni pravni in psihološki doktrini. Predaval je naš odvetniški kolega **dr. Luigi Varanelli**.

Da ne pozabim: aktivni smo tudi v **Društvu športnih odvetnikov Slovenije**, ki ga ves čas podpiramo in smo soorganizator letnega dogodka. Športni smo bili tudi v **aprilu**, ko so se nekateri naši člani pomerili v specialnem rallyju na Verdu.

Na **majskem** zboru smo prisluhnili predavanju o kibernetiki varnosti in sodobni dolžnosti vsakega od nas, **junjski** zbor pa smo popestrili z živahnim druženjem pod okriljem ljubljanskega bara v središču mesta.

V jesenskih mesecih smo imeli še nekaj zborov, med drugim smo se na enem od zborov v **oktobru** seznanili s prepoznavo govora za odvetnike in prednostmi uporabe take platforme. V **novembru** smo imeli krajšo delavnico o premagovanju škodljivega stresa z energetskimi tehnikami.

V **decembru** smo imeli novoletno zabavo, tokrat v Casi del Papa, z DJ-jem in veliko udeležbo, zabave se je udeležilo zlasti veliko mladih. Zbrali smo tudi zelo veliko igrac, knjig, sladkarij, oblačil in različnih otroških pripomočkov za otroke in mladostnike, in sicer z našo skupno akcijo ljubljanskega OZO, ki je potekala na prošnjo Centra za socialno delo Ljubljana Šiška. Za miklavža smo osrečili zelo veliko otrok. Hvala vsem, ki ste prispevali z darili in dobro voljo.

V letu 2025 je, kot že petnajst let do zdaj, potekala tudi vadba joge za vse člane našega zbora in zaposlene v odvetniških pisarnah.

Za piko na i naj nekaj besed namenim »bogati« dejavnosti našega **knjižnega kluba**, ki se v Salonu dobiva približno vsake tri mesece. Lani smo se na primer dobili s prevajalko **Mimi Podkrižnik** (*Sveža voda za rože*) in publicistko **Tadejo Scholten Krečič** in njenimi novelami ter prevajalcem in avtorjem **dr. Primožem Vitezom**, ki nam je s svojim bandom tudi zaigral. Predvsem pa sta bila vrhunec našega salonskega druženja srečanje in pogovor z avtorjem **Dragom Jančarjem**, ki se kar ni mogel odtrgati od nas in s katerim smo debatirali pozno v večer.

▲ Druženje v okviru knjižnega kluba, t. i. Salona, ljubljanskega Območnega zbora odvetnikov s pisateljem Dragom Jančarjem.

Zapis je sicer kratek, a mapa, v kateri hranimo gradivo, je spet zelo debela. Hvala vsem članicam in članom, ki predano delujete v naših organih in komisijah, vsem, ki pišete, sprašujete, dajete pobude in predloge, opozarjate s konstruktivno kritiko in ste dejavni.

Ker vsi štejete! Zaradi vas je naš zbor lahko vzor »globalnega« delovanja lokalnega zbora. Srčna kolegalna hvala vsem. Hvala seveda tudi vsem zborničnim organom in zaposlenim v OZS za pomoč in podporo!

Mitja Hasaj

odvetnik v Mariboru in predsednik Območnega zbora odvetnikov Maribor

Poročilo o delu OZO Maribor v letu 2025

Območni zbor odvetnikov Maribor je lani svoje aktivnosti izvajal v skladu s pristojnostmi in nalogami, določenimi s statutom ter drugimi akti OZS, ob doslednem spoštovanju temeljnih načel odvetniškega poklica, varstva pravne države in krepitev stanovske povezanosti. Delo je potekalo redno, organizirano in je bilo usmerjeno tako v obravnavo tekoče problematike kot tudi v dolgoročno krepitev strokovnosti ter ugleda odvetništva na našem območju.

V letu 2025 so bile izvedene redne seje mariborskega OZO, na katerih so člani obravnavali aktualna vprašanja. Posebna pozornost je bila namenjena razpravam o spremembah zakonodaje, ki posegajo v položaj odvetništva, in njihovim praktičnim učinkom na opravljanje poklica. Člani so si izmenjevali strokovna stališča in izkušnje iz sodne prakse, s čimer se je krepila enotnost razumevanja pravnih vprašanj in utrjevala kakovost zastopanja strank.

Na zadnji seji OZO Maribor, ki je potekala januarja 2026, so potekale volitve v organe zbora. Izvoljeni so bili novi predsednik Območnega zbora odvetnikov Maribor in novi člani organov zbora.

Območni zbor je aktivno sodeloval z organi OZS ter jim posredoval svoja mnenja in predloge glede posameznih vprašanj, pomembnih za delovanje odvetništva. S tem je prispeval k oblikovanju skupnih stanovskih stališč in k učinkovitejšemu zastopanju interesov odvetnikov. Prav tako je bil poudarek na spremljanju razmer na sodiščih in v drugih organih ter na opozarjanju na morebitne težave, ki vplivajo na učinkovitost sodnih postopkov in uresničevanje pravice do sodnega varstva.

Območni zbor Maribor je med letom sprejemal tudi pobude članov, ki so bile posredovane na OZS, ta pa se je nanje tudi odzvala. Obravnavane so bile teme s področja civilnega, kazenskega in upravnega prava ter vprašanja poklicne etike in odgovornosti. Posebna skrb je bila namenjena mladim kolegom, ki so bili vključeni v strokovne razprave in spodbujeni k aktivnemu sodelovanju pri delu zbora. S tem se utrjuje medgeneracijsko sodelovanje in zagotavlja kontinuiteta kakovostnega opravljanja odvetniškega poklica. Območni zbor Maribor je med letom sprejel tudi nekaj novih članov. Posebej velja poudariti, da so člani zbora tudi v

zahtevnejših okoliščinah ohranjali visoko raven profesionalnosti in medsebojnega spoštovanja.

Pomemben vidik delovanja območnega zbora je bila tudi krepitev stanovske solidarnosti, kolegalnosti in povezanosti, ne le na območju Slovenije, temveč tudi v mednarodnem prostoru. V ta namen mariborski zbor že več let aktivno sodeluje z območnimi zbori iz Hrvaške in organizira različna srečanja. Spomladi leta 2024 je uspešno gostil izvršna odbora območnih zborov odvetnikov iz Varaždina in Zagreba (naši gostje so vsaka tri leta). Tovrstna srečanja so namenjena predvsem neformalni izmenjavi mnenj, izkušenj in druženju ter povezovanju zborov, kar prispeva k medsebojnemu razumevanju in utrjevanju poklicne skupnosti. V letu 2025 so se predstavniki našega zbora udeležili srečanja v Zagrebu.

Organiziramo tudi tradicionalna druženja za člane, namenjena izmenjavi izkušenj in krepitevi medsebojnih vezi, kar dolgoročno prispeva k boljšemu delovanju zbora.

Lani so organi v sestavi OZO Maribor (npr. komisije in nadzorni odbor) delovali skrbno in transparentno, v okviru svojih pristojnosti. Nepravilnosti v okviru finančnega poslovanja zbora niso bile ugotovljene. Delo organov je potekalo odgovorno in pregledno, ob rednem poročanju članstvu ter spodbujanju aktivne udeležbe pri sprejemanju odločitev. Člani so s svojim angažmajem izkazali visoko stopnjo pripadnosti poklicu in zavest o pomenu skupnega delovanja za zaščito interesov odvetništva ter ohranjanje pravne države.

Ocenjujem, da je zbor leta 2025 uspešno uresničeval svoje naloge in prispeval k strokovnemu, etičnemu in organizacijskemu razvoju odvetništva na našem območju. Tudi v prihodnje si bo OZO Maribor prizadeval za utrjevanje neodvisnosti poklica, spodbujanje strokovne odličnosti in krepitev stanovske povezanosti, ki je temelj zaupanja javnosti v odvetništvo.

Gregor Resnik

odvetnik na Ptuju in predsednik Območnega zbora odvetnikov Ptuj

Poročilo o delu OZO Ptuj v letu 2025

Leto 2025 je bilo za ptujski območni zbor odvetnikov izjemno delovno in veskozi zaznamovano s pripravami na enega osrednjih dogodkov našega stanu. Večino časa in energije smo v preteklem letu namenili zahtevni organizaciji prireditve ob dnevu slovenskih odvetnikov, ki jih je tokrat gostil prav Ptuj. Kljub izraziti osredotočenosti na ta projekt nismo zanemarili rednih aktivnosti zbora in povezovanja med člani.

V skladu z načrtom, zastavljenim v preteklem letu, smo takoj v začetku leta aktivirali organizacijski odbor. Delo odbora je bilo intenzivno in sistematično, tako da smo se z organizacijskim odborom sestajali skoraj vsaka dva tedna, na sestankih smo obravnavali vsa tekoča in aktualna vprašanja, ki so se nanašala na logistično, vsebinsko in tehnično izvedbo dogodka. Posebno pozornost smo namenili koordinaciji z zunanjimi izvajalci in zagotavljanju ustreznih ravni dogodka, ki pritiče našemu poklicu.

Ponosni smo, da nam je s skupnimi močmi uspelo pripraviti vrhunski dogodek, ki je na Ptuj privabil kolege iz vse Slovenije in dodatno utrdil ugled našega območnega zbora znotraj Odvetniške zbornice Slovenije.

Poleg obsežnih priprav na osrednji dogodek smo izvedli tudi redni sestanek zbora. Na tem srečanju smo obravnavali aktualna vprašanja, ki se nanašajo na neposredno opravljanje odvetniškega poklica, člane smo seznanili s tekočim delom upravnega odbora in vzdrževali stalen dialog o izzivih, s katerimi se srečujemo pri opravljanju našega poklica.

Kot je že v naši navadi, smo leto zaključili s tradicionalno zabavo v decembru. Ponovno smo se zbrali v sproščenem vzdušju Okrepčevalnice Jugo na Ptuju. Udeležba je bila, tako kot v preteklih letih, odlična, saj se je srečanja udeležila velika večina članov. Dogodek je služil kot zaslužen oddih po napornem letu in kot priložnost za krepitev stanovskih vezi izven sodnih dvoran.

V prihodnjem letu bomo nadaljevali redna izobraževanja in si prizadevali za ohranitev odličnega sodelovanja z vsemi deležniki v pravosodju.

▲ Člani zbora na srečanju ob dnevu slovenskih odvetnikov na Ptuju.

Slavko Fartelj

odvetnik v Murski Soboti in predsednik Območnega zbora odvetnikov Pomurje

Poročilo o delu OZO Pomurje v letu 2025

Pomurski območni zbor odvetnikov je obravnaval različno vsebino, vezano na delo odvetnikov. Obravnaval je predloge za vpis kandidatov v imenik odvetnikov in odvetniških kandidatov ter obvestila o izbrisih iz imenika odvetnikov.

Zlasti naj poudarim, da naš območni zbor tudi v letu 2025 ni prejel pritožb v zvezi z delom odvetnikov, odvetniških kandidatov ali odvetniških pripravnikov. Kakor že v letih poprej je tudi decembra lani precejšnje število kolegov in kolegic sodelovalo pri nujenju brezplačnih pravnih nasvetov v okviru Dneva odvetniške pravne pomoči pro bono. Ni odveč vnovič poudariti, da je med odvetniki OZO Pomurje uveljavljena praksa o nezaračunavanju prvega pravnega nasveta.

Veliko kolegov in kolegic našega zbora se je udeležilo tudi Odvetniške šole v Portorožu, med letom pa tudi drugih izobraževanj, pomembnih za delo odvetnikov. Naši odvetniki se prav tako udeležujejo dogodkov, organiziranih v okviru Pravniškega društva Pomurja.

Kollegice in kolegi so večkrat prosili za tolmačenje Odvetniške tarife, zlasti pa so opozarjali na neusklajenost vrednosti odvetniške točke z inflacijo, saj je bila zadnja uskladitev izvedena v letu 2019.

Lara Savnik

odvetnica v Radovljici in predsednica Območnega zbora odvetnikov Kranj

Poročilo o delu OZO Kranj v letu 2025

Izvršilni odbor gorenjskega območnega zbora odvetnikov se je lani sestajal na rednih mesečnih sejah, na katerih smo pretežno obravnavali sprotno problematiko in izdajali mnenja o kandidatih za odvetnike in odvetniške kandidate, nekaj sej smo opravili korespondenčno.

OZO Kranj sestavljajo **Lara Savnik** kot predsednica (Radovljica), **Samo Ošabnik** kot namestnik predsednice, **Anka Kozamernik**, **Nina Globočnik**, **Jasna Štucin** in **Petra Jereb** (odvetniki iz Kranja) ter **Matej Gašperšič** (Radovljica). V tej sestavi smo obravnavali tudi predloge novih zakonov in predpisov oziroma njihovih sprememb ter spremljali položaj odvetništva v družbi. Prav tako smo organizirali strokovno predavanje.

V začetku julija smo organizirali tradicionalno druženje oz. piknik, ki se ga vsako leto udeleži veliko kolegic in kolegov. Leto smo sklenili družabno, z večerjo in koncertom, pred tem pa smo si ogledali domovanje človeške ribice v Rovih pod Kranjem in spoznali zgodovino teh podzemnih rogov.

▲ V Rovih pod Kranjem, kjer domuje tudi človeška ribica.

Uživajte svoje življenje. Pazili bomo na vas.

Nezgodno zavarovanje TOP-NEZGODA

ZAUPAJTE NAM SVOJE SKRBI

Klavdija Kerin

odvetnica v Krškem in predsednica Območnega zbora odvetnikov Krško

Poročilo o delu OZO Krško v letu 2025

V letu 2025 smo se člani krškega območnega zbora odvetnikov srečevali na sejah zbora, na katerih smo obravnavali različne aktualne teme, predvsem pa seveda tiste, ki se dotikajo dela odvetnikov in položaja odvetništva v družbi ter stanja v pravosodju na splošno. V vsakem pogledu je bilo leto pestro.

V preteklem letu smo imeli štiri redne seje, sicer pa sem predsednica člane obveščala po elektronski poti o aktualnih in včasih nujnih zadevah. Naš zbor je obravnaval redno, tekočo problematiko in zadeve, za katere je pristojen po Zakonu o odvetništvu, Statutu Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) in internih pravilih. Seznanjal se je z novimi kandidati za odvetniške kandidate in odvetnike z območja tega zbora in je po pristojni komisiji poskrbel za pregled poslovnih prostorov novih odvetnikov ter opravljal ostala dejanja v okviru svoje pristojnosti. Izvršilni odbor je izdelal mnenja za kandidate in odvetnike.

Člani smo se sproti seznanjali s tekočo problematiko in razpravljali o njej, na primer o položaju odvetništva, tarif, neodmerjenih stroškov, spremembah zakonodaje,

tj. o problematiki, ki se nanaša neposredno na naše delo. Na vseh sejah smo tako poleg tematik z dnevnega reda vedno našli čas tudi za druge strokovne zadeve in si izmenjevali izkušnje. Kot predstavnica OZO Krško sem tudi v Upravnem odboru OZS in članom sem redno predajala poročila o delu v tem organu in o delu zbornice.

Seje smo člani izkoristili tudi za prijetna druženja, saj smo ne glede na to, da smo v sodnih dvoranah na nasprotnih bregovih, stanovski kolegi in moramo krepiti naš ceh.

Člani našega območnega zbora so se med letom pogosto udeleževali tudi izobraževanj, ki jih je organizirala Odvetniška akademija OZS. Sami smo organizirali predavanje z naslovom *Umetna inteligenca v odvetniški praksi – teorija in praktični prikazi*, na katero smo povabili tudi naše dobre kolege iz OZO Novo mesto.

Podobno kot v prejšnjih letih smo tudi 19. decembra lani sodelovali pri nudenju brezplačnih pravnih nasvetov v okviru *Dneva odvetniške pravne pomoči pro bono*. Prepričani smo, da tudi tovrstno udejstvovanje pripomore k ustvarjanju pozitivne podobe odvetnikov v družbi.

Konec leta smo sprejeli povabilo OZO Novo mesto in se skupaj družili na novoletnem srečanju, na katerem ni manjkalo dobre hrane, izbrane kapljice, odlične družbe ter nadvse zanimivih in veselih debat.

mag. Boštjan Štrasner

odvetnik v Kopru in predsednik Območnega zbora odvetnikov Koper

Poročilo o delu OZO Koper v letu 2025

Območni zbor odvetnikov Koper se je lani redno sestajal na sejah zbora, na katerih smo obravnavali aktualne tematike, zlasti glede zvišanja odvetniške tarife in predlogov za vpis v imenik odvetniških kandidatov in odvetnikov. Sprejeli smo tudi nova pravila o delovanju OZO Koper.

učencem koprskе osnovne šole z italijanskim učnim jezikom in tudi srednješolcem. Naša kolegica, odvetnica **Janja Benić**, pa je na informativnih dnevih na Srednji ekonomski šoli v Kopru bodočim dijakom predstavila poklic pravnika in odvetnika ter potrebo po kadrih v odvetniških pisarnah.

Že tradicionalno so se člani našega zbora odzvali na poziv, da se udeležimo Dneva odvetniške pravne pomoči

pro bono, ki je potekal 19. decembra 2025. Brezplačne nasvete smo nudili v odvetniških pisarnah, na voljo pa smo bili tudi v prostorih Mestne občine Koper in krajevne skupnosti Portorož.

Leto smo zaključili s tradicionalnim novoletnim srečanjem v decembru, ki smo ga organizirali skupaj s kolegi iz Območnega zbora odvetnikov Nova Gorica.

doc. dr. Maša Kovič Dine

predstojnica Katedre za mednarodno pravo na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

Žiga Murn Lindič

študent Pravne fakultete Univerze v Ljubljani

Onkraj delitev, varnost za vse!

12. Konferenca MUNLawS Model United Nations

Na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani je med 28. in 30. novembrom 2025 potekala 12. Konferenca MUNLawS Model United Nations.¹ V središču dogajanja je bilo znova tekmovanje, ki poteka kot simulacija postopkov pred organi mednarodnih organizacij in mednarodnimi sodišči. Konference se je, poleg številnih visokih gostov, udeležilo več kot 150 mladih iz več kot dvajsetih držav.

Priložnosti primerno se je mednarodna konferenca začela s petkovim slavnostnim odprtjem, kjer sta zbrane nagovorila **prof. dr. Vasilka Sancin**, sodnica Evropskega sodišča za človekove pravice in častna predsednica organizacijskega odbora konference, in **dr. Marko Rakovec**, generalni direktor Direktorata za mednarodno pravo in zaščito interesov na Ministrstvu za zunanje in evropske zadeve.

Dr. Sancin, sicer soustanoviteljica Konference MUNLawS, je spregovorila o položaju človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter širše vladavine prava v sodobnem mednarodnem pravu. Izpostavila je, da tudi najbolj temeljne pravice niso samoumevne, pač pa so odvisne od ravnanj posameznikov, ki oblikujemo mehanizme in sisteme njihovega izvrševanja in varstva. Obenem je poudarila, da pravic in svoboščin ne kaže razumeti kot abstraktnih kategorij, pač pa kot dobrine, ki pomembno sooblikujejo vsakdanje življenje vsakega od nas. Dr. Rakovec je orisal kronološki razvoj

institutov za zagotavljanje mednarodne varnosti in poudaril pomen dela Varnostnega sveta OZN, katerega nadvse dejavna članica je bila v svojem mandatu tudi Slovenija.

V nadaljevanju otvoritvene slovesnosti je ob soorganizaciji Pisarne Evropskega parlamenta v Sloveniji konferenca gostila okroglo mizo *Varnost in večletni finančni načrt EU: globalni izzivi, skupni odzivi*. V živahni razpravi, ki jo je vodil odgovorni urednik Večera **Matija Stepišnik**, so poslanci Evropskega parlamenta **Romana Tomc**, **dr. Vladimir Prebilič**, **Matjaž Nemec** in **Matej Tonin** soočili poglede o potrebah po krepitvi naložb v obrambno infrastrukturo ter vzpostavitvi skupnega mehanizma odziva EU na varnostne grožnje. Slovesnost sta povezovala študenta Pravne fakultete **Ana Teja Tabor** in **Taj Kai Golob**, popestrili pa so jo glasbeni talenti fakultete, vokalistka **Neža Šaupperl** ter pianista **Miha Pilič Turk** in **Maruša Pirkovič**. Dogajanje je v živo prenašala Slovenska tiskovna agencija.

▲ Skupinska fotografija udeležencev ob robu otvoritvene slovesnosti konference.

Drugi dan konference so udeleženci prisluhnili pretresljivi življenjski izpovedi najmlajšega preživelega v pokolih v Srebrenici, **Nedžada Avdića**. Avtor knjige *Haaska priča* (v originalu *Ja, haški svjedok*) je predstavil zgodovinsko ozadje dogodkov, ki so vodili do genocida v Srebrenici, in nam zaupal svojo osebno zgodbo boja za preživetje po tragičnem množičnem streljanju na civiliste ter podoživljanja teh dogodkov kot zaščitena priča v postopkih proti obtožencem pred Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo, vključno s Slobodanom Miloševićem. Avdić trdi, da se sistematično izključevanje bošnjaškega prebivalstva v Srebrenici, kamor se je vrnil z družino, prikrito nadaljuje še danes. Obenem

¹ Izvirni slogan letošnje konference se glasi: *Beyond Divisions, Ensuring Security for All!* (Onkraj delitev, varnost za vse!).

GLAS USTAVE – podkast za poglobljen pogovor o Ustavi in institucijah

GLAS USTAVE je nova podkasta serija Inštituta za ustavno pravo, pripravljena v sodelovanju s Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani. Njeno izhodišče je preprosto: ustavnopravna vprašanja niso le tema za strokovne kroge, temveč so del vsakdanjih razprav o delovanju države, omejitvah oblasti, varstvu človekovih pravic in odgovornosti institucij.

Serija zato odpira prostor za poglobljen, argumentiran dialog, ki hkrati ostaja dovolj razumljiv in dostopen tudi širši javnosti. Podkast nastaja v produkciji Medie 24 v Ljubljani, njegovo vsebinsko in organizacijsko zasnovo pa soustvarja odbor: **dr. Ciril Ribičič**, **dr. Petra Plesec**, **dr. Rok Dacar**, **Dean Zagorac** in **dr. Domen Končan**.

Prvi dve epizodi sta že nakazali tematski lok serije: pogled od znotraj v sodno odločanje na eni strani ter premislek o ustavnih dilemah političnega odločanja na drugi.

V januarski epizodi je bil gost nekdanji predsednik Vrhovnega sodišča RS in Ustavnega sodišča RS **Franc Testen**. Pogovor s **prof. dr. Cirilom Ribičičem** in **dr. Petro Plesec** je ponudil izkušen vpogled v razvoj

ustavnega sodstva po osamosvojitvi ter v merila, ki bi morala usmerjati izbiro ustavnih sodnikov – predvsem integriteto, moralno rzsodnost in samostojnost presoje. Razprava se je dotaknila tudi nekaterih klasičnih ustavnopravnih vozlišč, v katerih se najbolj jasno pokaže ravnotežje med pravicami posameznika in javnim interesom.

Februarska epizoda, ki sta jo vodila prav tako prof. dr. Ciril Ribičič in dr. Petra Plesec, je gostila **prof. dr. Danila Türka**, nekdanjega predsednika republike, nekdanjega pomočnika generalnega sekretarja OZN ter zasluznega profesorja Univerze v Ljubljani. V pogovoru sta bila v ospredju premislek o odgovornosti nosilcev najvišjih funkcij, pomen politične legitimnosti v času kriz ter vprašanje, kako institucije v zahtevnih okoliščinah ohranjajo stabilnost in zaupanje javnosti. Gost je odprl tudi teme mednarodnega sodelovanja in aktualnih konfliktov, ob čemer je poudaril vlogo političnega odločanja in diplomacije v razmerah, ko pravna pravila pogosto delujejo pod največjimi pritiski.

Vse epizode so prosto dostopne na **podkast.ustava.si**, nove pa bodo predvidoma objavljene približno enkrat na mesec. GLAS USTAVE se tako umešča med digitalne formate, ki omogočajo daljši, vsebinsko gost pogovor – tisti tip razprave, ki ga v hitrih medijskih oblikah pogosto zmanjka, vendar je za ustavno demokracijo nujen.

Podkast kot digitalna zvočna ali avdiovizualna vsebina, ki jo uporabnik prenese s spleta, se je uveljavil okoli leta 2000; izraz »podcast« pa je nastal kot skovanka iz angleške besede za oddajanje *broadcasting* in iPod, ki je bila takrat prenosna naprava ameriškega podjetja Apple za predvajanje digitalnih zvočnih datotek.

▲ Dr. Danilo Türk, dr. Ciril Ribičič in dr. Petra Plesec v februarski epizodi podkasta.

Dean Zagorac

Ivana Bendow

profesorica angleščine pri Evropski mreži za izobraževanje v pravosodju (EJTN) in na Pravosudnoj akademiji v Zagrebu

Samostalnik je car (5.)

Samostalniki so cesarji, ki si sami izberejo, s kom se bodo povezali, in njihova partnerstva so v vsakem jeziku drugačna ter vnaprej določena.

Kako se po angleško reče sprejeti?

Ne vem.

Ne veste? A niste vi profesorica angleščine?!

Sem.

In ne veste, kako se po angleško reče sprejeti?!

Ne vem. Oziroma ne vem, dokler mi ne poveste samostalnika, ki je predmet tega glagola.

Z drugimi besedami: sprejeti kaj? Načrt? Potem se sprejeti *adopt*, lahko pa tudi *accept* (*We adopted the plan. Will you accept my plan?*). Če je predmet glagola sodba, je sprejeti *give*, lahko pa tudi *deliver*, *hand down* ali *render* (*judgment has been given, it has been handed down* itd.). Skupaj imate na voljo pet možnosti. Izбира je vaša, samo prosim nikakor *to adopt a judgment*. Hm! Čudno. Torej glagoli niso avtonomni, ampak so odvisni od samostalnikov, ki jim sledijo. Pa poskusimo s pridevniki. Kako se po angleško reče *pravno*? Spet ne veste? Ne vem. Pravno kaj? Mnenje? Potem je *legal opinion*. Če pa želite reči pravno stališče v pomenu razumevanja določenega pravnega vprašanja, potem lepo prosim *judicial opinion*. Hm! Enkrat tako, drugič drugače.

Da, točno tako – odvisno od samostalnika, ki sledi. Samostalniki so cesarji, ki si sami izberejo, s kom se bodo povezali, in njihova partnerstva so v vsakem jeziku drugačna ter vnaprej določena. Isto pravilo (kolokacijsko, sintagmatsko) lahko preverimo tudi, če izhajamo iz angleščine. Na primer: kako prevesti angleško besedo *elements*, bom vedela šele, ko mi poveste celotno kolokacijo. Torej, kaj potrebujete: *elements of a crime* ali *elements of a contract*? V prvem primeru so *elements* zakonski znaki (kaznivega dejanja), v drugem pa sestavine pogodbe.

Partnerstvo med besedami je pravzaprav način, kako se besede povezujejo. Jezikoslovci mu rečejo sintagma ali kolokacija: kdaj je ena beseda pred drugo in kdaj ji druga sledi ter kako stojijo druga ob drugi in stavčni zvezi.

V knjigarnah ste verjetno že naleteli na slovarje britanskih založnikov z naslovom *Collocations Dictionary of English* ali *English Word Partnerships*, njihovo prednost pa hitro prepoznate ob uporabi *Online Oxford Collocations Dictionary*, ki je dostopen na spletu: če vnesete besedo *debt*, dobite pridevnike, s katerimi se običajno povezuje (*a massive debt, a huge debt* itd.), ter glagolske zveze (*to incur a debt, to run up a debt* itd.). Če vpišete iztočnico *lawsuit*, pa najdete zveze,

kot so *to bring a lawsuit, to file a lawsuit, to win a lawsuit, to settle a lawsuit*, pa tudi povezave s predlogi (*a lawsuit against someone, a lawsuit over something*). Ker omenjen slovar zajema t. i. splošno angleščino (*general English*), v njem ne boste našli kolokacij, kot sta *fungible claims* (istovrstne terjatve) ali *peremptory time limit* (prekluzivni rok). Za kaj takega bomo morali počakati, da nekdo napiše kolokacijski pravni slovar; dvojezični, seveda.

Zakaj so kolokacijski slovarji še posebej koristni oziroma zakaj je izjemno pomembno, da obvladamo kolokacije v ciljnem jeziku?

Vsi si seveda želimo tuji jezik govoriti tekoče in pravilno (*fluently and accurately*). Če vprašate mene in če se že moram odločiti, bi dala prednost tekočnosti (*fluency*) pred pravilnostjo (*accuracy*). Navedla bom le dva primera v podporo temu stališču.

Če napačno rečete *a lot of evidences* namesto *pravilnega a lot of evidence*, si ne boste zapravili pozornosti sogovornika. Prav tako je ne boste izgubili, če napačno uporabite *Past Tense* (*I did it*) namesto *Present Perfect* (*I have done it*) ali če pozabite na pravila sosledice časov in rečete *he said he will sue me* namesto *pravilnega he said he would sue me*.

Če pa rečete »epidemija« in nato obstanete, ker ne veste, kako povedati, da je izbruhnila, ali rečete »sodba je postala« in znova postanete, ker ne znate dodati »pravnomočna«, in če se takšni postanki zaradi nepoznavanja kolokacij začnejo kopičiti, bo vaš sogovornik počasi izgubil potrpljenje in zanimanje za vašo sicer zanimivo zgodbo ali pronicljivo opažanje. To pa je najslabše, kar se vam lahko zgodi v pogovoru.

Še nekaj moram povedati o tekočnosti, ki jo nedvomno dosežemo prav z obvladovanjem kolokacij v ciljnem jeziku. Običajno pravimo, da nekdo tekoče govori tuji jezik. Predvidevam, da ste le malokrat ali da nikoli niste slišali, da bi kdo tekoče poslušal tuji jezik. Vendar pa je dejstvo, da je lahko tudi poslušanje tekoče ali netekoče. Da bi poslušanje potekalo tekoče, je pomembna sposobnost poslušalca, da anticipira to, kar sledi, torej da predvidi naslednjo besedo govorca.

Navedla bom le en primer iz lastne izkušnje kot učenke nemškega jezika. Ko govorec reče *ein Risiko*, že vnaprej vem, da bo najverjetneje sledila beseda *eingehen* (prevzeti). Ker ne izgubljam časa s procesiranjem oblike (jezika), se lahko posvetim vsebini oziroma lahko tekoče poslušam. Ko govorec reče *natürlich möchte ich*

das Risiko, besedo *vermeiden* (izogniti se) slišim, še preden jo izgovori. Sposobnost anticipacije, ki jo imam, ker vem, s katerimi glagoli se veže samostalnik *Risiko* v nemščini, mi omogoča, da tekoče, brez »črnih lukenj« v razumevanju, sledim nekemu govoru.

Poleg poznavanja kolokacij v določenem jeziku tekoče poslušanje in branje predpostavljata tisto, kar kognitivna lingvistika poimenuje poznavanje sveta (*knowledge of the world, pragmatično znanje*). Vendar naj vas to ne skrbi, saj ga že imate, vsaj glede zahodne kulture, v kateri živimo.

pravno mnenje legal opinion

pravno stališče judicial opinion

sprejeti/izdati sodbo to give judgment, to deliver judgment, to hand down judgment

sodba je postala pravomočna the judgment has become final, the judgment is *res iudicata*, the judgment has acquired the force of a *res iudicata*

vložiti veliko truda to put in a lot of effort

vložiti obtožnico to issue an indictment, to file an indictment, to bring an indictment

obnova kazenskega postopka a criminal retrial

obnova doma home renovation

skupna ograja, ograja na meji a boundary fence

skupno premoženje zakoncev community property

skupni imenovalec a common denominator

zakonska obveznost a statutory duty

zakonski par a married couple, spouses

premoženjska škoda, materialna škoda pecuniary loss, economic loss

premoženjska korist, ki je bila dosežena s prekrškom proceeds of crime

to create rights **ustanoviti pravice**

to create jobs **ustvarjati delovna mesta**

elements of a contract **sestavine pogodbe**

elements of a crime **znaki kaznivega dejanja**

essential elements of a crime **bistveni znaki kaznivega dejanja**

essential elements of a contract **bistvene sestavine pogodbe**

a Letter of Intent **pismo o nameri**

a Letter of Rights (EU) **obvestilo o pravicah**

entry into force **začetek veljavnosti**

entry in the land register **vpis v zemljiško knjigo**

market entry **vstop na trg**

TFL AI PLUS

Nov standard pravne umetne inteligence

TFL AI ni le iskalnik. Je vaš pravni sodelavec, ki razume 1.4M+ preverjenih dokumentov iz baze Tax-Fin-Lex. Vsak odgovor je argumentiran in podprt z viri, ki jim lahko zaupate.

Glavne funkcionalnosti

Pravni pogovor

Zastavite vprašanje v slovenščini in pridobite odgovor iz zakonodaje, sodne prakse ter strokovnih člankov. Izberite časovno obdobje, vejo prava ali specifični zakon. Lahko se pogovarjate tudi z neposredno izbranim dokumentom.

Analiza sodb

TFL AI prebere sodbo in izlušči bistvene dele: dejstva, pravno podlago in odločitve. Na voljo so trije tipi povzetkov ter možnost pogovora o sodbi.

Analiza dokumenta

Naložite svojo pogodbo, sklep ali drug dokument. Sistem ga prebere, povzame in vam omogoči pogovor o vsebini ter povezavo s pravno bazo.

Raziskovanje sodne prakse

Izberite filtre (sodišče, obdobje, področje) in opišite kaj iščete. TFL AI pripravi obsežno poročilo z relevantnimi sodbami in povzetki.

Pravne mape

Organizirajte delo po zadevah. Vsaka mapa hrani pogovore, dokumente in raziskave za posamezen primer. Vse na enem mestu.

TFL AI agenti

Vnaprej pripravljene akcije: primerjava dokumentov, analiza skladnosti, prevajanje in druge pogoste pravne naloge.

Glasovno upravljanje

Govorite namesto tipkanja. TFL AI razume slovenščino in vam odgovore lahko tudi glasovno prebere. Idealno za delo na poti.

Vaša varnost je na prvem mestu

- TFL AI uporablja izključno podatke iz portala TFL, ki so točni in dnevno ažurirani.
- Naš model se ne uči na vaših podatkih.
- Vaši podatki so varni skladno z GDPR in ZVOP-2.

SKENIRAJ ME!

Več o TFL AI si priberite na naši spletni strani.

Tina Šnajder
odvetnica v Ljubljani

Amarcord naš vsakdanji

avtor: **Milan Petek Levokov**
založba: **Zavod Volosov hram,**
e-knjiga, 2025

Ako si rojen pod nadvse srečno zvezdo, prvo brazdo izgube naredi smrt ljubljene psa ali mucka ali neke živalce pač. Če si premlad in je izguba velika, je že mati narava poskrbela tako, da se te izgube niti ne zavedaš prav. Potem pa z leti izgub in brazd postaja vse več.

Nekatere so globoke in ostre, zareza-ne tako globoko, da ostanejo v tebi za vedno, tiho, a močno prisotne vse življenje. Druge se zdijo skoraj nevidne; prepričan si, da jih sploh ni, pa čez čas ugotoviš, da so tudi one nekje zasidrane v tvoji duši. To pa zato, ker se vse, kar se dogaja okoli nas, sidra nekje v nas in postaja del nas.

In če človek ni povsem apatičen in neempatičen, doživlja svet in ljudi okoli sebe, in ta svet in ti ljudje so gradniki človeka samega bolj, kot si misli. Gospa, ki ti zjutraj v bifeju prinese kavo, gospod, ki ga vsak dan srečaš s psom, sosed, ki ga nezavedno opazuješ skozi okno, vratar, ki te vsak dan pozdravi ... Vsakega poznaš in ne poznaš, na svoj način. In potem nekega jutra na vratarskem stolu zazeva praznina. Hočeš nočeš te nekaj strese. In še dolgo te vsakič, ko greš mimo vratarskega mesta, čeprav tam že zdavnaj sedi nekdo drug, preveva neki čuden občutek.

Neki košček je padel iz sestavljanke.

Ko sem bila mlada, sem štela, koliko ljudi poznam, ki so že umrli. In nekoč sem ugotovila, da jih poznam že pet. Tega že zdavnaj ne počnem več; ker jih je preveč. Ampak v nekem trenutku se zaveš, da je z vsakim človekom, ki je odšel, odšel tudi del tvojega sveta. Sveta, ki si ga poznal, in sveta, ki te je gradil. In da v podobi sveta, ki jo vsak dan gledaš, manjka en košček; in starejši ko si, več jih manjka, ter kar naenkrat to ni več pogled, ki si ga bil vajen, in to ni več tvoj svet. In takrat veš, da si star.

Levokov pravi, da je to bolj knjiga epitafov, nič filozofiranja in nakladanja. Pa ni tako, to je knjiga o življenju,

o ljudeh in usodah, predvsem pa je knjiga ogledalo pripovedovalca. Z izredno subtilnostjo pisatelj zaznava življenje okoli sebe, njegovo tragiko, njegovo ljubezen, lepoto, trpljenje in surovost, kajti življenje in ta svet v resnici in edino tvori tisoče in tisoče življenj in usod malih ljudi.

Amarcord¹ naš vsakdanji je knjiga kratkih zgodb o preminulih ljudeh iz pisateljevega okolja. Zgodbe, razen morda za lokalno bralstvo, na prvi pogled niso nič posebnega — življenje, kakršno pač je. *Na tistih bregih, nič drugačno kot na drugih.* Prav te kratke, na videz nepomembne pripovedi pa v bralcu sprožijo val globokega eksistencialnega razmišljanja, zaradi česar zgodbe in knjiga kot celota dobijo svojo pravo težo in pomen. Tudi slogovno se knjiga izjemno ujema z vsebino.

Tako kot za knjigo *Vročica*, o kateri sem pisala pred leti, lahko zdaj zapišem, da je pisatelj z navidezno neobremenjenim prikazom življenj preminulih ljudi, brez okrasja in izrazite figuralike, dosegel prav nasproten učinek: bralca spodbudi k poglobljenemu razmišljanju o življenju, njegovem smislu, raznolikosti človeških usod in omejeni moči človeka, da bi usmerjal lastno življenje.

Sestavljanke življenj preminulih, po eni strani, tem ljudem za vedno ali pa vsaj za nekaj časa podarja nesmrtnost (kako bi bili ponosni!). Po drugi strani pa je knjiga morda še bolj kot odsev dejanskih življenj posameznikov izraz pisateljevega tenkočutnega dožemanja okolja in ljudi, ki ga naseljujejo.

Način pisanja daje bralcu svobodno izbiro.

To je knjiga, ki se jo lahko bere kot skupek zgodb ljudi iz nekega časa in kraja; je dober oris življenja na nekem prostoru. Lahko pa se ta knjiga bere povsem drugače, kot knjiga, kjer se osebe in prostor praktično izgubijo. Lahko se jo bere počasi. Zgodbo za zgodbo. Pri vsaki zgodbi malo zastaneš in misli odtavajo nekam v daljavo; zgodba morda sploh ni tako pomembna, pomembno je zavedanje, da smo bolj, kot si mislimo in želimo, determinirani z usodami ljudi, ki nas obdajajo, in prav je tako, kajti kaj je človek in kaj bi bil človek brez sočloveka ...

¹ Izraz se v slovenščini včasih uporablja v prenesenem pomenu za nostalgичen spomin na preteklost.

Andrej Razdrih

odgovorni urednik revije *Odvetnik*

Odvetnikov potop

Na straneh revije *Odvetnik* smo že predstavili prvi dve knjigi iz trilogije – *Odvetnikova avantura in Odvetnikovi grehi* – o ljubljanskem odvetniku Aleksandru Petanu. Roman *Odvetnikov potop* je zadnji, tretji del te intrigantne knjižne serije.

avtor: **Vito Komac**
založba: Primus, Ljubljana
2025, 304 strani

Pisatelj Vito Komac je po izobrazbi univerzitetni diplomirani ekonomist. Leta 1988 je ustanovil Zoom Promotion, prvo zasebno marketinško agencijo v Jugoslaviji. Agencija je organizirala več kot 1500 javnih dogodkov, snovala in izvajala marketinške kampanje, izvajala tržne in javnomnenjske raziskave. Komac je med drugim izdal poslovne revije (*ProPro in Marketing*), je tudi inovator (multimedijski učbenik slovenskega znakovnega jezika, raba gorivnih celic z bioplinom in energetske samooskrbni rastlinjaki) in urednik portala Podjetnik.net.

Po težki bolezni se je upokojil in zdaj lahko počne predvsem tisto, kar si je želel vse življenje – piše fikcijo. V pripovedi seveda diskretno vključuje tudi svoje izjemno bogate doživljanje in življenjske izkušnje. Njegov prvenec, kriminalni roman *Umor v domu ostarelih?*,¹ je izšel leta 2022 (avtor je bil priča dogodkom v letu 2017 in je akter romana), sledilo je še sedem romanov, ki so izšli pri isti založbi, med njimi en zgodovinski, ostali spadajo bolj med (pustolovske) kriminalke. Nekaj besedil raznovrstnih žanrov še čaka na objavo, nekaj jih je še v nastajanju.

Trilogija o odvetniku Aleksandru Petanu

Za naše bralce je še zlasti zanimiva trilogija o odvetniku Aleksandru Petanu, ki temelji na resničnih dogodkih iz življenja ljubljanskega odvetnika Aleksandra Perdana s Cigaletove ulice (v svojem času je bil znan odvetnik).

Roman **Odvetnikov potop** je zadnji, tretji del te intrigantne knjižne serije.

V *Odvetnikovem potopu* avtor glavnega junaka, odvetnika Petana, prikaže v bolj negativni luči kot v prvih dveh knjigah (*Odvetnikova avantura in Odvetnikovi grehi*). S prevlado turbokapitalizma v Sloveniji na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja se tudi odvetnik Petan prilagodi novi stvarnosti, kjer se njegov pohlep vse bolj razrašča, brez moralnih in zakonitih omejitev pri doseganju lastnih ambicij. To vodi v skrajno materialistično usmerjenost, ki terja odsotnost empatije celo v odnosu do junakovih najbližjih ljudi, kot so družinski člani in prijatelji. Misel »*ko stari družbeni red razpada, novi pa se šele vzpostavlja, na plan prilezejo pošasti*« postaja še kako resnična v zgodbi našega junaka.

Petanovo prijateljstvo z alkoholom in upad dohodka zaradi poslovne stagnacije ga ženeta v iskanje nepravni poti do zaslužka, s čimer pritegne pozornost organov pregona, vključno s službo državne varnosti. Njegovo življenje se spremeni v stalen beg pred težavami, akcijski zapleti se vrstijo v hitrem tempu. Množica poklicnih in osebnih porazov ga prisili, da začne razmišljati o upokojitvi, kar dodatno poudari njegovo notranjo krizo.

Vito Komac presenetljivo dobro pozna polpreteklo odvetniško in sodniško sceno ter *formo mentis* (miselnost) takratnih protagonistov. Opis pravne bitke na Okrožnem gospodarskem sodišču v Ljubljani je natančen in razkriva aktualne probleme sodstva, ki niso izgubili relevantnosti niti dandanes. Pisatelj nazorno prikaže tudi razvoj zgodnjega podjetništva in delovanje tajne službe, popularno imenovane Udba.

Odvetnikov potop je zanimivo in poučno branje, ki navduši pravnike in vse ljubitelje napetih zgodb, hkrati pa ponuja kritičen vpogled v moralne dileme takratne in sodobne družbe.

¹ Komac, V.: *Umor v domu ostarelih?*, Primus (zbirka Avtorji), Ljubljana 2022, 289 strani.

dr. Šime Ivanjko

zaslužni profesor Pravne fakultete Univerze v Mariboru

Ali večje število pravnikov – odvetnikov pomeni tudi močnejšo pravno državo, ali zgolj večjo konkurenco znotraj poklica?

Konec decembra lani, ko sem prejel zadnjo Pravno prakso v letu 2025, ki ji je bila priložena tudi revije Odvetnik, ki jo izdaja Odvetniška zbornica Slovenije, sem bil prijetno presenečen nad zanimivo vsebino obeh publikacij. Iskrene čestitke odgovornima urednikoma revije Odvetnik in Pravne prakse – odvetniku Andreju Razdrihu in mag. Sandiju Kodriču.

Ob prebiranju revije Odvetnik (št. 5/2025), ki je bila posvečena dnevu slovenskih odvetnikov, tokrat že 39. po vrsti, ki so ga odvetniki lani obeležili na Ptuju, sem naletel tudi na aktualne statistične podatke o številu odvetnikov v Sloveniji: 1921 odvetnikov, 107 odvetniških kandidatov in 206 pripravnikov.

Ne vem natančno, zakaj me je to spodbudilo k razmišljanju o tem, ali je odvetnikov premalo ali preveč, kakšna sta njihov položaj in funkcija v družbi ter ali smo v preteklem obdobju izobraževanja pravnikov dovolj pozornosti namenjali **posebnostim odvetniškega poslanstva**. Pred menoj se je odprlo ključno vprašanje: **ali večje število pravnikov – odvetnikov pomeni tudi močnejšo pravno državo, ali zgolj večjo konkurenco znotraj poklica?**

Pogosta poenostavitev je, da več odvetnikov avtomatično pomeni več pravne varnosti. To ni nujno res. Pravna varnost se ne meri zgolj v številu odvetnikov, številu sodb ali hitrosti postopkov, temveč tudi in predvsem v dostopnosti kakovostne pravne pomoči, predvidljivosti sodne prakse ter dejanski enakosti orožij med državljanom in državo. Večje število odvetnikov lahko zagotavlja boljše teritorialno pokritost, večjo specializacijo, nižje stroške in večjo izbiro za stranke, kar vse **prispeva k utrjevanju pravne varnosti**. Hkrati pa obstaja tudi nevarnost razdrobljenosti trga, cenovnega dumpinga in povečane negotovosti mladih pravnikov.

Nesporno pa velja, da pravna država brez močnega in dostopnega odvetništva ne obstaja. Odvetniki niso zgolj »zastopniki strank«, temveč tudi **korektiv oblasti, varovalka pred samovoljo države in ustvarjalci prostora, kjer pravice postanejo dejansko uveljavljive**. Premajhno število odvetnikov vodi v elitizem in zaprtost, preveliko število brez jasnih standardov pa lahko vodi v razvrednotenje poklica. Utrjevanje pravne države zato ni vprašanje »koliko«, temveč predvsem »kako«.

V primerjavi z drugimi državami sem se, tudi s pomočjo sodobnih orodij, seznanil s podatkom, da ima Slovenija ob približno 2,1 milijona prebivalcev okoli 915 odvetnikov na milijon prebivalcev. Spolna struktura je skoraj izenačena, prisotni pa so tudi številni kandidati in pripravniki, kar kaže na generacijsko prenovu poklica. Čeprav je gostota odvetnikov na prebivalca manjša kot v večini zahodnoevropskih držav, je število glede na

potrebe pravnega sistema trenutno zadovoljivo. Vendar pa bosta nadaljnja rast števila in vse večja kompleksnost sodnih ter poslovnih zadev v prihodnje zahtevali dodatne kapacitete in specifične specializacije.

Ta razmišljanja so v meni dozorela z določene časovne in življenjske distance. Moj osebni premislek se lahko razlikuje od današnjih sodobnih pedagoških pristopov in razumevanja univerzitetnega prostora. Ne gre za kritiko posameznikov ali institucij, temveč za razmislek o lastni vlogi in širšem kontekstu pravne stroke v razmerju do odvetniške funkcije v naši družbi, ki je bila zlasti v polpreteklem obdobju pogosto na obrobju akademskega zanimanja.

Ko danes spremljam razprave o številu odvetnikov, položaju mladih pravnikov in vlogi prava v družbi, se pogosto vprašam, ali smo profesorji prava študente res pripravljali na poklicno življenje, ali predvsem na akademsko uspešnost. Pravo smo poučevali kot sistem norm, kot intelektualno disciplino, ki zahteva natančnost, analizo in razumevanje, manj pa kot poklic, ki se vsakodnevno sooča z ljudmi, njihovimi stiskami in konflikti z oblastjo ali drugimi nosilci moči.

Odvetništvo je bilo na področju študija prava pogosto siva pega. **Študentom nismo dovolj jasno povedali, kako je videti življenje odvetnika**, kaj pomeni odgovornost do stranke, kako se gradijo zaupanje, pisarna in ugled ter kako pravo dejansko deluje zunaj učbenikov. Če iskreno razmišljam *pro domo sua*, tudi sam odvetništva nisem vedno predstavljal kot pravniški ideal. Pogosto je bilo implicitno razumljeno kot »manj čisto« od akademskega prava ali kot poklic, zanimiv šele takrat, ko so druge poti zaprte.

To ni naključje. Gre za posledico akademskega pogleda, ki prakso dojema kot sekundarno, kar je povezano tudi z dejstvom, da velik del profesorjev prava nikoli ni opravljal odvetniškega poklica, ga ne pozna iz prve roke in ga zato ne razume kot enega izmed nosilnih stebrov pravne države, temveč kot eno izmed možnosti na trgu. Brez teh izkušenj študentom težko približamo poklicno etiko odvetnika, pojasnimo njegovo vlogo kot protiutež državi in jih navdušimo za poklic, ki zahteva

pogum, samostojnost in osebno izpostavljenost. Študenti tako pogosto zaključijo študij brez jasne poklicne vizije, odvetništvo pa spoznajo prepozno – pogosto šele v praksi, ko so že razočarani ali prestrašeni. Poklic se jim zdi tvegan, negotov in brez sistemske podpore.

Odvetniški poklic je bil v študiju sicer prisoten, vendar večinoma posredno. Redko kot osrednja tema razmisleka in še redkeje kot poklicna identiteta, ki bi jo študenti lahko ponotranjili. Pravo so zato pogosto dojemali kot vstopnico v varne in urejene kariere, ne pa kot področje, kjer sta potrebni tudi osebna izpostavljenost in odgovornost.

Sčasoma sem začel opaziti še nekaj drugega: odvetništva kot poklica je v javnem prostoru razmeroma malo. O aktualnih družbenih vprašanjih, stanju pravne države in temeljnih pravnih jamstvih praviloma ne govori organiziran glas odvetništva, temveč posamezni odvetniki in pravniki. Ti nastopi so dragoceni, a osamljeni. Kot kolektivna sila, ki bi sooblikovala javno razpravo, odvetništvo pogosto ostaja tiho.

Ta odsotnost javnega glasu ima posledice. Mladi pravniki težko **razvijejo poklicno identiteto v poklicu**, ki ga v družbi ne prepoznajo kot aktivnega, vplivnega in odgovornega. Poklic, ki ni prisoten v javni razpravi,

težko postane privlačen za tiste, ki iščejo smisel, in ne zgolj varnosti.

V tem kontekstu danes bolje razumem, zakaj nekateri odvetniki vstopajo v akademski prostor in zakaj je med njimi tudi velik interes za članstvo v Slovenski akademiji za pravne znanosti. Ne gre za beg iz prakse, temveč za iskanje prostora za razmislek, javno besedo in vpliv na razumevanje prava v družbi. Kot profesor bi lahko večkrat in bolj jasno spregovoril o odvetniku kot varuhu posameznika in **enem od nosilcev pravne države**. Lahko bi pogosteje odpiral vprašanja poklicne odgovornosti, etike in javne vloge pravnikov. Tega nisem naredil dovolj. Pravo sem učil – poklica pa ne.

Ta zapis ni samoobtožnica, temveč priznanje. Pravo ne živi le v zakonih, sodbah in učbenikih, temveč tudi v ljudeh, ki ga uresničujejo. Če želimo močno pravno državo, potrebujemo samozavestno, javno prisotno in odgovorno odvetništvo ter študij prava, ki študente na to vlogo pripravi ne le z znanjem, temveč tudi z razumevanjem smisla poklica. To je razmislek za nazaj. Upam, da je lahko vsaj majhen prispevek k razpravi za naprej.

Šaljive zgodbe

mag. Gregor Velkaverh
odvetnik v Kopru

Karmela

Kot samski upokojeni odvetnik grem pogosto na tržnico. Tam kupim, kar rabim, občasno srečam kakšnega znanca, klepet z njim o dobrih starih časih me razvedri, ne nazadnje pa sem se zblížal s prodajalko zelenjave Karmelo, krepko, rdečelično gospo srednjih let, s katero sva bila do včeraj vse bolj spogledljiva. Bila sva še na vi, a se mi je zdelo, da se bova vsak čas začela tikati in dotikati. Usodni včeraj.

Prihajam pozno, ko se branjevke že po malem odpravljajo domov. Takrat so nakupi najbolj ugodni, kar pri moji skromni penziji ni za odmet. Smukal sem se med stojnicami, kot da me zanimajo izdelki, in nenadoma sem bil pri Karmeli. Malo mencial, potem pa se ponudil, da ji pomagam. Ravno je pospravljala. Malo je zardela in nato privolila, češ, »če že hočete«. Vse sva zložila in hotel sem jo povabiti na kapučino, ko se mi je široko nasmehnila, kot je znala samo ona, in dejala: »Joj, ta neprodana solata ostaja, nimam kaj z njo; bi jo vzeli vi? Nič ni treba plačati.«

Srce, podprto s pacemakerjem, mi je ob obetu brezplačne solate veselo vztrepetalo, dokler ni dodala: »Včasih, ko smo pri hiši imeli prašiče, sem solate, ki so ostajale, dajala svinji, zdaj pa jo z veseljem dam vam.«

In tako se je končala zgodba rdečelične Karmele z zapeljivimi boki.

Anonimni alkoholiki

Na tržnici se Pavle redno zadržuje pri bifeju na strani proti bivši Soči in tam skupaj kaj spijsava.

Nekega dne je bil ves vznemirjen, kar je skušal kompenzirati s šilcem encijana.

»Kaj je, Pavle?« sem ga vprašal.

»Ne boš verjel, ne boš verjel,« je začel. »Tam na stebri, tam proti taksistom, sem videl plakat. Anonimni alkoholiki. Oprezno sem ga prebral, dvakrat, na njem je bila samo mobi številka. Rekel sem si, no, to bo morda kaj koristnega, pa sem poklical. Javila se mi je prijazna gospa, po glasu sem dojel, da ni najmlajša, in mi povedala, za kaj gre, kdaj in kje so sestanki, pa sem šel. Zaupal sem ji. Da ne bi. Da ne bi. Prišel sem v dvorano, bila je le malo večja soba, in klinc jih gleda, res klinc jih gleda, ne boš verjel, ne boš verjel, kakšni anonimni alkoholiki, vse sem poznal. In vsi so poznali mene.«

Princip

Nekega dne me je Pavle - malo starejši je in še bolj zguban od mene, pa plešast - s kozarcem encijana v roki, že krepko okajen, jezno napadel: »Čuj ti, kaj si fin ali kaj? Vedno spijsaš tri kozarce malvazije, potem pa začneš piti po kapljicah, pa redčiti z vodo. Kaj se greš?«

»Nič,« sem odvrnil, »tako pač rad pijem, ker se nočem zapiti.«

dr. Damjan Korošec

Deepfake in spolno kazensko pravo

Po standardni teoriji spolnega kazenskega prava mora za kazensko-pravno subsumabilnost ponaredba avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfake*) relevantna vsebina prikazovati spolno ravnanje v vsej imanentni telesnosti. Te pri virtualnih konstrukcijah, kljub posamičnim tujim teoretskim in celo mestoma v nastavkih pravosodnim prodorom v smeri kaznivosti t. i. avatarskih posilstev kar kot pravih posilstev, ne more biti, zato odpadejo vsa spolna kazniva dejanja že na ravni biti kaznivega dejanja kot elementa splošnega pojma kaznivega dejanja.

Vse kaže, da kličejo spolno obarvani ponaredki avdiovizualnih vsebin z orodji umetne inteligence (*deepfake*) po zapolnitvi pravne praznine, še najboljše s spolnimi kot kvalificiranimi oblikami. Do takih zakonodajnih korakov pa po svetu in zlasti v Sloveniji v glavnem niso ali pa z vidika nepravilnih bistev, tj. kriminalitetopolitično in pravnosistemsko, niso primerno kazenskopravno obvladljivi.

Damjan Korošec, PhD

Deepfakes and Sexual Criminal Law

According to the standard theory of sexual criminal law, for the falsification of audiovisual content by means of artificial-intelligence tools (*deepfake*) to be capable of criminal-law subsumption, the content in question must depict sexual conduct in its full inherent physicality. That element cannot be present in virtual constructions. Accordingly, despite certain isolated developments in foreign scholarship and even some tentative judicial moves towards treating so-called avatar rapes as rapes proper, all sexual offences are ruled out already at the level of the definitional elements of the offence, as part of the general concept of a criminal offence.

It appears, therefore, that sexually explicit falsifications of audiovisual content produced with artificial-intelligence tools (*deepfake*) call for the closure of a legal gap, ideally through the introduction of sexual variants as qualified forms. Yet such legislative steps have, in general, not been taken across the world, and especially not in Slovenia; or else, when viewed from the perspective of the substantive structure of unlawfulness, that is, from criminal-policy and systemic legal perspectives, they are not amenable to appropriate regulation within criminal law.

Jan Stajniko

Družbena sprejemljivost kot instrument kazenskega prava v rokah odvetnika

Doktrina družbene sprejemljivosti je utemeljena na spoznanju, da kazenskopravne določbe ne morejo zajeti ravnanj, ki so družbeno povsem običajna v smislu skladnosti z zgodovinsko vzniklim družbenim redom skupnosti. V prispevku avtor predstavi doktrinarno ozadje družbene sprejemljivosti, pri čemer izhaja iz primerjalne nemško-slovenske raziskave. To je opravil za namene doktorskega študija pod mentorstvom prof. dr. Damjana Korošca.

Dogmatski oris je dopolnjen s strnjanim pregledom okoliščin, ki kličejo po pritegnitvi družbene sprejemljivosti v odvetniški praksi. Prispevek lahko zato služi kot praktični kažipot, ki zagovorniku olajša pritegnitev proučevanega instrumenta za dosledno zaščito pravic obdolženca.

Jan Stajniko

The Doctrine of Social Adequacy as a Tool in Attorney's Hands

The doctrine of social adequacy is based on the recognition that criminal law provisions cannot extend to conduct that is entirely ordinary in social terms, in the sense that it conforms to the historically evolved social order of a community. In the contribution, the author presents the doctrinal background of social adequacy, drawing on a comparative German–Slovenian study conducted for the purposes of his doctoral research under the supervision of Prof. Dr. Damjan Korošec.

The dogmatic outline is supplemented by a brief overview of circumstances that call for the application of social adequacy doctrine in legal practice. The article may therefore serve as a practical guide, assisting the attorney in invoking the examined instrument for a thorough protection of the defendant's rights.

dr. Luka Vavken

Privilegij zoper samoobtožbo v novejši sodni praksi: izročitev in zasegi predmetov

Prispevek analizira razvoj privilegija zoper samoobtožbo v kazenskem in prekrškovnem pravu v praksi Vrhovnega sodišča RS. V uvodnem delu se avtor sprašuje, ali je privilegij zoper samoobtožbo omejen samo na dokaze testimonialne narave, ali varuje tudi akt izročitve predmetov, s katerimi razpolaga osumljenec. Po analizi sodne prakse najvišjega sodišča v državi ugotovi, da se privilegij razteza tudi na materialne dokaze oziroma dokumentarno gradivo, da osumljenec to pravno jamstvo uživa od trenutka osredotočenosti suma, da je storil kaznivo dejanje ali prekršek in da lahko policija predmete s katerimi razpolaga osumljenec po osredotočenosti suma, (če ni podano varnostno tveganje) pridobi le na podlagi osumljenčeve prostovoljne izročitve ali na podlagi osebne ali hišne preiskave, ki jo odobri sodišče.

Avtor sklene prispevek z ugotovitvijo, da je praksa Vrhovnega sodišča glede privilegija zoper samoobtožbo izrazito garantistična, vendar pa skladna z namenom in naravo tega pravnega jamstva.

Luka Vavken, PhD

The Privilege Against Self-incrimination in Recent Case Law: Surrender and Seizure of Items

This article examines the development of the privilege against self-incrimination in criminal law and minor offences law in the case law of the Supreme Court of the Republic of Slovenia. In the introductory section, the author considers whether the privilege against self-incrimination is confined to evidence of a testimonial nature or whether it also protects the act of surrendering items held by the suspect. On the basis of an analysis of the case law of the country's highest court, he concludes that the privilege extends to physical evidence and documentary material as well; that the suspect enjoys this legal safeguard from the moment when suspicion becomes focused on him as the perpetrator of a criminal offence or a minor offence; and that, once suspicion has so crystallised, the police may obtain items held by the suspect (provided that no security risk arises) only on the basis of the suspect's voluntary surrender or pursuant to a personal search or house search authorised by a court.

The author closes by observing that the case law of the Supreme Court of the Republic of Slovenia on the privilege against self-incrimination is distinctly rights-protective, while remaining consistent with the purpose and nature of this legal safeguard.

